

BIBLIOTECA LICEALĂ

DE

G. POPA - LISSEANU

LEGENDELE EROILOR

Centaurul Borghes.

Statua antica, Museul Luvruului, Paris.

G. POPA-LISSEANU

MITOLOGIA GRECO-ROMANĂ

ÎN
LECTURĂ ILUSTRATĂ

II.

LEGENDELE EROILOR

CU 66 ILUSTRĂȚIUNI ȘI 27 PLANȘII

279544
B.C.U. IASI

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA ION C. VĂCĂRESCU, Strada Umbrei 4.

1926

DONAȚIUNEA
Prof. Eliza Sărășel-Ion
20-Iunie 1992

PREFAȚĂ

Legendele Eroilor formează volumul al II-a din Mitologia greco-romană în lectură ilustrată și apare destul de târziu după volumul *Legendele Zeilor*, publicat în ediția I-a în 1912. Aceste două volume, împreună în volumul de *Legende și povești antice*, tipărit în editura Librăriei Socec, la începutul anului acesta, cuprind toate legendele mai de seamă din antichitatea clasică.

Publicând aceste legende nu avem pretenția să facem o operă de știință, ci mai mult o operă de vulgarizare a unor cunoștințe cari formează patrimoniul comun al tuturor oamenilor culți.

Am urmărit prin această publicațiune a noastră să introducem pe elevii școalelor secundare în lumea de gândire antică, în acea lume simplă și naivă în care, după cum se exprimă un scriitor de legende mitologice, oamenii purtau pe vreme călduroasă, un singur fel de cămașe, peste care aruncau, în vreme de frig, o blană de lup sau de urs; în acea lume în care regii și prinții mâncau cu degetele și nu se rușinau să fie plugari sau pastori de vite, iar reginele și prințesele se ocupau cu bucătăria și torceau la lână sau țeseau la pânză; în acea lume, în sfârșit, în care nimenea nu știea nici să scrie nici să citească și nici măcar poeții de meserie, între cari cel mai faimos dintre ei, Homer, se spune chiar că ar fi fost orb.

Nu știm precis care va fi fost originea acestor mituri. Dar, fie că ele vor fi fost simple născociri și invenții ale spiritului omenesc, după cum se susține în general astăzi,

fie că ele vor fi fost odinioară adevăruri istorice, după cum căută să o dovedească într-o vreme filosoful grec Evhemer, faptul incontestabil este că, în decursul veacurilor, miturile au ajuns subiecte de credință și s'au prefăcut, pentru popoarele păgânătății, în dogme și în realități ce nu se mai discutau.

Aceste mituri au creiat în cele două lumi de cultură ale antichității instituțiuni de stat, au inspirat pe literași, pe poeți și pe artiști și au servit ca un izvor nesecat pentru admirabile creațiuni sufletești și chiar pentru capdeopere de netăgăduită originalitate. Și, de sigur, aceste mituri vor mai servi, și de aci înainte, ca izvoare de inspirație, mai ales în domeniul artelor plastice.

Aceste mituri, reprezentând copilăria omenirii, într-o epocă în care ea, neputându-și explica prin știință, așa de redusă pe atunci, cauzele fenomenelor, eră silită să alerge la supraomenesc și supranatural, într-o epocă în care neexistând judecătorii și tribunale — suntem multe secole înainte de ivirea creștinismului — oamenii erau obligați să răsbune singuri greșelele și crimele, aceste mituri împodobesc, ca și cu niște flori frumoase și mirositoare, sufletul încă nedepin format al tineretului, transpunându-l într-o altă civilizațiune cu alte orizonturi.

În afară de faptul că noi înșine, atât ca limbă cât și ca fel de a gândi și de a simți, suntem chiar poporul roman în evoluțiunea sa și în afară de faptul că obiceiurile și tradițiunile păgânătății romane viează încă între noi, evident adaptate și modificate, însă ușor totuș de recunoscut, dar chiar literaturile moderne, cele culte ca și cele profane, s'au desvoltat sub influența literaturilor antice și multe fapte ar rămâne neînțelese, fără o cunoaștere oricât de superficială a miturilor. Căci, fără cunoștința legendelor antice, n'ar putea fi pe deplin înțelese aceste literaturi moderne, fiindcă în ele, și mai ales în clasicii moderni, întâlnim, la tot pasul, fie o aluzie, fie o comparație, fie o reminiscență mitologică.

Atât legende zeilor cât și cele ale eroilor intruchipează lupta civilizațiunii, la începuturile sale, împotriva barbariei; iar poveștile expuse de noi, după Lucian, scriitor grec din veacul al doilea al erei noastre, în volumul *Legende și povești antice*, reprezintă ruina mitologiei, în lumina nouilor idei fi-

losofice ce-și făceau loc în lumea greco-romană, la începutul întemeierii Creștinismului.

Deși mitologia greacă este deosebită de mitologia romană, totuș, de oarece aceasta din urmă a fost influențată de cea dintâi și, de oarece poeții latini, urmând o tradiție statornicită la Roma,—tradiție care în parte s'a stabilit și la noi—au numit, fără un prea mare prejudiciu științific, pe eroii și zeii Grecilor cu numele corespunzător latinesc, ne-am pus și noi sub autoritatea lui Vergiliu și a lui Horatiu cari au adoptat numele latin pentru divinitățile lui Homer și Hesiod.

Având convingerea profundă că nimica nu robește așa de mult pe cetitor ca povestea, am expus faptele mitologice sub forma ușoară de legende, lăsând la o parte orice interpretare, și am ilustrat aceste legende pentru ca, pe de o parte, să introducem pe cetitor în arta antică, iar pe de altă parte, pentru ca să-i punem sub ochi întuirea faptelor.

În volumul de față, am utilizat, în afară de cele mai de seamă mitologii ale scriitorilor moderni, operele originale ale autorilor antici, greci și romani, adaptându-le ca formă, fără însă a le fi modificat ca fond. În acelaș timp, am prefăcut, lucrare destul de grea și migăloasă, în narațiuni tragediile antice, compuse de autorii lor pentru acțiune dramatică.

Primirea favorabilă ce s'a făcut primului volum — s'au vândut până acum șase edițiuni, în 26.000 de exemplare, ne dau încredințarea că o mitologie, așa cum am conceput-o noi, corespunde unei necesități și că ea umple un gol în literatura noastră românească.

București, Novembre 1926.

G. POPA-LISSEANU

I. HERACLES-HERCULES

1. NAȘTEREA ȘI TINEREȚEA EROULUI

Hercule, fiul lui Jupiter și al Alcmenei, a fost cel mai mare și mai vestit erou din antichitate. Bărbat de o putere ce a rămas proverbială și de un curaj neîntrecut de nimenea, el întruchipează binele în luptă aprigă cu răul. Având să aducă la îndeplinire voința tatălui său din Olymp, ocrotitorul omenirii de pe pământ, țința întregii sale vieți a fost să gonescă, pentru fericirea muritorilor, sămânța nenorocirilor și să facă să biruiască cinstea, dreptatea și adevărul. De aceea, toată viața lui Heracle n'a constatat decât dintr'un lung șir de suferințe, cari, întocmai ca suferințele Mântuitorului, aveau să aducă după sine biruința binelui și dobândirea ceriului. După o viață întreagă de necazuri și de lupte, Hercule avea să fie ridicat în Olymp unde să se bucure de nemurire, ca și ceilalți zei.

Femea ursită de soartă să dea naștere celui mai vestit erou din vechia păgânătate a fost frumoasa Alcmena, soția lui Amphitryon, regele Tyrintului, un nepot al lui Perseu. Jupiter își pusese ochii pe această femeie și fiindcă soția credincioasă își iubiă bărbatul mai mult decât ori care altă femeie, marele zeu a trebuit să se apropie de ea prin înșelăciune. A luat figura lui Amphitryon și astfel, fără să fie recunoscut, s'a unit cu Alcmena.

Suferințele lui Hercule încep chiar dela nașterea sa. El n'a văzut lumina în patria sa dela Tyrinth, căci tatăl său vitreg Amphitryon săvârșind, fără să voiască, un omor, a fost silit să plece în surghiun la Theba; aci, între străini, s'a născut Hercule.

În ziua nașterii eroului, Jupiter zise în adunarea zeilor: «Ascultați-mă, zei și zeițe, astăzi va vedeà lumina pe pământ un bărbat care va domni peste tot neamul Perseizilor, peste acel neam de eroi care se trage din sângele meu. El va aveà o putere nemărginită și va stăpâni peste întregul Argos.

Îndată ce soția sa Juno aude aceste cuvinte, bănuind necredința bărbatului ei și fiind chinuită de gelozie îi spune: «Tu, fiu al lui Saturn, tu nu-ți prea ții cuvântul dat. De aceea, jură-mi că în adevăr cel ce se va naște întâi astăzi în familia Perseizilor va domni peste Argos și peste toți Perseizii.

Jupiter, nedându-și seama de șiretenia soției sale, îi face jurământul cerut; ea numai decât se scoboară din Olymp și se duce deadreptul la Nicippe, soția lui Sthenelus din Argos care de asemenea erà din neamul lui Perseu și, prin mijloacele ce zeița aveà la îndemână, face să se nască înaintea lui Heracle, Eurystheu, un copil firav, și ca trup și ca minte. Tot în aceeaș zi, ceva mai în urmă, vede lumina și Hercule; dreptul însă asupra domniei peste Perseizi îi revine lui Eurystheu. Și astfel fiul lui Jupiter, marele și puternicul Hercule, aveà să fie în slujba și la ordinul slabului și fricosului Eurystheu.

Cuprins de mânie și căindu-se de orbirea sa, Jupiter prinde pe Ate, zeița turburării sufletești, zeița care îl amăgise până într'atâta încât pe propriul său fiu să-l dea în slujba fiului lui Sthenelus, și apucând-o de păr, o aruncă pe pământ și jură că nu o va mai lăsa niciodată să se urce în ceriu, la zeii nemuritori.

În urma unei învoeli însă, între Jupiter și soția sa Juno, Hercule, după doisprezece ani în serviciul lui Eurystheu, aveà să-și câștige nemurirea, iar pentru ca în tot acest timp să fie apărat de primejdii, Minerva aveà să-l însoțească și să-l ocrotească peste tot locul.

După nașterea lui Hercule, Alcmena, temându-se de gelozia Junonii, expune pe copil într'un câmp pustiu. Aci vine Mercur, ia pe copil și-l duce la peptul Junonii care dormia în Olymp și-l apleacă spre a suge laptele nemuririi. Micul sugaciu însă, așa de tare mușcă din sânul zeiței, că laptele ei țâșni departe, vărsându-se pe ceriu. — De atunci avem *Calea Laptelui*, numită mai târziu și Drumul lui Traian. — Junona se deșteaptă și văzând vicleșugul lui Mercur, aruncă pe copil departe dela sine. Minerva însă, ocrotitoarea lui Hercule, îl ia în brațe și-l duce la mama lui, Alcmena, dupăce prin șiretlicul lui Mercur, supsesse dela Junona laptele nemuririi.

Odată cu Hercule, Alcmena dete naștere și unui frate gemen, lui Iphicles, fiul lui Amphitryon. Mama făcea baie în fiecare zi copiilor, îi culcă pe un scut de aramă și îi legăna până adormiau. Într'una din nopți însă, ne împlânzita Junona, împinsă de ură împotriva fiului bărbatului ei, trimite doi șerpi mari cari să omoare pe copii în leagăn. Furișindu-se aceștia pe ușile deschise în camera de culcare a copilașilor, se repezără la ei ca să-i muște cu gurile lor otrăvitoare. Iphicles de spaimă scoate un țipăt, Hercule însă, ridicându-și capul dintre perne, prinde cu amândouă mâinile pe cei doi șerpi și-i strânge până îi sugrumă. — Aceasta e întâia faptă vitejească a lui Hercule. — Un țipăt grozav răsună în toată casa și femeile cari slujiau pe Alcmena, și Alcmena însă, aleargă la patul copiilor, ca

să le dea ajutor. Sosește și Amphitryon împreună cu oameni înarmați cari însă văd cu groază, dar în acelaș timp și cu mulțumire, cum un copilăș a putut să ucidă cu atâta curaj și putere pe cei doi șerpi veninoși.

E chemat numai decât profetul Tiresias. Acesta povestește celor adunați întregul destin al copilului: câte animale sălbatice și câți monștri va omori pe uscat și pe apă, câți tâlhari răufăcători va face să:

Hercule copil.

După o statuă antică.

piară pentru folosul omenirii, cum în lupta dintre zei și giganți va doborî la pământ pe mai mulți dintre aceștia, în sfârșit cum, la apusul vieții sale, având dreptul să se bucure de liniște, va fi ridicat în Olymp, unde, căsătorit cu frumoasa Hebe, va petrece printre zeii fericiți.

Hercule crește și-și face educațiunea la curtea tatălui său vitreg. Aci a învățat el toate meșteșugurile și toate artele ce se cunoșteau pe vremea aceea. În mărirea arcului a fost instruit de Eurytus, cel mai

mare arcaș din lumea veche, în lupte de Autolycus, un fiu al lui Mercur, în aruncatul suliței și a lăncii de Castor, unul dintre Dioscuri, în conducerea carului de înșuș Amphitryon, în astronomie și medicină de centaurul Chiron, în muzică de Linus, un nepot al lui Apollo. Se pare că în această artă n'a făcut prea mari progrese, căci învățătorul trebuind să-l ocărăscă și să-l pedepsească, tânărul Hercule, neputând să-i rabde severitatea, l-a lovit cu chitara în cap, cu atâta putere că l'a omorât pe loc. Hercule ajunge totuș un mare artist în toate privințele, iar talentul său muzical eră așa de mare, că ori unde se găsiu muzele se găsiu și Hercule. Când ochiă cu săgeata sau cu sulița nici odată nu greșiă ținta.

Amphitryon, pentru ca să ferească pe Hercule de a mai face năsbătii, ca cea cu cântărețul Linos, îl trimite să pască turmele pe muntele Citheron. Aci se face mare și voinic. La vârsta de optsprezece ani omorî un leu care veniă adesea ori să prade turmele sale; din blana leului își face o haină pe care o purtă totdeauna în spate, capul fiarei servindu-i drept coif.

Hercule eră virtutea în persoană. Intre desfrâu și virtute, eroul nostru alege pe cea din urmă. Iată cum ni-l descrie la răspântia vieții filozoful Prodicus.

2. HERCULE LA RĂSPÂNTIA VIEȚII

Hercule se făcuse din copil flăcău și ajunsese la vârsta când tinerii, stăpâni acum pe ei înșiși, hotărăsc, dacă au să urmeze în viața lor calea *Virtuții* sau a *Desfrânării*. El ședeă într'un loc singuratec, nedumerit

ce drum s'apuce din cele două ce se înfățișau înaintea sa. Deodată îi s'arătă două femei, înalte de statură, cari veniau către dânsul. Una, mândră, nobilă și frumoasă, eră împodobită de o firească curățenie, cu ochii aplecați și plini de modestie, cu înfățișarea smerită și sfioasă, cu hainele albe. Cealaltă eră grasă și moleșită, sulimenită și spoită, și ca s'arate mai albă și mai rumenă decât aevea, călcă cu trufie și cu trupul țeapăn: ochii-i sticleau, hainele-i erau străvezii, și se tot uită mereu asupra ei, trăgea cu coada ochiului, ca s'o bage în seamă cei de prinprejur, întorcându-se adesea ca să-și vadă umbra. Sosind femeile mai aproape de Hercule, cea dintâi veniă către el cu pasul potrivit, pe când cealaltă, vrând să ajungă mai înainte, alergă către dânsul grăbită.

«Hercule, îi zice ea, te văz că nu ști ce cale să apuci. Dacă vrei să-ți fiu prietenă, te voiu călăuzi pe cărarea cea mai plăcută și cea mai lesnicioasă, în care vei gustă toate mulțumirile vieții, trăind fără ne cazuri. Și să nu crezi, că ai să te îndeletnicesci cu rășboiul sau cu alte treburi; și, totuș, vei aveà să-ți alegi bucatele și băuturile, ce-ți vor plăcea mai mult, lucrurile de cari să se veselească ochii și urechile tale și de cari mirosul și pipăitul tău să se mulțumească; drăgălășiile, ce vor aveà mai mulți nuri pentru tine, te vor mângăia și vei aveà să dormi cu poftă și în cea mai mare moliciune. Pe lângă acestea, o să aibi la îndemână toate bucuriile, fără să te ostenești, ca să umbli după dânsule. Iar dacă, vr'odată, ar da ispita peste tine să te facă să simți, că are să ți lipsească ceva, ca să nu-ți poți face viața și mai drăgăstoasă, să nu te temi că te voiu pune să-ți obosești trupul și mintea spre a le dobândi. Voiu îngriji eu, cum să te folosești de munca altora și să nu aștepti în deșert

câștiguri de acolo chiar, de unde n'ai alergat; căci eu dau celor ce vin după mine darul de a fi pretutindeni în largul lor».

Hercule, după ce o ascultă, îi zice: «Femeie, cum te cheamă?» — «Prietenii mei, răspunde ea, îmi zic *Fericirea*; iar vrăjmașii îmi zic *Desfrânarea*».

Atunci cealaltă femeie, înaintând, zice și dânsa: «Și eu viu către tine, Hercule; cunosc pe părinții tăi și am pătruns în ființa ta încă de copil. Eu așa cred, că de vei apucă poteca, care duce spre mine, vei ajunge odată să strălucești prin fapte mărețe și frumoase și atunci și eu însămi voi fi mai omenită și mai băgată în seamă de către oamenii cei buni. Eu nu te voi ademeni cu făgădueli, că o să dai numai și numai peste plăceri. Îți voi spune pe față hotărârile zeilor asupra muritorilor: numai cu muncă și cu trudă mare dăruiesc ei vieții omenești fericirea și mărirea. Dacă dorești, ca zeii să-ți fie priincioși, trebuie să te închini lor; dacă voiești, ca prietenii să te iubească, trebuie să le faci numai și numai bine; dacă dorești ca țara ta să te cinstească, trebuie s'o slujești; dacă voiești, ca pământul întreg să-ți dea roade din belșug; trebuie să muncești la arătura câmpului; dacă îți alegi mai bine să te înavuțești având turme, trebuie să îngrijești de ele; dacă cugești să ajungi mare prin războaie, dacă vrei să-ți scapi prietenii din robia celor răi și să izbândești asupra vrăjmașilor, trebuie să înveți meșteșugul războiului dela cei ce-l știu mai bine și să te îndeletnicești mereu a te folosi de învățăturile lor; dacă vrei să dobândești putere în trup, trebuie să-l deprinzi a se supune minții și a-i da mereu de lucru ca să se hârșească cu munca și cu sudoarea».

Desfrânarea ar fi adaus atunci: «Înțelegi tu acum Hercule, cât de obositoare și de lungă este calea feri-

cirilor, ce-ți arată această femeie? Eu însă am să te duc la fericire printr'o cale mult mai scurtă și mai lesnicioasă».—Iar cealaltă femeie care eră Virtutea însăși, se râsti către Desfrânare zicându-i: «Nemernico ce ești, ce bunătăți ai tu în stăpânire? Și ce plăceri poți cunoaște tu oare, dacă nu voiești să faci nimic spre a ți le agonisi?... Deși ești fără de moarte, zeli, însă te-au gonit din ceruri și oamenii cei de treabă te disprețuesc. Sunetul cel mai măgulitor din toate, acela adică al vr'unei laude, n'a ajuns nici odată până la urechiile tale și n'ai stat câtuși de cât față la vr'o privește din cele ce farmecă pe om; pentru că nici odată n'ai făcut vr'o faptă bună. Cine să mai voiască oare a crede cuvintele tale? Cine să te scoată din nevoi? Care om de treabă ar mai cuteză să se amestece printre desmățații ce te urmează? Cei ce te însoțesc, dacă sunt tineri, au trupuri neputincioase; dacă sunt bătrâni, au suflete prostite; îngreunați în tinerețele lor cu o grăsime venită din trândăvie, ajung slăbănogiți la niște bătrânețe necăjite; fiindu-le rușine de ceea au făcut, ei se gârbovesc de aceea ce au să facă; ca unii ce au gustat din toate plăcerile la începutul vieții, și-au păstrat numai și numai trude pentru anii lor cei din urmă. Nici o faptă bună nu se face fără de mine, nici în cer, nici pe pământ: mai mult decât ori și cine, eu primesc dela oameni cuvinte de laudă, ca una ce însoțesc cu iubire pe meșteșugar la lucrarea mâinilor sale și ca una ce sunt păzitoare credincioasă a stăpânului, ocrotitoare cu voie bună a slujitorului, tovarășe drăgăstoasă în ale păcii, surată statornică în ostenelile războiului, mijlocitoare supusă în prietenie. După moarte pomenirea lor nu se uită, ci rămâne lăudată în veci de veci. Iată cum, Hercule, fiu al unor părinți buni la suflet, ai putea, prin muncă, să dobândești cea mai de căpetenie fericire.

Hercule a ales calea arătată de Virtute.

3. HERCULE ȘI EURYSTHEU

După ce a împlinit vârsta de optsprezece ani, Hercule, întâlnind într-o zi pe niște Minyeni din Orchomenos cari se întorceau cu tributul ce li-l plăteau Thebanii, i-a omorât. Din cauza aceasta, poporul Minyenilor pornește cu războiu împotriva Thebei; Hercule însă, îi învinge și-i silește ca pe viitor ei să plătească tribut Thebenilor, și încă un tribut îndoit. Amphitryon moare în acest războiu, în urma căruia Hercule se căsătorește cu flica regelui theban Creon, cu Megara,

Gloria aceasta a eroului neliniștește pe mama sa vitregă Junona care se hotărăște să-l piarză sau cel puțin să-l umilească, aruncând cât mai multă necinste asupra lui. De aceea, pe când eroul se găsea odată acasă, în sânul familiei, începe pe neașteptate să se schimbe la față. Ochii îi se învârtiau în cap, plini de sânge, balele îi curgeau pe buze și bărbie și rânjind nebunește strigă: «Dați-mi arcul! Unde îmi este securea? Mă duc la Mycena. Inarmați-vă cu topoare și cu săpoaie și veniți să dărâăm zidurile Cyclopeene».

În prada unei nebunii împreună cu furie, Hercule, cutreerând palatul și socotind că lovește fiare, lovia pe micii săi copii, omorându-i unul câte unul. Sărmana lor mamă, târînd pe cel din urmă copil al ei, îl ascunde în fundul palatului. Soțul în turbare, crezându-se înaintea zidurilor Cyclopeene, sfarmă porțile și cu o singură lovitură străpunge și pe mamă și pe copilaș. În urmă, omoară și pe cei doi copii ai fratelui său Iphicles, aruncându-i în foc. Când se repezi asupra socrului său, apare deodată zeița Minerva care întorcându-l îi potolește setea de sânge. În urmă eroul cade într'un leșin adânc.

Când Hercule își revine în simțuri și-și capătă din nou cunoștința, își dă seamă de grozăvia faptei sale. În prada celei mai mari desnădejdi, începe să se osândească singur. De aceea pleacă în surghiun. Aci după ce s'a purificat, s'a dus la Delphi, la oracolul zeului Apollo, ca să-l întrebe ce trebuie să facă. Prin gura preotesei Pythia, zeul îi poruncește să se ducă să găsească pe Eurystheu, dușmanul său de moarte și să îndeplinească toate lucrurile ce i le ar porunci să facă. — Preoteasa îi s'a adresat aci mai întâiu cu vorba Heracles, ca unui care își va câștiga gloria din persecuțiile Herei (*Hero* și *cles*, dela *cleos* glorie), până atunci fiind numit Alcides.

De aceea, se duce la vărul său Eurystheu, rege în Mycene, și se pune în slujba lui, având să îndeplinească timp de doisprezece ani, douăsprezece lucrări după cari aveà să-și câștige nemurirea. Se opri însă la Tirynth, unde printr'un crainic aveà să primească ordinele, căci Eurystheu se temeà să dea ochii cu eroul.

CELE DOUĂSPREZECE LUCRĂRI ALE LUI HERCULE

1. LEUL DIN NEMEA

Cea dintâi lucrare la care a silit Eurystheu pe Hercule a fost aceea ca să omoare leul din Nemea care pustia împrejurimile orașului. Această fiară se născuse

Hercule și leul din Nemeea.

Relief pe un bronz ant c.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Biblioteca Universita (U. Iasi)

din uriașul Typhaon și din balaurul Echidna și locuia în văgăuna unei văi de lângă orașul Nemea din Argolida. Hercule trebuiă să omoare acest leu și blana să o ducă lui Eurystheu. Multe zile a umblat eroul până să găsească fiara, iar când a găsit-o, și-a aruncat toate săgețile în zadar, căci pielea ei era invulnerabilă. Atunci Hercule pune mâna pe ghioaca ce o purta cu sine și care îi serviă ca cea mai bună armă; dar și aceasta se rupse în două. Leul se retrage atunci în peștera sa care avea două intrări. Dar Hercule, după ce astupă o ieșire a viziunii, intră după leu, care văzându-l îi sare în piept. Eroul îi pune mâna în gât și-l strânge cu amândouă mâinile până îl suguse. În urmă, își aruncă în spate leul și, după ce face un sacrificiu lui Jupiter, punând astfel cea dintâi temelie a jocurilor nemeice, îl duce lui Eurystheu la Mycene. Când acesta a văzut namila de animal și pe vigurosul erou, s'a speriat așa de tare, că a dat ordin ca pe viitor să-i arate dovada lucrărilor sale dela poartă și să nu mai intre în palat. Leul a fost pus în urmă între constelațiuni.

2. HYDRA DELA LERNA

Hydra se născuse, ca și leul din Nemea, din gigantul Typhaon și din balaurul Echidna și se aciuse în smârcurile dela Lerna, în Argolida. Ea era un monstru năprasnic, un fel de balaur care bântuia împrejurimele și omorâ oameni și vite, prin suflarea sa otrăvitoare, ucizând tot ce-i ieșea în cale. Avea mai multe capete și, când îi tăiai unul, alte două îi creșteau în loc. Her-

cule, primind porunca lui Eurystheu să se lupte cu acest monstru, îl gonește din culcușul său cu săgețile. O luptă îngrozitoare se încinge atunci între erou și balaur care se încolăci împrejurul picioarelor lui. Pe lângă acest dușman, mai sosi și un al doilea. Un rac de mare puternic începe să muște pe erou de picior. Hercule îl strivî pe acesta cu picioarele, iar când văzû că hydrei, în loc de un cap, îi crește două, chemă în

Hercule și Hydra.

Figură pe un vas grecesc.

ajutor pe prietenul său de arme Jolaos, nepotul său, cu care venise împreună. Acesta dă foc unei părți din pădure și cu tăciuni aprinși, arde plăgile hydrei și izbutește astfel să oprească să-i mai crească alte capete noi. Unul dintre capetele hydrei era nemuritor. Pe acesta eroul îl îngropă de viu, prăvălind peste el o stâncă. Răpuind monstrul, Hercule își înmoaie săgețile în sângele lui; de atunci rănilor cari le făceau ele erau incurabile.

3. CERBOAICA CU COARNELE DE AUR

În pădurile Arcadie erau cinci cerboaice la fel, având coarnele de aur și picioarele de aramă. Patru erau înhamate la carul Diane, a cincea însă era lăsată în libertate. Eurystheu îi poruncește lui Hercule să-i aducă această cerboaică. Fiind însă consacrată Diane, eroul nu voia să o omoare, de aceea a fost silit să o urmărească un an întreg până la Hyperboreeni, cari locuiau în părțile cele mai îndepărtate dela miază-noapte și până la izvoarele fluviului Istru și apoi iarăși înapoi în Arcadia. În cele din urmă o prinde și o duce vie, în spate, lui Eurystheu.

4. MISTREȚUL DIN ERYMANTH

Între Elida și Arcadia era muntele Erymanth, unde se găsea un mistreț enorm care băgase groaza în tot ținutul dimprejur, pustiind câmpiile și omorînd oamenii. În drumul său după acest mistreț, Hercule a fost primit ca oaspe de Centaurul Pholos. Pe când era ospătat, Hercule se pomenește deodată atacat de Centauri, cari mirosiseră vinul cu care Pholos cinstia pe prietenul său străin. Eroul isbutește să-i respingă, pe unii omorîndu-i în luptă, iar pe alții gonindu-i până la promontoriul Malea, unde pe vremea aceasta locuia Chiron, la care ei cer ajutor. Hercule era prieten cu Chiron, dar, necunoscându-l dintru început, a aruncat și asupra

lui o săgeată care îl nimeri în genunchi. Numai târziu a băgat de seamă greșala și încercă să-i lege rana. Săgeata fiind otrăvită cu veninul hydrei, Hercule și-a pierdut un prieten scump. — De aci, eroul pleacă în cău-

Hercule și Mistrețul din Erymanth.

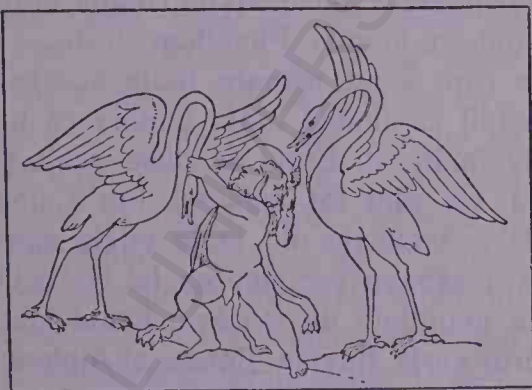
După o pictură antică, Pompel.

tarea mistrețului pe care găsim-l pe vârful muntelui, îl prinde de viu, îl pune pe umerii săi vânjori și-l duce stăpânului său. Acesta, când văzu namila, se speria până într'atâta că se ascunse într'un butoiu de aramă.

5. PĂSĂRILE DIN STYMPHAL

În smârcurile lacului Stympchal din Arcadia, în niște higiuiri cu tufe dese, trăiau retrase niște păsări, închinete zeului Marte, cu aripi, cap și cioc de fier. Aceste păsări aveau niște ghiare foarte ascuțite și loviau cu aripele lor, ca și cu sulite. Când întâlneau pe câmp oameni și animale, le ridicau în sus și omorându-le mâncau carnea.

Erau așa de multe, că întunecau luminasoarelui, când se ridicau în sbor. Hercule fiind însărcinat să lupte împotriva acestor păsări și să le stîrpească, începe prin a le speria cu sunetul cimbalilor sale de a-

Păsările din Stympchal.

După o pictură pe un vas antic.

ramă, făcându-le să se ridice în aer. Pe urmă le loviă cu sulitele sale, sau le striviă cu ghioaga sa. Astfel Hercule a scăpat ținutul de aceste păsări primejdioase. Cele cari n'au putut fi stârpite de erou, au sburat în ținuturile de lângă Pontul Euxin (Marea Neagră), unde le-au întâlnit în urmă Argonauții.

6. GRAJDURILE LUI AUGIAS

Eurystheu ca să umilească pe Hercule îi dă ordin ca să curețe de gunoiu într'o singură zi, grajdurile lui Augias, regele Elidei. Acesta erà fiul soarelui și posedă nenumărate turme. Cirezile de boi și de oi erau atâtea, cât sunt norii de pe ceriu. Intre boi erau trei sute cu picioarele albe ca zăpada, două sute roșii ca purpura, doisprezece, închinați lui Helios, erau albi ca lebedele și unul, cu numele Phaëthon strălucia ca o stea. În curtea în care erau mâunate toate aceste animale s'a îngrămădit cu timpul atâta gunoiu că nu erà cu putință să fie înlăturat. Eroul se duse acolo și se oferì lui Augias că va rânì tot gunoiul într'o singură zi, dacă îi va da o zeciuală din toate vitele sale. Regele primește fără zăbavă propunerea lui Hercule, socotind lucrarea cu neputință de isprăvit. Eroul face un canal și abate prin curte fluviile Peneu și Alpheu, după ce spărsese zidurile din două părți opuse și, până seara, isbutește să curețe grajdurile.

Augias, văzând treaba făcută, nu-și ține cuvântul, spunând că lucrarea a trebuit adusă la îndeplinire din porunca lui Eurystheu și astfel Hercule trebui să se întoarcă acasă fără răsplata făgăduită. Mai târziu însă, după ce eroul scapă din serviciul lui Eurystheu, pornì cu rășboiu împotriva lui Augias, îi cucerì bogata cetate Elis, trecând-o prin sabie și foc. Apoi, după ce a ucis pe rege, după ce și-a strâns toată armata în Pisa, aducând acolo prăzile de rășboiu, a ales un loc pentru tatăl său Jupiter și l-a plantat cu măslini. În urmă, a adus jertfe celor doisprezece mari zei din ceriu și a instituit jocurile olympice, cari au ajuns cu timpul așa de vestite.

7. TAURUL DIN CRETA

După ce Hercule a curățit Grecia de monștri, i-au fost poruncite lucrări și în afară. În insula Creta, pe când se află rege Minos, i s'a dăruit acestuia de Neptun un taur ieșit din undele mării ca să-l jertfească. Regele însă, încântat de frumusețea animalului, nu voi să-l sacrifice și în locul lui a sacrificat un alt taur din turmele sale. Zeul, supărându-se de fapta regelui, a făcut pe taur să turbeze și să verse foc din nările sale. Toată insula era bântuită de furia acestui taur. Eurystheu însărcinează pe Hercule să prinză taurul și să i-l ducă la Mycene viu. Cu ajutorul lui Minos eroul isbutește să prindă taurul, să-l lege, și astfel să-l ducă lui Eurystheu. Acesta îi dă drumul și animalul începe să cutreere furios întreg Peloponezul, până ce, în sfârșit, vine în Attica și rămâne în ținutul Marathonului, unde îl prinde mai târziu eroul Theseu.

8. CAII LUI DIOMEDE

În țara Bistonilor din Thracia, regele Diomede avea patru iepe turbate cari vărsau foc pe nări și cari se hrăneau cu carne de om. Crudul rege își avea castelul pe marginea mării și toți străinii naufragiați cari ajungeau în țara sa erau dați acelor iepe ca să-i mănânce. Hercule, fiind însărcinat de Eurystheu să-i aducă aceste iepe, pornește în Thracia cu mai mulți tovarăși și se duce deadreptul la grajdul lui Diomede unde, omorînd pe paznici, târăște iepele până la țărmul mării.

Bistonienii, ridicându-se cu armele împotriva eroului, sunt bătuți și regele omorât și dat iepelor sale ca să fie mâncat. În timpul luptei, Hercule dăduse iepete în

Hercule și caii lui Diomede.

După o grupă antică, Roma.

paza tovarășului său Abderos; când însă s'a întors biruitor din luptă, a găsit pe frumosul tânăr mâncat de iepi. Eroul după ce l-a deplâns și l-a îngropat, i-a ridicat un frumos monument și a instituit jocuri în onoarea lui. În acelaș timp a fondat în acel loc faimosul oraș Abdera. Caii au fost duși lui Eurystheu care apoi, le-a dat drumul și au fost în urmă sfâșiați de fiare pe muntele Lyceu din Arcadia.

9. CINGĂTOAREA HIPPOLYTEI

Pe malurile fluviului Thermodon din Asia Mică locuia odată un popor de femei războinice, numite Amazoane¹⁾. În timpul lui Hercule, ele aveau ca regină pe Hippolyta, o fiică a lui Marte, care îi făcuse ca dar

1) Vezi *Legende și povești antice*, pag. 13.

o cingătoare de mare preț. Fiica lui Eurystheu, Admeta, doriă să aibă această cingătoare; de aceea, Hercule a fost însărcinat să i-o aducă. Plecând într-o țară așa de îndepărtată, eroul și-a luat cu sine mai mulți tovarăși de luptă, între cari pe Telamon, Peleu și Theseu. Trecând cu corabia lor până departe în Marea Neagră, după multe greutăți, au ajuns înaintea capitalei Amazoanelor Themischyra. Regina Hippolyta le iese înainte și, auzind de scopul venirii lor și fiind în acelaș timp mișcată de ținuta mândră a eroilor le

Hercule și Amazoanele.

După o pictură pe un vas.

făgăduiește că le va da încingătoarea de bună voie. Zeița Junona însă, care nu încetă un moment să urmărească pe fiul ei adoptiv, s'a amestecat, subț înfățișarea unei Amazoane, în mijlocul acestui popor de femei și a făcut să se răspândească șvonul că străinul vreă să le răpească regina. Acestea pun mâna pe arme și cad asupra taberii lui Hercule. O luptă strașnică se încinge, în care însă cad biruite cele mai viteze eroine Aella,

Prothoe, Antiopa și însăș Melanippa, conducătoarea lor. Antiopa fiind prinsă e dată ca preț al vitejiei sale eroului. Theseu, iar Melanippa a fost liberată în schimbul cingătoarei Hippolytei.

10. VACILE LUI GERYON

După aventura lui Hercule în răsărit, aveà să urmeze alta în apus. Eurystheu i-a dat poruncă să-i aducă turmele de boi ale lui Geryon cari pășteau într'o insulă îndepărtată din Oceanul de apus, numită Erythea. Geryon erà un uriaș puternic, fiul lu Chrysaor și nepotul Medusei și aveà trei corpuri legate laolaltă în regiunea stomahului. Acest monstru, numit și întreitul Geryon, erà cu atât mai îngrozitor și mai de nebiruit, cu cât se puteà apăra din toate părțile, căci aveà trei capete, șase mâini și șase picioare. Cirezile lui de vaci de o culoare roșie erau puse subț paza gigantului Eurythion și a câinelui acestuia Orthrus. Acest câine născut din Typhaon, fiind frate cu cerberul din Infern, aveà două capete și erà de o putere nemăsurată. Hercule ca să ajungă la insula lui Geryon a trebuit să străbată, pe un drum foarte greu, regiunile din Europa și din Africa și să ajungă până la strimtoarea numită astăzi Gibraltar care desparte cele două continente în partea cea mai de apus a lor. Spre amintirea acestui drum eroul a pus de o parte și de cealaltă câte o coloană, numite Coloanele lui Hercule. De aci și până la insulă, Hercule s'a dus cu barca ce i-a împrumutat Helios.

Indată ce zăriră pe erou, atât păzitorul cât și căi-

nele se reped asupra lui; amândoi însă cad sub loviturile lui Hercule, care pornește apoi cu cirezile lui Gerion. Când acesta bagă de seamă că i s'au răpit boii, apleargă și el împotriva lui Hercule, dar este biruit într-o luptă înverșunată cu eroul. Cireada de boi Eurystheu o dăte ca prinos zeiței Junona.

11. MERELE DE AUR DIN GRĂDINA HESPERIDELOR

Când s'a măritat Junona cu Jupiter, toți zeii și toate zeițele i-au dat, după cum erà obiceiul, câte un dar de nuntă. Geia, pământul, produse cu acest prilej, un măr cu mere de aur. Acest pom a fost pus în grădina Hesperidelor, niște nimfe ale Apusului. Ele erau fiicele lui Atlas, un titan, care fusese osândit de zei să ducă pe umerii săi cei lați ceriul. Acolo, unde se găsește astăzi în Africa muntele Atlas, pe vremuri erau niște grădini mândre cu arbori încărcați cu tot felul de fructe și printre ei se găsiă și mărul cu merele de aur. El erà păzit de un balaur grozav, numit Ladon, al căruia ochiu nu erà niciodată închis de somn. Hercule, fără să știe unde se găsește grădina Hesperidelor, trebuia să aducă la îndeplinire ordinul lui Eurystheu de a i da în mână acele mere de aur.

Ca să găsească calea, eroul, după sfatul nimfelor fluviului Eridan, se duce să ceară mai întâi povața bătrânului zeu al mărilor, Nereu. Acesta, deși la început s'a împotrivit de a-i da vr'o povață, totuș, în cele din urmă, a fost silit să o facă. Calea o știa numai Prometheus care se găsiă pe vremea aceasta ferecat de o stâncă pe muntele Caucas. De aceea, a trebuit să

alerge întâi la acesta. Ca să ajungă la el, Hercule a trebuit să se îndrepte prin Lybia și Egipt. În această țară a întâlnit pe regele Busiris care prindea pe toți străinii și-i sacrifică pe altarul zeului Jupiter. Și Hercule a fost prins și legat, însă, rupând lanțurile, s'a liberat și a ucis pe rege împreună cu fiul său. De aci, trecând prin Aetiochia și prin India a ajuns în Caucas, unde scăpă pe Prometheus, omorînd vulturul care îi mîncă ficății. Prometheus îi arată în urmă calea pe care să apuce ca să ajungă la Atlas și la grădina Hesperidelor.

Atlas ținea bolta cerească pe umerii săi. Ca să-i aducă merele de aur, îi dăde lui Hercule ceriul, până se va întoarce cu ele. Când s'a întors însă, n'a mai voit să ia înapoi povara și Hercule a scăpat numai printr'o păcăleală. L-a rugat să ție ceriul numai un moment, până ce să-și așeze pe umeri o pernă, căci îl apăsă prea greu. Atlas cade în cursă; Hercule, văzându-se liber, ia merele și pleacă la Eurystheu. — Atlas, în urmă, neprimind în gazdă o noapte pe Perseu, acesta l-a împietrit și de atunci și până astăzi Atlas se înalță ca un mare munte stîncos în nordul Africei. — Eurystheu, primind merele de aur, le dăruiește zeiței Minerva care le duce înapoi în acelaș loc, unde fuseseră ele și mai înainte.

12. PRINDEREA LUI CERBERUS

Văzând Eurystheu că Hercule a cutreerat tot pămîntul și că, totdeauna, s'a întors biruitor, se hotărăște să-l supuie la cea din urmă lucrare, mai grea decît toate, să-l trimeată în Infern, de unde să-i aducă Cer-

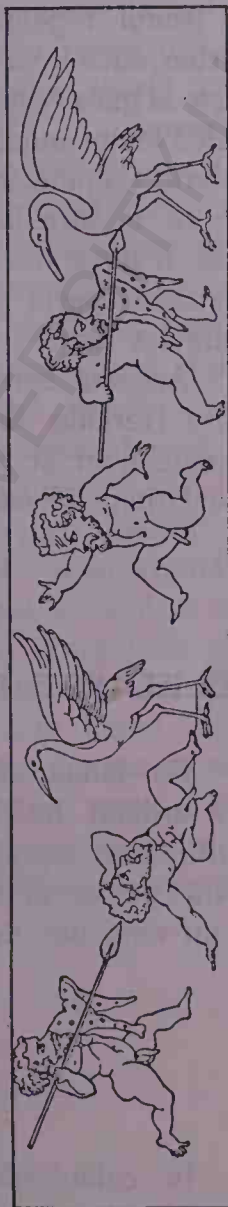

Atlas.

Muzeul Național, Neapole.

berul. Acesta erà un câine monstru cu trei capete, având însârcinarea să păzească intrarea imperiului lui Hades. Și erà convins Eurystheu că nu va isbuti să facă și această muncă, cea mai periculoasă dintre toate, și că astfel poate va scăpa de Hercule. Eroul, înainte de a încercà această lucrare primejdioasă, se duce mai întâiu la preotul Eumolpus, la Eleusis, ca să l inițieze în mistere, căci numai așa se putea apropià de regele Infernului. După ce a fost inițiat, Hercule pleacă în Laconia, la Tenar, azi capul Matapan, unde se găsià o deschizătură care duce, în imperiul lui Hades. Conduc de Mercur, zeul care, cu bagheta sa, conducea sufletele morților, ajunge în împărăția umbrelor. Acestea, când îl văzură, se speriară de el și fugiră care încotro.

La intrarea Infernului întâlnește pe Theseu și pe prietenul acestuia Pirithou lipiți de o stâncă. Pe Theseu izbutește să-l deslege; când însă voi ca să scape și pe Pirithou, pământul s'a cutremurat, în semn că zeii se opun la liberarea acestui erou care făcuse planul criminal să răpească pe Proserpina, soția lui Pluton. Dintre umbre numai Meleagru și Medusa nu fugiră la vederea lui Hercule; Meleagru îl sfătuește să ia pe sora sa în căsătorie, iar pe Medusa, când a voit să o lovească,

Lupta Pygmeilor cu cocorii.

l-a oprit Mercur, spunându-i că este o umbră fără trup și că ea nu mai poate face nici un rău. Ajungând la tronul regelui Infernului, Pluton îi dă voie să ia pe Cerber, dacă îl va putea prinde fără arme. Eroul îl găsește la gura Acherontului și, ocrotit numai de scut și de pielea leului, înhață pe Cerber de ceafă, strângându-l cu putere. Câinele, în cele din urmă, se dă învins și începe să se gudure la picioarele eroului. Apoi, luându-l cu sine, îl duce lui Eurystheu la Mycene. Acesta, când îl văzu, se sperie grozav și-l roagă să-l ducă înapoi de unde l-a luat.

Aceasta este cea din urmă lucrare pe care a făcut-o Hercule din ordinul lui Eurystheu. De aci înainte el este liber și pleacă la soția sa care îi îngrijise în tot acest timp de casă.

CELELALTE LUCRĂRI ALE LUI HERCULE

Pe lângă cele douăsprezece lucrări mari, făcute din ordinul lui Eurystheu, mai săvârșește Hercule multe alte isprăvi, mai puțin însemnate, dar cari ne arată pe eroul nostru ca un împlânzitor de monștri și un nimicitor de rele.

1. LUPTA CU PYGMEII

În colindările sale prin diferitele părți ale lumii, Hercule ajunge odată și în regiunile dela izvoarele Nilului, în țara Pygmeilor. Acești Lilliputani ai antichi-

tății erau un popor de pitici, care se găsiă în necon-
tenite rășboaie cu cocorii. Pigmeii n'aveau o înălțime
mai mare de un cot. Soțiile lor erau mame la trei ani
și babe la opt. Casele Pygmeilor erau zidite din coji
de ou. Ca înfățișare acești Pygmei erau foarte urîți:
aveau capul cu mult mai mare decât s'ar fi potrivit cu
corpul lor și mai ales picioarele le erau grozav de mici. Cu
toate acestea, ei au îndrăznit să se ia la luptă cu Hercule.

Ajungând eroul în țara lor, se simte obosit și se
culcă la umbra unui copac și adoarme. Pygmeii, pe
cari nu i-a băgat în seamă, îndată ce l văd, fără să
se teamă câtuș de puțin de el, nu o iau la fugă, ci dim-
potrivă, își fac planul să-l bată și să l cucerească. În
adevăr lupta lor părea un asediu împrejurul unei ce-
tăți pe care dușmanul vrea să o cucerească.

Cele două aripi ale armatei lor, se împart așa
fel ca fiecare să atace câte o mână. Și, în vreme ce
grosul armatei se repeziă spre corpul eroului, arcașii
și săgetașii îi atacă picioarele, iar corpul de elită,
fruntea oștirii, condus de însuș regele lor, se însărci-
nează să i cucerească capul și fața. În timpul acesta,
Hercule se deșteaptă și, când îi vede, începe să răză,
dându-și seamă cu ce fel de dușmani avea a face.
Prinde pe câțiva din ei, îi bagă în pielea leului din
Nemea pe care o avea cu sine și îi duce în patria sa
de curiozitate.

2. LUPTA CU ANTAEU

După lupta cu Pygmeii, Hercule, întorcându-se prin Lybia, întâlnește pe gigantul Antaeu, care era înalt de

Hercule și Antaeu.

După o piatră antică gravată.

șaizeci și patru de coți. Acest gigant era un fiu al lui Neptun și al Geei, zeița pământului, și, pe oricine îi ieșea în cale, îl silea să se măsoare cu el și toți plăteau cu viața cinstea de a se fi luptat cu gigant. Din craniile victimelor făcuse un templu pentru tatăl său Neptun. Ceea ce îi dădea putere lui Antaeu, era faptul că de câte ori

atingea pe mama sa, pământul, căpăta o nouă putere. Hercule, în cele din urmă, băgând aceasta de seamă, îl ridică în sus și-l strânge în brațele sale viguroase, până ce îl ucide.

3. LUPTA CU MONSTRUL CACUS

La întoarcerea sa din Spania, de unde a răpit vacile lui Geryon, Hercule s'a oprit și în Italia, nu departe de gura Tibrului. Aci, fiind obosit de străpățiul

drumului, eroul s'a culcat și a lăsat vacile să pască prin livezile mânăse de lângă râu. Locul acesta eră stăpânit, pe vremea aceea, de un fiu al lui Vulcan, numit Cacus, un monstru de o mărime enormă, având numai jumătatea de sus de om și vârsă din gură flăcări de foc. Acest Cacus, când a văzut turma de boi pe cari îi aducea Hercule, a rămas încântat de frumusețea lor și s'a hotărît să fure o parte din turmă. Pentru ca însă stăpânul boilor să nu-i găsească, în cazul când i-ar număra deșteptându-se, i-a târît de coadă în peștera sa de pe Aventin. Hercule, când s'a trezit din somn și a văzut că-i lipsesc mai mulți boi din turmă, s'a dus deadreptul la peștera vecină, crezând că urmele de pe pământ îl vor duce la ei. Văzând însă toate urmele întoarse și nici una spre peșteră, s'a hotărît să părăsească îndată această localitate plină de primejdii. La plecare, câțiva din boii din peșteră încep să mugească, cum se întâmplă de obicei atunci când o parte din boi sunt părăsiți de tovarășii lor. Hercule, dându-și seamă de unde vine mugetul, se întoarce deadreptul la peștera de pe Aventin. Aci vede cu mirare la poartă, atârând nenumărate căpățâni de om, iar la intrare prăvălită o stâncă colosală, pe care n'ar fi putut-o urni din loc nici două zeci de boi. Iar, de jur împrejur, erau numai oase de oameni omorâți de Cacus.

Hercule ridică stânca dela intrare, pune mâna pe monstru și-l strânge de gât până îl omoară. De atunci, la Roma, locuitorii de pe Aventin în fiecare an sărbătoresc pe eroul Hercule.

Iată cum descrie poetul Vergiliu lupta lui Hercule cu monstrul Cacus :

Serbarea pe care o gătirăm

Prânzul acesta, și-altarul atât de puternic de colo

Nu sunt credințe deșarte, căci nu ne-abăturăm din calea

Vechilor zei: satorite le-avem, tu oaspete troic,
 Drept răsplatire c'am fost scăpași de grozave primejdii.
 Uită-te colo, și vezi prăbușită spre adâncuri o stâncă:
 Ce bolovani împrejur asvârliși, și ce peșteră 'n munte,
 Goală de tot:
 Peștera fuse locaș, cu drumuri adânc îngropate,
 Căci jumătatea de om o țină, spăimântatecul Cacus.
 Soarele 'n veci nu pătrunse 'n ponor, și deapururi într'ânsul
 Cald de ucideri pământul eră; și la groaznica-i poartă

Cacus.

După o piatră antică gravată.

Capete de-oameni în pari atârnavu putrezite, de-apururi.
 Tatăl acestui balaur Vulcanus a fost: scuiându-și din gură
 Negre funingini, sări cu scuipatul și Cacus greoiul.
 Însă și nouă, târziu, ne sosi mângâierea dorită;
 Zeul venit-a la noi, puternic și-aprins de mânie.
 Mândru, că'n urm'a ucis pe Geryone cel cu trei trupuri,
 Hercul venit-a, mănând puternicii tauri, voinicul,
 Tocmai pe-acestea cărări; și cărdul umplut-a câmpia.
 Cacus, de patimi târit, nu poate să-și stămpere focul,
 Totul să 'ncerce, 'ndrăsnind înșelări și hoșie tutindeni.
 Repede două părechi de tauri îi fură, puternici
 Tauri; și-atâtea juninci frumoase mai fură din staul.
 Dar, ca să nu se cunoască din urma picioarelor furtul,
 El îi ridică de cozi, și cu urmele întoarse pe cale
 Grabnic îi târâe 'n deal și-i ascunde 'n noptateca răpă.
 Hercul de geaba cătat-a; — nici urmă să-l ducă spre peșteri —

Însă 'ntr'ăcea voinicul pornindu-și sătule din staul
Vitele 'n cârd, și gătit să plece cu dănele-altinderi,
Boii 'ncepură pe drum să mugească, ș'umplură de vuet
Jalnicii codrii; plâneau de durerea plecării din câmpuri.
Iat-o junică le dete răspuns, și'n ponorul cel groaznic
Jalnic mugit-a 'nșelând veghiatului Cacus nădejdea.
Hercule-atunci se sbârli de mânie, și fierea dintr'ânsul
Foc se făcù de năcaz: el arma și-o prinde și-apucă
Groaznic ciomagul cu noduri și-aleargă năvalnic pe munte.
Oamenii noștri-au văzut întâiu în viață pe Cacus
Prins de cutremur și turbure 'n ochi. Și ca vântul de iute
Fuge cu spaimă 'n ponor, căci groaza-l făcuse cu aripi.
Grabnic se'nchide, rupând grozavele lanțuri pe care
Sta plutitoare 'n văzduh o năprasnică stâncă, legată
Sus de Vulcan — și zăvor aruncat-a pe poarta de bărne.
Iată-l turbat de mânie sosește viteazul tirintic:
Cată cu ochii 'mprejur, ispitind vr'o cărare tulindeni,
Dinții scrâșnindu-i cu vuet. De trei ori, urlând, înconjoară
Muntele, 'ntrare cătând, de trei ori cu umerii 'mpinge
Poarta 'n zădar, de trei ori stă 'n vale să-i vie răsuflet.
Stâncă de cremene-acolo, subțire la vârf și cu colțuri
Multe, stetea ridicată la spatele peșterii 'n aer,
Loc de-adăpost și de cuiburi în veci răpitoarelor pasări.
Pe-asta — plecată spre râu la stânga pe repede răpă —
Hercule-o 'mpinge la dreapta, clătind-o puternic și-i smulge
Talpa din loc, și grăbit el o culcă și 'n văi o răstoarnă.....
Astfel pe Cacus, speriatul de neașteptata lumină,
Prins în ponorul cel larg, ș'urlând cum el nu mai urlase,
Hercule-l strânge la colț, rotind cu măciuca, și face
Arme din totul: și trunchiuri și pietre le-asvârle spre dânsul.
Cacus acum, neavând nici un drum de scăparea peirei,
Scurpă — mirare mi-e spusul — din gât o funingine groasă,
Fumuri ce-acoper și 'mbracă ponorul în negru 'ntuneric,
Ochilor astfel răpindu-le văzul, și 'n peșteri într'una
Ingrămădește 'ntunerec de fum, scăpărându-l cu flăcări.
Nu-l mai țină de mânie pământul pe Hercule, și iată-l,
Sare prin foc, cu năvalnic aiept, spre cea mai turbată
Undă de fum și pe unde de neguri mai plin e ponorul.
Grabnic pe cel ce scurpă și sgură și flăcări degeaba,
Hercule-l prinde de gât, cu năpraznice noduri, și-i strânge
Ochii ce-i crapă, și gâtul ce-i hârâe fără de sânge.
Poarta grozavului loc se deschide sfărmată cu totul:
Taurii cei cu 'nșelare furați și hoția jurată
Zilei s'arată, și-un groaznic cadavru târit de picioare.
Oamenii noștri 'mprejur n'au ochi în de-ajuns să privească.
Ochii sălbatici, și fața grozavă, și pieptul al cărui

Păr e ca blana de fiară, și gura cu sgură ca hornul.

Jertfe de-atunci îi aducem; cucernici nepoții păstrează
Ziua de-atunci. *)

4. SOȚIILE LUI HERCULE

Hercule a avut mai multe soții, între cari cele mai cunoscute sunt: Megara, fiica lui Creon, regele Thebei, Iola, fiica lui Eurytus, regele Oechaliei, Omphale, regina Lydiei, Epicaste și ultima Deianira.

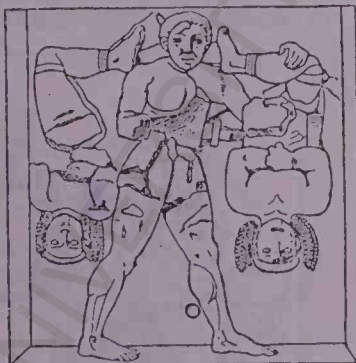
Nemai putând trăi cu Megara, ai căreia copii i-a omorât în timpul nebuniei sale, Hercule cere în căsătorie pe Iola, fiica lui Eurytus, regele Oechaliei, din Euboea. Acesta dăduse vestea în toată Grecia că va mărită pe fiica sa numai cu acela care îl va putea întrece în luptă cu arcul. Hercule se prezintă ca pețitor și luându-se la întrecere cu Eurytus îl birue. Regele însă, își calcă cuvântul și nu vrea să-i mai dea mâna fiicei sale spunându-i că a fost odată nebun și și-a omorât copiii și apoi că a stat atâta vreme în sclavia lui Eurystheu.

Hercule furios pentru această ocară ce i se făcea, se hotărăște să se răsbune și întâlnind pe Iphitus, fiul lui Eurytus, îl omoară aruncându-l, pe când se preumblau împreună, de pe zidurile cetății. Acest omor cereă însă numai decât o ispășire; de aceea, Hercule ca să-și izbăvească sufletul se duce la Delphi ca să ceară povața zeului Apollo. Preoteasa Pythia nu voește să-i răspundă și atunci eroul pune mâna pe tripodul din

*) P. Vergilius, *Aeneis*, VIII, 185, traducere de G. Coșbuc.

templu și-l aruncă. Sosind în urmă și zeul Apollo ca să-și ia tripodul său cel sfânt, se încinge o luptă între erou și între zeu, luptă care nu se curmă decât atunci când Jupiter, tatăl lor, își trimise fulgerile sale.

Numai acum se hotărăște și oracolul ca să vorbească. Hercule trebuia să se lase să fie vândut ca sclav, iar ceea ce se va scoate ca preț al vânzării sale să fie dat lui Eurytus ca despăgubire. Și astfel, pentru trei talanți, eroul este vândut Omphaliei, regina Lydiei, pe care în urmă o ia de soție. În sclavia acestei regine, Hercule, timp de trei ani, duce o viață molatică, având să facă lucrări pe cari le fac numai femeile, ca torsul lânii, țesutul, depănatul și altele, umblând câte odată chiar în haine de femeie.

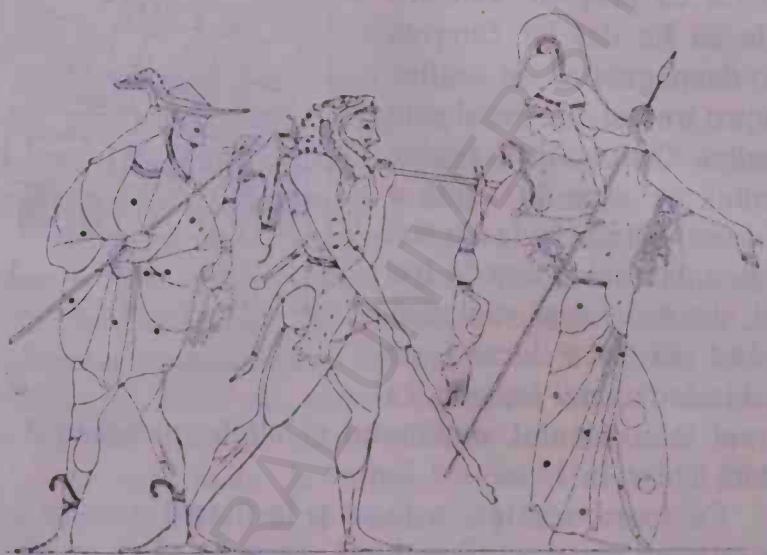
Hercule și Cercopii

Cu toate acestea, a făcut și în timpul acestor trei ani isprăvi de erou. Așa bună oară, pe când se găsea odată în Ephes și dormea sub umbra unui pom, niște bandiți, numiți Cercopi, au îndrăsnit să se agațe chiar de el. Atunci Hercule se scoală din somn, pune mâna pe ei și i duce la regină legați cobză.

De oarece acești Cercopi aveau darul vorbirii numai ca să spună minciuni și să facă jurăminte false, Jupiter, pentru ticăloșia lor, i-a pedepsit cu o grea pedeapsă: li-a luat graiul și i-a lăsat să scoată din gura lor numai niște gemete ce păreau văitături. În același timp, trupul lor li se micșorează, nasul li se turtește, fața li se sbârcește și pielea li se acopere cu un păr roșcat. Au fost prefăcuți în maimuțe. De atunci și până

astăzi, acești Cercopi seamănă numai cu oamenii, dar nu mai sunt oameni.

După o sclavie de trei ani, și după ce Hercule, scăpă din mâna morții pe Alcesta soția lui Admet din Thessalia ¹), se duce în Calydon, unde regele țării Oeneu avea o fată de o frumusețe rară, Deianira, cerută în căsătorie de o sumedenie de prinți și de eroi.

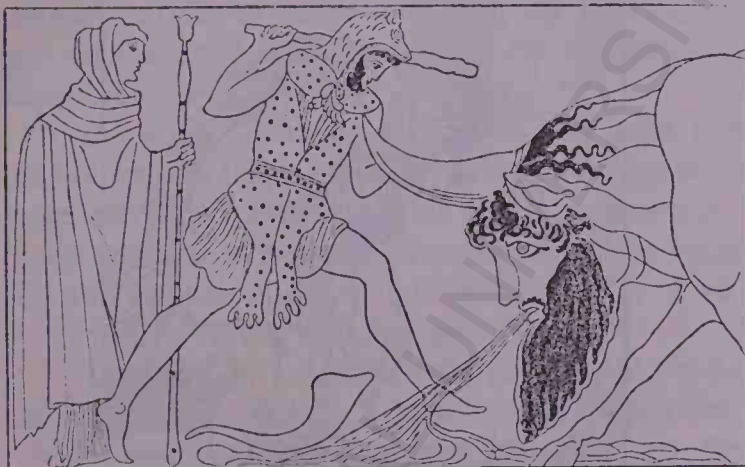
Hercule și Cercopil.

Când s'a prezentat ca pețitor și Hercule, toți ceilalți s'au retras, afară de Achelous, fiul Oceanului. Rămânând în cele din urmă ca pețitori numai Achelous și Hercule, între ei se dă mai întâiu o luptă de vorbe și apoi o luptă corp la corp. Achelous, fiind mai bun de gură, îi tăgăduște lui Hercule ori ce drept la mâna Dejanirei. Atunci acesta, plin de mânie, îi strigă: «Brațul meu este mai puternic decât limba ta. Mulțumindu-mă cu puțința de a

1. Vezi *Legende și povești antice*, pag. 7.

te birui, îți las ție plăcerea de a vorbi mai bine decât mine». Și o luptă crâncenă începe între cei doi eroi.

Achelous cade, clătinându-se sub loviturile puternice ale dușmanului său. Simțindu-se sdrobit, se preface într'un șarpe, încolăcindu-se împrejurul lui Hercule. Atunci eroul îi spune în batjocură: «Se îmblânzesc și șerpi! Aceasta o știu din copilărie». Achelous se transformă atunci într'un taur; Hercule însă îl apucă cu

Hercule și Achelous.

Figură pe un vas grecesc.

atâta putere, că-i smulge un corn. În cele din urmă Achelous se dă bătut și dispare în apă. — Cornul lui Achelous se zice că ar fi *Cornul abundenței*, dat de erou lui Jupiter ca dar.

După ce a ieșit învingător, Hercule a voit să plece cu Deianira. În drum însă, întâlnesc fluviul Euenos care, din pricina ploilor și a topirii zăpezii, ieșise din albia sa și se umflase peste măsură. Centaurul Nessus, care le ieși în cale, a spus Deianirei că o trece el cu plăcere. Hercule care nu bănuia nimica s'a învoit. Dar, de abia o trecuse centaurul de cealaltă parte a

fluviului, când Hercule aude un strigăt. Eroul furios trimite o săgeată înveninată cu sângele hydrei care, nimerind pe Nessus, acesta cade mort. Înainte de a-și da sufletul, Nessus, strângând sângele din rana sa, îl dete Deianirei, spunându-i că, dacă va avea nevoie într-o zi de iubirea soțului ei, să-i dea o haină îmbibată cu acel sânge și va fi sigură de dragostea lui.

Nessus și Deianira.

După un tablou de Rubens.

Acest sânge îl păstrează Deianira ascuns, fără să bănuiască viclenia centaurului.

Faptele vitejești ale eroului au fost încă multe. S'a luptat și la Troia pe care a cucerit-o și unde a scăpat dela moarte pe Hesiona, soția regelui Laomedon, s'a luptat și cu Giganții, cari se ridicară împotriva zeilor din Olymp, dând acestora un mare ajutor în războiul lor cel crâncen.

Hercule a trăit multă vreme cu soția sa Deianira

În Trachis, pe muntele Oeta. De aventuri însă, nu s'a putut desbăra. Astfel, a plecat odată în Oechalia să pedepsească pe regele Eurytus. Stând mai mult timp aci, soția sa îngrijată a trimis pe fiul ei mai mare, pe Hyllos, ca să-l caute.

În momentul acesta sosește la palat un servitor care spune Deianirei că Hercule trăiește și că se va întoarce în curând acasă ca învingător. Aceasta o aflase servitorul chiar din gura lui Lychas, crainicul, pe care eroul l-a trimis înainte ca să-i vestească întoarcerea.

În urmă, sosește și Lychas cu solia cea bună, că Herculel-a trimis înainte cu o ceată întreagă de fecioare, prizoniere de războiu, căci a bătut pe dușman, i-a cucerit cetatea și a pedepsit cu moartea pe rege și pe fiii lui; că soțul ei a rămas încă la Oechalia ca să aducă jertfe de mulțumire zeilor din Olymp.

Deianira privește cu milă pe prizoniere, destinate să trăiască pe viitor ca sclave, și în ceata nenorocită de fecioare îi atrage privirile mai ales una de o frumusețe rară care îi se părea că este de neam domnesc. Compătimindu-i soarta, o întreabă de nume și de părinți. Biata fată, în durerea ei cumplită, nu-i răspunde nici un cuvânt, rămânând ca mută.

Această fecioară era Iola, fiica regelui Eurytus despre care Deianira știa că odată fusese cerută în căsătorie de Hercule și, de bună seamă, eroul o iubește și acum. De sigur numai pentru ea a dăruit cetatea și a omorât pe Eurytus; iar pe Iola nu o aduce acasă ca sclavă, ci ca soție. Această perspectivă este o lovitură de moarte pentru Deianira. De aceea, oprește câțva timp pe crainicul Lychas să plece la Oechalia, având să-i dea un dar de dus pentru Hercule.

Cum putea ea să împartă cu altă femeie iubirea

pentru bărbatul ei ? Și atunci, fără să se gândească că Nessus a fost un dușman, dela care nu se putea aștepta la nici un bine, scoate cutia cu sângele ce-i dăduse centaurul și pe care o ținea ascunsă și pregătește lui Hercule o haină pe care, îmbibând-o cu sucul tainic, i-o trimite pentru ca, îmbrăcat cu ea, să aducă jertfă zeilor.

Deabia pleacă Lychas spre Euboea, când un presimțământ urît turbură sufletul Deianirei. Flocul de lână cu care unsese haina, fiind aruncat jos, s'a prefăcut în praf, când l-a atins căldura razelor soarelui. Ce-i va fi dat centaurul ? Chinuită de griji, așteaptă acum știri dela bărbat.

În vremea aceasta sosește fiul ei Hyllos care plecase să-și găsească pe tatăl său și înlătură orice îndoială din mintea femeii. « Mamă, îi strigă băiatul plin de groază, mai bine nu te-ai fi născut pe lume, mai bine n'ai fi fost mama mea, mai bine ți-ar fi dat un alt gând zeii din ceriuri ! Ai omorît pe tata ». — « Ce spui, zice femeia înspăimântată ? Cine, ce ți-a spus ? » — « Am văzut cu ochii mei, nu mi-a spus altul. Am întâlnit pe tata, când se pregătea să facă jertfa. Atunci a venit Lychas cu o haină scumpă. Tata s'a bucurat mult de darul prețios ce i-ai trimis și a îmbrăcat haina. Dar, când și-a ridicat mâinile spre ceriu, este cuprins de o sudoare rece ca de moarte. Haina îi se alipește de trup, făcându-se una cu pielea, și o tremurătură grozavă îi mistuie, ca otrava, și carnea și oasele.

« Chiamă atunci numai decât pe crainicul Lychas. Acesta nu știe să i spună nimic, decât că i s'a trimis haina ca dar din partea Deianirei. De abia spuse această vorbă când tata, cuprins de spasmul morții, prinde pe nenorocitul de un picior și îl asvârle, isbindu-l de o stâncă de pe țărmul mării cu atâta furie, că acesta cade zdrobit în apă.

«Mulțimea rămâne ca încremenită și nimenea nu îndrăznește să spună nici o vorbă, iar nenorocitul, chinuit de dureri cumplite, acum se aruncă la pământ, acum se ridică de jos și, scoțând urlete grozave, face să răsunе pădurile până în depărtări. Prăpădit de suferințe, începe să-și blesteme soția care i-a adus nenorocirea, iar când mă vede, pe mine fiul său plângând în apropiere, îmi zice: «Vino, dragul meu fiu, nu fugi de mine, chiar dacă ar trebui să murim împreună. Du-mă de aici, du-mă ca să mor în țara mea». Atunci l-am pus într'o corabie și l-am adus înapoi, cu mare caznă, căci țipă și oftă din pricina chinurilor. În curând îl veți vedea aci în viață sau poate chiar mort. Aceasta este fapta ta, mamă. Dare-ar zeii ca răsbunarea să nu întârzie, pentru că ai omorât pe cel mai bun bărbat din toată Grecia».

Deianira nu scoate nici o vorbă, ci, intrând în casă, se duce în iatacul ei, unde își împlântă o sabie în inimă. O servitoare, găsind-o fără suflare, chiamă pe Hyllos, care se aruncă pe cadavrul nefericitei sale mame. Și s'a jelit amar, mai ales când a aflat că ea a fost victima centaurului: cu un gând bun, a săvârșit o faptă rea.

Eră cu gura pe trupul neînsuflețit al mamei sale, când Hyllos aude pașii mulțimii de oameni cari aduceau pe Hercule adormit pe o targă. Vaetele tânărului deșteptară și pe Hercule pentru noui chinuri: «Unde ești, fiul meu, ia-mă, ai milă de mine. Ia o armă și împlântă-mi-o în piept, ca să scap de chinurile în cari m'a aruncat nelegiuita ta mamă. O popor nerecunoscător! Nimeni nu vrea să mă scape cu arma de focul torturii mele!»

Hyllos are încă vreme să-i spună că Deianira, înșelată de centaurul Nessus, i-a dat, fără să vrea, o

haină otrăvită, în nădejdea să-i lege mai mult inima. Imblânzindu-se puțin eroel de această destăinuire, și-a dat seamă că i s'a apropiat sfârșitul, căci un oracol îi prevestise odată că el va muri nu de mâna unui om, ci de mâna unui mort. Nessus, mort de mult, îi pregătise moartea.

Și, după ce logodește în grabă pe fiul său Hyllos cu Jola, dă ordin ca el să fie dus pe muntele Oeta, să moară acolo. Ii se ridică aici un rug. Urcându-se pe el, nimeni nu are curaj să-i dea foc. În cele din urmă sosește Philoctet, un prieten bun al lui Hercule, care aprinde rugul, primind în schimb săgețile eroului ce nici odată nu dedeau greș.

Pe când corpul lui Hercule ardeă pe rug, căzură din ceriu fulgerele lui Jupiter și, în mijlocul unor tunete grozave, eroul, a cărui parte omenească se mistuise prin foc, este așezat în rândul zeilor nemuritori din Olymp. Aci, Jupiter și Iunona, a căreia ură împotriva eroului s'a stins, îl căsătoresc cu fiica lor Hebe, zeița vecinicei tinerețe.

II. THESEU

I. NAȘTEREA ȘI FAPTELE EROULUI

Theseu a fost fiul lui Aegeu, regele Athenei. Tatăl său deși avusese două soții, totuș n'a avut copii și se vedeă la bătrânețe nemângâiat, fiind singur și fără moștenitor în tronul strămoșesc. De aceea, se duce la Delphi să întrebe pe zeu, cum ar putea să aibă și el un urmaș. Pythia îi dăte, ca de obicei, un răspuns în doi peri pe care n'a putut să-l pătrundă. Spre a deslegă sentința oracolului, Aegeu se duce la Pittheus, regele din Trezena, vestit pentru înțelepciunea sa, căruia îi povestește păsul său și răspunsul zeului Apollo. Pittheus vede în profeția oracolului că regele va avea un fiu care va fi odată un erou vestit pentru faptele sale vitejești și care va câștigă o mare glorie și un mare renume în lumea întreagă.

Pentru ca să se împărtășească și familia sa de strălucirea faptelor fiului lui Aegeu, îi dăte acestuia în căsătorie pe fiica sa Aethra. Căsătoria fiicei sale cu regele Athenei, Pittheus o țină ascunsă în fața poporului din Trezena, iar când Aethra dobândi un fiu, răspândește vorba că tatăl copilului este însuș Neptun, zeul mărilor. Copilului i se dă numele de Theseu și este deci crescut la Trezena la curtea bunicului său, lângă mama

sa Aethra. Căci Aegeu n'a putut să rămână prea mult și el la Trezena, fiindcă se temeă să nu-i ocupe alt cineva domnia din Athena.

Intr'una din zile, pe când se găsiă Theseu la curtea bunicului său, vine pe aci eroul Hercule, cu care eră de aproape înrudit — mamele lor erau nepoatele lui Pelops. — Hercule, în timpul cât stătù la masă, își lăsă pentru moment la o parte vestita lui piele de leu. Copiii din Trezena, între cari și Theseu, în vârstă de șapte ani, se apropiară de erou, dar, când văzură pielea de leu, o luară la fugă, crezând că leul este în viață, afară de micul Theseu. Acesta smulgând din mână unui servitor o secure cu două tășuri, se repede fără frică la pielea de leu, voind să omoare animalul. De mic dar, se arătă ceeace aveă să fie mai târziu.

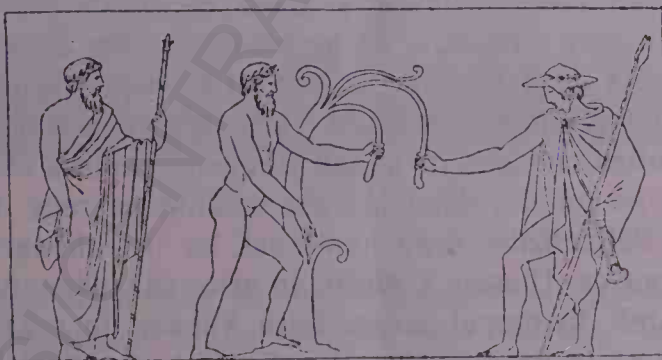
La plecarea sa din Trezenă Aegeu își puse sabia și sandalele sale supt o stâncă mare și spuse soției sale Aethra că numai atunci să-i trimeată acasă pe fiul său, când va fi fost în stare să ridice piatra și să ia armele. Dar de abia atinge Theseu vârsta de 16 ani, când ridică piatra și, luând ceeace a găsit dedesupt, părăsește casa bunicului său, unde își făcuse educațiunea, la acest învățat și înțelept bătrân, și o pornește spre Athena ca să-și câștige glorie.

Inainte de a ajunge la Athena, Theseu purtă o haină lungă și bucle mari, cari îi acoperiau umerii. Atât haina lungă cât și părul, lăsat pe umeri, se socotia la Athenieni, ca un semn de moleșire. Pe când treceă Theseu, îmbrăcat astfel, pe lângă un templu al lui Apollo, la care lucrau încă niște lucrători, îi aude zicând în bătae de joc: «Unde o îi mergând singură această frumoasă fată mare? Theseu sințindu-se înțepat de această glumă, nu răspunde nimic, dar văzând în apropiere un car cu doi boi, dejugă boii, luă co-

vâltirul de pe car și-l aruncă pe deasupra acoperișului templului, unde lucrau lucrătorii. Totuș, gândindu-se ca nu cumvă să fie socotit drept o fată, ducându-se astfel la Athena, se hotărăște să nu intre în oraș înainte de a se fi făcut faimos prin oarecari fapte vitejești.

Imprejurul Athenei, toate regiunile erau pustiite de tâlhari. Theseu se hotărăște să le curețe de aceștia, omorându-i pe toți. Înainte însă, pleacă în Epidaur, unde se găsea un tâlhar *Periphetes*, fiul lui Vulcan, care avea o ghioagă de aramă și pe toți trecătorii câți îi întâlnea îi culcă la pământ cu ghioaga sa. Theseu îl întâlnește, se ia la luptă cu el, și-l omoară. Ghioaga o luă cu sine.

De aci, se duce la Istmul de Corinth, unde de asemenea se găsea un tâlhar care băgase groaza în toți călătorii. Era tâlharul *Sinis*. Acesta încovoia doi arbori, doi brazi mari, și legă de vârful lor pe trecători și apoi le dădea drumul. Arborii ridicându-se, bieții

Theseu omorînd pe Sinis.

După o pictură pe un vas.

nenorociți erau rupți în două. Uneori, acelaș Frânger-lemne legă pe călători de vârful unui pin și îi da drumul. Theseu pune mâna pe Sinis și îl omoară cu aceeaș moarte.

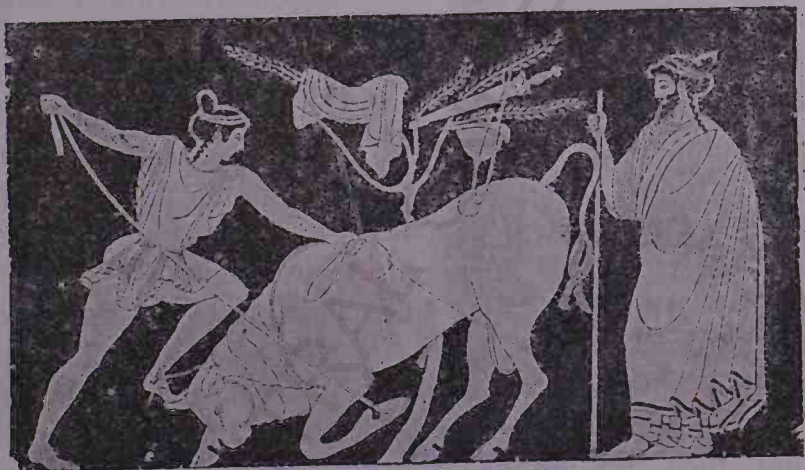
Pe malurile fluviului Cephis întâlnește pe tâlharul *Procruste*. Acesta era un uriaș cumplit care avea mania să facă pe toți oamenii de aceeaș mărime, de aceeaș talie. El avea un pat pe care puneă pe călători; dacă erau mai lungi decât patul, le tăia picioarele; dacă erau mai scurți, îi întindea până să ajungă aceeaș lungime. Theseu curăță ținutul și de acest brigand, supuindu-l la tortura la care supusese și el pe călători.

De aci, pleacă în Megara, unde era un alt maniac, numit *Sciron*. Acestuia îi plăceau broaștele țestoase. Spre a le face carnea mai gustoasă, le hrăniă cu sânge omenesc. Tâlharul Sciron se așinea la drumul mare și când prindea câte un om, îl prădă și apoi îl ducea pe vârful unei stânci și de acolo îl aruncă jos pe pământ, unde se găsiău broaștele lui țestoase. Theseu pune mâna pe Sciron și-l aruncă de pe stâncă broaștelor și astfel scapă țara și de acest tâlhar maniac.

După ce a făcut Theseu atâtea isprăvi, câștigându-și un nume celebru și după ce curăți Attica de tâlharii cari o pustiau, se hotărăște să intre în Athena, turburată de o mulțime de certuri și vrajbe. Aegeu neavând nici un fiu, afară de Theseu, care era departe, Pallantizii, cincizeci de nepoți ai regelui, căutară să pună mâna pe putere, dând jos din domnie pe rege. Partizanii Pallantizilor erau numeroși, iar în Athena mulți credeau că Theseu a murit. În orice caz, nimenea nu-l cunoștea. În timpul acesta intră Theseu în oraș. Ducându-se la rege, acesta îl poartă la masă și la îndemnul vrăjitoarei Medea, neavând încredere în acest strein, îi oferă un fel de supă otrăvită, și-i spune să bea. În acest moment însă, Aegeu observând sabia pe care o purta tânărul, o recunoaște, îi smulge numai decât cupa înveninată și-l îmbrățișează.

2. THESEU ȘI MINOTAURUL

Înainte de a sosi Theseu la Athena, Androgeu, fiul regelui Minos din Creta, venise aici să ia parte la jocurile gymnice și învinsese pe toți concurenții săi. Această isbândă a sa îi fu de pricaz, căci bizuindu-se pe puterea ce avea, se duse să se lupte cu un taur, care pustiă câmpia Marathonului. Androgeu însă este omorât. Minos, învinuind pe Aegeu de moartea fiului său, pornește cu oaste împotriva Athenei. Neputând să cu-

Theseu-și taurul dela Marathon.

Figură pe un vas grec.

cerească acest oraș pe care-l asediase, se rugă lui Jupiter protectorul ospitalității, ca să-l răsbune. Jupiter face să se ivească o ciumă care pustiă Athica și mai ales Athena. Atunci Aegeu trimite o solie la zeul dela Delphi, ca să-i ceară sfatul ce are de făcut. Zeul îi răspunde să trimeată pe fiecare an câte șapte băieți și câte șapte fete în insula Creta, ca să servească de

hrană Minotaurului, un monstru cu cap de taur. Regele e silit să se învoească și acum de doui ani tributul se trimetea regulat la Creta.

În acest timp pornește spre Athena și Theseu. El începe însă prin a se duce mai întâiu la Marathon, unde dete peste taurul care pustiă ținutul de acolo. După o luptă cu acesta, îl ucide și-l aduce în oraș, unde îl sacrifică lui Apollo.

În urmă, cu toate împotrivirile tatălui său Aegeu, Theseu se hotărăște să se lupte și cu Minotaurul din Creta. Incercarea eră plină de plimejdii, fiindcă Minotaurul eră de o putere extraordinară. Tatăl acestuia Minos, dorind să-l ascundă dela privirea oamenilor, pusese pe artistul Daedal să-i construiască un palat, numit Labirint, unde băgă pe Minotaur. Labirintul aveă o mulțime de odăi și eră astfel construit că, dacă intrai odată în el, îți eră peste putință să mai scapi, căci nu mai puteai găsi ieșirea. Theseu nu-și dădea seama la ce se expunea. Totuș, înainte de a plecă, are prevederea să se ducă la oracolul lui Apollo ca să-l întrebe cu privire la încercarea sa îndrăzneță. Zeul îl povățuește să se pue sub ocrotirea zeiței Venus. Făcând sacrificii zeiței, aceasta insuflă atăta iubire Ariadnei, fiica lui Minos, pentru Theseu, că aceasta se hotărește să dea eroului un mosor cu ață, spuindu-i să-l lege de ușa de la intrare și să se conducă la ieșire după acest fir. Theseu intră în Labirint, dă de Minotaur, se ia la luptă cu el, îl birue și îl omoară. În urmă, iese cu ajutorul firului Ariadnei din întortochiata clădire.

După învingerea și omorirea Minotaurului, Theseu pleacă împreună cu Ariadna spre patria sa, Athena. Pe drum însă, se gândi eroul că nu se cădea să se

căsătorească cu o streină; de aceea, debarcând în drumul său în insula Naxos, părăsește aci pe Ariadna, pe care o găsește în urmă zeul Bacchus. Acesta, îndrăgind-o, o ia în căsătorie ¹⁾.

Înainte de a ajunge la Athena, Theseu face un popas în insula Delos, unde învătă pe tineri un dans, care reprezintă dansul întortocheturilor Labirintului. — În urmă pornește spre Athena. O uitare nenorocită a pilotului pricinuește moartea tatălui său Aegeu. Corabia la plecare pornise cu pânzele cernite, în semn de doliu pentru cei cari aveau să fie sacrificați Minotaurului. Theseu însă promisese tatălui său că, dacă va învinge pe Minotaur, se va întoarce cu corabia având pânzele albe. Pilotul, uitând să schimbe pânzele, iar Aegeu care așteptă întoarcerea corabii pe o stâncă lângă mare, văzând că tot cernite îi sunt pânzele, socoti că și fiul său a fost omorât; de aceea, în culmea disperării se aruncă în mare, în marea care de atunci poartă numele său de *Marea Aegee*. — Athenienii păstrară veacuri întregi dearândul, corabia care aduse pe Theseu din Creta și de câte ori se strică o parte din ea, eră întregită din nou și astfel, până în timpurile de mai târziu, se putea arăta călătorilor cari vizitau Athena faimoasa corabie care fusese odinioară a eroului Theseu.

După moartea regelui Aegeu, urmează la domnie Theseu. Cu acesta se începe o nouă eră pentru statul Athenian, pe care îl organizează acum din temelie. În urmă, împreună cu ceilalți eroi din acele vremuri, face o mulțime de expedițiuni rășboinice: ia parte la expedițiunea Argonauților, la vânătoarea din Calydon, la rășbo-

1. Vezi vol. I pag. 298.

iul împotriva Amazoanelor, împreună cu Hercule, în care împrejurare a luat în căsătorie pe Antiopa (numită și Hippolyta), și, în sfârșit, la toate faptele mari ale eroilor de atunci.

3. HIPPOLYT ȘI PHAEDRA

Hippolyt a fost fiul lui Theseu și al primei lui soții, Antiopa, regina Amazoanelor. Încă de copil a plecat el din casa părintească și de aceea nu cunoșteă pe mama sa vitrigă, *Phaedra*, a doua soție a tatălui său. Hippolyt era de o serioșitate neobicinuită, nu-i plăcea altceva decât vânătoarea și pădurile în cari își petrecea toată vremea. Pentru sexul frumos avea un mare dispreț. N'avea nici o considerație pentru zeița frumuseții Venus. Toată evlavia lui o păstra pentru Diana, zeiță castă și serioasă, protectoarea vânătorilor. Pe lângă altarele zeiței amorului trecea nepăsător și plin de dispreț. Supărată din cauza aceasta, Venus se hotărăște să se răsbune, dar, neputând să îmblânzească ea însăși inima de ghiață a tânărului, trimite pe fiul său Cupidon, ca să insuflă dragoste Phaedrei, soția lui Theseu, pentru fiul ei vitrig Hippolyt. Era o dragoste incestuoasă a unei mame vitrige.

Pe când Phaedra se găsea odată într-o călătorie, vede pe tânăr și fără să-l cunoască cine e, e cuprinsă de o dragoste nebună pentru el. În iubirea ei merge așa de departe că nu se sfiește să-i spună în față că-l iubește. Venus însă, care îi insuflase Phaedrei acea iubire pătimașă, îi inspirase, în acelaș timp, și lui Hippolyt

un mare dispreț pentru regină. De aceea, Hippolyt o respinge cu indignare. Nebună de supărare și de rușine, Phaedra se întoarce la Athena și se gândește să se răsbune. Spune numai decât bărbatului ei că tânărul Hippolyt a voit să o seducă. Theseu recunoaște în descrierea ce o face lui Hippolyt pe fiul său și, revoltat împotriva faptei lui nesăbuite, s'a rugat de Neptun, care îi făgăduise odinioară că-i va împlini orice dorință ar avea, să-l răsbune împotriva fiului său. Zeul îi ascultă rugăciunea și pe când odată Hippolyt mergea cu carul său pe marginea mării, năpădiră valurile de apă peste el. Un monstru cu coarne se arată la suprafața valurilor și dă năvală pe țărm. Caii lui Hippolyt se speria, lovesc carul de o stâncă, iar tânărul este tărit și zdrobit de bolovani. Când Phaedra află de moartea fiului ei vitrig, este cuprinsă de groază. Muștrată de conștiință, se duce la Theseu, își mărturisește fapta și în urmă se spânzură. Zeii însă, cari țin la cei cinstiți, i-au redat lui Hippolyt, prin leacurile lui Esculap, din nou viața. Vieța unui muritor, smuls odată din infern, eră o insultă pentru zeii nemuritori, cari singuri ei puteau să se bucure de nemurire, de aceea Diana, protectoarea lui Hippolyt, îl învăli într'un nor, ca să-l scape de orice pericol și, dându-i o înfățișare de bătrân, îl duce întâiu în Creta, apoi în Delos, și în cele din urmă în Italia, unde îi dăte numele de Virbius (*Vir*, bărbat ; *bis*, de două ori) și unde se face preot al zeiței Diana.

NUNTA LUI PIRITHOU

În Thessalia de nord, trăiau în timpurile pelasgice două popoare: poporul sălbatic al Centaurilor și poporul, ceva mai civilizat, al Laphitilor. Tatăl Centaurilor

eră faimosul rege Ixion ¹⁾, care, văzând că țara sa este pustiiată de niste tauri feroși, a făgăduit celor cari i-ar omori o frumoasă răsplată. Fiii lui Ixion prind niște cai sălbatici ce se găseau prin acei munți ai Thessaliei și, încălecând pe ei, isbutesc să omoare taurii. — De aci numele lor de Centauri, adică omoritori de tauri. — Când popoarele învecinate i-au văzut din depărtare călări, au crezut că sunt o singură ființă, de aceea Centaurii erau închipuiți ca niște oameni cari aveau trupul de cal ²⁾.

În vecinătatea Centaurilor, și înrudiți cu ei, trăia în Thessalia și poporul războinic al Lapithilor. Regele acestora Pirithou, și el un fiu al Ixion, erou de un curaj fără seamăn, a auzit vorbindu-se de puterea și vitejia lui Theseu și a voit să se ia cu el la întrecere. De aceea, a venit în Attica și, dând în ținutul dela Marathon peste o turmă de boi a lui Theseu, a luat-o cu sine și a pornit înainte. Aflând despre aceasta eroul athenian a alergat după el. Când însă l-a ajuns și s'au găsit față în față, s'au privit cu atâta admirațiune, că și-au uitat de luptă și au încheiat o strânsă prietenie. În loc să se bată, amândoi eroii se îmbrățișară și-și jurară o vecinică amicitie.

Nu mult după aceasta, Pirithou ia în căsătorie pe fecioara Hippodamia — numită și Deidamia — fiica lui Adrast, rege în Argos. La nunta sa, a poftit ca oaspeți pe toți prinții din Thessalia și din alte părți ale Greciei și, bine înțeles, și pe Centauri. Dar sala palatului regal nu putea să cuprindă pe toți oaspeții și atunci o parte din nuntași, Lapithi și Centauri ameste-

1) Vezi vol. I, pag. 115

2) În timpurile homerice calul n'a fost întrebuințat decât în lupte cu carul. Proveniența lui în Europa este de data relativ târzie. — Acelaș efect au făcut oamenii călări și asupra locuitorilor din noul continent, în timpul descoperii Americii.

Biblioteca Universitatii Iasi

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Centaur bătrân.

Muzeul Capitolului, Roma.

Centaur tână.

Muzeul Capitoliului, Roma.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cați, se așezară la nenumărate mese într'o grotă vastă, umbrită de pomi.

Petrecerea a ținut multă vreme și mesenii, în cântece de nuntă, se ospătau veseli, cu tot felul de mâncări și băuturi, iar focul ardea peste tot, în căminuri și pe altare. Mireasa stătea în mijlocul sălii, înconjurată de o ceată de femei și de fecioare cari străluciau de frumusețe în hainele lor scumpe și toți fericiau pe bărbatul care a avut parte de o așa nevastă.

Atunci, deodată, se repede centaurul Eurytus, cel mai tare și mai sălbatic dintre toți centaurii, amețit de vin și mânat de patimă, și pune mâna pe mireasă, o înhață pe păr și vrea să o răpească. După pilda lui, și ceilalți centauri, încălziți de băutură și bizuindu-se pe puterea lor, se năpustesc asupra celorlalte femei, voind să le fure. Impotriva lor sar Lapithii și ceilalți eroi greci și se începe o luptă, ca într'o cetate cucerită. Cei mai viteji și cei mai puternici eroi ai acelor timpuri iau parte la această celebră luptă.

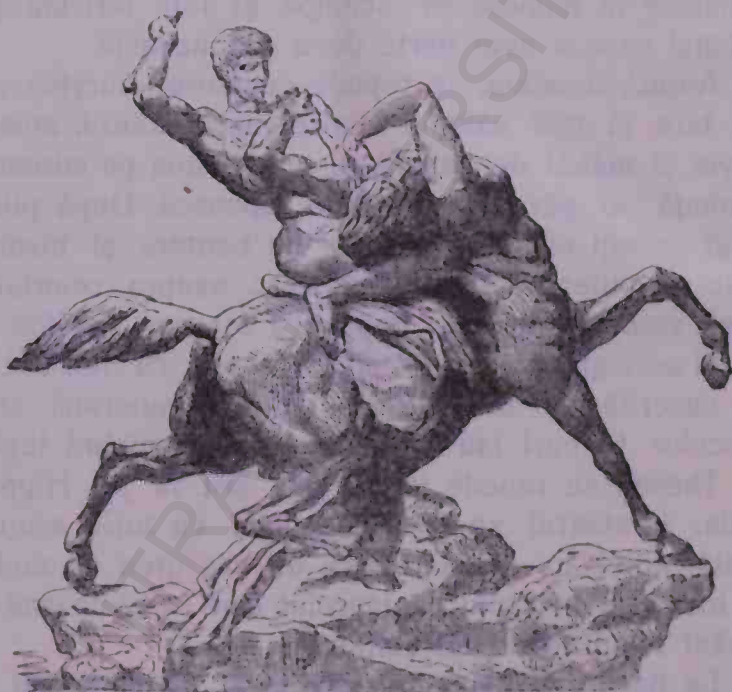
Theseu se repede la Eurytus și-i ia pe Hippodamia. Centaurul se aruncă atunci cu furie asupra eroului athenian. Acesta apucă un vas greu de metal și-l trănțește în capul centaurului care se răstoarnă la pământ lungit, dându-și sufletul.

Le lipsiau armele; veniseră doar la nuntă, nu la bătaie. Se luptă cu pumnii, asvârle unul într'altul farfurii, ulcioare, pahare, vase și tot ce le cădea în mână, dar mai ales mese și scaune. Unii aruncă policandre, altare, cu foc cu tot, ciolane și alte obiecte.

Afară, lupta e și mai înverșunată. Aci aruncă unii într'alții cu pietre, stânci și trunchiuri de copaci. Cei mai viteji însă, sunt eroii greci Peleu, tatăl lui Achille, Nestor din Pylos, Theseu și Pirithou.

În această bătălie crudă, n'au lipsit și scene miș-

cătoare. Chyllaros, cel mai frumos dintre centauri, ca o statuă sculptată de un artist, cu un corp de cal superb, pintenog de toate patru picioarele, eră iubit de frumoasa fecioară Hylonome, cea mai încântătoare dintre toate centauresele. Tot timpul erau împreună, și prin creștet de munte și prin adâncimi de văi. Au venit împreună la nuntă și au luptat împreună, unul alături de celălalt.

Theseu și Centaurul.

Sculptură de Barpe

Chyllaros însă cade, lovit în inimă. Hylonome îl prinde în brațe, îi caută rana și-l sărută cu infocare. Apoi, săgeata care îi ucise iubitul și-o înfige în piept și mor amândoi îmbrățișați.

Centaurii încep să dea înapoi. Caeneus, un Lapith de o putere fără seamăn, dăruit de Neptun cu darul invulnerabilității, atrăsese în jurul lui pe cei mai zdra-

veni centauri. Dar nimic nu se atingeà de el. În cele din urmă, observând cã este invulnerabil, îl acoperã cu pietroaie și trunchiuri de arbori, subț a cãror greutate își dã sufletul. Dar degeaba omoarã Centaurii și pe acest protejat al zeilor, cãci eroii greci îi rãpun pe unul câte unul. Câți au mai scãpat din aceastã luptã, fug și, dupã ce se mai rãsboesc și cu Hercule, sunt siliți sã se retragã în insulele Sirenelor unde, pe urmã, sunt stârpiți. Civilizația a biruit barbaria și sãlbãticia.

Hippodamia moare curând dupã înfrângerea Centaurilor, iar Pirithou rãmâne pe viitor tovarășul nedespãrțit al lui Theseu pe care îl însoțește peste tot locul.

Amândoi eroii, doritori de aventuri, fac acum planul sã rãpeascã pe Elena, fiica Ledei. Elena, erã un copil, dar vestea despre frumusețea ei se dusese departe în toate țările Greciei. Pornesc deci la Sparta și gãsesc pe copilã în templul Dianei, dansând împreunã cu alte fete. O rãpesc și o duc la Athena, unde o încredințezã în paza reginei Aethra, mama lui Theseu.

Neștiind a cui soție aveã sã fie odatã aceastã copilã, a lui Theseu sau a lui Pirithou, eroii se hotãrãsc sã tragã la sorți și se obligã ca pentru celãlalt sã-i caute tot împreunã o soție pe care ar dori-o. Sorțul a favorizat pe Theseu și urmã deci ca Elena sã-i fie într'o zi soție.

Nu mult dupã aceasta Pirithou, iubitor din fire dupã aventuri, spune tovarășului sãu cã este cuprins de iubire pentru Proserpina, soția lui Pluton, zeul Infernului și-i cere ca împreunã sã se ducã sã o rãpeascã. Theseu, nepuțându-se împotrivi dorinței fratelui sãu de arme, pornesc amândoi pe poteca cunoscutã a Infernului și ajung la Porțile lui Hades. Aci se așează pe o stâncã, ca sã se odihneascã și sã chibzuiascã cum au sã purceadã. Când însã voesc sã se scoale, simt cu uimire cã nu pot,

fiind strâns lipiți de acea stâncă.— Atunci numai își dădură seamă de nebunia îndrăznelei lor.

Mai târziu, trecând pe acolo Hercule a putut să libereze pe Theseu care eră un suflet cucernic și temător de zei și care, la fapta sa criminală, fusese tărit de Pirithou. Acesta însă, a rămas pentru totdeauna lipit de stâncă, având să-și ispășască păcatele în besna întunerecului.

Când Theseu s'a întors acasă la Athena, a aflat că mama sa a fost dusă în sclavie și domnia părintească ocupată de altul. În lipsa sa, cei doi Dioscuri, frații Elenii, Castor și Pollux, veniră la Athena ca să libereze pe sora lor furată. După ce dădămară fortăreața și încredințară tronul lui Menestheu, dușmanul lui Theseu, iau înapoi pe Elena și o duc la Sparta, împreună cu Aethra, mama lui Theseu, viitoarea dădacă a Elenei, pe care a însoțit-o și la curtea lui Paris din Troia.

Cetățenii din Athena fiind mulțumiți de conducerea noului lor rege, eroul Theseu a fost silit să părăsească pentru totdeauna tronul părintesc și să plece în pribegie, în insula Scyros, unde aveă rude și moșii. Lycomedes însă, regele insulei, pusese stăpânire pe averile lui Theseu și, când vechiul proprietar le ceru înapoi, în timpul unei preumblări pe lângă mare, i-a făcut vânt, aruncându-l de pe o stâncă în valurile apelor. Acolo și-a găsit eroul Theseu moartea.

Athenienii îi ridică în urmă temple și încep să-i aducă sacrificii, în sărbători anuale.

III. PERSEU

Acrisius, un rege din Argos, aveà o fiică, numită Danae. Un oracol prezisese odată regelui că va fi de-tronat și ucis într'o zi de nepotul său. Spre a înconjura împlinirea acestei profeții, regele închide pe fiica sa într'un turn de aramă, pentru ca să nu se poată mărită

Danae.

Figură pe un vas antic

niciodată. Danae, osândită astfel să-și petreacă toată viața în închisoare, e zărită de Jupiter care se îndrăgostește de ea. Prefăcându-se în ploae de aur, marele zeu is-butește să pătrundă în turnul de aramă și să se apropie

de fiica regelui. Din unirea lui Jupiter cu Danae, se naște Perseu, care într'o zi aveà să fie un mare erou.

Când Acrisius află că este tată mare, se face foc și pară, și caută prin toate mijloacele ca să scape de fiică și de nepot. Dă ordin deci, ca să fie închiși amândoi într'o ladă și aruncați în mare ca să se prăpădească acolo. Porunca fiindu-i împlinită, lada cu cele două ființe plutì multă vreme pe valurile apelor.

Pe țărmul nisipos al insulei Seriphos, una dintre Ciclade, un pescar, cu numele Dictys, descopere cutia, pe care o aruncaseră aci valurile și găsind în ea două ființe vii, le duce la regele Polydectes, fratele pescarului. Regele le primește cu bunăvoință. Mai târziu însă, Polydectes îndrăgind pe frumoasa Danae și voinđ să o ia în căsătorie, în contra voinței fetei, spre a nu fie împedicat de Perseu care acum se făcuse mare, caută să se scape de tânăr. De aceea, poruncește lui Perseu să-i aducă capul Medusei, fiind încredințat că-i cere un lucru peste putință de îndeplinit și că astfel se va prăpădi, înainte de a isbuti în încercarea sa.

Perseu, deși înțelese primejdia ce aveà să înfrunte, totuș, fiindcă voia să se distingă prin fapte vitejești, se adresează fraților săi din ceriu ca să-l ajute. Sora sa Minerva îi împrumută atunci scutul, unchiul său Pluto casca făcută de Vulcan, și Mercur sandalele într'aripate. Înarmat astfel pornește în căutarea Medusei.

Medusa erà una dintre Gorgone, cele trei fiice ale lui Phorcys. Ele se numiau Euryale, Stheno și Medusa. Numai Medusa era muritoare, celelalte două surori erau nemuritoare.

Gorgonele erau niște ființe îngrozitoare; aveau pe cap șerpi, în loc de păr, și tot cu șerpi erau și închinse. Nimenea nu se puteà uita la ele fără să moară și moartea sta în aceea că cel ce le privia în față

se prefăcea în stană de piatră. Dintre ele cea mai grozavă era Medusa. Aceasta fusese într-o vreme o fată foarte frumoasă, dar fiind îndrăgită de Neptun și pângărind templul zeiței Minerva, aceasta o făcu mai li-doasă decât celelalte două surori ale ei.

Locuința Gorgonelor era la marginea de apus a pământului în regiunea Noptii și a Morții. Era deci, așa de greu ca cineva să ajungă la ele și, chiar dacă ar fi ajuns, se găsea în primejdia de a fi împietrit la ve-

Cap de Medusă

Glyptoteca din München

derea lor. În palatul Gorgonelor, unde se găsea Medusa paza ei o făceau cele două surori. Acestea, amândouă aveau un singur ochiu și un singur dinte pe care și-l împrumutau, pe rând, după trebuință.

Perseu, ocrotit de Jupiter, al cărui fiu era, isbutește, după o lungă călătorie, să ajungă la locuința Gor-

gonelor și să intre în palat neobservat, tocmai în momentul când cele două fete își schimbau ochiul și dințele. Intrând înlăuntru, eroul găsește sălile pline de oameni și animale, însă toate împietrite. Apropiindu-se de Medusa, Perseu întoarce capul ca să nu se uite la ea, în față, ci privindu-i chipul în reflexul scutului său, scăpă ca prin minune de a se uita la ea, și repede îi taie capul.

Medusa nu fusese măritată nici odată și n'a avut copii. Când însă Perseu îi tăia capul, sângele care-i curse din gât dă naștere unui cal într'aripat, numit Pegas, și unei ființe misterioase, numite Chrysaor, tatăl lui Geryon și al Echidnei. Calul Pegas mai, târziu se sui în Olymp, unde Jupiter îl înhărmă la carul Aurorei ¹⁾

De abia a tăiat capul Medusei, când se deșteartă și cele două surori ale ei și se pun în urmărirea eroului. Acesta poate însă să scape, dar numai mulțumită coifului, care îl face nevăzut de nimeni, și a aripilor, cu cari zboară prin văzduh spre casă.

Cu toate că Medusa a murit, chipul ei a rămas neperitor și foarte mulți nenorociți au trebuit să se scoboare în negrul Tartar, din pricină că și-au aruncat ochii asupra figurii acestui monstru.

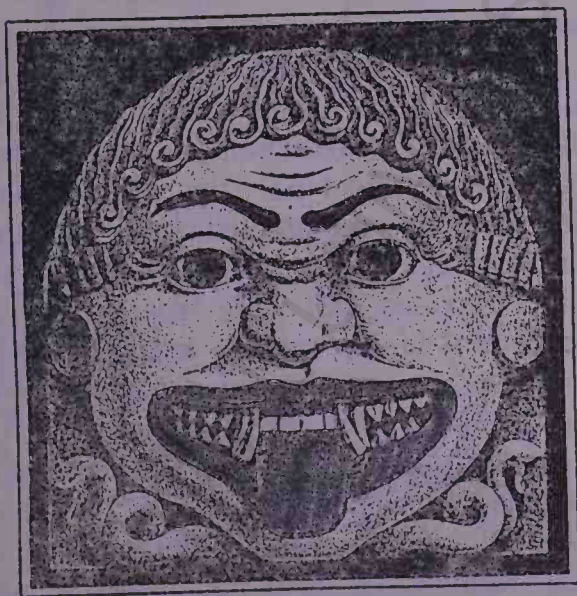
Capul Medusei Perseu îl ia cu sine și cu el împreună se duce la țărmul mării ca să se spele și să se purifice. Capul îl așează pe iarbă; din el însă mai picură câteva picături de sânge cari udară iarba pe care eră pus. Eroul când se întoarce dela apă, rămâne uimit la noua priveliște. În loc de iarbă, vede mărgeanul, o piatră nestimată care până atunci nu mai existase în lume.

În drumul său spre casă, Perseu străbate multe

1. Vezi *Legende și Povești antice*, pag. 120.

țări și multe mări, sburând prin văzduh cu ajutorul aripilor lui Mercur și ținând în mâini prada sa, capul Medusei. Pe când trecea pe deasupra Africei, din când în când mai pică câte o picătură de sânge din capul Medusei, din care sânge se nascură o mulțime de șerpi și insecte otrăvitoare de cari sunt pline anumite ținuturi africane.

Străbătând astfel lumea, ajunge Perseu și în împă-

Gorgona

Acropole, Athena

rația lui Atlas, un rege bogat din ținuturile de miază-noapte ale Africei. Neîndrăznind să sboare în timpul nopții care se apropia și ca să nu fie jucăria vânturilor, s'a oprit în țara acestui rege. Bogățiile lui Atlas erau nenumărate; între altele avea și o grădină, numită Grădina Hesperidelor, plină cu tot felul de fructe între cari și mere de aur.

Un vechiu oracol prezisese lui Atlas că va veni

odată un fiu al lui Jupiter care îi va răpi pomul de aur. De aceea, și-a înconjurat grădina sa cu niște ziduri înalte și a pus de pază un balaur îngrozitor și nu lăsa pe nici un străin să se apropie de regatul său. Când sosește Perseu, Atlas, aducându-și aminte de prevestirile oracolului, n'a voit să-l primească, ba căută chiar să-l alunge din țara sa. Eroul mâhnit n'a dorit să se lupte cu un gigant ca Atlas, pe care n'ar fi putut să-l întrecă nimenea; de aceea, scoate capul Medusei și i-l arată. Și atunci, deodată, ca prin minune, colosul Atlas s'a prefăcut într'un munte. Barba și perii de pe cap îi se prefac în arbori, brațele și umerii în piscuri, iar oasele în stânci. Astfel s'a fixat pentru vecie muntele Atlas.

După ce a petrificat pe Atlas, Perseu, străbătând mai multe țări și trecând pe la mai multe popoare, se îndreaptă în cele din urmă spre Ethiopia și ajunge în țara lui Cepheus. Aci vede legată pe o stâncă o fată, pe care ar fi luat-o drept o statuă, dacă nu i-ar fi văzut în acelaș timp părul mișcându-se de suflarea vântului și ochii din cari curgeau lacrimi.

Eră nenorocita Andromeda, fiica lui Cepheus și a soției acestuia, Cassiopea. Aceasta, având nesocotința să se asemene în frumusețe cu Junona și cu celelalte nimfe, zeul Neptun, ca să o pedepsească pentru îngâmfarea ei, face să iasă un monstru din valurile mării, care devastă întreaga regiune, omorînd pe oameni și vite. Locuitorii țării, întrebând oracolul zeului Ammon, acesta le spuse că țara nu va scăpa de furia monstrului, decât dacă îi vor sacrifica pe însăși fiica regelui, pe frumoasa Andromeda.

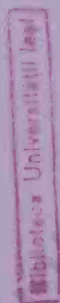
Când Perseu se apropie de fecioara legată de o stâncă de asupra apei, valurile încep să se miște cu un vuet îngrozitor și un monstru fioros caută să-și ridice capul deasupra undelor. Andromeda scoate un țipăt

Perseu și Andromeda.

Relief în Muzeul Capitolului, Roma.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

de groază, iar părinții ei cuprinși de durere, o cred pierdută. Atunci Perseu se ridică deodată în aer și se îndreaptă spre monstrul care e gata să-și prinză prada. Înfigându-i sabia în partea dreaptă a corpului, face ca un sânge negru să țâșnească din rană. Fiara, simțindu-se atinsă de moarte, se ridică din nou cu vuet la suprafața apei, apoi se scufundă, întocmai ca un mistreț urmărit de o haită de câini.

Valurile de sânge țâșnind cu putere din rană, îi înmoaie eroului o aripă și acesta, nemai putându-se ține în aer, se proptește de stâncă și de acolo străpunge din nou pe monstru, până ce el moare, înroșind marea de sânge.

Ca răsplată pentru vitejia sa, Andromeda avea să devie soția eroului Perseu.

Sala de ospăț în care era să se celebreze căsătoria lui Perseu cu Andromada este pregătită. Oaspeții poștiți la nuntă steteau așezați la mese și ascultau cu gura căscată povestea întâmplărilor eroului, când deodată pătrunde în sală, împreună cu o ceată de răboinici, Phineus, fratele regelui Cepheus, căruia îi se promisese altă dată mâna Andromedei, și, se produce un scandal fără seamăn, Phineus neînțelegând să renunțe la mâna logodnicei sale. Repezindu-se cu sabia în mână asupra lui Perseu, îi spune: «Astăzi ai să-ți dai seama de ocară ce mi-ai făcut de a-mi fi luat mireasa. Nici aripele tale, nici acest Jupiter care spui că, prefăcându-se în ploaie de aur, ți-a dat zilele, nu te va scăpa de pedeapsa ce o meriți». Cu aceste vorbe își aruncă lancia de care eroul n'a scăpat decât aplecându-se. Prietenii lui Perseu, îi sar în ajutor; dar ei sunt prea puțini față de cei ai lui Phineus. Iar Andromeda strigă în gura mare că ea nu vrea să fie decât a celuiia care a scăpat-o dela moarte.

Văzându-se în neputință de a țineă piept dușmanilor care îl înconjurase din toate părțile, eroul scoate atunci capul Medusei și, arătându-li-l, le zice: «Voi cari luptați pentru mine, întoarceți-vă ochii» și în acelaș moment două sute de rășboinici, cari se repeziseră asupra lui Perseu, rămân nemișcați, fiind prefăcuți în stane de piatră, fiecare păstrându-și poziția, în care se află, iar în locul sgomotului asurzitor urmă o tăcere adâncă. Intregul palat se umpluse de statui de piatră în ținuta unor oameni cari se luptă cu înverșunare.

După această ispravă, Perseu se hotărăște să se întoarcă cu tânăra sa soție acasă. În drumul său prin insula Seriphos, ucide pe regele Polydectes care necinstise pe mama sa Danae și domnia peste insulă o încredințează lui Dictys, protectorul și apărătorul ei.

Când Acrisius a aflat despre întoarcerea nepotului său, aducându-și aminte de oracol, îi lasă domnia din Argos și el se duce și se stabilește în Larissa. Perseu nu caută să se răsbune pe el, dar, ducându-se într-o zi să ia parte la luptele din Larissa, nimerește cu discul, fără să vrea, pe Acrisius care rămâne mort pe loc. Astfel s'a împlinit oracolul de odinioară.

Nemai voind să domnească în Argos, orașul bu-
nicului său Acrisius, pe care l'a ucis, Perseu se duce să fondeze un nou oraș, pe care îl face capitala țării sale și pe care l-a numit Mycene, la cincizeci de stadii la nord de Argos.

După moarte, Perseu, soția sa Andromeda, Cepheu și Cassiopea, au fost așezați printre constelațiunile de miază noapte.

Perseu și Andromeda.

După Schwab, Sagen des klas. Altert.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Biblioteca Universitatii Iasi

IV. EXPEDIȚIUNEA ARGONAUȚILOR

1. PHRYXUS și HELLE

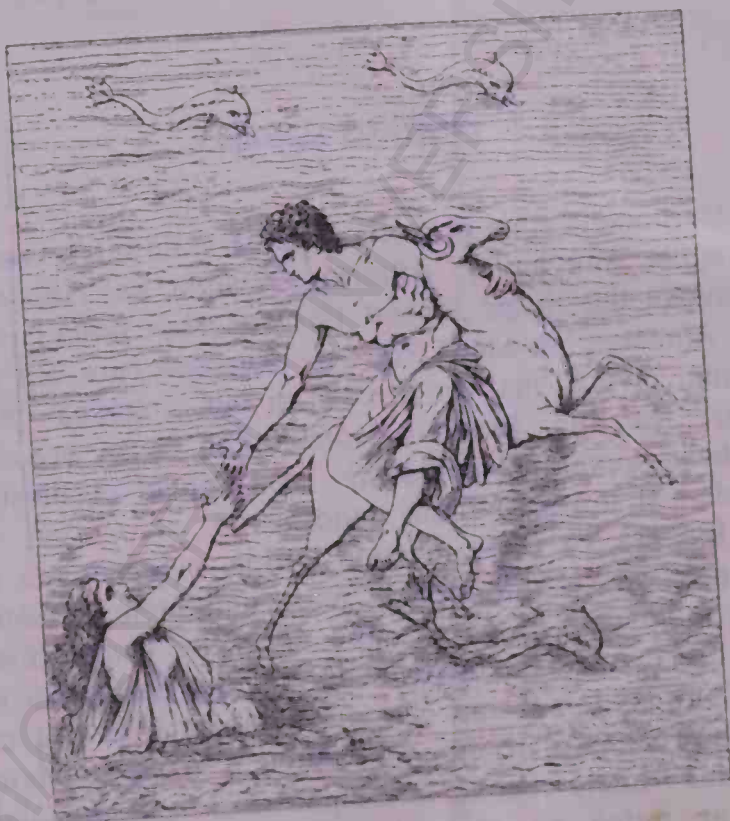
In Orchomenos, un oraș din Boeotia, trăia într-o vreme regele Minyenilor, Athamas, și soția sa Nephele. Ei aveau doi fii, pe băiatul Phryxus și pe fetița Helle.

Athamas, pe lângă soția sa Nephele, care era de origine divină, mai ia în casă și pe o femeie muritoare, pe Ino, fiica lui Cadmus. Din cauza aceasta Nephele, supărată, părăsește casa soțului ei, blestămându-l și urându-i toate nenorocirile.

Ino era, ca toate mamele vitrige, o femeie rea și supunea pe cei doi copii la toate umilințele, căutând toate mijloacele ca să se scape de ei. Se spune chiar că a pus odată pe femeile din regatul bărbatului ei să distrugă într'ascuns grâul de sămânță, pentru ca să nu rodească. Ivindu-se astfel o mare foamete, Athamas trimete o solie la Delphi să întrebe oracolul, cum ar putea să scape țara de această nenorocire grozavă. Solii, la uneltirile reginei, aduc profeția mincinoasă că rodul va da numai atunci când vor fi aduși ca jertfe lui Jupiter cele din urmă odrasle ale casei regale. Athamas s'a împotrivit la început cu încăpăținare ca să-și sacrifice copiii pe cari îi iubiă atât de

mult, dar, în cele din urmă, fiind constrâns de locuitorii înfometați ai țării, sfârșește prin a se supune poruncilor oracolului.

Înainte însă de a ajunge înaintea altarului, cei doi copii isbutesc să scape de sub pază și să fugă. Căci, mama lor primise odinioară dela zeul Marte un berbec cu lâna de aur, înzestrat cu darul vorbirii și

Phrixus și Helle.

Pictură dela Pompei. Muzeul din Neapole.

al înțelepciunii și care pe lângă aceasta, mai avea puțința să zboare prin aer, deasupra uscatului și a mării. Cei doi copii se așezară pe spatele acestui berbec, trimis de mama lor, și animalul, luând zborul, îi duse

departe peste mări și peste țări, peste munți și peste văi, îndreptându-se spre regiunile din răsărit, spre Asia.

Când însă treceau peste marea care astăzi se numește Strâmtoarea Dardanelelor, Helle avu cutezanța să se uite în jos spre adâncime și, nevăzând nimic altceva decât valurile de apă, îi veni amețea și căzu de pe berbece și se îneacă în marea care de atunci îi poartă numele, *Hellespont*, sau marea Hellei.

Phryxus însă, după o lungă călătorie aeriană, ajunge în sfârșit în Colchis, pe țărmul îndepărtat al Mării Negre, în țara lui Aeetes, regele farmecelor și al vrăjirilor, fiul soarelui, Helios. Regele primește cu bucurie pe băiețel și-l ține la sine, iar când se făcu mare îi dă pe fiica sa în căsătorie. Pe berbecele cu lâna de aur Phryxus îl aduce ca sacrificiu zeului Jupiter, care l-a scăpat cu vieața, iar lâna de aur o dăruiește regelui Aeetes pentru primirea prietenească ce i-a arătat. Acesta face ca lâna de aur să fie atârnată într'o dumbravă sfântă a lui Marte, de un stejar bătrân, și pune să o păzească un balaur îngrozitor care nu dormiă nici odată. Jupiter, mulțumit de jertfa ce i s'a adus, hotărăște ca cel ce va avea lâna de aur să trăiască în bogăție, cât timp va fi în stăpânirea ei. Și, multă vreme a stat lâna atârnată acolo, de acel stejar.

Crima reginei Ino n'a rămas nepedepsită, căci zeița Iuno înebuni pe Athanas care, când îi ieși înainte fiul său Learch, pe care îl avea din căsătoria sa cu Ino, socotindu-l că ar fi un pui de leu, l-a străpuns cu sabia. La această vedere, Ino se aruncă asupra lui Melicerte, al doilea fiu al lor, și-l vâă într'o căldare cu apă fiartă și apoi cu cadavrul lui în brațe se duce pe țărmul mării, unde, de pe o stâncă, se aruncă în valuri ¹⁾.

¹⁾ Vezi vol. I: *Ino și Melicertes*, pag. 281.

2. IASON și PELIAS

Neamul Minyenilor se întindea spre miază-noapte până la Iolcos din Thessalia. Aci domnia înțeleptul rege Aeson, un nepot al lui Athamas. Din nenorocire, acest Aeson n'avea să stăpânească prea mult peste poporul său din Iolcos, căci fratele său vitreg Pelias, un fiu al lui Poseidon, îl dete jos de pe tronul său regal și-l gonî din cetate. Acest Pelias era un om rău și îngâmfat, de o cruzime fără seamăn, căci în copilăria sa se spune că a fost hrănit cu lapte de iapă. Dar, nici acest Pelias n'avea să se bucure în liniște de puterea sa de rege, căci avea și el de dușman pe zeița Iuno, căreia el n'a voit să-i aducă sacrificii. Zeița desprețuită i-a jurat răsbunare.

În timpul acesta soția lui Aeson dă naștere unui copil, pe care părinții, de teamă ca nu cumva Pelias să caute să-l omoare, fiind el într-o zi pretendent al tronului părintesc, îl trimit într'ascuns pe muntele Pelion, la înțeleptul centaur Chiron ca să-l crească, iar acasă, vestind că a murit copilul, fac o înmormântare închipuită. Iason — căci așa se numea copilul — crește în peștera Centaurilor, unde Chiron îl învață toate virtuțile de erou.

La vârsta de 20 de ani, acest Iason, auzind că se vorbește că Pelias, din pricina unei remușcări de conștiință și neliniștit de viitorul regatului său, ar fi întrebat oracolul și că acesta i-ar fi dat răspunsul să se ferească de cel ce va veni la el cu o singură sandală, părăsește pe dascălul Chiron și se îndreaptă spre Iolcos. În drumul său ajunge la un râu. Pe mal întâlnește o femeie bătrână care se roagă de el ca să o treacă în spate de cealaltă parte a râului. Iason o ia

numai decât în brațele sale viguroase și o așează pe malul opus. Această femeie era însăși Iunona, protectoarea lui, în toate împrejurările. Cu acest prilej Iason și-a pierdut o sandală în apă.

Ajungând în piața publică a stârnit admirația mulțimii, căci era un tânăr voinic și de o frumusețe răpitoare. Era îmbrăcat în haine de țară și avea atârnată pe umăr o piele de leopard, iar pe gât și pe spate îi atârnavă niște bucle lungi de păr. În mâini purta două lănci puternice și pășind cu curaj în mijlocul poporului, care se strânsese în jurul său, părea a fi un Apollo sau un Marte.

Când îl zări Pelias, care tocmai adusese un sacrificiu zeului Neptun și când îl observă că nu are decât o singură sandală, se îngrozî și, de frică, fugi acasă. Iason destăinuî poporului cine este și apoi ceru unchiului său ca să-i dea sceptrul de rege pe care l-au purtat moșii și strămoșii săi. «Suntem din acelaș neam, zice Iason, și nu se cade ca neînțelegerile dintre noi să le deslegăm cu sabia sau cu spada. De aceea, am să-ți las ție toate turmele de oi și toate cirezile de vite; îți las ție toate câmpiile pe cari le-ai răpit părinților mei, dar sceptrul și tronul pe care a șezut odată tatăl meu, acestea să mi le dai de bună voie, pentru ca să nu se întâmple altcum vreo nenorocire».

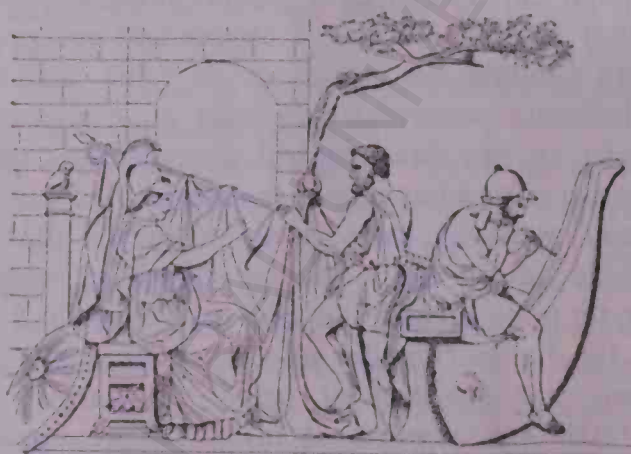
— «Primesc, zise Pelias cu gândul negru în suflet; totuș înainte trebuie să îndeplinești o poruncă a zeilor din Infern. Phrixus care a murit departe de patrie, gonit din palatul lui Aeetes care i-a luat lâna de aur, mi s'a arătat în vis și-a cerut răsbunare. Eu sunt pe pragul bătrâneții, iar tu în floarea vârstii; adu-mi această lâna de aur și îți jur că-ți voi da și sceptrul și tronul».

Astfel vorbi vicleanul rege, în nădejdea că Iason

nu se va mai întoarce dintr'o întreprindere atât de primejdioasă. Eroul primește condiția și se pregătește de expediție.

3. PREGĂTIREA EXPEDIȚIEI ARGONAUȚILOR

Spre a porni către Colchis, Iason se duce prin toate țările din Grecia, pe cari le cutreeră dela un capăt până la celălalt, adunând pe toți eroii acelor vremuri. Toți îi făgăduesc ajutorul. Și astfel se strâng: vestitul cântăreț Orpheu, cei doi Dioscuri, Castor

Construirea corăbiei Argo

După un basoreliev antic

și Pollux, faimosul Meleagru, Hercule și frumosul Hylas' favoritul său, apoi Tydeu, Theseu, Telemon, Peleu Nestor, Augias, Laërte, fecioara Atalanta și atâția alți eroi cari au trăit pe la 1230 în. de Chr., adecă cu vreo treizeci de ani înaintea războiului troian.

Când s'au strâns la Iolcos, corabia era gata. Era o navă puternică construită de constructorul Argus, după numele căruia s'a și numit Argo — sau poate

numirea i-a venit din faptul că ea erà foarte iute, *argos* însemnând în grecește iute. — Chiar Minerva, zeița artelor, se spune că a luat parte la construirea acestei corăbii, punând printre scândurile ei o bucată de stejar din pădurea dela Dodona, lemn profetic și înzestrat cu darul vorbirii și care aveà să îndrepteze drumul corăbierilor și să le arate primejdiile și mijloacele de a scăpa din aceste primejdii. Corabia erà făcută pentru cincizeci de vâslași, de o ușurință și iuțeală extraordinară, cea dintâiu corabie pe care Grecii o aruncară pe o mare deschisă. După ce s'au strâns eroii, și-au ales un conducător. Toți rugară pe Hercule, ca cel mai vestit dintre ei și ca fiu al lui Jupiter, ca să ia conducerea. El însă, nu primì cinstea și desemnă pentru aceasta pe Iason. Sub ocrotirea mai ales a zeitelor Minerva și Junona, Iason, după ce pregătì merindea de drum, pune pe eroi să-i jure credință, apoi îi așează pe fiecare la locul său, la mijloc pe puternicul Hercule și Ancaeu, la cârmă pe Tiphys, pe Lynceu la locul de observare și astfel după ce mai face un ultim sacrificiu zeilor, pune să se ridice ancora, luându-și adio dela Jolcos. Trecând pela poalele muntelui Pelion, salută pe bătrânul centaur Chiron și pe elevul acestuia, tânărul Achille, și se îndreaptă, dealungul țărmului, spre Macedonia, spre muntele Athos și spre țința lor îndepărtată. Un vânt prielnic le umflă pânzele, așa că fără vâsle, la cântecul melodios al lui Orpheu, ajung în curând în insula Lemnos.

4. ARGONAUȚII LA LEMNOS

Cu un an înainte, se întâmplase în insula Lemnos o crimă îngrozitoare. În urma unui războiu, bărbații

din Lemnos aduseră ca prizoniere niște femei frumoase pe cari și-le făcură neveste, gonindu-și soțiile de mai înainte. Acestea, văzându-se astfel batjocorite, se hotărâsc împreună să-și omoare bărbații și pe toți baieții lor, ca nu cumva aceștia, în urmă, să răsbune moartea părinților. Numai bătrânul rege Thoas a rămas în viață, fiind ascuns de fiica sa Hypsipyla într'o ladă pe care, aruncând-o pe valurile mării, aceasta a ajuns pe țărmul dela Euboea.

Bucuria criminală a Lemneenelor a fost de scurtă durată, căci, văzându-se lipsite de bărbați cari să le păzească turmele, să le cultive câmpurile și să le apere țara, mai ales de Thracii din apropiere, începură să se căiască grozav. Trăind în neliniște și în nesiguranță, stăteau toată ziua, pe țărmul mării să vadă nu cumva vine la ele vr'o corabie cu oameni; când, iată, zăresc sosind nava Argo.

Eroii se mirară când văzură din depărtare țărmul plin de femei. Când însă se apropiară de uscat, acestea se retraseră pe la casele lor, lăsând țărmul pustiu. Argonauții nu știau cele ce se petrecuseră pe insulă, de aceea, hotărâsc să trimeată o solie la regele din Lemnos ca să-i ceară ospitalitate și în fruntea acestei solii se pune însuș Iason, bine înarmat.

Regina Hypsipyla convoacă numai decât sfatul femeilor cărora le grăește astfel: «Dragile mele, eu sunt de părere să dăm daruri bogate acestor bărbați, daruri pe cari să le ducă în corabia lor, mâncări și vin gustos, pentru ca să-i facem să rămâie la noi, să ne cunoască pe noi, dar să nu aile de fapta noastră; căci noi am făcut o mare crimă și nu e bine ca ei să aile despre ea. Aceasta este părerea mea și pentru aceasta v'am convocat aci. Dacă însă careva dintre voi are o altă idee mai bună, să se ridice și să vorbească».

Spunând acestea regina, s'a așezat pe tronul de piatră al tatălui ei. În urmă se ridică scumpa ei dădăcă Polyxo, o bătrână care de abia se mai ținea pe picioare și care, sprijinindu-se pe un toiag, cere să grăiască. Susținută de patru fete, ea vorbește astfel: «Să trimitem daruri străinilor, precum a spus Hypsipyla, fiindcă e bine să le trimitem. Mă gândesc însă ce vieață veți avea voi, dacă ar sosi o armată din Thracia sau un alt dușman. Căci, multe se întâmplă între oameni, după cum chiar acum a sosit această ceată de străini. Dacă un zeu a abătut acum nenorocirea dela noi, mâine alte nenorociri ne așteaptă. Iar, după ce vor fi pierit femeile cele bătrâne, ce bătrânețe veți avea voi cele tinere, neavând copii. În ce mizerie veți trăi? Veți putea să înjugați boii și să arați țarinile? Și apoi, la sfârșitul anului, veți fi în stare să vă strângeți recolta? Eu, de sigur, dacă Parcele m'au cruțat până acum, voi închide ochii peste un an sau doi și mă voi bucura de cinstea unei înmormântări înainte de a fi sosit dezastrul. Mă gândesc însă la cele mai tinere; aveți înaintea voastră scăparea: dați străinilor casele voastre, dați-le toate bunătățile, dați-le cetatea voastră».

Sfatul bătrânei a fost primit cu bucurie de întreaga adunare. Totuș, se gândiră la o minciună. Au ascuns Argonauților omorul bărbaților lor, spunându-le că au plecat împreună cu băeții în Thracia și că au rămas acolo.

Argonauții primesc invitarea, vin în cetate, lăsând de pază la corabie pe Hercule, împreună cu câțiva tovarăși. Eroii însă, nu primesc să se căsătorească cu femeile din Lemnos, dar petrecură cu ele în serbări și în ospete, în glume și în jocuri. Prin fel de fel de mijloace căutau femeile să rețină pe bărbați pentru totdeauna la ele și poate că ar fi și isbutit cu ademenirile lor, dacă n'ar

fi venit la ei Hercule și nu i-ar fi certat. «Nenorociților, le strigă el, vă arde vouă de înșurătoare și de petreceri? Vreți voi să vă faceți țărani cari să arați pentru femeile din Lemnos, gândindu-vă că vre-un zeu are să vă aducă și să vă pună la picioare lâna de aur? Mai bine să ne întoarcem înapoi, fiecare pe la casa sa, sau plec eu singur în patrie cu corabia Argo, lăsându-vă pe voi pentru totdeauna în Lemnos».

Neputând careva să se împotrivească voinții eroului, se pregătesc de plecare. Când Lemneenele văd hotărârea lor nestrămutată de a porni la drum, nu mai conținesc din plânsete și din rugăciuni. În cele din urmă, văzând că totul este în zadar, Hypsipyla prinde mâna lui Iason și podidind-o lacrimile îi grăește: «Călătorie bună și facă zeii ca tu și tovarășii tăi să vă întorceți sănătoși, împreună cu lâna de aur! Iar dacă vei vrea să te întorci în urmă pela mine, această insulă, precum și sceptorul părintelui meu, va fi al tău.

Iason se desparte cu durerea în suflet de frumoasa regină și ca el și ceilalți eroi. Și multă vreme, după ce corabia s'a depărtat de țărm, femeile din Lemnos umplură văzduhul cu bocetele lor desnădăjduite.

Spre sară, Argonauții, ajung în strâmtoarea Hellespontului, Dardanelele de astăzi, și de aci în Propontida, azi Marea de Marmara. — Se numia Propontida fiindcă se găsea înaintea Pontului Euxin, adică a Mării Negre. — În fața lor străluce acum peninsula Kyzicos, legată de uscat numai printr'o limbă de pământ. Aci locuiau, pe munți, niște uriași sălbatici și monstruoși, fii ai Pământului cari aveau fiecare câte șase mâini puternice ce le atârnavă, două de umeri și alte patru de șolduri și de coaste; pe culmea munților însă, și pe șes locuia un popor de oameni blânzi și liniștiți, poporul Dolionilor, conduși de regele lor Kyzicus. Regele primește

bine pe Argonauți și-i ospătează cu mâncări și cu vin, căci un oracol vechiu i-a vestit că atunci, când vor sosi la ei o ceată de eroi, să-i primească cu bună voință și să nu se lupte cu ei. Uriașii însă, în vreme ce Argonauții erau ospătați de Dolioni, se apucară să le închiză drumul, aruncând în mare, dejur împrejurul corabiei, blocuri mari de bolovani și stânci întregi, Eroii se văd siliți să înceapă acum războiul cu ei și, după o luptă îndârjită, îi lasă pe toți morți, pradă peștilor și păsărilor.

După ce Argonauții au primit daruri bogate dela Dolioni și merinde pentru drum, pornesc veseli cu corabia, îndreptându-se spre regiunile de miază noapte. Dar, de odată, se ridică un vânt prolivnic. Cât timp a fost ziuă, eroii s'au luptat vitejește cu valurile, dar, când a sosit noaptea cu întunericul ei, cârmaciul e cuprins de groază. Căci se teme că nu cumva să isbească corabia de vr'o stâncă submarină, cum mergea pe lângă țârm, după obiceiul marinarilor din vechime. Cotind, când la dreapta când la stânga, și furtuna întetindu-se mereu, Tiphys găsește cu cale, pe întunericul acela beznă, să tragă nava la uscat până va trece primejdia, fără să știe unde se aflau. Dar, din întâmplare, orbocăind mereu, au ajuns tot de unde au plecat, în țara Dolionilor. Aceștia, când au auzit că a sosit la ei o corabie cu străini, gândindu-se că va fi fiind vr'o ceată de Pelasgi cari să-i prade, după cum li s'a întâmplat de atâtea ori, pun mâna pe arme și, sub conducerea regelui lor Kyzicus, deschid lupta. La rândul lor, Argonauții, fără să bănuiască nimica, pun mâna pe arme și o luptă înverșunată începe între cele două tabere. Ghioaga lui Hercule ducea moarte printre dușmani, iar o lance a lui Jason străbătui pieptul chiar al regelui Kyzicus. Dolionii biruiți se retrag, iar Argonauții rămân pe țârm să se odihnească.

Când s'a făcut ziuă, care nu le-a fost mirarea, văzând că s'au luptat cu prietenii lor din ziua trecută și că însuș regele a căzut de lancia lui Jason. Nu mai mică a fost turburarea Dolionilor, când și-au dat seamă că din greșală au deschis focul împotriva unor prieteni. Căzând unii în brațele celorlalți se rugau de iertare și deplângeau întâmplarea nenorocită. Trupul regelui omorât l-au îngropat cu o strălucită pompă, făcând sacrificii de ispășire zeilor cari, de sigur supărați, au pricinuit atâta jale și atâta omor printre Dolioni.

După ce s'a luminat cerul și s'a făcut senin, luându-și rămas bun pentru a doua oară dela poporul ospitalier al Dolionilor, Argonauții pornesc la drum și în scurt timp ajung în Bithynia, unde destinul hotărîse să-i părăsească cel mai mare erou al lor, Hercule, împreună cu prietenul scump al acestuia, cu frumosul Hylas.

5. HYLAS

Corabia Argo, după ce a plecat de la Kyzicos, ducând cu sine pe cei cincizeci de eroi Argonauți, în drumul său spre Colchis, se abătù, din pricina unui vânt neprielnic, către țărmul Bithyniei, unde cărmaciul Tiphys acostează la poalele unor munți păduroși. Eroii, plini de veselie, sar numai decît din corabie și se așează pe paturi de frunze, întinzându-și masa ca să se ospăteze cu mîncare și băutură.

Numai Hercule, a cărui vîslă se rupsese în timpul călătoriei, de oarece ridicase cu brațul său vînjos un val de apă prea mare, nu vrea să știe de masă. El se îndreaptă spre pădure ca să-și taie o nouă vîslă mai

groasă și mai solidă, fiind însoțit de prietenul său nedespărțit, tânărul Hylas, și de eroul Polyphem.

În timpul acesta Juno, mama mașteră a lui Hercule, neobosită în prigonirile ei, găsește acum un bun prilej, ca să adauge noi suferințe pe lângă suferințele de până aci ale fiului ei vitrig. Fiind sortit de destin ca să nu ajungă și el în apele râului Phasis din Colchida, Hercule este opăcit de zeiță ca să rămâie în singurătatea munților Bithyniei, împreună cu cei doi tovarăși ai săi.

La poalele muntelui Arganthus acoperit de pini înalți, o ceată de nimfe Dryade, podoabă mândră a izvoarelor și a pădurilor, se îndeletniciau cu vânatul de cerbi și de căprioare. Având arcuri ușoare, cu mânecele suflecate, cu rochii scurte până deasupra genunchilor, cu părul căzând în bucle ondulate pe sânii lor cari de abia se ridicau de sub haine, corul de nimfe făcea să tresalte pământul sub picioarele lor delicate și să crească iarba sub pașii lor ușori și cadentați.

Dryope, una dintre nimfele izvoarelor, mirându-se că cerbii și căprioarele fug așa departe de săgețile din arcul ei și auzind freamătul pădurii și sgomotul neobișnuit ce-l făcea Hercule, iese din ceată să vadă ce este. Când însă zărește pe eroul tiryinthian, fuge repede să se ascundă în isvorul ei.

Dar, Juno, care, scoborându-se din Olymp, se găsea prin apropiere și stetea rezimată de un pin înalt, o chiamă la sine și apucând-o de mână, cu o bunătate prefăcută, îi grăește astfel: «Bărbatul pe care l-am ales pentru tine, frumoasă nimfă, pentru tine care ai respins pe atâția până acum, a sosit aici pe o corabie thesaliană. E drăgălașul Hylas care cutreeră acum aceste păduri și umblă dealungul apelor de pe aci. El e întocmai ca Bacchus pe care l-ai văzut în carul său de

roze, târând după sine prin aceste câmpii ale voastre prăzile Orientului și popoarele biruite și conducând dansurile și corurile divine; el e întocmai ca Apollo când părăsindu-și lira-i melodioasă, umblă prin păduri și prin câmpii după vânat. Ce necaz are să fie pe nimfele Greciei, câte lacrimi pe Naiadele lacului Baebis, câtă desnădejde pe fiica blondului Lycormas?»?

Cu astfel de vorbe se adresează zeița către nimfa Dryope și, în acelaș timp, face să iasă din fundul pădurii în fața lui Hylas un cerb cu coarnele mândre. Acesta cu pașii înceți și domoli se lasă să fie așteptat de tânărul Hylas, îndemnându-l oare cum să se ia după el. Hylas e incredințat că are să-l prinză și fiind cât pe aci să pună mâna pe el, își urmărește mereu prada. Hercule îl vede din depărtare, îl strigă, îl îndeamnă, îl îmbărbătează, apoi îl perde din ochi.

Cerbul e mereu gonit de Hylas. Acesta aleargă după el, se obosește punându-și săgeata în arcul său întins, până ce în cele din urmă cerbul ajunge la malul unui râu. Peste apa limpede a acestuia, cerbul sare, fără măcar să-și ude picioarele și dispare în pădure.

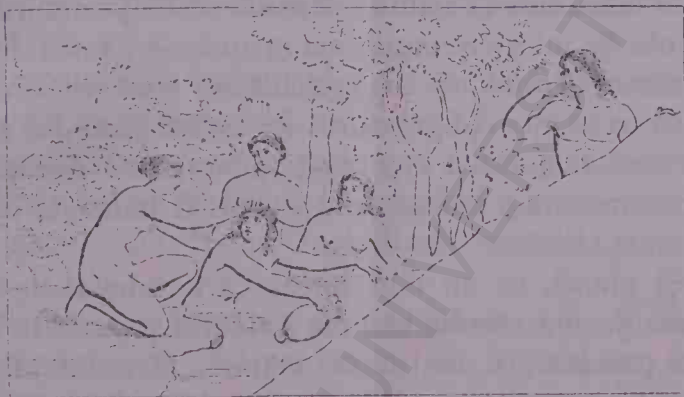
Alătura era o peșteră, grota Pegae, locuință plăcută și răcoroasă a nimfelor Thyniade ¹⁾. Deasupra acestei grote, se înălțau în văzduh niște copaci sălbatici, pe cari niciodată nu i-a atins toporul și cari formau o boltă din care atârnavă niște fructe strălucind ca roua dimineții, iar de jur împrejur se întindea o livadă din care țâșnia printre stânci un izvor. Apa izvorului făcea ca să fie bogată vegetația, smălțuită de crini albi și maci purpurii.

Hylas, păcălit în speranța sa de a prinde cerbul, se duce să culeagă maci și crini. Dar, spre nenorocirea

1). Nimfele din Bithynia se numiau nimfe Thyniade.

lui, o floare face pe băiat să-și uite de rostul călătoriei sale și cu obrazul îmbujorat, suflând greu de oboseală, Hylas își apleacă trupul plin de sudoare spre apa limpede spre a-i sorbi răcoarea.

Dar, iată că figura lui Hylas se reflectă în apă, întocmai ca razele argintii ale lunii în timpul nopții sau ca cele ale soarelui auriu în mijlocul zilei, fără ca

Răpirea lui Hylas

După o pictură din Pompei

însă umbra Naiadei sau pletele ei azurii să turbure limpezimea apei, când ea cu brațele întinse căută să-l îmbrățișeze și să-l tragă la sine. El strigă după ajutor și chiamă, vai prea târziu, sprijinul puternicului său prieten, Hercule. Greutatea corpului său face ca această cădere să se auză în depărtare.

În vremea aceasta, puternicul Alcid răsturnă prin umbroasa pădure frasini colosali, cari prin căderea lor făceau să huiască codrul întreg. Pe umărul său cel lat, acoperit cu pielea de leu, aruncă bârnele trebuincioase pentru vâsle și cu pașii greoi se întoarce la țărniș, unde credea că o să găsească pe Hylas. Eră încredințat că acesta va fi înveselit masa tovarășilor cu mâncări din vânatul ce va fi făcut în pădure, întorcându-se la țărnișul mării pe altă cale. Turburat în suflet de a nu vedea

pe acest prieten atât de scump, nici lângă tovarăși, nici aiurea, un presimțimânt negru cuprinde sufletul eroului. Unde o fi fiind? Ce piedică va fi avut în drum? Cine va fi îndrăznit să-l oprească?

Noaptea deasă ce se lăsă la apunerea soarelui după coline îi mărește teama. Fața-i se face palidă, membrele încep să-i tremure și o sudoare rece îi cuprinde tot corpul. Ciuda și mânia îi stăpânesc ființa nebiruitului Hercule. Și, întocmai după cum în apropierea unei furtuni năpraznice, corăbierii și agricultorii sunt cuprinși de un fior ce-i face să tremure, tot astfel lipsa lui Hylas îi turbură inima și-l face să-și amintească din nou de ura neîmpăcată a mamei sale vitrige. O bănuială începe să-l chinuiască.

Și atunci, ca un taur furios care, înțepat de tăun, se smulge din staulul său din Calabria și culcă în calea sa la pământ tot ce-i iese înainte, Hercule plin de mânie trânteste la pământ tot ce-i iese în drum. Groaza cuprinde în depărtări și muntele și pădurea ce i-a furat pe iubitul Hylas. De mânia sa, de desnădejdea sa tremură totul în juru-i. Intocmai ca un leu atins de lancea Maurului, Hercule furios e purtat de mânie din loc în loc, în căutarea scumpului său tovarăș: vai de oamenii, vai de fiarele pe care le întâlnește în cale. Alergă la întâmplare când la dreapta, când la stânga, întrebând apele, întrebând stâncile, întrebând pădurile: *Hylas, Hylas*. Pădurile răspund *Hylas*, echoul răsună *Hylas*.

Hylas însă, în vremea aceasta, se dusesese la Hamadryade¹⁾.

Argonauții de pe țărmul mării, cu toate că adia un vânt prielnic și cu toate că ardeau cu toții de dorința de a pleca la drum, totuși așteptau. Căci țineau

1) Ce înghesuie sună versul lui Propertius: *Ab dolore, Ibat Hylas, Ibat Hamadryasin*.

aşa de mult la tânărul Hylas şi mai ales ţineau aşa de mult la eroul din Tirynt şi nu voiau să-i părăsească. Il strigă cu vocea, îl strigă prin lacrimile lor şi-l strigă prin focurile ce le aprind pe ţărm.

Iason, şeful Argonauţilor, văzând munţii şi pădurile liniştite, văzând marea lină şi vântul prielnic, se sfătuieşte cu tovarăşii săi, să vadă ce e de făcut. O vie discuţie se aprinde între ei, dacă trebuie să rămână sau să plece.

Fatalitatea a hotărât şi de astă dată. Căci eră sortit de zei ca Hercule să nu ajungă la Colchida. De aceea, corabia Argo este pusă pe valuri, părăsind ţărmul Bithyniei şi lăsând trei tovarăşi: pe Hercule, pe Polyphem şi pe Hylas, înghiţit de valurile isvorului Pegae.

Hercule a rămas ca să pedepsească pe locuitorii ţării, până îi vor găsi pe iubitul său Hylas, iar Polyphem ca să fundeze oraşul Chios, de pe ţărmul mării.

Şi, întocmai după cum tânărul Adonis, prietenul iubit al Venerii, eră căutat prin munţi şi prin pădurile Phrygiei, şi întocmai după cum Atys, prietenul iubit al Cybelei, eră căutat prin munţii Dindymiei şi ai Idei, tot astfel Hylas, prietenul iubit al lui Hercule, eră căutat fără încetare, prin regiunile muntoase ale Bithyniei într'o sărbătoare ce se făcea în urmă, anual, de locuitorii acestei ţări. — Iar faptul dispariţiunii tânărului în valurile apelor s'a păstrat mai la toate popoarele în mitologia lor populară.

6. DIOSCURII: CASTOR ȘI POLLUX

Tyndar, un rege din Sparta, avea de soție pe Leda, o femeie de o frumusețe răpitoare. Traiul lor a fost fericit și ticit, până în clipa când regele, cu prilejul unei jertfe pentru toți zeii din Olymp, a uitat să aducă jertfe și pe altarul Venerei. Din această pricină, zeița, simțindu-se desconsiderată, îi jură răsbunare. În mânia ei, pățimașa Venus a pedepsit pe Tyndar cu o îndoită pedeapsă, mai întâiu în soția regelui, în Leda, și mai apoi, în fiica lor, în faimoasa Elena. Iată cum ne istorisesc autorii clasici această răsbunare a zeiței:

Pe când Leda se scălda într'una din diminețe în apa râului Eurotas care curgea prin Sparta, vede apropiindu-se de ea o lebedă neagră urmărită de un vultur. În momentul când vulturul era să pună ghiara pe lebedă, aceasta se refugiază lângă Leda, care era desbrăcată, ca și când ar fi voit să-i ceară ajutor și să-și caute scăparea în brațele reginei. Leda gonind vulturul cu mâna, lebedă începe să bată din aripi și rămâne lângă protectoarea sa, vrând oarecum să-i dea dovadă de bucurie și recunoștință, de a o fi scăpat dela moarte. Regina miloasă nu bănuia nimic... În urmă Jupiter, căci el se prefăcuse în lebedă, îi se arată în toată strălucirea sa de zeu nemuritor ¹⁾.

Din lac ieșind fecioara s'a întins în larba crudă
De lebedă cea neagră văzând că-i urmărită.
Și brațele-și desface, pe trup mai fiind udă
Cu păru-i într-o parte, întreagă-i despletită.

1. Iată descrierea acestei scene într-o altă variantă făcută de doi tineri poeți români, Dan Ciocărdia și Aurel Șerbănescu, în volumul *Coșul cu roade*, pag. 104, din care am modificat un singur vers :

Dar lebăda de dansa s'apropie pătimașe
Ea mâinile-și înfige nervoasă în iarba verde
Se lasă a sale aripi pe dansa drăgălașe,
Și între sâni cu gâtul-i vrea par'că s'o desmerde.

Cu ciocul său cel roșu în părul-i se afundă
În timp ce de-a lui aripi în brațe e cuprinsă.
Lăsându-se ținută de-o patimă profundă
Într'un fior sălbatic, se sbate'ntreagă'nvinsă.

Câtva timp în urmă Leda dete naștere la patru gemeni, ieșiți câte doi din cele două ouă de lebădă. Dintr'un ou ieșiră Pollux și Elena, din celălalt Castor și Clytemnestra. Cei doi dintâi fiind fiii lui Jupiter erau nemuritori, cei doi din urmă însă, fiind socotiți ca fiii lui Tyndar, erau să fie supuși legilor morții.

Cei doi băieți născuți din această împătrită și miraculoasă naștere se mai numiau și *Dioscuri*, adică fiii lui Jupiter (Zevs) sau Tyndarizi, adică fiii soției lui Tyndar.

Cele două fete, eroine vestite, în timpul războiului troian, au rămas acasă, la mama lor; băieții însă, au fost duși de Mercur, la porunca tatălui lor, la Pallene, o peninsulă din Macedonia, unde, într'o prietenie strânsă și inseparabilă, creșcură mari în mijlocul locuitorilor acestei țări. Castor se distinge mai ales în fugă și ca îmblânzitor de cai, Pollux însă ca luptător cu pumnul.

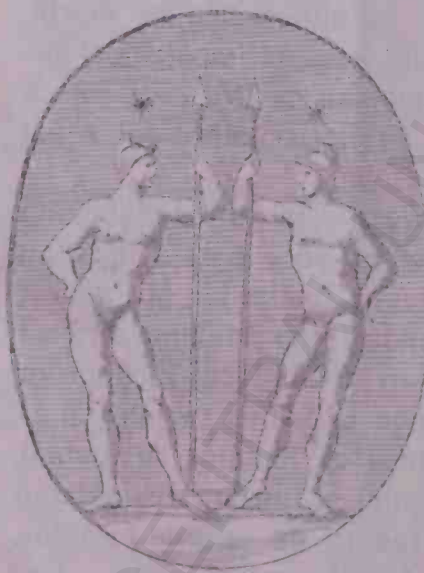
Marea din fața Macedoniei și întreg Archipelagul grecesc, bântuit pe acele vremuri de jafurile piraților, au fost curățite de cătră cei doi Dioscuri și astfel a fost asigurată navigațiunea. Această ispravă a celor doi tineri eroi le-a câștigat faima de zei marini, fiind invocați, în timp de furtună și de primejdie, de corăbieri în rugăciunile lor.

Mai târziu, Dioscurii întorcându-se acasă, în patria lor dela Sparta și aflând că Theseu, regele Athenei le-a răpit pe sora lor Elena, o fată încă tânără și că

au ascuns-o, punând-o în paza mamei sale Aethra, au pornit spre Attica. Aci, după ce au cucerit o mare parte din țară, au isbutit să găsească pe sora lor Elena și să o ia cu ei acasă, ducând în robie, în acelaș timp, și pe mama lui Theseu.

Faptele vitejești ale Dioscurilor sunt nenumărate: au luat parte la vânătoarea mistrețului din Calydon, au însoțit pe Argonauți în expedițiunea acestora în Colchida și au săvârșit mai multe isprăvi glorioase.

Cu prilejul călătoriei lor spre Colchida, s'a întâmplat un eveniment cu totul deosebit care a făcut ca cei doi Dioscuri să dobândească pentru a doua oară renumele strălucit de zei protectori ai navigațiunii.

Dioscurii

Desen de gravură antică

O furtună groaznică se abătuse asupra Argonauților, tocmai în momentul când ei aveau să intre de pe mare în gura râului Phasis și când divinul cântăreț Orpheu, desnădăduit de orice scăpare, se puse să ceară, prin accentele melodioase ale lirei sale, ajutorul zeilor; atunci, de odată, se văzu, scoborându-se deasupra capetelor Dioscurilor, două

flăcări strălucitoare. După această vedenie, furtuna încetă numai decăt, iar valurile se potoliră ca prin minune. Din aceasta clipă înainte, ori de câte ori se ivea pe mare vr'o furtună, corabierii căutau în văzduhul ceriului, dacă nu cumva se arată flacăra prevestitoare de apropierea zeilor binefăcători.

După întoarcerea lor din expedițiunea Argonauților, Castor și Pollux cad în aceeaș greșală, de care se răsbunaseră odinioară față de Theseu.

Leucippus, fratele tatălui lor, aveà două fete, de o frumusețe rară, pe *Hilaira* și pe *Phoebea*, pe cari le

Hilaira și Phoebea.

Tablou de Rubens. Muzeul din München.

logodì cu doi eroi din Messenia, cu Idas și cu Lynceus, acesta faimos pentru vederea lui cea ageră. Dioscurii îndrăgìră pe cele două fete, verișoarele lor, și voirà să le răpească. Eroii Masenieni însă, nu putură să suferă această ocară și o luptă grozavă se deslănțuì între ei și eroii Castor și Pollux.

Iată cum ne descrie această luptă poetul Pindar :

«Idas, cu lancea sa de aramă, lovise de moarte pe Castor. În acest moment, din înălțimea Taygetului, Lynceus zărește pe Tyndarizi, așezați pe trunchiul

unui stejar, căci acest Lynceus avea o vedere mai pătrunzătoare decât ori care alt muritor. Numai decât, cei doi fii ai lui Aphareus Idas, și Lynceus, se reped năvalnic și nerăbdători de a da o nouă lovitură. Jupiter însă le rezervă o pedeapsă grozavă. Pollux le iese înaintea și se ia după omoritor, punând pe fugă pe eroii messenieni, cari nu se opresc decât lângă mormântul tatălui lor. Aici ei, luând în mâinele lor vânoase o coloană funerară făcută din marmură lustruită, o aruncă în pieptul lui Pollux. Lovitura însă nici nu abătută nici nu îngrozi pe erou, ci, dimpotrivă, acesta punând repede mâna pe o săgeată o înfipse în coasta lui Lynceus.

În acelaș timp, Jupiter isbiă pe Idas cu fulgerul său răsbunător, făcând să arză deodată, în acelaș fum și în aceeaș flacăară, cadavrele celor doi frați: căci vai de omul care se ia la luptă cu unul mai puternic decât el!

În urmă Pollux aleargă lângă nobilul său frate. Acesta mai trăiește încă; suflarea însă de abia mai ieșită din peptul-i rece ca ghiata. Pe Pollux îl podidesc lacrimile; scoate din adâncul pieptului gemete și cu glasul îndurerat strigă: «Tată, Jupiter, când vei pune odată capăt năcazurilor mele? Lasă-mă, tată, să mor împreună cu fratele meu! Vieața fără prietini nu însemnează nimic. Puțini oameni vor mai fi fiind atât de simțitori ca să împărtășească aceeaș soartă cu mine».

Astfel grăește Pollux și se tânguiește amar. Atunci îi s'a arătat Jupiter și-i zise: «Tu ești, în adevăr, fiul meu, dar fratele tău este născut de un muritor. Cu toate acestea, ascultă-mă și-ți alege: ori să locuiești singur în ceriu, împreună cu frații tăi, Minerva și Marte, scutit de moarte și lipsit de urita bătrânețe, ori, dacă te gândești atâta la fratele tău Castor și dacă

vrei să împărtășești cu el toate, să petreci împreună cu el o jumătate din zilele tale în mijlocul muritorilor și cealaltă jumătate în palatul de aur al ceriului». — Așa grăi Jupiter, iar Pollux nu stă un moment la îndoială. Și de atunci, ca prin minune, ochii lui Castor, cel cu chivăra de aramă, se deschid și gura lui începe să vorbească».

Dioscurii.

Denar Roman.

De aci înainte, cei doi frați trăesc și mor pe rând, fiecare câte șase luni pe an.

În cele din urmă, Jupiter, mișcat de această dragoste frățească, i-a transportat pe amândoi în ceriu, așezându-i printre astre, unde formează de atunci *Constelațiunea gemenilor*; când o stea apare, cealaltă apune.

*
* * *

Tyndarizii au fost socoliți în lumea veche nu numai ca zei protectori ai corăbierilor, dar, într-o vreme, când nu se știă ce este han și hotel, și ca zei protectori ai ospitalității. Ca atare veniau adeseori pe la casele oamenilor ca să-i pună pe aceștia la încercare și să pedepsească pe toți câți nu primiau bucuros pe la casele lor pe străini.

Pedeapsa Dioscurilor a simțit-o și *Phormion*, un spartan, proprietarul de mai târziu al casei tatălui lor Tyndar.

La acest *Phormion* veniră odată Castor și Pollux, supt înfățișarea unor străini, spunându-i că sosesc dela Cyrene și-l rugară să-i adăpostească ca oaspeți, chiar în camera în care odinioară ei copilăriseră. *Phormion* le pune la dispoziție toată casa, în afară de acea cameră, pretextând că aceea ar fi pentru fiica sa.

În ziua următoare a dispărut atât fiica sa cât și

întregul personal de serviciu; iar în camera pe care o refuzase Dioscurilor nenorocitul părinte găsi pe masă statuetele Dioscurilor și un fruct de silphion.

Atât la Greci cât și la Romani, Castor și Pollux erau în mare cinste. În bătăliile celebre ale lor, ca în cea dela Marathon, a Grecilor, sau în cea dela Lacul Regil, a Romanilor, eroii Dioscuri sunt de partea învingătorilor și peste tot locul se puteau vedea templele lor.

La Roma, bărbații jurau pe Pollux (Pol, Edepol), iar femeile pe Castor.

7. LUPTA LUI POLLUX CU AMYCUS.

Corabia Argo — ne spune într'una din Idilele sale poetul grec Theocrit — după ce a scăpat de stâncile Symplegade ¹⁾ și de intrarea Pontului Euxin, bătut de zăpadă, a ajuns în țara Bebrycilor, ducând cu sine pe eroi, odraslele scumpe ale zeilor. Aici un mare număr dintre eroi, scoborind pe scări, debarcară pe uscat și, în dosul unei coline, așternându-și paturile lor pe jos, pe o plajă întinsă și adăpostită de vânturi, s'au apucat să-și facă foc, scăpărând scânteii din lemne uscate.

Castor însă, neîntrecut în goana cu caii și teribilul său frate Pollux, cu fața roșcovană, se despărțiră de tovarășii lor și, pe când priviau pe un munte sălbăticia unei păduri îndesate de copaci seculari, zăresc sub o stâncă pleșuvă un izvor plin de apă limpede.

1) Symplegadele erau două stânci mobile în Marea Neagră, numite și Cyaneae, azi Urek-laki.

Din fundul acestuia pietrele sclipiau ca argintul și ca cristalul; iar în apropiere crescuseră pini înalți și plop și paltini și chiparoși cu coama mândră și fel de fel de flori cu parfumuri plăcute, pradă dulce pentru albinele într'aripate și tot soiul de vegetații ce puiază prin livezi la sfârșitul primăverii.

Aici își avea sălașul un uriaș cât un munte și care trăia sub cerul liber; era de o înfățișare grozavă și-și avea urechile zdrelite de pumni. Pieptul lui de monstru părea ca un glob boltit; avea un spate lat și niște mușchi tari ca fierul; părea a fi un colos cioplit de ciocan. Supt umerii săi bulbucăți îi ieșiau din brațele-i robuste mușchii ca niște bolovani pe cari un puhoi năvalnic îi netezește tocindu-i în vârtejul său sălbatic, Pe spate și pe gât îi spânzură o piele de leu acățată de ghiarele picioarelor.

Pollux : — Bun întâlnișul, om bun; A cui a fi țara pe-aceia ?

Amycus : — Bun întâlniș dela oameni ce nu i-am văzut nici-odată ?

Pollux : — Frică să n'ai ! Zi mai bine că vezi niște oameni de treabă.

Amycus : — N'am, și nici nu se cuvine ca asta s'o 'nvăț dela tine.

Pollux : — D'apoi sălbatec și mândru mai ești și te mânii la toate.

Amycus : — Eu îs așa cum mă vezi. Doară nu vin să-ți calc pe moșie.

Pollux : — Dac'ai veni, te-ai întoarce pe-acasă cu daruri de oaspe.

Amycus : — Oaspe să nu mă poștești și nimic nu-i arevă dela mine.

Pollux: — Nici de băut nu mi-i da din izvorul de aici, blestемate?

Amycus: — Ști-vei când buzele debălăzate ți-or arde de sete.

Pollux: — Spune-mi: cu bani ori cu altă răsplată aș putea să te 'nduplec?

Amycus: — Brațele tu să ridici și să stai unui om împotrivă!

Pollux: — Ca un pumnaciu să te'nfrunt ori punându-ți și piedică încă?

Amycus: — Pumnii acuma 'ntinzând, nu-ți cruța nici de loc meșteșugul.

Pollux: — Ei, și pe cine ghionti-voiu cu pumnii încinși în curele?

Amycus: — Vezi-l aici pe pumnaciu: el n'o să se cheme muiere.

Pollux: — Gata-i ș'al luptei câștig, pentru care ne om bate 'mpreună?

Amycus: — Eu îs al tău, tu al meu, dacă fi voiu mai tare ca tine.

Pollux: — Astfel se bat între ei și cocoșii cu roșie creastă.

Amycus: — Ori că ne-om bate ca niște cocoși ori ca lei de ne-om bate.

Nu vreau de loc să luptăm pentru altă răsplăt' a izbânzii ¹⁾.

Spunând acestea, Amycus își ia scoica scobită și o face să răsunе. La sunetul ei, Bebrycii cu pletele lungi aleargă în grabă și se strâng numai decât sub platani umbroși. La rândul său, neînfrântul în lupte Castor face să se adune toți eroii de pe vasul Argo.

1. Vezi *Orpheus*, II. 4. 1926. Theocrit, Dioscurii, trad. T. Naum.

Apoi, cei doi vrășmași, după ce și-au legat mâinile cu curele puternice de bou și după ce și-au înfășurat brațele de jur împrejur cu piele, vin în mijlocul arenei, fiecare respirând moartea celuilalt. Și, mai întâiu, își dau multă casnă să vadă căruia din doi razele orbitoare ale soarelui au să-i cază în spate. Dar, Pollux se arată mai iscusit decât monstrul și face ca razele soarelui să cadă acum în plin în fața lui Amycus. Totuș acesta cu inima dârză de furie se repede înainte, îndreptând cu mâinile sale lovitura.

Când fu aproape, fiul lui Tyndar îl pocnește în bărbie. Atunci celălalt se repede cu mai multă îndârjire decât la întâiul atac, deschide lupta și, aplecându-se spre pământ, caută să culce și pe dușmanul său. Bebrycii scot strigăte de bucurie, iar de cealaltă parte eroii dau curaj viteazului Pollux, căci se temeau ca nu cumva, într'un spațiu atât de strâmt, să nu fie sdrobit de greutatea vlăjganului mare cât miticul Tityos. Dar el, fiu al lui Jupiter, lovind când dintr'o parte când din cealaltă, își jupuiă cu amândouă mâinile rivalul, smulgându-se de subt loviturile lui Amycus, fiul lui Neptun, ori cât de uriaș eră acesta. Zăpăcit de lovituri, monstrul scui pă sânge negru. Și, cu toții deodată, eroii isbucnesc în aplause când văd pe gură și pe fălcile lui Amycus rănilile cele grozave, iar ochii pierzându-i-se între umflăturile de pe obraji.

Făcându-se că-l lovește, când dintr'o parte când din cealaltă, eroul îl zăpăcește, iar când îl vede cu totul pierdut, îi dă un pumn în mijlocul nasului, între sprincene, jupuiindu-i pielea până la os. De lovitura aceasta căzând pe spate, monstrul se prevale pe iarba verde. Se ridică totuș din nou și grozava luptă reîncepe și amândoi sunt prăpădiți de puternice isbituri de cest. Regele Bebrycilor îl pâlă în piept și

peste mâini, fără să-i poată atinge gâtul, iar nebiruitul Pollux îi zdreliă cu loviturile sale toată fața. Cărnurile monstrului pline de sudoare erau acum macerate și cât de uriaș a fost înainte, acum iată-l că e numai un pitic. Iar, în același timp, rivalul său, tocmai dimpotrivă, simția cum membrele îi cresc din ce în ce mai mult, din pricina biruinții, și fața îi se îmbujoră.

Cântă-mi, o muză — continuă poetul Theocrit — cum a sfârșit fiul lui Jupiter cu acest monstru sălbatic, căci numai tu o știi; iar eu, tâlmaciu al vorbelor tale, voi spune ce vrei și cum îți place.

Deci, voind acela ca să isprăvească odată, prinde cu mâna stângă stânga lui Pollux și cu corpul într-o parte și cu capul plecat spre a se feri pe lovituri, caută să isbească cu cealaltă mână pe vrășmaș și-și ridică pumnul său greoiu și masiv. Și, fără îndoială, dacă și-ar fi atins ținta, ar fi dat gata pe eroul Pollux. Dar, acesta, fofilându-se pe sub brațul ce-l ținea, scapă și cu mâna sa puternică, îl pălește subț tîmpla stângă și-i sare pe umăr. Un sânge negru fișnește îndată din tîmpla rănită. Cu cealaltă mână îl lovește peste gură; dinții îi clănțene unul de altul. Isbiturile se înmulțesc din ce în ce mai dureroase pe fața lui prăpădită, până ce obrații nu rămân decât carne vie.

Atunci aiurit se prevale la pământ, cât eră de lung, și rămâne lungit gândindu-se la altceva și, lăsându-se de luptă, își ține amândouă mâinile întinse, căci moartea eră aproape de dînsul.

O prea bunele luptător Pollux, tu însă n'ai parte de biruința ta, și nici de viitorul tău sclav. Ți-a făcut totuș un jurământ sfânt, luând ca martor pe tatăl său Neptun din fundul mărilor: ți-a jurat că nici odată nu va mai supăra pe nimeni.

8. PHINEUS

După moartea lui Amycus, Bebrycii prind armele și se reped furioși, cu topoare, cu săgeți și cu tot ce le cade în mâini asupra Argonauților, ca să răsbune pe regele lor răpus de Pollux. Nu le-a fost însă greu eroilor ca să-i biruie și să-i pună pe fugă. Devastându-le în urmă staulele de vite și luând o mare pradă, se retrag la corabie unde, după ce aduc jertfe zeilor pentru izbânda Dioscurilor, petrecură, într'un copios ospăț, cu mâncări și vin, la sunetele dulci ale chitarei lui Orpheu.

A doua zi Argonauții străbat valurile Mării Propondite, și sosesc după o călătorie destul de lungă și obositoare pe malurile Thraciei din fața Bithyniei, unde fac un nou popas.

Aci eroii aflară despre lucruri nemaiauzite. Bătrânul rege Phineus care stăpâniă peste aceste ținuturi avusese din prima sa căsătorie cu Cleopatra, fiica vântului Boreas, doi copii cari acum ajunseseră băieți mari. A doua soție a lui Phineus, mama vitregă a băieților, neputând să-i suferă pe aceștia, născoci pe seama lor fel de fel de crime până ce hotărî pe rege să-i pedepsească cu o pedeapsă grea. După un obicei des întrebuințat de popoarele din Thracia și din Scythia, — obicei care a fost întrebuințat până mai târziu în Peninsula Balcanică — barbarul părinte a pus să le scoată ochii.

Zeii însă n'au putut lăsa nerăsbunată nelegiuirea regelui, și l-au pedepsit și pe el, luându-i văzul și, pe deasupra, supunându-l la o tortură cumplită. Căci, i-au trimis niște monștri, niște fete într'aripate, având corpul acoperit cu pene de vultur și cu ghiare la picioare cari, de câte ori se așeză regele la masă, se repeziau cu

un cârâit îngrozitor și îi luau mâncările de la gură, iar pe cele ce-i mai rămâneau le spurcau cu murdăriile lor așa fel că nu mai puteau fi mâncate. Aceste femei-păsări se numiau *Harpyi* și au adus pe nenorocitul rege într-o așa stare că era numai umbra de el.

O singură mângâiere mai avea sărmanul Phineus.

Harpyie.

Figură pe un vas antic.

Un oracol îi prevestise că înainte de moarte va fi scăpat de această nenorocire de Boreazi, frații soției sale dintâi.

Ceasul mântuirii s'a apropiat, căci pe corabia Argonauților se găseau și cei doi frați, Zethes și Calais, fiii lui Boreas și ai Orithyei. Aceștia, ca fii ai vântului, aveau aripi la picioare și sburau așa de repede că întreceau în sbor chiar și pe păsări.

După ce regele Phineus a povestit Argonauților pățaniile sale și soarta sa hărăzită de zei, cei doi Boreazi se pun la pândă și când sosiră, cu un sgomot îngrozitor, Harpyie, pentru ca să răpească și să spurce

mâncările, ies deodată din ascunzătorile lor și cu armele în mâini le lovesc și le pun pe fugă. Și erau cât pe aci să le omoare, dacă Jupiter n'ar fi trimis pe Iris, vestitoarea zeilor, și dacă aceasta nu i-ar fi rugat pe Boreazi să cruțe viața Harpyilor, «câinii cei iuți ai lui Jupiter». La jurămintele zeiței Iris, Zethes și Calais cruțară viața Harpyilor, gonindu-le însă până în Marea Ionică, la insulele Strophade, Insulele Intoarcerii.

Acum Argonauții, după ce îmbăiară și îngrijiră corpul bolnav al bătrânului rege Phineus, scot din corabie oile cele grase luate din stânele Bebrycilor și fac un ospăț în care, după atâta amar de vreme, a putut și Phineus să-și potolească foamea. Și, în vreme ce-

Figură pe un vas antic.

Borezii scapă pe Phineus de Harpyi.

Zethes și Calais se găseau în urmărirea Harpyilor, Phineus care era și profet vestit, cu paharul în mână, a început să istorisească eroilor întâmplările lor viitoare.

«Zeii cari mă opresc să spun viitorul celorlalți muritori — zice Phineus — vreau ca în acest moment să-ți vorbesc ție, Iason. Plecând de aci, veți da de Intrarea Pontului, apoi de stâncile Symplegade cari se ciocnesc în mijlocul mării care nu știe ce însemnează vorba «corabie». Se isbesc una de alta cu greutatea lor colosală, își tocesc colțurile și fac să se cutremure, când se mișcă, lumea întreagă din temelii ei, fac să se clatine cetățile și nu se despart decât pentru a se lovi din nou. Când vei avea să te apropii, de aceste stânci, zeii, fără îndoială te vor sfătui și te vor călăuzi; cât despre mine ce sfat și ce ajutor pot să-ți dau? Când vei vedea că aceste stânci stau o clipă în nemișcare, grăbește-te și treci printre ele. Și, vei putea trece, căci ascultă ce mă întărește în speranțele mele: Când Jupiter, supărat pe mine, mi-a trimis Harpyile ca să mă chinuiască, un glas tainic mi-a atins plăcut urechia, când mi-a spus: «Nu te mai ruga de geaba, Phineu, ca să se sfârșească odată cu nenorocirile tale. Vei fi iertat numai atunci, când o corabie va pătrunde în Pont și când stâncile Symplegade se vor fixa în locul lor». De aceea, socotesc eu că sau vei trece fericit cu corabia ta, sau se vor întoarce din nou Harpyile ca să mă chinuiască».

După ce povățui pe eroi ca să dea mai întâiu drumul unui porumbel care, dacă va putea trece neatins printre stâncile mișcătoare, va fi un semn că vor putea trece și ei cu corabia lor și după ce le făcui mai multe prevestiri pentru viitor, între altele că salvarea lor le va veni dela zeița Venus, Iason dete semnul de plecare.

Nu întârzi însă prea mult pe mare, când deodată

aud un sgomot adânc și prelung. Eră sgomotul stâncilor cari se ciocniau cu furie între ele și care nu părea atât un sgomot de stânci ce se isbiau, cât mai mult sgomotul ceriului ce se năruie pe pământ. Dar, cu toată infernala grozăvie ce li se deschideă înaintea ochilor lor, eroii se apropiiau cu curaj, având să înfrunte ori ce primejdie. Iar când ajunseră lângă stâncile ce se ciocniau, dau mai întâiu drumul unui porumbel care, trecând printre stânci fără să fie atins de cât la penele din vârful cozii, le servì această drept semn că vor trece printre Symplegade nevătămați. Marele lor noroc însă au fost cele două zeițe, protectoarele Argonauților, Junona și Minerva, cari fixară pentru vecie, una stânca de pe malul de apus, cealaltă stânca de pe malul de răsărit. De atunci trecerea prin Bosfor a fost asigurată pentru navigațiune.

Călătoria urmează de aci înainte neîntrerupt, mai multe zile, și întâlnesc în calea lor popoare cu totul necunoscute.

După douăsprezece zile, corabia ajunge la fluviul Callichoros, unde se găsiă pe o colină monumentul lui Sthenelos care fusese luat cu sine de Hercule în războiul ce acesta a purtat cu Amazoanele. Umbra eroului înmormântat aci s'a arătat Argonanților de pe vârful monumentului în înfățișarea în care plecase la războiu. După câteva clipe, ea dispare în adâncimea apelor. Speriați de această vedenie, eroii se opresc pe loc și nu pleacă mai departe decât după ce, la îndemnul profetului Mopsus care se află pe corabie, fac pentru sufletul lui Sthenelos un sacrificiu de ispășire.

Ajungând după câteva zile la gura râului Thermodon, unde eră patria Amazoanelor, Argonauții nu întâlnesc pe aceste eroine, căci din cauza unui vânt ce

bătea dinspre apus au trebuit să acosteze departe de țara fiicelor rășboinice ale zeului Marte.

În țara Chalybilor Argonauții dau peste un popor care nu se ocupă decât cu arama și cu fierul, metale pe cari le scoteau din pământ și pe cari le vindeau altor popoare în schimbul alimentelor pentru hrană.

După câțva timp acostară în insula Aretia, unde făcură un nou popas. Care însă nu le-a fost mirarea, când văzură sburând pe deasupra capetelor lor niște păsări din ale căror aripi cădeau pene ascuțite, asemenea cu săgețile. Acestea răniau peste cine întâmplător cădeau. Astfel au fost răniți eroii Oileus și Clytios. «Păziți-vă de aceste păsări, de grozavele Stymphalide, zice Amphidamas. Sunt așa de multe că nu avem atâtea săgeți ca să ne putem apăra de ele. Să ne înarmăm cu toții și apoi să scoatem strigăte puternice, căci numai dacă vor auzi strigătele noastre, și numai dacă vor vedea scuturile, coifurile și lăncile noastre se vor îngrozi și vor fugi de noi».

Argonauții ascultară de sfatul eroului Amphidamas, iar când Stymphalidele aruncară o ploaie de pene-săgeți asupra străinilor, aceștia scăpară neatinși, numai fiind feriți de scuturile lor. În urmă ele sburară cu toatele peste mare, pe țărmul de pe partea cealaltă.

Aci, pe insula Aretia, eroii întâlnesc, spre uimirea tuturor, patru tineri în haine sdrențoase și într-o stare de plâns. Unul dintre ei aleargă numai decât întru întâmpinarea Argonauților strigându-le: «Oameni buni dați ajutor unor naufragiați, dați-ne de mâncare și haine».

Atunci Iason i-a întrebat de numele lor, de neamul lor: «Veți fi auzit poate de Phrixus, fiul lui Athamas, — zise Argos, cel mai în vârstă dintre cei patru frați, — cel care a adus în Colchis lâna de aur. Noi suntem fiii lui și ai Calciopiei, fiica regelui Aeetes, soția

lui Phrixus. Părintele nostru a murit, nu de mult, și cu gură de moarte ne a poruncit să plecăm la Orchomenos, la bogata casă a lui Athamas, ca să-i luăm moștenirea».

Atunci Iason, adânc mișcat, își recunoaște pe verii săi, căci bunicii lor Athamas și Cretheus erau frați. După ce s'au îmbrățișat, Iason le-a dat pâine din corabie și i-a ospătat cu mâncare și băutură, iar tinerii le-a povestit cum au suferit naufragiul și cum au fost aruncați pe o scândură în această insulă.

Când însă Iason le-a povestit, în timpul mesiei, despre scopul călătoriei Argonauților și despre lâna de aur pe care voiau să o ia, și când i-a rugat să le dea sfat și să să-le servească drept călăuze, fiii lui Phrixus se îngroziră și nu se sfiiră să le spună cât de crud este bunicul lor Aeetes, care este fiul Soarelui, cât de puternică îi este împărăția și mai ales cât de îngrozitor este balaurul care păzește lâna de aur, din dumbrava lui Marte, unde ea fusese atârnată de un arbore.

La auzul acestora, unii din eroi îngălbeniră de frică; dar Peleus, unul dintre ei, amintindu-le că și ei sunt fii de zei, i-a îmbărbătat și le-a dat curaj și în dimineața următoare, însoțiți de fiii lui Phrixus pornesc cu corabia spre țara Colchis.

Pe drum, cale de o zi și o noapte, tinerii istorisiră Argonauților pățaniile străinilor cari au avut nenorocul să se abată prin regatul lui Aeetes și le vorbiră și de fiica regelui, de Medea, faimoasă vrăjitoare. Aceasta însă, aveă o inimă bună și compătimitoare și de multe ori a isbutit să scape pe străini pe ascuns din închisoarea tatălui ei. Ea promise dela mama sa, o zeiță a farmecelor, puterea și arta de a face tot felul de farmece și vrăjitorii; știă să fiarbă la un loc

tot felul de ierburi din cari făcea băuturi ce aveau influențe miraculoase asupra oamenilor și asupra animalelor. Fiii lui Phrixus nu se îndoiau că Iason cu ajutorul acestei, fecioare și cu sprijinul Chalciopiei, fiica mai mare a lui Aeetes și mama lor, vor isbuti să-și aducă la îndeplinire dorința.

Și acum, în călătoria lor, zăresc în dreapta vârfurile pleșuve ale Caucazului unde pe o stâncă înaltă era înălțuit Prometheus, al căruia ficat era mâncat de un vultur al lui Jupiter, ca pedeapsă că a dat oamenilor focul divin din ceriu. Și, nu mult după aceea, aud și vaetele și gemetele adânci ale titanului, în al cărui pept se cuibărise vulturul ¹⁾.

În ziua următoare ajunge corabia Argo la fluviul Phasis, în țara Colchienilor. Plini de bucurie, trag pânzele și antenele și pun mâna pe vâsle mânând corabia pe fluviu în sus. Și acum Argonauți au în stânga Caucasul și cetatea lui Aeetes, iar în dreapta cetatea lui Marte, unde atârna lâna de aur păzită de balaur.

Iason face mai întâiu un sacrificiu zeilor, vărsând vin curat pentru Gaea, pentru zeii țării și pentru sufletele eroilor morți și apoi se roagă cerând ajutorul tuturor acestora. În urmă, la statul lui Argos, corabia ancorează sub niște copaci, iar ei sar pe uscat.

Aci Argonauții rămân pe țărm, iar cei patru fii ai lui Phrixus se duc la palatul regal să întâlnească pe mama lor Chalciopa pe care să o câștige pentru Iason. Când însă Aeetes a văzut pe tineri, a rămas mirat, căci nu se aștepta să se întoarcă așa de repede. Povestindu-i aceștia întâmplarea lor nenorocită cu prilejul naufragiului și istorisindu-i întâlnirea cu Argonauții, fără să-i spună scopul călătoriei lor aci,

1) Vezi vol. I. pag. 225.

Aeetes, fiindcă află acum că eroii sunt așa de veseli, a dorit ca să-i vadă și a cerut lui Argos ca să-i aducă înaintea sa.

Argos se duce după eroi și se întoarce numai cu Iason. La oarecare distanță îi urmau, bine înarmați, Telamon, Augeas și alții. Când s'au găsit față în față în palatul regelui, acesta le strigă: «Cine sunteți voi, străinilor și ce căutați aci?

«Suntem Greci, mărite rege, răspunde eroul, iar eu, conducătorul lor, sunt Iason, fiul lui Aeson din Thes-salia. Am venit aci trimis de Pelias ca să-ți cer lâna de aur, pe care ți-a dat-o odinioară Phrixus».

La auzul acestora Aeetes plin de mânie zice: «Plecați din fața mea criminalilor. N'ați venit pentru lâna de aur, ci ca să-mi răpiți coroana și sceptrul. Ați venit pentru casa mea, pentru orașul meu, pentru țara mea. Dar să știți eu am să pun să vă taie nasurile, să vă scoată limbile, să vă smulgă mâinile și să vă lase numai picioarele ca să plecați de aci».

«Te înșeli, mărite rege, răspunde Iason neînfricat. Cum am putea să venim ca să-ți luăm țara, noi cari suntem cu patria noastră așa departe de tine. Și ca să vezi că nu aceasta este gândul nostru, eu și cu toți ai mei, suntem gata să-ți dăm ajutor, dacă dorești, împotriva Sauromaților cu cari porți războiu; numai o întâmplare și o poruncă a unchiului meu m'a făcut să viu la tine. De aceea, te rog, dă-mi lâna de aur și numele tău va fi preamărit în toată Grecia.

Cu foarte că, la aceste vorbe, barbarul rege își mai potoli puțin mânia și-și mai înfrână setea de a pedepsi pe acești străini cari fără voia sa i-au călcat țara, totuș primejdia nu eră mai puțin mare. De aceea, ca în toate împrejurările grele, de asemenea și de astă dată, zeii, fără de a căror voie nimic nu se întâmplă

în lume, aveau să intervină și să dea sprijinul lor lui Iason și eroilor cari îl însoțiau. — Cauzele drepte trebuie să învingă întotdeauna și eroii greci veniau din îndepărtări pentru o cauză dreaptă și în folosul civilizației și a moravurilor celor noi ce căutau să le introducă în lume.

Mai ales două zeițăși sprijiniau pe Argonaști. Erau Junona, zeița protectoare a familiei, și Minerva, zeița înțelepciunii. Dar fiindcă, ele prin ele, nu puteau să facă prea mult în această împrejurare, alergară la sprijinul zeiței Venus, al cărei fiu, tânărul Amor, avea să scape pe Argonaști din încurcătura în care se găseau. Amor-Cupidon este un copilăș slab, dar așa de puternic că prin săgețile sale știe să aprinză patima în inimile omenești și să le hotărăască pentru fapte pe cari omul cu mintea rece nu le-ar putea săvârși niciodată.

Junona și Minerva se duc să caute pe Venus pe care o găsesc pieptănându-și cu un piepten de aur buclele ce-i cădeau pe pept și pe umerii ei albi ca zăpada și îndată ce o văd o roagă de sprijinul ei. «Chiamă, zice Junona, pe fiul tău Cupidon să lovească în inimă cu săgețile sale pe fiica lui Aeetes, pe fermecătoarea Medea și să o umple de iubire pentru Iason. Ea este înțeleaptă și șireată și Iason are mare nevoie de ajutorul ei».

La aceste vorbe ale zeițelor, Venus rămâne cam zăpăcită, de oare ce se temeă ca nu cumva fiul ei să nu o asculte, căci nu totdeauna, de câte ori își rugă băiatul, îi da ascultare. Cu toate acestea, se duce să-l caute și-l găsește în grădina cu flori a lui Jupiter, jucându-se împreună cu Ganyimide, frumosul ciobănaș pe care marele zeu al Olympului îl răpise în ceriu pentru frumusețea și drăgălășenia lui. Cu-

pidon erà vesel și cu fața îmbujorată, iar Ganymede trist și supărat. Șiretul de Cupidon îl păcălise la joc și-i luase lui Ganymede toți banii. Venus, cum își vede băiatul, îl prinde de bărbie și îi dă o sărutare. În acelaș timp, făgăduindu-i un dar pe care ea îl aveà dela Jupiter, înduplecã pe copil să arunce o săgeată în peptul fetii lui Aeetes și să o aprinză de iubire pentru Iason.

Regele Aeetes erà fiul lui Helios, Soarele. Fiindcă acesta dăduse ajutor lui Jupiter în lupta ce o avusesese odinioară cu Giganții, Vulcan, fiul lui Jupiter, îi făcuse în orașul Aea din Colchida un palat de o frumusețe extraordinară. Un edificiu vast cu colonade superbe, rânduite dealungul zidurilor, și cu numeroase intrări formà partea dinainte a palatului. În această curte erau așezate în arcade umbroase mai multe fântâni săritoare. Din una isvorà lapte, din alta vin, din a treia untdelemn delicios, iar din a patra apă care iarna erà caldă, iar vara rece ca ghiața. Tot Vulcan făcuse pentru regele Soare și niște tauri cu picioarele și cu gurile de bronz din cari suflau un foc îngrozitor și un plug de fier masiv.

Din curtea dinainte dedeai într'o curte interioară, unde, în două palate superbe, locuiau Aeetes cu soția sa și cu fiul lor Absyrtus, într'o parte, iar în cealaltă parte cele două fete ale regelui, Chalciopa, văduva lui Phrixus și Medea nemăritată, preoteasă a Hecatei, zeița vrăjilor și a farmecelor.

Medea este cea dintâiu care vede pe străini și, cum îi zărește apropiindu-se, scoate un țipăt de groază. La strigătul ei iese speriată din palat Chalciopa. Aceasta își recunoaște copiii, se repede la ei și-i strânge în brațe.

În timpul acesta, fără să fie văzut de nimeni, Cu-

pidon aleargă prin aerul străveziu și aruncă o săgeată în pieptul Medeei și apoi repede se retrage. Fecioara lovită adânc în inimă se turbură toată și suspinând aruncă priviri furișe asupra lui Iason care, de acum înainte, îi fură și inima și gândurile. O dulce turburare îi cuprinde fetii toată ființa.

Aeetes, barbarul rege, se gândea la pierderea Argonauților, de aceea, părând ceva mai potolit, se adresează lui Iason cu aceste vorbe prefăcute: «Vreau să-ți dau lâna de aur, dar mai întâiu, îndeplinește-mi o lucrare, pentru ca să văz că tu ești în adevăr de origine divină. Am în câmpul lui Marte doi tauri cu cpitele de aramă cari varsă foc pe nările lor. Prinde la plug acești tauri, ară cu ei un câmp, și samănă în brazde dinți de balaur, iar pe oamenii cu coif ce vor rășări din acele brazde să mi-i omori». — Auzind aceste vorbe Iason rămase mut pe loc, gândindu-se la primejdia în care se găsea. Totuș, în cele din urmă, făgădui că va face lucrarea ce i se va cere, căci mai rău decât moartea nu se poate întâmpla nimica oamenilor.

9. IASON ȘI MEDEA

Iason și tovarășii săi părăsind palatul lui Aeetes pleacă acum spre corabie ca să se întâlnească cu ceilalți eroi. Istorisindu-le pășaniile dela curtea regelui și lucrarea pe care aveau s'o facă, toți fură cuprinși de neliniște, văzând pericolele în cari aveau să se expună. Argos însă, fiul lui Phrixos, le dă un sfat înțelept. «Dragi prieteni, le zice el, socotesc că nu trebuie să întrebuițăm forța, căci aceasta ne-ar aduce mai

degrabă peirea decât scăparea noastră. Eu însă cunosc în palatul regelui o fată pricepută care cunoaște tot felul de vrăji și tot felul de farmece. Este Medea, sora mamei mele, care este preoteasă a zeiței Hecate. Dacă ea ne vine într'ajutor suntem scăpați. De aceea, am să plec la mama mea ca ea să câștige pentru Iason ajutorul Medeei».

De abia sfârșise vorba Argos, când eroii văd petrecându-se în preajma lor o minune care aveà să fie de bun augur pentru ei. O porumbiță fugărită de un uliu, vine să se refugieze lângă Iason. Atunci profetul Mopsus care însoția pe eroi strigă: «Iată un semn al zeilor. Ei ne arată că trebuie să recurgem la ajutorul fecioarei, care nu ne va refuza, fiindcă porumbelul, paserea favorită a Venerei, a scăpat de primejdia de moarte. Căci, vă aduceți bine aminte că profetul Phineus ne-a spus că dela zeița Venus ne este hotărîtă salvarea noastră». Incurajat de aceste vorbe, Iason trimite din nou pe Argos la mama sa Chalciope care să câștige sprijinul Medeei.

În vremea aceasta fecioara Medea erà chinuită de gânduri. Un vis ciudat visase care o neliniștise grozav. Ii s'a arătat în somn că tânărul Iason venise în Colchida nu pentru lâna de aur și pentru ca să o ia de soție și să o ducă cu el în Grecia: că ea, fără să se gândească la binele patriei sale și la cel al părinților ei, s'a hotărît pentru străin și din pricina aceasta părinții în supărarea și mânia lor strigară așa de tare că s'a sculat din somn. Speriată de aceasta, s'a sculat din pat și uluită de vis, cu inima palpitândă, a trebuit să treacă multă vreme până să se reculeagă. În urmă o podidiră lacrimile și chinuită de patima iubirii, o cuprinde un plâns nervos.

O servitoare din apropiere îi aude bocetele și sus-

pinele și aleargă numai decât să vestească pe sora sa Chalciopa. Aceasta tocmai stetea de vorbă cu fiul ei Argos, în camera ei, și se sfătuiau cum ar putea să câștige pe fată pentru planurile lor. Ea dete fuga în odaia Medeei pe care o găsește scăldată în lacrimi, văicărindu-se pe patul ei. Întrebând-o de durerea-i, fata de rușine nu cuteză să-și mărturisească iubirea și nu găsiă nici un cuvânt față de dorința ce o chinuia. «Nu pentru mine zice Medea, ci pentru fiii tăi plâng eu, căci mi s'a arătat în vis că Aeetes vrea să-i omoare, fiindcă a adus în casa sa pe străini». La aceste vorbe o frică grozavă cuprinde sufletul Chalciopei. Aruncându-se la picioarele surorii sale, o roagă cu lacrimi fierbinți ca să-i scape copiii. Multă vreme rămaseră amândouă surorile ca aiurite, când Chalciopa întrerupse tăcerea. «Trebuie să ajuți pe străin ca să biruiască în luptele ce i se impun. Fiind trimis de el a sosit aci Argos și-ți cere cu rugăminți umilite ajutorul tău». Când tânăra fată a auzit că chiar Iason i-a cerut ajutorul, e cuprinsă de o puternică emoție, iar inima îi se bate cu atâta putere în pieptul ei agitat că abia mai putea să răsuflă, iar fața îi se înroși ca bujorul. Încântată de cererea ce i se făcea, a făgăduit frumosului Iason că i va da în fiecare dimineață farmecele ei, cu cari să biruiască pe tauri.

După ce Chalciopa părăsește camera Medeei o luptă grozavă începe în sufletul fetei. Ce să facă? Să asculte de datorie sau să se supună puterii iubirii. Vrea să scape pe iubitul ei Iason, dar în același timp n'ar vrea să-și trădeze patria și pe părinți. Mai este ea vrednică să trăiască, câtă vreme își va fi părăsit pe ai săi de acasă? Iubirea însă este mai puternică. Se hotărăște, în sfârșit, pentru iubitul ei căruia avea să-i dea în dimi-

neața următoare farmecele ce singură le cunoștea. Și de abia poate aștepta să se facă ziua.

Dis de dimineață se scoală și se gătește cu hainele cele mai frumoase ce le avea. Se parfumează cu unt de lemn ambroziac și iese din palat. Dă numai decât ordin servitoarelor ei să înhame catării. Apoi ia cu sine o alifie numită, *alifia lui Prometheu* cu care dacă se ungea cineva se prefăcea, pentru ziua aceea, invulnerabil și de foc și de fier, și putea să învingă orice dușman. Această alifie era făcută din rădăcina unei plante ce crescuse în pădurile Caucazului din sângele ce picurase din rănilor lui Prometheu înlănțuit pe o stâncă. Luând alifia cu sine, se urcă pe carul tras de catări și însoțită numai de două servitoare, pleacă la templul zeiței Hecate.

Iason, în așteptarea unui răspuns, se duce însoțit de câțiva tovarăși pe țărmul râului, când zărește carul Medeei. Aceasta se oprește nu departe de el, sare din car și dă ordin servitoarelor sale să se retragă. Și tovarășii lui Iason se întorc înapoi, lăsând pe erou singur cu fiica regelui. Iason, pe care zeița Juno îl gătise astăzi cu o strălucire neobicinuită, când se văzu în fața fermecătoarei Medea care își avea ochii înfipti în pământ, rămâne mut fără să poată scoate o vorbă. În cele din urmă, Iason rupe tăcerea și spune fetii: «Fecioară sau zeiță, cum să te numesc? Mă încred în bunătatea ta și am nădejdea că tu ai apărut pentru mântuirea mea. Dă-mi leacul vrăjit pe care mi l-ai făgăduit prin sora ta; vreau ca, odată cu recunoștința mea, numele tău să fie glorificat în toată Grecia. Și Ariadna, fiica lui Minos a scăpat de la moarte pe Theseu și a plecat cu el departe de patria ei, iar astăzi strălucește sus pe cer coroana ei de stele, spre lauda ei pentru fapta cea frumoasă».

Fecioara încântată de atâta laudă, cu surâs dulce, își aruncă din nou privirea în pământ, în vreme ce inima i se sbăteă cu putere în pieptul ei agitat. Își ridică apoi din nou ochii spre tânăr și nu știă ce să-i vorbească. În zăpăceala ei scoate din sân farmecul și-l dă tânărului care, firește, îl primește cu mare bucurie. Dacă i-ar fi cerut, i-ar fi dat și sufletul din piept atât de puternică eră stăpânirea eroului asupra fetii. Apoi îi dă sfaturi cum să urmeze ca să câștige favoarea și bunăvoința zeiței Hecate. «Ia aceasta și fă după cum îți spun. Indată ce te voi fi părăsit, căci totul trebuie să se întâmple în noaptea aceasta, grăbește-te să faci o bae în apa curgătoare, apoi aruncă-ți în spate o manta cernită și sapă departe de tovarășii tăi o groapă rotundă în pământ; înjunghie o oaie pentru Hecate deasupra rugului așezat peste groapă. Dacă fumul se urcă în sus, varsă pe flacăra miere, invoacă pe zeiță și apoi pleacă de acolo în tăcere. Dar să nu te uiți îndărăt, chiar dacă ai auzi pași sau hăulit de câini și chiar dacă ai fi strigat pe nume. O singură privire aruncată înapoi mi-ar nimici vraja și te-ar costă viața».

— «Dar cu această alifie ce să fac, zise Iason?

— «Cu aceasta, răspunse Medea, să-ți ungi tot trupul, și toate armele tale și aceasta să o faci în fiecare dimineață; căci atunci ai să dobândești o putere neîntrecută și te vei simți singur ca un zeu. Și să-ți ungi și sabia și lancia și sulița. Atunci să ști că nu ți vor putea strică nimic nici fierul oamenilor ieșiți din pământ nici flăcările ce varsă taurii. Tu însă, să nu te ferești de luptă. — Și mai am încă un sfat de dat. Indată ce vei fi semănat dinții de balaur și îndată ce vei fi văzut ieșind, din pământ, nenumărați oameni, tu aruncă într-ascuns o piatră în mijlocul lor. Ei au să se înfurie atunci, ca și câinii pentru o bucată de pâine, și au să

Intreita Hecate.

Capitol, Roma.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Biblioteca Universitatii Iasi

se ia la luptă și să se omoare între ei. Tu însuși aruncă-te în mijlocul lor și omoară-i. Astfel vei putea câștiga lâna de aur pe care o vei duce în Ellada, departe, departe de Aea. Iar tu te vei duce în urmă, unde îți place și unde te chiamă inima»!

Spunând aceste cuvinte, o podidiră lacrimile, căci se gândia că Iason o va părăsi și se va duce de lângă ea. De aceea, își fixă privirea în pământ și rămase mută cu durerea în suflet. Atunci Iason îi grăi: «N'am să te uit nici odată, nici ziua nici noaptea, că mi-ai scăpat vieața din această primejdie. Dar, dacă vrei să vii și tu în Grecia, vei fi slăvită acolo de oameni și de femei, întocmai ca o zeiță, fiindcă ai scăpat unora copiii, altora frații și altora bărbații. Și, tu vei fi toată a mea și pentru totdeauna și nimic nu ne va despărți decât moartea. Acolo în Grecia mă așteaptă un tron regesc și bogății nenumărate».

La aceste vorbe ale lui Iason, inima Medeei se topi de dorința de a pleca cu el, deși se gândea la despărțirea ei de patrie și de părinți. Inima ei însă, o împingeă către frumoasa Grecie, căci zeița Junona îi vârîse în suflet dorința vie de a ajunge la Jolcos și de a duce acolo peirea lui Pelias.

10. LUCRĂRILE LUI IASON.

Îndeplinind totul după povața Medeei, se duce a doua zi Iason, însoțit de tovarășii săi, pe urmele taurilor ca să-i găsească, când, deodată, ei ieșiră dintr'o văgăună subterană, unde erau staulele lor, și se repeziră, vărsând flăcări de foc pe nări, asupra Argonauților.

Aceștia se îngroziră când îi văzură; Iason însă, ținând în mâinile sale scutul ca o stâncă de care se izbesc valurile, îi așteptă neclintit. Cu un muget grozav se reped matahalele în spre Iason care, însă, prin farmecele Medeei stă nemișcat. Apoi prinde cu dreapta sa cornul taurului și trăgându-l cu putere îl vâără la jugul de aramă care îl așteptă; prinde în urmă pe al doilea taur și-l înjugă și pe el. Punându-le resteele, își ia coiful, scutul și lancea și îmboldește pe tauri, cari spintecau acum cu plugul pământul în adâncime. Apoi Iason, sămănând în brazde dinții balaurului pe care odinioară îl omorîse Cadmus la Theba, vede cum ies din pământ uriași înarmați cu scuturi și cu lănci. În același timp, gândindu-se la sfatul Medeei, aruncă între ei pe furiș o piatră și se ascunde după scutul său. Uriașii se reped unii la alții cu sălbăticie, întocmai ca câinii furioși, căci fiecare credeă că celălalt a aruncat piatra și se omoară între ei. În timpul acesta, se repede în mijlocul lor și Iason și, cu sabia în mână, îi seceră pe toți până la unul. Astfel, în scurtă vreme, toți rămaseră culcați la pământ, întocmai ca spicele pe cari le biciuește ploaia lui Jupiter, iar printre brazde curgea un potop de sânge negru.

Aeetes care eră de față, împreună cu diregătorii săi din Colchis, văzând acest spectacol, se întoarce plin de mânie acasă și, în timpul nopții, se sfătuește cu fruntașii țării cum să pedepsească pe Iason și pe Argonauți. Bănuise însă, că toate acestea le-a făcut Iason cu ajutorul fiicei sale pe care avea să o aștepte o grozavă pedeapsă și o amară răsbunare. Dar zeița Junona, protectoarea Argonauților, vede primejdia și insuflă Medeei o mare frică. Ea tremură acum, cum tremură căprioara pe care o scot câinii din culcușul ei și, de teamă, se hotărăște să-și părăsească patria. Iși taie repede o şuviță din părul ei de pe cap, o lasă ca

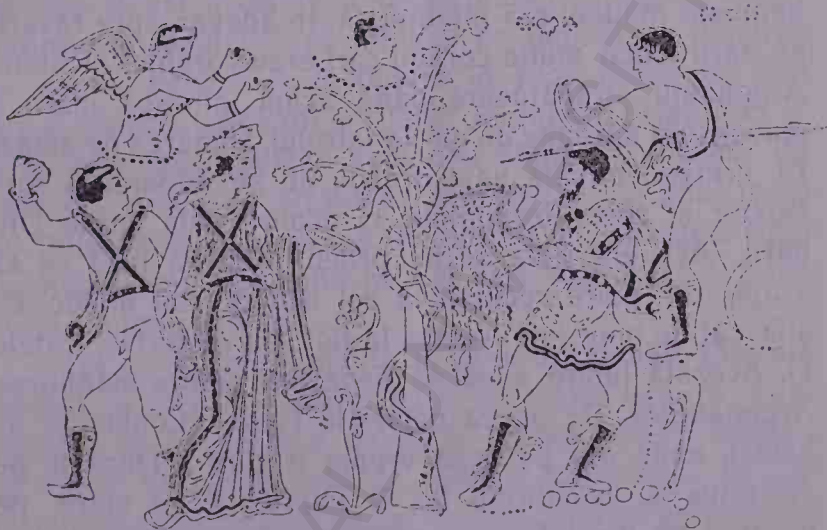
Medea apărând pe Iason.

După Schwab Sagen de klas. Altert.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Biblioteca Universitatii Iasi

amintire pentru mama ei și iese în grabă din odaie. Prin puterea farmecelor ușile se deschid singure și, cu picioarele goale, aleargă printre sentinele la corabia lui Iason. Nu luase de acasă decât pe fratele ei mai mic, pe Absyrtus, pe care îl aduse de mână la Argonauți. Aci strigă ea cu voce înceată pe Argus, fiul lui Phrixus, îi descopere teama și mania lui Aeetes și-l conjură ca să plece numai decât, lâna de aur având.

Iason ia lâna de aur.

După un vas antic, Neapol.

să le-o dea ea în mână. Când o văzù Iason în starea aceasta, o prinde în brațe și-i reînnoește jurământul de mai înainte că o va lua de soție. În urmă, se duc împreună în Dumbrava lui Marte, la stejarul cel sfânt, stropesc balaurul cu apă somniferă și fără greutate iau lâna de aur, în vreme ce paznicul dormia dus.

Într'aceea corabia Argo erà gata de plecare. Cei doi logodnici, împreună cu tovarășii lor, se imbarcă și, la lumina lunii, plutesc în josul apei. Când sosì au-

roara dimineții, sosesc și Argonauții la Marea Neagră. Toți erau veseli și mulțumiți de rezultatul întreprinderii lor; numai Medea era tăcută și tristă. Ea cunoștea bine pe tatăl ei Aeetes și știa că el va face tot ce-i va sta în putință ca să-i prinză și atunci, se înțelege, vor pieri cu toții de mâna răsbunătoare a părintelui ei.

În ziua următoare și a doua zi, nu s'a zărit nimic pe mare; în a treia zi însă, în zorii zilei, se văzu că bănuiala Medeei era întemeiată. În adevăr, spre răsărit, se zăriră mai multe corăbii cari erau corăbii colchiene. Argonauții străbătuseră până acum întreaga mare și ajunseseră aproape de gurile Istrului, Dunărea de astăzi. Ei, urmând povața unui oracol, nu se întoarseră spre Bosfor și spre Propontida, ci ocoliră pela gurile Dunării. Aci era gata să fie prinși. Medeea însă ca să scape de peire recurse la cel mai grozav mijloc. Ea știa cât de mult ține Aeetes la fiul său Absyrtus, fratele ei. Această iubire avea să fie jertfită pentru mântuirea Argonauților. De aceea omori la Tomi, ¹⁾ Constanța de astăzi, unde era pe acea vreme o gură a Dunării, pe Absyrtus și membrele lui le împrăștiă pe mare, pe uscat și pe insulele din apropiere. Aeetes, când recunoscu corpul fiului său, se opri din drum ca să-i strângă membrele, și, cu arderea lor și cu serbările înmormântării, trecu o zi întreagă, așa că fugarii putură să scape de urmărirea regelui, care se întoarse trist înapoi, spre Colchida, împreună cu cenușa iubitului său fiu.

După multe colindări în dreapta și în stânga, Argonauții ajung, în cele din urmă, în Marea Mediterană trecând pe la Circe, pe la Alcinous, pe la Scyla și pe la Sirene și în sfârșit pe la toate localitățile pe unde, cu șaptezeci de ani mai târziu, a trecut și Ulysse.

1. Tomi, în grecește înseamnă tăiere, tăpșor, tăiu.

În călătoria lor spre casă Argonauții ajunseră și în insula Creta, unde avea să se întâmple ultima lor aventură. Aci domniă vestitul rege Minos care avea ca păzitor al insulei un uriaș de aramă, cu numele Talos. Acesta nu era ca ceilalți oameni, căci avea în corpul său o singură vână, din creștet până în tălpi, vână care era astupată sus cu un ac de fier, ca un fel de dop. Acest uriaș avea însărcinarea să alerge de jur împrejurul insulei și să nu lase pe nimeni să debarce pe ea. În fiecare zi, înconjură în fugă insula de trei ori și aruncă bolovani și stânci împotriva celor cari ar fi încercat să acosteze acolo. În afară de aceasta, de câte ori vedeă un străin, se aruncă în foc, până ce îi se înfierbântă trupul său de aramă și strângea apoi la pieptul său dogoritor pe cei cari sosiau la el, până ce-și dădeau sufletul.

Tot cu bolovani salută el și pe Argonauți. Pietrele căzură în cea mai mare parte în mare, așa că putu cărabia să se apropie de țărm. Atunci începe Orpheu să cânte un cântec așa de frumos că uriașul de fier își uită de însărcinarea sa, iar Medea, când s'a apropiat de el, l-a stropit cu apa ei fermecată așa că adormi fără simțire. Apoi îi scoate dopul din vână și sângele împreună cu viața îi se scurge din corpul adormit al uriașului. Argonauții rămân astfel nesupărați în insulă până a doua zi. În sfârșit, după atâtea primejdii ajung la Aegina și de acolo, fără multe greutate, în portul Iolcos, locul de imbarcare al Argonauților.

11. MOARTEA LUI PELIAS

La Iolcos nu găsește Iason prietenia la care s'ar fi așteptat, căci Pelias ca să-și asigure domnia a stârpit, după plecarea lui Iason, întreaga familie a acestuia; a omorât pe Aeson și pe fiul acestuia Promachus și, din această cauză, însaș soția lui Aeson, în disperare că fiul ei va fi pierit prin Cochida, și-a luat singură viața.

Iason, dând unchiului său lâna de aur, pe care acesta nu se așteptă să i-o aducă, a cerut să-i dea tronul părintesc ce-i promisese. Neținându-și regele făgăduiala, Iason hotărăște să se răsbune, având pentru aceasta și sprijinul binevoitor al tinerei sale soții. Medea se preface că s'a certat cu soțul ei și astfel se împretinește cu fetele lui Pelias. Acestora le istorisește ea multe din întâmplările sale și mai multe încă despre arta sa vrăjitoarească. Între altele le spune că ea știe să redea tinerețea și, ca să le convingă despre aceasta, își arată arta sa asupra unui berbec. În fața fetelor lui Pelias taie un berbec bătrân, îi fierbe membrele într'un cazan, plin cu apă și cu tot felul de ierburi vrăjite. De odată din cazan sare un miel tânăr și sglobiu.

La aceasta priveliște, fetele lui Pelias stăruesc pe lângă Medea ca să redea tinerețea și tatălui lor. După multe târăgăneli, Medea se lasă convinsă și într-o noapte plină de stele, pune la foc cazanul cu apă și îl umple cu ierburi. Apoi se duce cu fetele în camera de culcare a regelui, pe care prin farmecele sale îl adormise într'un somn adânc. Când a ajuns lângă el, Medea, văzând că nu îndrăsnesc să se atingă de tatăl lor, le zice: «De ce șovăiți, fetelor? Scoateți cuțitele și dați la o parte sângele stricat și îmbătrânit pentru

ca vinele lui să le umplu cu sânge proaspăt și întinerit. În mâinile voastre stă viața și durata vieții tatălui vostru; dacă îl iubiți cu adevărat, faceți-i acest serviciu».

La aceste vorbe, fetele, în afară de Alcesta, cea mai mare dintre ele, cu fața întoarsă, tăiară cu cuțitele pe tatăl lor adormit. Odată omorît și tăiat în bucățele, Medea bagă membrele în cazanul ferbinte. Pe acesta vrăjitoarea îl umpluse, de astă dată, numai cu apă curată și cu burueni fără nici o putere. Și astfel membrele regelui ferseră mult în apa clocotită și multă vreme așteptară fetele redeșteptarea tatălui lor, pe care ele înseși îl omorîseră. Astfel și-a găsit moartea barbarul rege Pelias, prin mâna și sprijinul Medeei și la dorința zeiței Iunona.

După grozava moarte a lui Pelias, urmează la tronul din Ialcos fiul său Acastus, unul dintre Argonauți. Acesta gonește pe Iason din patrie. Fugarii se stabilesc la Corinth, unde corabia Argo este consacrată zeului Neptun.

12. RĂSBUNAREA MEDEEI

Iason și Medea au trăit zece ani la Corinth, într-o fericire deplină. Aveau doi copii cari le făceau toată mulțumirea și bucuria. Când însă, Medea începui să îmbătrânească și să se urâtească, inima lui Iason se întoarse dela ea. Uitându-și jurământul ce i-l făcuse altădată, el o părăsește cu necredință, atât pe ea cât și pe fiii lor, și câștigă, fără să știe ceva Medea, mâna Glaucei, tânăra fiică a lui Creon, regele din Corinth.

Nădăjduia el că prin această căsătorie va ajunge într-o zi rege, de oare ce Creon nu avea nici un băiat.

Când a aflat Medea despre proiectul acestei căsătorii și că se fac pregătiri de nuntă, s'a supărat grozav pentru trădarea soțului ei, căruia îi jertfise și patria și pe părinți și pentru care omorise chiar pe fratele său Absyrt. Este cuprinsă de o ură nebună și o sete de răsbunare îi cuprinde tot sufletul. Și cum eră violentă și plină de patimă, nu se dă înapoi dela nici o grozăvie. În durerea ei adâncă, nu se sfiește să invoace pe zei ca să o ajute în răsbunare și nu se sfiește să amenințe pe față și pe Creon și pe fiica sa care i-a răpit bărbatul.

Când aude Creon de aceste amenințări s'a temut de nenorocirea care putea să-i vină din partea acestei vrăjitoare sălbătice și dă ordin ca, chiar în acea zi, să părăsească țara împreună cu copiii ei. Medea, văzându-se la strâmtoare, începe să-și ascunză mânia și se roagă de rege ca să o îngăduie să rămâie la țară; dar, regele, care cunoștea șiretenia acestei femei, nu-i permite să stea nici la țară, îi îngăduie însă să rămâie încă o zi spre a se hotări, unde să se refugieze. Această zi însă, îi eră de ajuns pentru aducerea la îndeplinire a planurilor ei criminale.

În planurile ei îngrozitoare de a omori pe Glauca o ajută însuș Iason, fără să bănuiască ceva. În șiretenia ei, Medea se preface că iartă pe Iason, căci căsătoria cu fiica regelui n'avea decât să fie spre folosul copiilor lor, cărora avea să li se creeze un viitor strălucit. «Da, zice ea, renunț bucuros pentru copiii noștri. Eu însămi vreau să merg în exil, cum'a poruncit regele; dar, pe copii țin-ei lângă tine și lasă-i să crească sub paza părintească. Să nu mai simtă și ei soarta exilului. De aceea, roagă pe rege să-i lase lângă tine, iar dacă n'ar

voi, pune pe tânăra ta mireasă ca să-l înduplice. Eu însămi vreau să o atrag pentru planurile noastre, de aceea, vreau să-i câștig inima cu un dar pe care i-l voi trimite. Vreau să-i trimit prin copiii noștri o splendidă haină lucrată numai în aur și o coroană tot de aur pe care odinioară a dăruit-o Helios tatălui meu. Condu pe copii tu însuși în palat, la mărita ta mireasă». Iason s'a lăsat prostiț de aceste vorbe și el însuș a însoțit pe copii în palatul regal cu prețioasele daruri.

Când a văzut Glauca darurile prețioase, s'a bucurat grozav și a primit bucuros să roage pe tatăl ei pentru copiii Medeei. Dar, de abia rămâne singură, când își pune pe cap coroana și se îmbracă cu haina de aur. Ca un copil, se duce numai decăt la oglindă să vază cum îi șade astfel împodobită. Dar, deodată, fața ei se face palidă, membrele încep să-i tremure și cuprinsă de dureri de moarte cade pe un scaun. Coroana fermecată scoate foc, iar haina otrăvită e cuprinsă de flacări cari îi învâluie repede întreg corpul. Caută să se scape de ele, dar focul se întepiă din ce în ce mai mult. Astfel cade la pământ în nesimțire. Servitoarele chiamă în grabă pe tatăl ei, iar acesta, vrând să-o ajute și să-i scoată haina plină de flacări, este cuprins și el de foc și cade murind și el peste cadavrul fiicei sale. Când sosește Iason nu găsește decăt două cadavre trântite la pământ.

Astfel s'a răsbunat Medea pe Glauca care i-a luat bărbatul. Dar, cu aceasta nu s'a potolit furia ei. Pentruca să pedepsească mai simțitor pe Iason, este hotărîită să-și omoare și copiii, ori cât de mult îi iubiă. Și, atunci o luptă teribilă se petrece în sufletul ei de soție părăsită și de mamă. Voiă să lovească strașnic pe bărbatul ei, dar, în acelaș timp, privirea copiilor o înduioșă. «Nu, ei nu trebuie să moară, voi plecă cu

ei din această țară. Dar, totuș, ce vreau eu? Să fiu de batjocora lumii, lăsând nepedepsiți pe dușmanii mei? Trebuie să am curaj. Nu, ei trebuie să moară. Să las copiii mei în seama dușmanilor mei ca să-și bată joc de dâșii? Trebuie să moară, așa vreau eu, mama

Medea.

Nach Becker, Erzähl. aus der alt. Welt.

lor. O, veniți, copii, întindeți mamei voastre mânuțele ca să vă sărute. Ah, ce drăgălaș mă îmbrățișează, ce obraji delicați, ce dulce suflare! — O nu, mergeți, copii,

nu pot să vă mai privesc. Nenorocirea mă copleșește. E grozav, simt ce trebuie să fac». — Totuș furia învinge mila. Hotărîrea e luată. Și, prinzând pe copii de mână, îi duce în casă. Strigătul lor îi străpunge sufletul. Furia însă îi întunecă simțul, îi împetrește inima. Cu mâna curagioasă străpunge cu pumnalul inimile copiilor ei.

Fapta eră împlinită, când sosește Iason ca să o pedepsească pentru omorul logodnicei și al tatălui ei. Cu groază află și despre omorul copiilor.

Medea se preumblă triumfătoare, rîzînd liniștită și, când poporul corinthian se strânse să pedepsească pe criminală, ea sboară prin văzduh pe un car tras de balauri pe care îl primise dela bunicul ei, dela zeul soarelui. Pleacă mai întâi la Athena și de acolo în patria ei dela Colchida.

Iason rămas acuma singur trăește încă multă vreme la Corinth, bucurându-se de amintirea trecutului său glorios. Și pe când odată stătea obosit și sătul de viață la umbra corăbiei sale Argo, căzută și ea în putreziciune, în dogoreala unei amiezi, corabia să năruie deodată, acoperind sub dărămăturile ei pe nefericitul erou.

V. IAMUS

Iamus, fiul lui Apollo și al Evadnei, este protopărintele vestitei familii a Iamizilor, niște celebri profeti din Olympia, unde se putea vedea, multă vreme, în urmă, vechiul templu al lui Jupiter, păzit de acești Iamizi.

Nașterea lui Iam este destul de misterioasă. Nimfa Pitane, fiica fluviului Eurotas — o mahala din Sparta se numia Pitane — a avut cu zeul Neptun o fetiță, numită Evadne, pe care, spre a o ascunde de ochii lumii clevetitoare, a trimis-o, fără să știe cineva, la Phesana, la regele Aepytus care domnia peste Arcadienii din regiunea fluviului Alpheu.

Aci Evadne crescù mare și ajunse o fată așa de frumoasă că a rănit de iubire, prin farmecul ei, pe însuș zeul Soarelui, pe Apollo. Din unirea sa cu zeul luminii, Evadne dete naștere unui copilăș pe care mama sa, părăsindu-l de rușine, l-a lăsat în grija zeilor într'un culcuș de micșunele. Aci copilul din flori a fost găsit acoperit de viorele (*Ion*, însemnează în grecește micșunea), fiind hrănit cu miere prin grija zeilor de doi șerpi.

În timpul acesta Aepytus, plin de mânie și neliniște, bănuind păcatul Evadnei se dusesese să consulte oracolul de la Delphi să afle ce nenorocire îl pândește. Zeul profetiilor însă, i-a prezis că băiatul va fi un profet strălucit și va da naștere unei familii de oameni care multă vreme va dăinui în faimă și în renume.

Când s'a făcut mare Iamus — căci mama sa nu-l numia decât micșunea — s'a aruncat în timpul unei nopți senine în valurile fluviului Alpheu, strigând pe bunicul său Neptun și mai ales pe tatăl său Apollo ca să-i se arate și să-i spună care îi este chemarea în lumea aceasta. Atunci Apollo, fără să fie văzut, îi atinge urechile și-i spune să-i urmeze, conducându-l până la Olympia unde zeul îi dă darul să priceapă cântecul păsărilor și să prevadă viitorul după măruntaele animalelor destinate ca jertfă pe altarele zeilor nemuritori. Urmașii săi au ajuns vestiți prooroci în Olympia.

Iată cum ne cântă Pindar nașterea lui Iamus și originea familiei Iamizilor: «Să deschidem largi porțile pentru imnurile noastre. Ne vom îndreptă acum spre nimfa Pitane de pe malurile fluviului Eurotas. Pitane se împreună cu Neptun, fiul lui Saturn și dă naștere unei fiice cu buclele negre, dă naștere Evadnei. Pitane ascunse multă vreme în sân fructul dragostei sale; iar mai apoi, devenind mamă, însărcinează pe slujitori să încredințeze pe copilă eroului Aepytus, fiul lui Elatus, care stăpâniă pe atunci peste Arcadienii din Phesana și domniă peste Alpheu.

«Aci a fost crescută Evadne și Apollo a fost cel dintâiu care a făcut-o să guste plăcerile iubirii. Aepytus bănuî numai decât taina sarcinei divine. Chinuit de îngrijorare, dar ascunzând în adâncul sufletului său grozava mânie, aleargă numai decât la Delphi să întrebe oracolul asupra nenorocirii ce-l pândiă; tânăra fată punând jos brâul ei de purpură și urna de argint care îi apăsa umerii ¹⁾, dete naștere sub teii mohoriți unui fiu care aveă să fie inspirat de o înțelepciune divină.

1) Ea se prefăcuse că părăsește palatul ca să aducă apă.

Și Phoebus, cel cu pletele de aur, îi trimite să o ajute Parcele și pe binefăcătoarea Ilithya ¹⁾.

«Și atunci, numai decăt, printr'o fericită naștere, părăsind sânul mamei sale, Iamus vede lumina. Zorită de teamă, ea îl părăsește pe pământ, dar, din porunca zeilor, doi șerpi cu ochii de azur se însărcinără să-l hrănească cu sucul binefăcător al albinelor.

«Dar, regele, la întoarcerea sa din stâncosul Delphi, a întrebat pe toți din palatul său de copilul pe care Evadne a trebuit să-l nască. «Phoebus, zice el, îi e tată; el însuș va fi ilustru printre oameni în arta profețiilor și neamul său nu se va stinge nici odată». Astfel grăi el, iar toți spuneau că n'au știut nimica, că n'au văzut nimica, măcar că Iamus se născuse de cinci zile. Și, în adevăr, el fusese ascuns sub trestii și bălării, dese, iar micșunelele îi îmbăia trupșorul cel fraged în miresmele lor de aur și de purpură. De aci numele de Iamus cu care îi plăcea mamei sale să-l numească și care avea să fie nemuritor.

«Când obrajii săi începură să se acopere de puful blond al tinereții, se aruncă în apele Alpheului; aci el învoacă pe atotputernicul Neptun, bunicul său și pe zeul cu arcul de aur care stăpânește peste augustul Delos, rugându-i să-i dea o putere cu care să fie folositor omenirii. Eră noapte sub bolta cerească. Oracolul neînșelător al tatălui său îl auzi și-i răspunse: «Pleacă, fiul meu, și condus de vocea mea du-te în ținutul în care într'o zi au să se întâlnească toate neamurile». Și astfel ajunseră împreună pe vârful stâncos închinat strălucitului fiu al lui Saturn. Aci Iamus primi de la tatăl său darul de a ghici, un dar îndoit, — de a ceti viitorul și de a fi preot al altarului pro-

1) Zeița nașterilor.

fetic de la Olympia—căci mai întâiu el înțelegea vocea lui divină care nu înșală nici odată; și apoi, când neobositul Hercule, augusta vârstare a neamului Alcizilor, a fundat în onoarea tatălui său serbările la cari se strâng oamenii cu grămada și marile jocuri de la Pisa, a chemat pe Iamus să stabilească un oracol pe vârful altarului lui Jupiter.

«De atunci familia Iamizilor ajunse strălucită printre Greci și în acelaș timp în plină bogăție». ¹⁾

1) Pindar, *Olymp.* IV. către Agesias.

VI. OEDIP

1. TINEREȚEA LUI OEDIP

Pe la anul 1500 înainte de nașterea lui Christos a venit în Boeotia sub conducerea lui Cadmus o colonie de Fenicieni, cari s'au stabilit în această țară. Un urmaș al lui Cadmus a fost Laius, fiul lui Labdacus, rege în Theba. Soția lui Laius a fost Iocasta. Aceasta neavând copii, regele a întrebat oracolul zeului dela Delphi. De aci, dela Apollo, a primit următorul răspuns : «Laius, fiu al lui Labdacus, tu dorești fericirea de a avea copii. Bine, voiu face ca să ai un copil, dar să ști că-ți este scris să mori de mâna fiului tău. Căci așa a hotărît Jupiter, fiul lui Saturn, mișcat de blestemul îngrozitor al lui Pelops, căruia i-ai răpit pe fiul său ; acesta astfel ți-a dorit».

În adevăr, în anii tinereții sale Laius a răpit pe Chrysippos, fiul lui Pelops, rege în Pisa și, pentru această crimă, Pelops l-a blestemat ca să fie omorât odată chiar de propriul său fiu.

Îngrozit de sentința oracolului, Laius se întoarce acasă, la Theba, și povestește soției sale voința destinului. Încă nu aveau nici un copil. Nu mult după aceea Iocasta dă naștere unui băiat. Laius nu voi să-l ia în brațe, după obiceiul de atunci, iar mamei nici nu i-a fost arătat, ci, legându-i-se picioarele copilului cu niște curele și găurindu-i-se glesnele cu un fer, a fost încredințat unui sclav ca să-l arunce pe muntele Ci-

thaeron, unde să-l mănânce vr'un lup sau vr'o altă fiară sălbatică, iar dacă din vr'o întâmplare ar scăpa de moarte să fie ușor de recunoscut după picioarele lui mutilate.

Sclavul însă, care pășteă oile regelui pe muntele Cithaeron, fiind mai milos decât părinții copilului, nu l-a aruncat ca pradă pentru fiare, ci l-a dat unui servitor al regelui Polybus din Corinth care de asemenea pășteă vitele stăpânului sau prin locurile din apropiere și-l rugă să-l crească. Dar, de oarece acest păstor, căruia sclavul lui Laius îi spusese toată întâmplarea și-l rugase să păstreze taina, aveă mai mulți copii și eră și el om sărac, duce pe copilaș stăpânului său, regele, rugându-l, fiindcă nu aveă copii, să-l crească, ca pe un copil al său.

Regele Polybus și soția sa Meropa primesc cu plăcere darul ce li se face și, fiindcă de multă vreme avuseseră o mare dorință să aibă și ei un copil și de oarece toate rugăciunile și jertfele ce făcuseră zeilor au rămas neascultate, îi iau numai decât o doică și-l cresc cu toată îngrijirea regească. Copilul, fiindcă aveă picioare umflate, a fost numit Oedipus, adecă picior umflat.

Astfel, alungat de părinții săi din patrie, a găsit o altă dragoste părintească într'o țară străină, unde a crescut ca moștenitor al strălucitului tron regesc din Corinth. Și băiatul Oedip a ajuns cu vremea un tânăr voinic și frumos și, deși eră de origine străină, a fost considerat ca fiul lui Polybus, după care aveă să urmeze la domnie peste regatul din Corinth.

Oedip nu știă nimic despre origina sa și nici nu bănuia nimic. La un chef însă, pe când se găsea cu mai mulți prietini, fiind în vârstă de douăzeci de ani, un tovarăș cam guraliv, afumat de prea mult vin ce băuse, l-a insultat numindu-l fiu adoptiv. Uimit de a-

ceasta, după ce s'a răfuit cu prietenul său de chef, s'a dus acasă și a întrebat pe mama sa să-i spună adevărul. Răspunsul acesteia a fost nehotărît și în doi peri, nu după cum se aștepta. Din el însă, a bănuît îndată că o taină se ascunde în ce privește nașterea sa. De aceea, alergă la Polybus, tatăl său, care însă nu-l lămurî mai mult. Dar, deoarece amândoi și-au dat silința ca să-l liniștească, aceasta i-a mărit și mai mult curiozitatea și a voit să-și afle părinții, chiar dacă ei ar fi fost sclavi de rînd. Nesiguranța în care se găsea eră mai chinuitoare decît cunoașterea adevărului, ori care ar fi fost el.

Zădarnic căutau atît Polybus cît și Meropa să-i spună că dragostea ce o au pentru el îi fac să-i tăinuească adevărul, că el nu este de origine de jos și că ar fi o nefericire să-și cunoască pe adevăratul său tată.

Cu cît mai mult căutau părinții să-i ascunză taina, cu atît enigma eră pentru el mai mare și curiozitatea mai vie. Și nu-și putea închipui ce nenorocire putea să-l ajungă, dacă își va cunoaște pe adevăratul său părinte. Din contră, cea mai mare nenorocire pentru el este acum să nu-și cunoască părinții.

De aceea, se hotărî să se ducă la Delphi și să întrebe oracolul lui Apollo. Zeul, își zicea el, știe totul și nu poate să-mi refuze să-mi spue adevărul. Și, pentru ca să nu fie împiedicat de cei de acasă, a plecat la Delphi într'ascuns, noaptea. Când a aflat regele despre plecarea lui Oedip, s'a speriat grozav și a început căutările în toate părțile, fără însă să-l poată găsi.

Oedip ajunge la sanctuarul lui Apollo dela Delphi și, la întrebările sale, Pythia nu-i dete nici un răspuns. După multe tărăgăneli însă îi spune: Fugi de tatăl

7
său, tinere. Dacă te vei întâlni cu el, îl vei omorî, apoi te vei căsători cu mamă-ta și vei da naștere unei generațiuni urgisite de neamul omenesc». Auzind aceste vorbe, Oedip rămâne îngrozit. O grozăvie eră ca să omoare pe tatăl său, o grozăvie și mai mare să se căsătorească cu mama sa și să nască copii cu ea.

«Ce soartă nenorocită, exclamă Oedip. Ce bine eră să nu fi cunoscut această sentință a crudului Apollo. Dacă nu l-aș fi întrebat, aș fi trăit în necunoștință, la curtea lui Polyb și a Meropei. Acum încotro să apuc? Dacă regele și regina nu sunt părinții mei, atunci vor fi fiind ei de aci din apropiere, din aceeaș țară. Nu nu mă voi mai întoarce în Corinth, pentru ca să nu mă întâlnesc cu părinții mei. Mă voi duce în altă parte, unde îmi voi găsi un rost».

Muncit de astfel de gânduri, Oedip părăsește drumul ce duce dela Delphi la Corinth și apucă în lumea largă, conducându-se numai după stele; căci el, fericitul moștenitor al tronului regal al lui Polyb, este acum un biet pelerin lipsit de patrie. Și, fără să știe unde merge, își îndreaptă pașii spre Phocida.

Aproape de Daulis, două căi se încrucișează. Pe un drum îngust, pe unde de abia putea merge o căruță, venia dinspre Boeotia un car în care se găsea un om în vârstă, având părul cărunț în capul său și alături de el un pristav care eră în acelaș timp și vizitiu, iar după ei, le urmau pe jos, trei servitori, în total cinci persoane. Drumul fiind strâmt, cei din car strigară tânărului să se dea la o parte, iar când acesta trecu pe lângă car, vizitiul îi dete una cu biciul. Atunci tânărul, iute la mînie, îl cârpî pe vizitiu, că acesta căzu jos. Bătrânul voind să-l răsbune scoate sabia. Oedip însă îi luă pe dinainte și dete și bătrânului cu măciuca sa de călător o lovitură atât de puternică că-l răsturnă.

la pământ, lăsându-l mort pe loc. La acest spectacol Oedip rămâne îngrozit și în furia sa îi omoară pe toți, în afară de un servitor care în învălmășală putu să scape.

După această urită întâmplare, tânărul Oedip își continuă drumul, fără să se gândească la omorul ce făcuse; căci doar nu el îi provocase pe drumeți, ci a fost numai în legitimă apărare. Cu atât mai puțin nu-și putea el închipui că bătrânul omorât ar fi fost tocmai Laius, tatăl său, care se ducea către oracolul din Delphi.

În drumul său Oedip, după mai multe aventuri din cari l-au scăpat ori vitejia ori înțelepciunea sa, ajunge în Boeotia și se îndreaptă spre capitala Theba. Aci sclavul scăpat dela Daulis, aduse vestea despre moartea regelui. Thebanii însă n'au dat prea multă importanță acestei întâmplări; ei suferiau de un mare flagel, care adusesese jalea în toată țara.

Un monstru îngrozitor ieșit din infern, fiu al lui Thyphaon și al Echidnei, având capul și pieptul de fecioară, trupul și coada de leu, purtând aripi de vultur, numit de locuitori Sphinx, se așezase pe o stâncă din apropierea orașului, care de atunci purta numele de stânca Sphinxului. Acest Sphinx cu vocea sa de femeie, atrăgea pe locuitori cărora le puneă înainte câte o ghicitoare pe care, dacă nu putea să o deslege, îi sugrumă și-i mănca. Astfel și-au găsit moartea o mulțime de cetățeni din Theba. De curând, tocmai un fiu al lui Creon, fratele reginei Iocasta, cel mai frumos tânăr din cetate, în iubirea sa de patrie a încercat să deslege ghicitoarea Sphinxului, dar și-a pierdut viața sub ghiarele monstrului.

Atunci Creon, fratele reginei văduve, căruia, după lege, îi revenia domnia din Theba, a făcut cunoscut în public, că dacă se va găsi cineva să deslege enigma

Oedip și Sphinxul.

După Schwab, Sagen des klas. Altert.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Biblioteca Universitatii Iasi

Sphinxului, îi va dăruî toate bogățiile fostului rege, îi va da mâna reginei văduve și-l va face rege în Boeotia.

Oedip care, cu toiagul său de călător, tocmai sosise la Theba, când a auzit de propunerea lui Creon, s'a gândit să-și încerce și el norocul. Căci, își zicea el, ce am să perd mai mult decât viața și dacă voi perde viața nu o să scap de grija care mă roade de a face o crimă care este de zece ori mai rea decât moartea?

De aceea, se prezintă înaintea lui Creon și-i spune că e gata să înfrunte pe Sphinx, și în acelaș timp, primește noi asigurări pentru recompensa ce i se va da. Apoi se duce înaintea Sphinxului și-i spune: «Care este ghicitoarea, îi zice el, căci am să încerc să o desleg»? Atunci grăi Sphinxul: «Care este animalul care dimineața umblă în patru picioare, la amiază în două și seara în trei și când are mai multe picioare are cea mai mică putere și iuțeală.

Oedip răsese, când auzi ghicitoarea. — «Este omul care în dimineața vârstei sale, ca copil fără putere, se târăște în patru picioare, în amiaza vârstei în două și, la apusul vieții sale, se ajută cu bastonul, servindu-i ca al treilea picior».

Ghicitoarea fiind bine deslegată, Sphinxul se aruncă de pe stâncă în prăpastie, unde își găsește moartea, căci îi se hotărîse de soarte că dacă un muritor îi va deslegă enigma, el va trebui să moară.

Oedip tremură de bucurie, iar din depărtare poporul theban, vesel că a scăpat de dezastru, alergă spre el, salutându-l ca pe regele lor. Il duc în triumf în cetate, unde, după ce aduce un sacrificiu zeilor, primește din mâna lui Creon coroana de rege și pe lo-

casta cu care aveà să se căsătorească, cu câteva zile în urmă.

Și, Oedip trăi multă vreme în fericire cu Iocasta, cu care avu patru copii, pe cei doi băieți gemeni, Polynice și Eteocle și apoi două fete, pe Antigona și Ismena. Asupra supușilor săi a domnit cu blândețe și într'o desăvârșită pace, căci nu voia să dea ocazie să se împlinească profeția zeului. Și astfel, timp de douăzeci de ani, a dus viață de bărbat fericit și a început chiar să uite de sentința oracolului. Nu bănuia însă că stă pe tronul tatălui său omorât de el însuș și nu știa că trăește într'o căsătorie nelegitimă chiar cu mama sa și că o generație grozavă s'a născut din acea căsătorie. Oracolul delphic se împlinise.

2. DESCOPERIREA NELEGIUIRII LUI OEDIP

Cu toate că Oedip a domnit în pace și liniște peste poporul theban, crima ce o săvârșise, fără știința sa ce e drept, nu putea fi lăsată de zei neispășită. Și, pentru ca să se ajungă la această ispășire, zeii trimiseră asupra Boeotiei o grozavă molimă. Pieriau oamenii cu grămadă, se prăpădiau animalele și se uscau semănăturile câmpurilor. Spre a scăpa din acest mare flagel, regele trimite pe cumnatul său, pe Creon, cu care trăia în prietinie, și pe care îl aveà ca pe cel mai apropiat sfetnic al său, să se ducă la oracolul din Delphi și să-i ceară ajutor zeului; în timpul acesta și până la sosirea lui Creon, poporul s'a strâns în temple și prin

rugăciuni, prin cântece și prin jertfe, invocau pe zei pentru mântuirea lor.

O parte din popor, bătrâni, copii și tineri, conduși de preoți, vin la fortăreața Cadmea, având în mâinile lor ramuri de măslin și se așează pe treptele altarelor dinaintea palatului regal, cerând ajutor regelui.

— «Dece veniți, zice Oedip, înaintea mea cu aceste ramuri rugătoare. Tot orașul este plin de tămăie care arde și răsună de cântece și bocete. Vreți un ajutor în nenorocirea de acum? Vi-l voi da. Aș fi fără milă dacă n'aș fi mișcat de suferințele voastre.

— «Tu vezi, stăpâne, în câtă nenorocire nu se sbate cetatea noastră. Roadele pământului pier încă în muguri, turmele de boi se prăpădesc la pășune, iar ciurma ne pustiește casele noastre și umple Infernul de gemete și vaete. Și am venit la tine, acești copii și noi cu toții, nu fiindcă pari a fi deopotrivă cu zeii, ci fiindcă în nenorocirile vieții tu ești pentru noi cel dintâiu dintre oameni, tu care la venirea ta în cetatea aceasta a lui Cadmus, ne-ai scăpat de un mare flagel, făcând să piară acel Sphinx îngrozitor. Și am venit acum la pragul tău, pentru ca să te rugăm să găsești vr'un leac pentru noi, fie că te povățuește vr'un oracol, fie că-ți dă sfatul vre-un om, căci știm bine că sfaturile înțelepte aduc după ele evenimente fericite. Hait, tu cel mai bun dintre oameni, pune din nou această cetate în strălucirea ei cea veche, căci țara aceasta, aducându-și aminte de serviciul ce i-ai făcut odinioară, te numește încă mântuitorul ei.

— «Sărmani copii, răspunde Oedip, cunosc suferințele voastre. Dar, ori cât de mari ar fi durerile voastre, ele tot nu sunt ca ale mele. Căci, fiecare dintre voi suferă pentru sine, pe când eu sufer și pentru mine și sufăr și pentru întreaga cetate. De sigur, voi nu m'ați deșteptat

pe mine din somn, căci să știți că eu am plâns destul și mi-am muncit sufletul meu cu tot felul de griji și singurul mijloc pe care l-am găsit în gândul meu l-am și pus în lucrare. De aceea, am trimis la Pythia, la lăcașurile lui Phoebus, pe Creon, cumnatul meu, ca să afle acolo un mijloc de scăpare. Și sunt îngrijat de de ce întârzie atâta. Când va fi sosit, aș fi un om de nimica, dacă n'aș face îndată totul după porunca zeului.

De abia isprăvisese vorba Oedip, când apare Creon cu capul încununat cu dafin și, în mijlocul mulțimii, începe să grăiască: «Regele Apollo ne dă ordin să ștergem pata care a crescut în această țară, să o stărpim, iar nu să o întreținem ca să fie de neispășit. Să gonim pe om afară din țară sau să răsbunăm moartea prin moarte, căci acest ucigaș este peirea cetății».

Oedip cercetează în urmă împrejurările în cari s'a produs omorul și află că Laius a fost omorât de niște tâlhari, pe când se ducea la Delphi ca să consulte oracolul și că toți însoțitorii lui au fost omorâți afară de unul care a scăpat. Faptul însă că pe atunci țara era îngrozită de apariția Sphinxului, nu s'au mai făcut cercetări după omorâtorii regelui. De altfel, sclavul care singur a scăpat n'a raportat adevărul, de rușine că atâția inși au fost omorâți de unul singur și că el a fugit de acolo ca un laș.

Și, fără să bănuiască că bătrânul omorât de el la Daulis ar fi fost același, pentru care acum mânia zeilor pedepsește pe poporul său, cere să-i se istorisească cum s'a petrecut omorul regelui. «A fost găsit mort, spune Jocasta, în strâmtoarea unui drum ce ducea spre Delphi». Oedip devine din ce în ce mai atent și face noi întrebări. Un om în vârstă, având părul cărunt, având lângă el un crainic ca vizitiu,

mergeau pe un car tras de cai negri... Se potrivea, dar totuș cum să crează că va fi fost regele acela pe care l-a omorât el.

Ca să descopere pe ucigaș, trimite după profetul Tiresias, un bătrân orb care ghicea prezentul și viitorul și care era în mare stimă înaintea poporului. Adus de mână de un băiat, profetul se oprește în adunarea poporului înaintea regelui. Acesta îi adresează profetului următoarele cuvinte :

«O Tiresias, tu care pricepi toate și cele îngăduite și cele oprite și cele cerești și cele pământești, deși nu vezi, tu ști, totuș, de câtă nenorocire nu suferi această cetate. Noi n'am găsit pe altul decât pe tine ca mântuitor. Phoebus-Apollo, dacă cumva nu ți s-a spus aceasta, ne-a răspuns prin trimișii noștri că singurul mijloc de a scăpa de această ciumă este să omorim pe ucigașii lui Laius sau să-i gonim în exil. De aceea, te rog, nu ne refuză nici augurii nici divinațiunea ta. Scapă cetatea, și pe tine și pe mine; șterge acest flagel datorit omorului unui om ucigaș. Salvarea noastră atârnă de tine. Nu este faptă mai strălucită pentru un om decât să-și pună știința și puterile sale în serviciul celorlalți oameni».

Tiresias, scuturându-se și respingând cu mâinile pe Oedip, îi zice : «Ingrozitoare este știința care aduce numai nenorocire celor cari o posedă. Lasă-mă să mă întorc, rege, acasă. Nu dori deslegarea acestei enigme». Regele stâruește acum mai mult, iar poporul, care se îngrămădisise de jur împrejurul lor, se aruncă înaintea genunchilor profetului. Totuș bătrânul profet nu voia să mai vorbească nimic. Atunci se aprinde și mai mult mânia regelui și învinovățește pe Tiresias, ca complice al omorului. — «Dacă vrei să ști, zice acum bătrânul, ascultă cele ce-ți spun. Tu însuși ești grozăvia care pângărește

această cetate. Tu însuși ești ucigașul regelui, tu ești acela care, ca o urgie a zeilor, trăești într-o legătură nelegiuită.

Oedip, în orbirea sa, numește acum pe profet mincinos și înșelător obraznic, pus de alții ca să-i răpească tronul. El crede că Tiresias a născocit o profeție falsă, intrigat de Creon ca să-l gonească din Theba și să-l ia locul. Bogăția, puterea, gloria unei vieți, strălucite prin știință și prin atâtea lucrări, deșteaptă numai invidia, își zice în sine Oedip, căci, iată, pentru această putere pe care cetatea mi-a dat-o în mâini fără să o fi cerut, acest Creon, prietenul meu credincios de altă dată, urzește în taină intrigi împotriva mea și se silеște să mă răstoarne din domnie cu acest mincinos, cu acest ticălos, care nu se gândește decât la intrigi și care nu este orb decât în știința lui. Hai, spune-mi când te-ai dovedit a fi un ghicitor adevărat? De ce, când a fost aci Sphinxul cu vorbe obscure, n'ai găsit mijlocul să scapi pe concetățenii tăi? Trebuia ca să deslege enigma cel dintâiu venit, ori trebuia să o deslegi tu cu știința ta? Tu n'ai făcut atunci nimic, iar eu, Oedip, care am sosit, neștiind nimica, am redus la tăcere acest Sphinx prin puterea inteligenței mele, fără ajutorul păsărilor augurale. Și pe acest om încerci să-l dai peste cap, pentru ca să te așezi aproape de tronul lui Creon! Dar, cred că n'are să-ți meargă bine nici fie nici aceluia care te-a pus să urzești aceste născociri.

La aceste vorbe nesocotite ale lui Oedip, bătrânul Tiresias răspunde:

Deși tu ești în stăpânirea puterii regale, am totuș dreptul să-ți răspund ca un egal. Eu am acest drept. Eu sunt liber și nu sunt clientul nimănui. Și, deoarece tu m'ai dojenit, fiindcă sunt orb, îți spun că tu nu vezi de loc, deși ai ochi, în ce nenorocire te-ai afundat, nici cu cine

trăești, nici unde trăești. Cunoști tu cine sunt părinții tăi? Tu nu știi că ești dușmanul alor tăi, ai acelora cari sunt supt pământ și ai acelora cari sunt pe pământ. Blestemele grozave ale mamei tale și ale tatălui tău se abat deodată asupra ta, și te vor gonii într-o zi din această cetate. Acum vezi, dar atunci vei fi orb. Unde nu vei plânge? Ce parte a Cithaeronului nu va răsună odată de tânguirile tale, când vei afla despre căsătoria ta și în ce port fatal ai fost aruncat după o călătorie fericită pe mare? Tu nu vezi aceste nenorociri fără număr cari te vor face egal cu tine și cu copiii tăi. Acum acopere-mă de insulte, pe Creon și pe mine, căci nici un muritor nu va cădea mai mult ca tine în cele mai crude mizerii.—Voiu pleca de aci, dar voiu spune în toată lumea de ce am venit fără frică de fața ta; tu ești neputincios să mă pierzi.

Acest om pe care tu-l cauți, amenințându-l cu decetele tale pentru moartea lui Laius, este aci. Se spune că este strein, dar se va afla îndată că este un theban indigen și el nu se va bucura de loc de aceasta. Din om cu vedere va deveni orb, din bogat, sărac și va pleca într-o țară străină. Se va afla pe față că el este frate cu fiii săi, că este fiu și soț al aceleia din care s'a născut, că a împărtășit patul părintelui și că a omorât pe părintele său. Intră în locuința ta, gândește-te la aceste lucruri și dacă mă prinzi cu minciuna spune atunci că sunt un rău profet». — Apoi bătrânul profet pleacă, fiind dus de mână de acelaș băiat care îl adusesese în fața regelui.

Sosind în urmă și Jocasta, aceasta îl întreabă de ce este așa de necăjit și așa de violent. Spunându-i că fratele ei Creon a urzit o infamie împotriva lui, învinovățindu-l că ar fi ucigașul lui Laius, și că și-a luat ca tovarăș, în această ticăloșie a lui, pe Tiresias,

Jocasta încearcă să-l mângâie spunându-i: «Ascultă-mă pe mine și află că știința proorociei nu poate să prevadă întru nimica lucrurile omenești. Și, am să ți-o probez îndată: Odinioară, un oracol a prezis lui Laius, nu direct prin Phoebus, ci prin servitorii acestuia, că soarta sa ar fi să fie omorît de fiul său pe care l-ar aveà cu mine. Și, cu toate acestea, a fost omorît de niște tâlhari la răscrucea unui drum. Copilul, de abia născut, după trei zile, l-a încredințat, cu picioarele legate, unor străini să-l arunce pe un munte părăsit. Și astfel Apollo n'a făcut ca fiul nostru să fie omorîtorul tatălui său, nici ca Laius să pățească din partea fiului sau aceea de ce se temeà. Iată cum se împlinesc profetiile! N'ai deci nici o grijă.

Oedip. — Vai, femei, ce turburat îmi este sufletul și ce neliniștită îmi este inima, auzind toate acestea.

Jocasta. — De ce ești neliniștit?

Oedip. — Te-am auzit spunând că Laius a fost ucis la o răscruce de drumuri. În ce loc s'a întâmplat aceasta?

Jocasta. — În Phocida, acolo unde se întâlnește drumul ce vine dela Delphi cu cel dela Daulis.

Oedip. — De mult s'a întâmplat aceasta?

Jocasta. — S'au anunțat aceste lucruri puțin înainte de a ajunge tu rege în această țară.

Oedip. — O Jupiter, ce-ai voit să fac?

Jocasta. — Ce gând te muncește, Oedip?

Oedip. — Nu mă mai întrebă mai mult. Dar spune-mi, cum erà Laius, ce vârstă aveà?

Jocasta. — Erà înalt de statură, capul puțin cărunt și fața semănà cu a ta.

Oedip. — Nenorocitul de mine! Mi se pare că fără să știu, am aruncat asupra mea grozavele blesteme.

Jocasta. — Ce spui? tremur, uitându-mă la tine, rege.

Oedip. — Grozav mă tem că acest prooroc a văzut bine. Mă vei lămurî mai bine, dacă îmi vei spune încă un singur lucru.

Jocasta. — Sunt înfiorată. Totuș îți voi spune, dacă voi ști ceea ce mă întrebi.

Oedip. — Călătoria el cu puțini însoțitori sau avea cu sine mulți, soldați cum obicinuiesc regii.

Jocasta. — Erau cinci inși și printre ei, un crainic. Laius eră într'un car.

Oedip. — Vai, vai. Acuma este totul clar. Dar cine v'a spus toate astea, femei?

Jocasta. — Un servitor, care singur a scăpat sănătos și teafăr.

Oedip. — Este acum acasă?

Jocasta. — Nu, căci îndată ce s'a întors și te-a văzut în domnia regească, și Laius omorît, m'a rugat călduros, prinzându-mă de mână, să-l trimit la câmp să pască cirezile, pentru ca să rămână foarte departe de această cetate. Și l-am lăsat să plece, căci eră demn de această favoare, cu toate că eră sclav.

Oedip. — E cu puțință să-l chemăm repede aci?

Jocasta. — Numai decît — Dar, la ce vrei aceasta?

Oedip. — Mă tem, femei, că prea multe mi s'au spus. De aceea vreau să-l văd pe acel om.

Jocasta. — Are să vie. Dar, până atuncea, aș vrea să știu ce-ți turbură atâta inima?

Oedip povestește Jocastei că, fiind crescut în Corinth de regele Polyb și Meropa, a auzit odată spunându-se că el nu ar fi adevăratul lor fiu, că apoi, consultând oracolul dela Delphi, îi s'a răspuns că el are să fie omorîtorul părintelui său și bărbatul mamei sale, că a fugit din Corinth ca să scape de acest oracol și că, îndreptându-se spre Theba, a întâlnit și, în urma unei certe, a omorît un bătrân în împrejurări foarte

asemenea aceloră pe cari le a amintit Jocasta. Dacă acest bătrân ar fi Laius? — Din acest moment e cuprins de dorința nebiruită de a ști totul.

În timpul acesta sosește un delegat trimis din Corinth. El vestește moartea lui Polyb care s'a stins de bătrânețe. Oedip se bucură și blăstemă oracolele zeilor. Dar Meropa încă trăește și îi s'a prezis lui Oedip că are să se căsătorească cu mama sa; astfel, cu toate rugăciunile delegatului, el refuză să meargă la Corinth să ia moștenirea tatălui său. Atunci, spre a-l decide să plece, delegatul îi spune că el nu e fiul lui Polyb și nici al Meropei; căci chiar el este care l'a primit la munte dela un cioban de ai lui Laius; este poate acela după care a trimis să-l caute. Jocasta a înțeles totul și voiă ca acesta să rămână necunoscut lui Oedip. Dar Oedip vrea să știe, ori ce se va întâmpla; el trebuie să afile misterul. Și o fatalitate îl duce la prăpastie.

Sosește și ciobanul. Oedip îl întreabă înaintea mesagerului din Corinth pe care îl recunoaște. El vrea să tacă și să păstreze secretul. Oedip însă îl amenință; atunci vorbește și-i spune teribilul adevăr:

Oedip. — De unde aveai copilul? Eră al tău sau al altuia.

Servitorul. — Nu eră al meu, nu; îi promisem.

Oedip. — Dela cine? din ce familie?

Servitorul. — Pe zeii din ceriuri, stăpâne, nu mă întrebă mai mult.

Oedip. — Ești mort, dacă mă faci să te întreb încă odată.

Servitorul. — Vai, acesta este cel mai îngrozitor lucru de spus.

Oedip — Și pentru mine de auzit; cu toate acestea, trebuie să-l auz.

Servitorul. — Se spune că este fiul regelui; dar soția ta care este în palat, ți-ar putea spune mai lămurit cum a fost.

Oedip. — Ea ți-a dat copilul ?

Servitorul. — Ea mi l-a dat, rege.

Oedip. — Și, ce vrea ea ca să faci cu el ?

Servitorul. — Să fac să piară.

Oedip. — Ea care l-a născut; nenorocita.

Servitorul. — Se teme de oracole grozave.

Oedip. — Cari ?

Servitorul. — Se prezisese că va omorî pe părinții săi.

Oedip. — De ce l-ai dat tu acestui bătrân ?

Servitorul. — Am avut milă de el, stăpâne, și mă gândeam că-l va duce într'o altă țară, de unde el venise. Dar nu l-a scăpat decât pentru cele mai grozave nenorociri. Căci, dacă tu ești acela, despre care el vorbește, să ști că soarta ta este îngrozitoare.

Oedip. — Vai vai, totul este acum lămurit. O lumină! acum te văz pentru ultima oară; eu care m'am născut din aceia din cari n'ar fi trebuit să mă nasc, care m'am făcut bărbatul aceleea care nu trebuia să-mi fie nici odată soție, care am omorât un om, pe care nu trebuia să-l omor!

Pe când poporul se găsea strâns înaintea palatului, iese un servitor din casă și spune ce s'a petrecut înăuntru. Jocasta, îndată ce a intrat în camera ei, și-a smuls cu amândouă mâinile părul din cap, a invocat sufletul lui Laius și, în urmă, s'a spânzurat. Oedip la auzul acestora, cu sabia în mână, se repede înăuntru, găsește corpul Jocastei neînsuflețit și cu agrafa de aur pe care o smulge de pe haina ei, își străpunge ochii

de mai multe ori, umplându-și de sânge obrazul și hainele.

Poporul ascultă încă cu groază povestea servitorului, când iese din palat regele cu ambii ochi scoși și cu fața plină de sânge. Un strigăt de groază iese din pieptul tuturor și întreg poporul plânge nenorocirea cumplită a iubitului său rege. Acesta se rugă ca pe el, cel mai nefericit dintre oameni, să-l gonească în sălbăticie, unde să nu-l mai vadă nimenea, să-l omoare, să-l arunce în apa mării. — Intr'aceea, s'a anunțat sosirea lui Creon care nu numai că nu s'a răsbunat împotriva cumnatului său bănuitor, dar l-a condus de mână în casă, rămânând ca să întrebe oracolul ce are să facă cu el pe viitor. Thebanii însă, hotărâsc să gonească pe nefericitul lor rege, fiindcă prezența lui în țară le-ar putea aduce numai nenorociri.

3. MOARTEA LUI OEDIP

Fiii lui Oedip, Eteocle și Polynice, ar fi putut să împedice exilul nenorocitului lor tată; însă ei se gândiau, cum să ajungă mai repede la domnie. De aceea, lăsară pe tatăl lor să plece din Theba. Și amândoi frații se înțeleg ca fiecare să domnească câte un an, pe rând, în locul tatălui lor. Acesta este îmbrățișat numai de cele două fete ale sale, Antigona și Ismena. Și el, astfel, pleacă ca cerșetor, din țară în țară, din cetate în cetate. Antigona, cea mai mare din ele, i-a servit drept călăuză peste tot locul în rătăcirile lui, prin păduri pustii, prin arșița soarelui, ca și prin ploaie, îmbrăcați amândoi în haine zdrențuroase de

cerșetori; Ismena însă, rămâne la Theba, pentru ca să ușureze întoarcerea tatălui lor, în caz că i s'ar fi dat voie să vie din nou în patrie.

După lungi rătăcirii, Oedip, condus de fiica sa Antigona, ajunge în cele din urmă, în Attica în apropiere de Athena și se oprește lângă Colonos, într'o dumbravă consacrată zeitelor Erinyi. Obosit de drum, nenorocitul bătrân se așează pe o piatră să se odihnească, când iată un străin care îl întâmpină și-l împedică pe orbul Oedip de a ședeà acolo, fiind locul consacrat unor zeități. «Cum se numește locul, zise Oedip, și căror zeități este el închinat. — «Aci locuesc niște zeități îngrozitoare, fiicele pământului și ale întunecului, Eumenidele; Binevoitoarele le numește poporul». -- «Ele vor fi binevoitoare și pentru mine; și eu nu voi mai plecà din acest loc, căci așa îmi este scris de soarte».

Aci vin apoi Coloniții ca să-l gonească, căci, auzind, că este Oedip, se temeau să nu le aducă prezența lui aci vr'o nenorocire. În cele din urmă Oedip izbutește să rămână pe loc, până ce aveà să sosească regele Theseu din Athena.

Sosind Theseu, acesta conduce în țara sa pe Oedip, fiindcă un oracol prezisese că cine va aveà cadavrul lui Oedip va aveà o armă sigură împotriva tuturor dușmanilor. Și atunci Coloniții cântă meritele patriei lor, care erà în acelaș timp și patria poetului Sophocle ¹⁾. Iată acest elogiu făcut de marele poet dela Colonos:

Oedip, neștiind unde se găsește, locuitorii din Colonos îi spun :

Te afli-n țara cea mai mândră
Bogată'n cai și cu renume,
Colona mult strălucitoare
Cum alta nu-i la fel pe lume.
Aici mai mult ca ori și unde

1. Sophocle, *Oedip la Colona*, trad. de Mih. Iorgulescu.

Prin văi se aud privighetori ;
Răsună federa roșcată,
De cântul lor adeseori.
Se-adună 'n crângul cel stufos
In crângul sfânt și neumbat,
Ferit de soare, de furtuni,
Cu pomii plini de rod bogat.
Aici Dionysos cel bacchic
Lăcașul sacru și-a ales
Cu-a lui zeițe crescătoare
Aleargă 'n joc nebun ades.

Aici narcisul înflorește
Subt roua cerului din zori,
Cunună veche și divină,
Cu mândrele-i ciorchini de flori.
Șofranul crește ca de aur
Și apa riului Cefis
Aleargă, neadormită, într'una,
Rodind al țării sân deschis ;
Și scumpă este țara noastră
Și celor nouă Muze'n cor
Și Venerei cu friu de aur.

Aici mai crește înfloritor,
Înnalt, un arbor cum nu știu
Să fi crescut la fel sub soare
În țara Asiei vr'odată
Și 'n țara lui Pelops cea mare.
Și singur îl crescă pământul
Căci nu-l sadi vr'odată omul.
Și spaima lăncilor dușmane'¹
Cu frunze verzi crescut-a pomul.
Pe-ai noștri fii să-i creștem mari,
Măslinul mult le-a ajutat ;
Să-l smulgă din pământ, zadarnic
Bătrân și tânăr s'a încercat.
Spre arbore Morios Zevs²)
Indreaptă ochii săi divini,
Și Athena cea cu ochi albaștri
Veghează scumpii săi măslini.

De-un dar măreț voesc a-ți spune
Ce-l dobândi orașul meu,

1. Măslinul ars de Xerxe.

2. Zeus Morina, protectorul măslinilor.

De fala țării întregi, de darul
Ce ni-l făcu un mare zeu,
Căci ne'nvăță să creștem caii
Și să plutim în larg de mări;
Atunci prin darul său, străine,
Crescut-a faim'acestei țări
Căci tu, copile al lui Cronos,
O, prea puternice Neptun,
Mi-ai dat să țin în mina friul,
Prin el toți caii să-i supun;
Si barca cea cu vâsle bune,
Aleargă peste mări în sbor,
Precum aleargă Nareida
Pe valuri, iute la picior.

Când s'a apropiat ceasul din urmă, Oedip îi încredințează lui Theseu pe cele două fiice ale sale, iar el, însoțit numai de acesta, și-a ales locul în care avea să moară. De ce fel de moarte a murit, nimenea altul nu știe afară de Theseu. Mormântul său însă, a rămas pentru toate timpurile ca un loc sacru pentru poporul grecesc, iar viața lui ca o pildă a nestatorniciei fericirii din lumea aceasta: odinioară rege apoi cerșetor, ce soartă mai schimbăcioasă putea să fie în viața omenească?

4. RĂSBOIUL CELOR ȘAPTE ÎMPOTRIVA THEBEI

Dupăce Oedip și-a scos ochii și a plecat în lume, ca cerșitor, fiind dus de mână de fiica sa Antigona, a luat conducerea statului theban Creon, fratele Iocastei, căci cei doi fii ai regelui, Eteoce și Polynice erau nevrâstnici. Când însă se făcură aceștia mari, fiind gemeni, încep să se certe care din ei să ia domnia asupra regatului din Theba. După mijlocirea

unchiului lor Creon, se învoiesc ca fiecare să ocupe tronul părintesc cu schimbul, câte un an de zile.

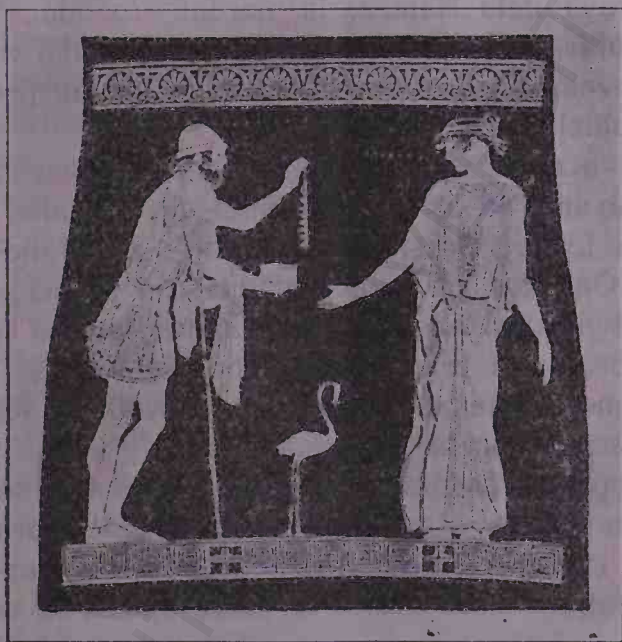
Cei dintâi doi ani au mers bine. Când însă Eteocle vine pentru a doua oară la domnie, nu mai voește să lase locul fratelui său, ci caută să rămâe singur rege. Văzându-se astfel Polynice înlăturat, părăsește cu rușine cetatea și retras se duce la Argos, unde domnia pe vremea aceasta regele Adrastus. Acesta îl primește prietenește și în urma unei sentințe a oracolului din Delphi, îi dă chiar pe fiica sa Argia în căsătorie, hotărându-se totodată să-l ajute să-și ocupe din nou tronul părintesc. Astfel, se pregătește expedițiunea împotriva Thebei.

La această expedițiune războinică iau parte, pe lângă Adrast și Polynice, cei mai de seamă eroi de pe acea vreme, din Argos și din alte părți ale Greciei, ca Amphiarus, Capaneus, Hippomedon, vestitul Tydeu, tatăl lui Diomed, din Aetolia, și Parthenopeus din Arcadia. Acești cinci eroi, împreună cu Adrast și Polynice, sunt numiți de obicei «Cei șapte înaintea Thebei».

Dintre toți aceștia cel mai viteaz eră Amphiarus care prin înțelepciunea sa și prin darul său de a prezice viitorul eră cunoscut în toată Grecia. Amphiarus prevăzuse sfârșitul nenorocit al războiului și a sfătuit pe Adrast și pe ceilalți eroi să renunțe la hotărîrea lor de a face acest războiu. Polynice însă, a găsit un mijloc ca să-l determine și pe el, nu numai să înceteze cu prevestirile lui, dar chiar să-l facă să ia parte la lupte.

În tinerețea lor au purtat răsboaie între ei și Adrast cu Amphiarus; după ce însă s'au împăcat, Adrast a dat lui Amphiarus pe sora sa Eriphyle în căsătorie și împreună au hotărît că dacă s'ar mai ivi vr'o dată între ei vr'o neînțelegere, ea să fie arbitru și Adrast și Amphiarus să i-se supună sentinței ei. Acum

s'a ivit neînțelegerea. Amphiaraus ca profet ce erà a prevăzut sfârșitul nenorocit al războiului, peirea sa și a oștirilor lor, și, de aceea, s'a împotrivit să pornească spre Theba. Eriphyla însă, ca arbitru, hotărî că trebuie să ia parte și el și iată de ce aduse ea această sentință. Polynice aveà ca moștenire dela mama sa Iocasta o salbă de aur foarte frumos lucrată; se spuneà că ar fi

Polynices și Eriphyla.

Seemann, Myth. der Gr. u. Röm.

fost făcută în atelierele zeului Vulcan din Olymp și că acesta ar fi dat-o Harmoniei, fiica lui Marte și a Venerii, la căsătoria ei cu Cadmus. Această salbă, rămasă ca moștenire în familia lui Cadmus, o oferă acum Polynice Eriphylei, soția lui Amphiaraus cu condiția ca să facă pe bărbat să renunțe la prezicerile sale și să ia parte la războiu; căci, când și-a văzut la gât salba, n'a mai

putut resistă și a silit pe bărbatul ei să meargă împotriva Thebei.

După ce eroii și-au strâns fiecare câte o ceată de rășboinici, pornesc împreună, toți fiind veseli și vioși, afară de Amphiaraus care presimția dezastrul.

Ei fac mai întâi câte un sacrificiu pentru zeii nemuritori și apoi pornesc la drum; se opresc însă, în Dumbrava dela Nemea, în nordul Argolidei, unde o împrejurare îi face să zăbovească mai multă vreme și unde aveau să facă dovada că ei nu țineau prea mult la rășboiul theban.

În această regiune, plină de păduri seculare, se stabilise un frate al regelui Admet din Thesalia, cu numele de Lycurg. Acestuia îi se născuse de curând un fiu, numit Opheltes, pe care îl dăduse în seama sclavei sale, Hypsipyla. Aceasta eră faimoasa regină a Lemneenelor care a primit în gazdă pe Argonanți și care, în urma unor întâmplări nenorocite, ajungând sclavă, a fost vândută regelui Lycurg.

Hypsipyla plecase de acasă cu copilul și se găsea cu el în pădure, când vede că se apropie Adrast împreună cu tovarășii săi. Eră mijlocul zilei și un zăduf mare. Adrast fusese trimis să caute apă ca să se răcorească și să-și potolească setea. Când zărește pe femei, care eră de o frumusețe rară, având o ținută de regină, șezând la umbra unui copac cu copilașul la piept, crezută că e o nimfă de pădure. Adrast se aruncă în genunchi la picioarele ei, și o roagă să-l scape pe el și pe ai săi de cumplita sete.

«Ceea ce-mi cereți, spune femeea cu ochii în pământ, vă voi da bucuros. Eu nu sunt o zeiță, cum credeți. Dacă găsiți la mine ceva supra omenesc, găsiți o supra măsură de suferințe. Eu sunt Hypsipyla, odinioară regină slăvită a Lemneenelor, iar acum o sâr-

mană sclavă a regelui Lycurg. Copilul este Opheltès, fiul stăpânului meu».

Și spunând aceste cuvinte, se scoală repede ca să arate călătorilor izvorul de apă, iar pe copil îl pune cu grije în iarbă. În lipsa ei, vine un șarpe care mușcă copilul și când ea s'a întors, acesta era mort. Plină de spaimă și groază pentru mânia părinților, nenorocita femei se aruncă la picioarele eroilor, rugându-i să o scape. Aceștia se duc la rege, îi istorisesc întâmplarea și, drept mângăiere, îi făgăduiesc că-i vor face copilului jocuri mortuale ca celor mai mari eroi. Și atunci s'a căutat un loc în pădurea de la Nemea, s'au fixat premii, s'au hotărât distanțele și au început luptele de întrecere. Adrast câștigă premiul în călărie, Eteocle în fugă, Tydeu în luptă cu pumnul, Amphiaraus în alergarea cu caii și în aruncarea discului, Laodocus în aruncarea lăncii, Polynice în trântă și Parthenopeus în aruncarea cu arcul.

Ca și jocurile Olympice, instituite de Hercule, jocurile acestea de la Nemea s'au prefăcut cu timpul în jocuri naționale, la cari se adunau Grecii din toate părțile și cari durară veacuri întregi. Se țineau tot la doi ani, în al doilea și al patrulea an al Olympiadei odată primăvara și odată toamna. Ele completau cele patru jocuri naționale grecești, olympice, istmice și pythice.

În timpul acesta, moare Oedip, iar Antigona se întoarce acasă la Theba și încearcă să împace pe Eteocle cu Polynice și cu unchiul lor Creon. Toate încercările surorii însă rămân zadarnice. De aceea, eroii sosesc lângă Theba, și-și așează tabăra pe muntele Cithaeron și de aci, fiecare erou cu ceata sa de ostași asediază câte una din cele șapte porți ale Thebei.

Eteocle însă n'avea nici o teamă. Pe deoparte în

cetate erau destui eroi încercați, iar pe de altă parte zidurile erau așa de bine întărite că nu puteau fi cucerite cu mijloacele de luptă de pe atunci.

Dar, deși Eteocle n'avea nici o grije, totuși trimite să fie chemat la palatul regal vestitul profet theban Tiresias. Acest Tiresias era fiul nimfei Chariclo și deoarece văzuse odată pe zeița Minerva desbrăcată, l'a orbit pentru totdeauna; în schimb însă zeița, i-a

Minerva văzută de Tiresias.

După o statuă de Gatteaux.

ascuțit așa de mult simțul auzului că pricepea glasul tuturor păsărilor, după care putea să ghicească viitorul. Tiresias fiind întrebat de Eteocle asupra sfârșitului resboiului i-a răspuns: «Cetatea va fi mântuită dacă se va jertfi de bună voie zeului Marte fiul regelui Manoeceus». Tânărul îndată ce a auzit această vorbă, pleacă pe poarta cetății și intră în mijlocul dușmanilor unde este curând omorât.

Din acest moment eroii asediați suferă din zi în zi tot mai multe pierderi, iar Thebanii, de câte ori năvăliau din oraș asupra lor, se întorceau învingători. După multe și mari pierderi, s'a făcut propunerea din partea lui Eteocle ca cei doi frați să se bată în duel și să cruțe sângele atâtor soldați, iar învingătorul să domnească peste cetate. Propunerea e primită de toți; se încheie un armistițiu și comandanții fac jurământ că nu vor trage armele.

După ce s'au făcut jertfe pentru zei și după ce

amândoi frații s'au înarmat, ies înaintea armatelor și se iau la luptă. Eteocle invoacă în rugăciunile sale pe Minerva, Polynice pe Juno. Lupta sălbatică ce se dă între frați se termină cu moartea amândurora.

Moartea lui Eteocle și Polynice.

După Roscher, Lexicon der gr. u. röm. Myth.

Dar, de abia s'a sfârșit duelul, când eroii din Argos atacă cu furie, din nou, cetatea; Thebanii însă se luptară cu atâta vitejie că au omorât pe toți generalii dușmanilor, afară de eroul Adrast care scapă numai mulțumită unui cal sprinten.

5. ANTIGONA

După moartea în duel a lui Eteocle și a lui Polynice, ajunge rege în Theba, Creon, fratele Jocastei. În ura sa împotriva Argivilor, noul rege merge așa de departe că n'a lăsat ca trupurile dușmanilor morți îna-

intea porților cetății să fie arse și îngropate, ci a dat ordin să rămână subț ceriu liber ca hrană pentru fiare și pentru păsări. Nu numai atât; dar, în vreme ce cadavrul lui Eteocle a fost înmormântat cu toate onorurile, cel al lui Polynice, fiindcă s'a unit cu dușmanii patriei sale, regele a dat ordine severe să nu fie îngropat, iar cine-i va călca porunca să fie omorît cu pietre.

Acest ordin al regelui Creon, eră o călcare în picioare a moravurilor și obiceiurilor grecești din acea vreme. Teama de cei morți și datoria sfântă de a i înmormânta eră observată chiar și în timp de războiu. În mormântarea cu toată pompa a celor căzuți în războiu eră ținută cu sfîințenie și faptele lor erau preamărite de cei mai mari oratori ai Grecilor.

Față de această poruncă nemiloasă și lipsită de ori-ce pietate, s'a revoltat sufletul mândru și cinstit al Antigonei. «Regele n'are dreptul, își zicea ea, să smulgă dela înmormântare pe nimenea; el nu poate să răpească zeilor din Infern pe cei morți. Legile zeilor cari nu pot fi călcate și cari ne obligă la datoria sfântă a înmormântărei, sunt eterne și nici o putere din lumea aceasta nu trebuie să le nesocotească», Antigona făgăduise fratelui ei că nu-i va lăsa trupul neîn mormântat și, fără să țină seamă de ordinul regal, ea e hotărîtă să-și îndeplinească datoria de soră, chiar dacă ar trebui să moară și ea.

Ismena, sora ei, o fată de o fire mai blândă și mai fricoasă, nu-i aprobă hotărîrea, arătându-i că prea multe nenorociri s'a abătut asupra familiei lor și că n'ar fi bine să le mai mărească numărul. Antigona însă, care eră dărză și de un curaj neclintit, nu vrea să știe de îndemnurile surorii sale, și înarmându se, se duce să-și îndeplinească față de un frate o datorie sfântă. Și atunci

Între cele două surori se produce următorul dialog:¹⁾

Ismena. Ascultă, surioară dragă, tu știi ce soartă blestemată,
Ce crud destin ne apasă neamul. Gândește-te că al nostru tată
Aflând cum însăși pe a lui mamă făcuse soață și regină
Și-a stins cu propria sa mână pe veci a ochilor lumină
Și că a murit, străin și singur, de'ntr'eg poporul blestemat;
Mai știi apoi că și regina al vieții fir și l-a curmat,
Iar azi atlarăm că și fraț-i ni s'au răpus ei în de ei.
Din toți doar tu și eu rămas-am... Și noi, ce ne-am născut femei,
Cum vom putea, vai! Antigona, noi pe bărbați să-i biruim?
Nu știi? Când poruncesc bărbații silite suntem să primim
Și să'ndurăm și chinu acesta și altele și mai grele.... Dar
Gândește-te că fără sprijin — cum suntem — ne-am jertfi'n zadar;
Mai cugetă că fapta asta în grea primejdie ne aruncă,
Nesocotind prin ea semeața și aspra regelui poruncă.
Mă voi ruga de morși să-mi ierte că nu te-ajut, iar tu socoate
Că-i nebulie încercarea de-a vrea să faci ce nu se poate.
O! cântărește-ți bine gândul!...

Antigona. Eu nu mai stăruiesc; și chiar
Acum de ți-ai întoarce vorba și-ai vrea să vii, ar fi'n zadar,
Nu te-aș primi; cât despre mine, așa de firavă cum sunt,
Eu singură lui Polynice, eu singură-i voi da mormânt.
Nu-mi pare rău să știu că pentru o faptă sfântă m'am jertfiit,
Murind să fiu cu el alături, iubită lângă cel iubit.
Mai lungă imi va fi viața decât cu vii, cu cei morți.
Acolo-i vecinicia. — Tu încearcă, păzind ale poruncii porți
Să înfrângi eterna, sfânta lege ce ne-au dat zeii...

Antigona, deși știa că regele pusese păzitori cari
să păzească cadavrul lui Polynice, totuș ea, la lumina
lunei, se furișează de acasă, iese pe poarta orașului,
păcălește pe paznicii adormiți, și, după o lungă cerce-
tare, găsește trupul lui Polynice, îl târăște la o mare
distanță, prin nisip, până la fluviul din apropiere, unde,
după ce-l spală, îl unge cu mirodenii și-l acopere cu
măinile sale cu pământ. Lucrarea aceasta n'a putut
s'o isprăvească singură până în zorii ziii următoare.

După ce se deșteaptă străjerii și văd că lipsește
cadavrul lui Polynice, se duc să vestească aceasta re-
gelui. Creon, furios de mânie, îi amenință că, de nu
găsesc cadavrul și pe făptuitori, vor fi omorâți ei în-

1) Sophocle, *Antigona*, trad. de Ana Codreanu și Const. Niculescu-Novaci.

șiși în cele mai îngrozitoare chinuri. Luându-se după urmele din nisip, păzitorii descoperă pe nefericita Antigona, care tocmai voia să acopere cu pământ stărvul fratelui ei; o fărâsc înaintea regelui, care, furios că i-a călcat în picioare ordinul, întâiul ordin domnesc al său, și, neputând să nu-și țină cuvântul de a o pedepsi cu moartea, o întreabă:

- Creon.* Iar tu în fața judecării, răspunde drept, neînconjurat,
Să-mi spui, știai că eu oprisem să faci aceea ce-ai făcut ?
- Antigona.* Când toți își cunoșteau porunca, mai poți să'ntrebi dacă am știut ?
- Creon.* Și-ai cutezat să-mi calci porunca ? să înfrângi regescul meu cuvânt ?
- Antigona.* Nici Zeus și nici dreptatea sfântă a zeilor de supt pământ
Nu-mi poruncesc aceasta mie. Eu mă supun doar legii lor,
Căci ei ne-au dat legi tari și drepte. Cum ? tu, un simplu muritor
Să sfărmi nescrisa lege dreaptă a zeilor ? Ea nu-i de ieri
Și nici de azi, ci e deapauri și-s vecinice ale ei puteri.
Nu știe nimeni dintre oameni, când ni s'a dat această lege...
O, nu de oameni mi-a fost teamă ! Și cum m'aș fi temut eu, rege,
Că legea zeilor plinind-o din cer pedeapsă vom primi ?
Știam de mult, și totdeauna — cum să nu știu — că voi muri.
Chiar dacă nu-ți călcăm porunca ; și, dacă vine să mă cheme
Mai grabnic moartea, e un bine ; căci, pentru cine în viață geme
Ca mine, chinuit de soartă, e doar o dulce desrobire
Chemarea morții ! Au spori-va amara mea nenorocire
Prin soarta grea ce mă așteaptă ? De-ar fi rămas neînmormântat
Iubitu-mi frate, da ! aceasta m'ar fi durut nemângăiat !
Iar de socoji acum că fapta-mi e nebunie, drept îți spun,
Doar un nebun mai poate crede c'aceasta-i faptă de nebun !

Pe când discuția între Creon și Antigona era mai aprinsă, sosește din palat plângând și Ismera. Regele o învinovățește și pe ea, spunându-i.

- Creon.* Și tu ca înveninatul șarpe în casa mea te-ai strecurat
Sugându-mi sângele pe-ascunsul. Eu nu știam și te-am lăsat ;
Eu nu știam că două furii hrănesc la sânul-mi, șerpi în fașe,
Vrăjmașe fărăi fie care și mie, tronului vrăjmașe.
Mărturisește adevărul și spune dacă ai fost și tu
Să'ngropi pe mort, sau fără vină te știi... Ai fost ori juri că nu ?

Suflet slab de femee, lipsită de ori ce energie, Ismena iubește și ea adânc pe fratele ei Polynice, îl iubește însă cu vorba, nu cu fapta. Între cele două

surori începe în fața lui Creon un dialog care ne arată deosebirea în firea celor două femei:

Ismena. Am fost! iar dacă se învoiește și ea să spun, sunt vinovată
Și-mi cer pedeapsa deopotrivă...

Antigona. Dar n'ar fi drept se se abată
Și asupra ta în zadar pedeapsa, căci tu n'ai vrut mărturisesc
Să fi la fapta mea părtașe

Ismena. O, nu mă tem, nu șovăesc
În suferință și primejdii cu tine alătura să fiu...

Antigona. Tu, Hades, știi a cui e fapta și zeii toți din cer o știu!
Prietănia numa'n vorbe cu o urăsc

Ismena. O! cum aș vrea

Să mor alătura cu tine, cinstind pe mort prin moartea mea!

Antigona. Vrei să te'mpodobești cu o cinste de care te-ai ferit întâi?
Ea mi se cade numai mie; doar eu să mor, tu să rămâi.
Peirea mea-i de ajuns, de aceea, nu vei muri cu mine alături,
Părtașă nu poți fi la cinstea pe care întâiu ai vrut s'o înlături.

Ismena se roagă de Creon pentru soru-sa și, în cele din urmă, îi amintește că fiul său Haemon este de multă vreme logodnicul Antigonei. Regele orbit de patimă nu renunță la pedeapsa Antigonei. El nu renunță nici chiar când este rugat de fiul său Haemon care până atunci s'a arătat ca un băiat ascultător. După câteva vorbe violente, Haemon pleacă, spunând că moartea Antigonei va aduce după sine încă o moarte.

Antigona are să fie închisă de vie în mormântul Libdacizilor. În drum spre groapă simțurile ei de femeie revin și atunci scoate strigăte desnădăjduite:

O frate drag, răpus de mâni de frate,
Murind cu tine în mormânt mă iei
Și cătră voi cei adormiți de-apururi
Se îndreaptă fără vreme pașii mei!

Fără să fi fost mireasă
Plec pe cel din urmă drum
Nimeni, nimeni nu mă plânge
Singură-s acum.

Soarele cu ochi de pară
De-astăzi nu-l voi mai vedea
Nimeni, nimeni nu-i să plângă
Trista soarta mea!

Pe când Antigona eră dusă în locașul ei de veci, sosește dus de mână de un copil profetul Tiresias, orb din tinerețea sa. Cu vorbe stăruitoare, îl povățuiește pe rege să-și retragă pedeapsa, fiindcă un oracol i-a prevestit mari nenorociri. Nici acum nu s'a înmuiaț inima însălbătecită a lui Creon care credeă că Tiresias a fost pus de prietinii Antigonei ca să interviev. Atunci îl vestește profetul, spunându-i că un vlăstar din familia sa va trebui să ispășească moartea celei îngropate de veci și că în curând jalea va cuprinde familia regală.

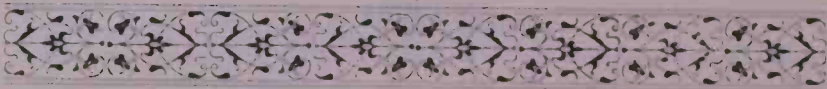
De abia acum a revenit regele Creon. A spus să se ridice un rug pe care aveă să arză ultimele rămășițe ale lui Polynice, iar când a plecat spre mormântul unde a fost închisă de vie Antigona, a întâlnit în drum pe crainici și pe servitori cari îi anunțară că Antigona s'a spânzurat de un laț ce și-l făcuse din rochia ei, iar Haemon, plângând moartea logodnicei sale, s'a aruncat în vârful săbiei care i-a străpuns pieptul, și a căzut astfel peste cadavrul Antigonei. Creon nu putuse să împedice moartea fiului său.

Sfâșiat de durere și ieșit din fire, Creon ridică în brațe trupul neînsuflețit al fiului său și cu el pornește spre palat. Aci îl așteaptă o nouă nenorocire, căci soția sa Eurydice, aflând despre pierderea fiului ei, a unicului ei fiu, blăstemând pe acela care i-a pustiit casa, și a curmat și ea zilele. Iar Creon, ne mai putând suferi atâtea nenorociri, începe să strige:

Mă înăbușe groaza! Să vie
Curând cineva cu o spadă
Ca fulgeru — asupra-mi să cadă
Și peptul cu ea să-mi sfâșie!
O nenorocita mea vieajă...
Voința Ursitei haine
De-o mare durere mă ține
Legat cu cătușe de ghiță

Adevărat că nici un bine nu-i mai presus de cuminție...
De ai o minte chibzuită, ai cea mai mare bogăție.
Pe zei să nu-i înfrunzi! Mândria-ți aduce pururea peirea
Și înveți, târziu, a fi cuminte, când te-a lovit nenorocirea.

Zece ani mai târziu urmașii eroilor cari au murit în fața Thebei, au pornit, spre a răsbună pe părinții lor, un nou războiu, numit Războiul *Epigonilor*, adecă al urmașilor. Cetatea a fost prădată și Epigonii au luat un mare număr de prizonieri. Intre aceștia a fost și bătrânul profet Tiresias care, deși orb, se zice că a trăit șapte generațiuni de oameni și care prezisese Iocastei și lui Oedip toate nenorocirile ce aveau să-i lovească pe ei și pe urmașii lor.

VII. LEGENDELE CICLULUI TROIAN

I. RĂSBOIUL TROIEI

Nereida Thetis eră cea mai frumoasă și cea mai drăgălașe dintre toate zeițele mărilor. Jupiter și Neptun s'au aprins de iubire pentru ea și amândoi o pețiră. Dar, aflând că un oracol a prevestit că fiul pe care îl va naște Thetis, aveà să fie mai puternic și mai strălucit decât tatăl său, amândoi pețitorii se retraseră și împreună se hotărîră ca ea să ia în căsătorie pe Peleu, un rege din Thessalia, urmaș al lui Aeac.

Thetis care fusese iubită și pețită de niște zei atât de mari, s'a simțit înjosită să ajungă acum soția unui simplu muritor și declară că nu primește, de bună voie, să se mărite după Peleu. Du aceea, ca zeiță a valurilor totdeauna agitate ale mării, fiindcă aveà și ea darul de a se putea preface în tot felul de animale sălbatice, ca și tatăl ei Nereu și ca și Proteu, se hotărî să păcălească pe Peleu. Acesta însă, se duse la centaurul Chiron, mare înțelept și dascăl vestit pe acele vremuri, ca să-i ceară sfatul. Acesta povățui pe Peleu să nu țină socoteală de transformările miraculoase ale zeiței, ci, după ce va pune mâna pe ea, să o țină strâns, supt ori ce chip și înfățișare îi s'ar arătă, până ce se va preface din nou în forma ei dintâi, spunându-i, în acelaș timp, că odată bine înlănțuită, ea se va învoi

să-l ia de bărbat. Grație acestui sfat al lui Chiron, Peleu isbuti să supună pe încăpățânata zeiță; căci de geaba încercă ea să scape de legăturile în cari o încătușase Peleu, transformându-se rând pe rând în foc, în apă, în leu și în șarpe. Peleu, fără să se înfricoșeze, birui pe toți monstri care îi se ridicau în față, până ce, în cele din urmă, ieși învingător, cucerindu-și de soție pe cea mai frumoasă nereidă.

Peleu eră fiul lui Aeac care, la rândul său eră fiul lui Jupiter și al Europei. Tatăl său Aeac stăpâniă insula Aegina. Ivindu-se odată o foamete în această insulă, toată populațiunea a perit, din lipsă de mâncare, rămânând singur Aeac. Văzându-se lipsit de popor, Aeac se rugă de tatăl său Jupiter să prefacă în oameni niște furnici cari se găsiu într'un furnicar de lângă un stejar închinat zeului. Atunci, ca prin minune, numai de cât, apărură niște oameni pe cari Aeac i-a numit *Mirmidoni*, după numele grecesc *murmex*, care însemnează furnică.

Fiul lui Aeac, Peleu, de oarece, împreună cu un alt frate, a omorît pe fratele lor Phocus, a fost condamnat la exil și astfel a fugit la Trachina, în Thessalia, unde luă în căsătorie pe Antigona, fiica regelui din această țară. După moartea Antigonei fu sortit de zei să ia de soție pe Thetis.

Nunta lui Peleu și a Thetidei a fost strălucită și de o bogăție fără seamăn. Toți zeii și toate zeițele Olympului se scoborîră din locașurile lor divine în grota răcoroasă a centaurului Chiron unde aveà loc ospățul, afară de zeița Eris, zeița Discordiei, pe care nuntașii uitaseră să o poștească. Supărată din această pricină, zeița se hotărî să se răsbune; de aceea, apărù numai decât în mijlocul oaspeților și aruncă pe masă un măr de aur pe care eră scris: *Celei mai frumoase*. Toate

zeițele ar fi dorit să aibă mărul, dar mai ales Iuno, Venus și Minerva, cele trei zeițe mai mari, începură discuția cui îi se cuvine acest măr și în cearta lor se duseră să intervină pe lângă marele Jupiter. Acesta nu voi să se pronunțe, ci însărcină pe Mercur să conducă pe cele trei zâne la un om muritor care fără părtinire să-și dea părerea ca arbitru. Acest om era un tânăr cioban, Paris, care păștia oi în Phrygia, pe muntele Ida.

Paris, numit și Alexandru, era fiul lui Priam, regele

Eris.

Plutură pe un vas antic.

Troiei. Înainte de a se naște Paris, mama sa Hecuba visă un vis ciudat, că adevărat a dat naștere unei facle de care s'a aprins orașul întreg. Priam întrebând pe profeți să explice acest vis, ei îi răspunseră că copilul ce avea să se nască are să pricinuiască peirea patriei și că deci ar fi bine să-l expuie, după cum era obiceiul pe acele vremuri, să se prăpădească sau să fie mâncat de fiarele sălbatice. Hecuba însărcinează cu această treabă pe Agelaus, un cioban al casei regale, care expune pe

copil pe o stâncă de pe muntele Ida din apropiere. După cinci zile, când Agelaus trecu din nou prin acel loc, găsi o ursoaică alăptând pe copil, întocmai după cum, câteva sute de ani mai târziu, o lupoaică avea să alăpteze pe copiii Romulus și Remus. Mirându-se de această scăpare minunată a lui Paris, Agelaus ia pe copil la sine și-l crește la coliba sa din munte împreună cu fiul său propriu. Aci, fiul lui Priam se face mare și frumos fără să știe cineva de originea lui.

Mercur, însoțit de cele trei zeițe, sosește pe muntele Ida și dă de ciobanul Paris, păscând turmele regale. Fiecare din cele trei zeițe fac diferite făgădueli frumosului cioban ca să-i atribuie mărul de aur. Iunona îi făgăduiește bogăție și fericire, dându-i stăpânirea asupra Asiei întregi; Minerva înțelepciune și glorie, iar Venus îi promite că-i va da în căsătorie pe cea mai frumoasă femeie din lume. Aceasta era Elena, soția regelui Menelau. Paris dă mărul zeiței Venus. Din pricina acestei judecăți avea să piară Troia, Iunona și Minerva fiind împotriva Troiei, iar Venus împotriva Grecilor cari aveau să vie cu războiu în contra Troienilor.

Iată cum ne descrie scriitorul grec Lucian judecata zeilor, într'unul din dialogurile sale satirice:

2. DIALOGUL ZEILOR

Jupiter, Mercur, Juno, Minerva, Venus și Paris

Jupiter. — Mercur, ține mărul ăsta, scoboară-te cu el în Phrygia, la fiul lui Priam care păzește boii pe muntele Ida, lângă Garganus, și spune-i: «Paris, Jupiter îți trimite poruncă, fiindcă ești un tânăr frumos.

și priceput în ale iubirii, să te pronunți care dintre aceste zeițe este cea mai frumoasă: cea care va ieși biruitoare să primească acest măr ca preț al concursului». Haideți, zeițe, este vremea să plecați înaintea judecătorului vostru. Cât despre mine, eu mă recuz, fiindcă vă iubesc deopotrivă pe toate trei și fiindcă, dacă ar fi cu puțință, aș dori să vă văz pe toate trei învingătoare. Prevăz însă ce are să se întâmple: cel care va da prețul uneia din voi, va fi urgisit de celelalte două. Deci, fiind eu un judecător rău în această discuție dintre voi, vă trimit înaintea tânărului frigian, care este de origine regească, rudă cu Ganymede al nostru, astăzi un simplu cioban de munte și vrednic să se bucure de o frumoasă priveliște.

Venus. — Câț pentru mine, Jupiter, chiar dacă ne-ai da ca judecător pe Momus ¹⁾ eu aș merge înaintea ochilor lui cu toată încrederea: căci ce ar putea el să critice la mine? Dar trebuie ca judecătorul să fie și pe placul acestor cocoane.

Juno. — Nici noi nu ne temem, Venus, chiar dacă ar fi ales ca judecător Marte al tău ²⁾; noi primim însă pe acest Paris, oricine ar fi el.

Jupiter. — (adresându-se către Minerva) Asta e și părerea ta, fiică mea? Ce zici tu? Îți întorci capul, ți-i rușine? Voi, fetele, roșiți în asemenea ocazii: te învoiești, cu toate acestea. Haideți deci; cari veți fi fost însă învinse să nu vă supărați pe judecător, să nu faceți nici un rău acestui ciobănaș; căci nu este cu puțință ca voi toate trei să fiți la fel de frumoase.

Mercur. — Să mergem deadreptul în Phrygia: am

1. *Momus* era zeul criticii și al satirii. El a criticat pe om ca făptură a lui Vulcan, fiindcă nu i-a lăsat în pept o găurice prin care să se poată vedea gândurile lui ascunse.

2. Alușie la iubirea nepermisă a Venerii cu Marte, prinși în flagrant delict și expuși la băjocura zeilor.

să vă arăt calea; urmați-mă repede; și curaj! Eu cunosc pe Paris; este un băiat drăguț, iubitor și gata să curme curând asifel de discuții. Are să judece cu toată seriozitatea.

Venus. — Sunt încântată de aceasta și am mari speranțe, auzindu-vă vorbind de un judecător drept. Dar, (vorbind la oparte) este el neînsurat, ori are vro femeie?

Mercur. — Nu este cu totul neînsurat, Venus.

Venus. — Cum adecă?

Mercur. — Cred că are pe lângă sine o femeie din muntele Ida ¹⁾, destul de atrăgătoare, însă cam dela țară și bătărană, de care, de altfel, nu pare prea legat. Dar de ce îmi faci tu aceste întrebări?

Venus. — Așa numai, fără nici un gând ascuns.

Minerva. — Hai, Mercur, îți calci datoria de călăuz, stând de vorbă în taină cu aceasta.

Mercur. — Ba de loc, Minerva; nu fac nimic împotriva voastră. M'a întrebat dacă Paris e neînsurat.

Minerva. — De ce această întrebare indiscretă?

Mercur. — Nu știu nimic: mi-a spus că această idee i-a trăsnet prin cap și că mi-a făcut această întrebare fără nici un scop.

Minerva. — Ei bine, e neînsurat?

Mercur. — Nu cred.

Minerva. — Dar, îi place războiul, umblă el după glorie, ori e un simplu cioban?

Mercur. — Cu siguranță nu pot să-ți spun nimic; îmi închipui însă că fiind tânăr ar putea să aibă astfel de însușiri și să vrea să fie întâiul în lupte.

Venus. — Vezi! Eu nu mă supăr, eu nu-ți fac imputări că vorbești la o parte cu ea. Venus nu e din cele care să se plângă de aceasta.

1. *Oenone*, pe care Paris o răpise dela tatăl ei Cebrenus.

Mercur. — Imi puneă cam aceleași întrebări ca și tine. De aceea, nu te supără și să nu crezi că am părtinit-o mai mult decât pe tine, căci i-am răspuns cu aceeaș sinceritate ca și ție.

Dar, iată că cu povestea noastră am ajuns departe de stele; aproape am ajuns în Phrygia. Zăresc chiar muntele Ida și întreg Garganus. Dacă nu mă înșel, uite și judecătorul nostru Paris!

Juno. — Unde-i? eu nu-l văz.

Mercur. — Uită-te pe aci, Juno, la stânga; nu în vârful muntelui, ci pe coastă, unde se zărește o peșteră și o cireadă.

Juno. — Nu văz nici o cireadă.

Mercur. — Cum? Nu vezi, în direcția degetului meu, niște juninci cari ies dintre stânci și un om care se scoboară în fugă, cu o măciucă în mână, ca să împedice vitele să se imprăștie?

Juno. — Acum văz, ăla-i Paris?

Mercur. — Chiar el. Dar, fiindcă suntem aproape de pământ, să mergem pe jos, dacă vreți, să nu-l speriem, oprindu-ne de odată înaintea lui.

Juno. — Ai dreptate, să facem precum spui. Și acum că ne-am scoborît pe pământ, tu Venus, ar trebui să ne arăți calea: căci eu crez că tu cunoști țara, fiindcă ai venit adeseori, cum se spune, să vizitezi pe Anchise¹⁾.

Venus. — Nu-mi prea pasă, Iuno, de glumele tale.

Mercur. — Am să vă arăt eu drumul: căci și eu am stat câtăva vreme pe muntele Ida, în timpul când Jupiter a fost cuprins de dragoste pentru tânărul său frigian Ganymedes și am venit adeseori pe aci să momesc pe copil; și, când tatăl meu Jupiter s'a trans-

1) Venus cu Anchise a avut de lui pe Aeneas.

format în vultur, eu am sburat aproape de el și l-am ajutat să ridice pe băiat. A fost, dacă nu mă înșeală aducerea aminte, această stâncă de pe care l-a ridicat; ciobănașul nostru eră ocupat să cânte cu flautul lângă cireada sa: Jupiter, abătându-se îndărătul lui, îl cuprinse ușor de brațele sale și apucând cu ciocul său

Mercur și cele trei zeițe.

Pictură pe un vas antic.

panglica ce avea pe cap, ridică copilul care, tremurând, întoarse capul să vadă pe răpitorul său; și eu adunai flautul pe care frica îl făcui să-l arunce pe pământ... Dar iată-ne lângă judecătorul nostru: trebuie să-i adresăm un cuvânt.

Bună ziua, păstorule.

Paris. — Bună ziua, tinere. Cine ești tu? Ce te

aduce la mine. Cine sunt aceste femei pe cari le aduci aci? Ele nu sunt făcute să stea la munte, fiind atât de frumoase.

Mercur. — Astea nu sunt femei: este Iuno, este Minerva, este Venus, pe cari le vezi, Paris! Și eu sunt Mercur pe care Jupiter mă trimite la tine. Dar de ce tremuri? de ce îngălbenesci? N'ai nici o teamă: n'o să îți se întâmple nimic rău; Jupiter vrea să fii judecătorul frumuseții lor, fiindcă așa spune el. Și tu ești frumos și priceput în ale iubirii; el te însărcinează cu hotărîrea acestei neînțelegeri: tu vei cunoaște prețul luptii, celind ce e scris pe acest măr.

Paris. — Dă-mi să văz ce-i scris: „Celei mai frumoase“! Cum, stăpâne Mercur, pot eu, ca muritor de rând, om de la țară, să fiu judecătorul unui spectacol atât de minunat, și prea frumos pentru un păstor? O atare judecată e făcută pentru oameni delicați și formați cu obiceiurile orașelor. Cât pentru mine, eu de abia sunt în stare să judec dacă o capră sau o juncă este mai frumoasă decât alta.

Dar aceste trei zeițe sunt deopotrivă de frumoase și nu știu cum să-mi iau privirea de pe una să o arunc spre alta: unde s'a fixat prima aruncătură de ochiu, nu se mai poate despărți și rămâne aci și-i place ceea ce vede, apoi când trece în altă parte, găsește aceeaș dragălășenie și rămâne aci și se simte captivat de tot ce încunjoară: în sfârșit, frumusețea acestor zeițe stăbate și cuprinde tot sufletul meu și regret că nu pot, ca Argus, să le privesc din toate părțile corpului meu. Imi pare că aș da o judecată dreaptă, dându-le la toate trei mărul. De altfel, una este sora și soția lui Jupiter, celelalte două sunt fiicele lui; în astfel de împrejurări cum nu o să fie grea de făcut judecata?

Mercur. — Nu știu; dar nu e cu puțință să în-lături poruncile lui Jupiter.

Paris. — Cel puțin, Mercur, convinge pe aceste zeițe ca cele două ce vor fi fost învinse să nu-mi facă vr'un rău, și să n'aibă în vedere decât greșala ochilor mei.

Mercur. — La asta ele consimt: dar, iată, a sosit momentul de a purcede la judecată.

Paris. — Să încercăm. Cum o să refuz? Cu toate acestea, vreau să știu de la început, dacă ele se în-voesc să le examinez așa cum sunt, sau dacă trebuie să se desbrace, pentruca examenul să fie deplin.

Mercur. — Asta-i treaba judecătorului; dă ordinul care îți place.

Paris. — Care îmi place? Imi place să le văz goale.

Mercur. — Desbrățați-vă, zeițe: tu, examinează-le; eu, îmi întorc capul.

Venus. — Foarte bine, Paris, am să fiu întâia să mă desbrac, pentruca să vezi că eu am nu numai brațele albe, că nu mă laud prea mult, când zic că am ochii mari, dar că sunt egal de frumoasă peste tot.

Minerva. — Paris, să nu se desbrace înainte de a-și fi lepădat centura; este un talisman cu care te ar putea ușor seduce: de altfel, n'ar trebui să vie așa de gătită, cu fața sulemenită ca o curtisană, ci să-și arate fumusețea sa cu totul goală.

Paris. — Ele au dreptate în ceea ce privește centura, scoate-o.

Venus. — Ei bine! și tu Minervo, de ce nu-ți scoți casca, să ți se vadă cum ți-e capul? Tu îți agiți egreta că sperii pe judecătorul nostru. Ți-i teamă să nu-ți impute ochii tăi cei verzi, când îi va vedea fără casca cea teribilă?

Minerva. — Na, uite coiful dat la o parte.

Iuno. — Haideți, să ne desbrăcăm.

Paris. — O, Jupiter, zeu al minunilor! ce spectacol! ce farmec! ce plăcere! ce frumoasă fecioară! și dincoace ce ținută de regină, ce strălucire maiestooasă și în adevăr vrednică de Jupiter! și din astă parte, ce privire dulce, ce suris grațios și ispititor! sunt în culmea fericirii! Și acum, vă rog, am să vă apreciez pe fiecare în parte, căci în acest moment sunt cu totul nehotărît și nu știu unde să-mi fixez privirile, în toate părțile.

Venus. — Să ne supunem.

Juno. — Eu rămâiu și după ce mă vei fi examinat cu atențiune, îți va rămâne să cercetezi, dacă ești mulțumit de darurile cari vor plăti votul tău. În adevăr, Paris, dacă mă declari cea mai frumoasă, ai să fi stăpânul absolut peste toată Asia.

Paris. — Eu nu-mi vânz votul: acum retrage-te; mă voiu pronunța, după cum voiu crede mai drept.

Tu, Minerva, apropie-te.

Minerva. — Iată-mă, Paris, dacă tu mă declari cea mai frumoasă, tu nu vei ieși nici odată învins din luptă, ci vei fi totdeauna biruitor: voiu face din tine un erou, un cuceritor.

Paris. — Eu n'am trebuință, Minervo, nici de războiu, nici de lupte: pacea, tu o vezi, domnește în acest moment în Phrygia și în Lydia; regatul tatălui meu n'are dușmani de combătut. Cu toate acestea, fii fără frică; drepturile tale nu vor fi desconsiderate, deși eu nu trafic cu dreptatea. Poți să te îmbraci și să-ți pui casca pe cap: te-am văzut îndeajuns. Este rândul Venerii de a se apropia.

Venus. — Iată-mă, lângă tine. Examinează-mă cu atenție și cu deamănuntul, nu mă cercetă cu ușurință; ci oprește-te asupra fiecărei părți a corpului meu, și dacă vrei, fermecător tânăr, ascultă ceea ce am să-ți

spun. De multă vreme, văzându-te așa de tânăr, și așa de frumos, așa precum în Phrygia nu se găsește un al doilea, te aflu fericit de a avea atâtea grații; dar am și să-ți fac reproșul de a nu părăsi acești munți și aceste stânci ca să mergi să trăiești în oraș, în loc de a lăsa să piară frumusețea ta într'un deșert. Ce aștepti tu dela aceste stânci? La ce servește frumusețea ta vacilor tale? Tu ar trebui să fi însurat, nu cu o femeie bădărană și dela țară, ci cu o frumusețe a Greciei, din Argos, din Corinth sau din Sparta, ca Elena, tânără, frumoasă, asemenea ca mine și, mai presus de toate, iubitoare. Dacă te-ar fi văzut numai odată, sunt sigură că ar lăsa totul numai ca să fie a ta, să te urmeze și să nu te părăsească nici odată. Dar, ai auzit, de sigur, vorbindu-se de ea!

Paris. — Nici odată, Venus; și aş ascultă cu plăcere să mi spui tot ce știi despre ea.

Venus. — E fiica Ledei, acea frumusețe la care a sburât Jupiter transformat în lebedă.

Paris. — Și cum e?

Venus. — Albă, fiindcă o lebedă e tatăl ei, delicată, fiindcă a fost hrănită într'un ou, mai totdeauna goală, ca un atlet și exercitându-se la luptă, dar căutată de atâți peșitori că a cauzat un războiu, când Theseu a furat-o, încă mică de tot. De când a ajuns în floarea tinereții, toți prinții din Achaia au alergat să-i ceară mâna: a preferat pe Menelau, din rasa Pelopizilor, dar dacă vrei, eu am să aranjez ca ea să fie soția ta.

Paris. — Cum zici? O femeie măritată?

Venus. — Tu ești tânăr și simplu ca un sătean. Dar eu, știu ce am să fac pentru asta.

Paris. — Ce anume? Aș vrea să știu și eu.

Venus. — Ai să-ți părăsești țara sub pretext de a merge să vezi Grecia, apoi, după ce vei fi ajuns în

Lacedaemon, Elena te va vedeà. Apoi are să fie treaba mea să o fac să se îndrăgostească de tine și să fie gata să te urmeze.

Paris. — Nu pot crede că ea are să primească să-și părăsească bărbatul și să plece cu un barbar, cu un străin.

Venus. — Fii pe pace: eu am doi fii ademenitori, Dorința și Amorul; ți-i voi da să te însoțească în călătoria ta. Amorul, furișându-se în inima acestei femei, o va sili să te iubească; Dorința, răspândită pe toată persoana ta, te va face dorit și iubit. Eu însămi am

Judecata lui Paris.

După Flaxman.

să fiu lângă tine: voi ruga Grațiile să ne însoțească și cu toții împreună vom convinge pe Elena.

Paris. — Ce va urmă din toate acestea, nu știu, Venus; dar, chiar acum, mă simt cu totul cuprins de Elena; nu știu de ce îmi pare că o văz, că mă imbarc pentru Grecia, că ajung la Sparta și că mă întorc cu iubita mea; tot regretul meu e că n'am întreprins aceasta mai de mult.

Venus. — Nu trebuie să te aprinzi, Paris, înainte de a recompensa cu o judecată favorabilă pe cea care are să-ți fie de mijlocitoare și ajutoare: e adevărat că eu figurez pe lângă tine cu un aer triumfător și că eu celebrez de odată și căsătoria ta și victoria mea. Stă în puterea ta să cumperi astăzi iubirea, frumusețea, căsătoria aceasta, cu un măr.

Paris. — Mă tem să nu mă uiți după judecată.

Venus. — Vrei dar să mă *jur?

Paris. — Nu, dar promite-mi a doua oară.

Venus. — Îți făgăduesc să-ți dau pe Elena de soție, să o angajez să te urmeze și să se întoarcă cu tine la Ilion. Și eu am să fiu acolo să te ajut în întreprinderea ta.

Paris. — Și tu vei aduce pe Amor, Dorința și Grațiile?

Venus. — Fii pe pace și am să mai iau pe deasupra împreună cu ele, și Pofa și Hymenul.

Paris. — Ei bine! în aceste condiții îți dau mărul: iata-l!

3. FUNDAREA TROIEI

Troia sau Ilium, cetate întărită, la intrarea în Hellespont, a fost fondată de regele Tros, după care și-a primit și numele. Tros avea trei fii, pe Ganymede, pe care Jupiter, din cauza frumuseții sale, l-a ridicat în ceriu, făcându-l paharnicul zeilor, pe Assaracus, tatăl lui Anchise, care a fost iubit de zeița Venus și din unirea căroră s'a născut Aenea, și pe Ilus care a zidit fortăreața Troiei, numită Ilion.

Fiul acestuia din urmă s'a numit Laomedon și eră socotit ca adevăratul fundator al Troiei, căci el, cel dintâiu, a înconjurat cetatea cu un zid puternic. La zidirea cetății sale, Laomedon a fost ajutat de doi zei, de Neptun și Apollo (apa și soarele). Până la el, ori ce construcție se făcea fără ciment, punându-se piatră peste piatră: sunt așa numitele construcțiuni cyclopeene. Pentru ajutorul primit, Laomedon făgăduise celor doi zei o anumită plată, un salariu, pe care însă, după ce lucrarea a fost isprăvită, a refuzat să li-l plătească.

Această înșelăciune, o adevărată crimă față de niște zei, nu putea rămâne nepedepsită; de aceea, Neptun se răsbună asupra lui Laomedon și asupra țării lui, făcând să se reverse marea asupra câmpiilor Troiei și prăpădindu-i cu înec toată țara. Neptun nu se mulțumi numai cu atât, ci ceru ca fiica lui Laomedon, frumoasa Hesiona, să fie expusă pe o stâncă spre a fi mâncată de un monstru marin.

Hercule care trecea tocmai pe acolo făgădui lui Laomedon că va scăpa pe nenorocita lui fiică, dacă i-ar dărui caii pe cari i-a primit de la Jupiter, cu prilejul ridicării lui Ganymede la ceriu. Făcându-se învoiala, Hercule a omorât monstrul și a liberat pe Hesiona, dar, când să-și primească răsplata, regele după obiceiul său, a refuzat și de astădată să-și fină cuvântul. Atunci Hercule furios asedia Troia, omorî pe Laomedon, iar pe Hesiona o dărui prietenului său Telamon, din Salamina, care, cel dintâiu, ca războinic, pătrunsese în cetate și al cărui fiu a fost vestitul Teucer, fratele lui Ajax. Eroul a lăsat Hesionei libertatea de a scăpa, după alegerea ei, pe unul din prizonierii troieni și ea alese pe fratele ei mai tânăr pe Podarces care ajunse mai târziu rege al Troiei sub numele de Priam.

Priam, întorcându-se dela Salamina la Troia, a luat

în căsătorie pe Hecuba cu care a avut o mulțime de copii. În total Priam a avut cincizeci de băieți și cincizeci de fete, dintre cari cei mai celebri sunt Hector și

Hercule și Laomedon

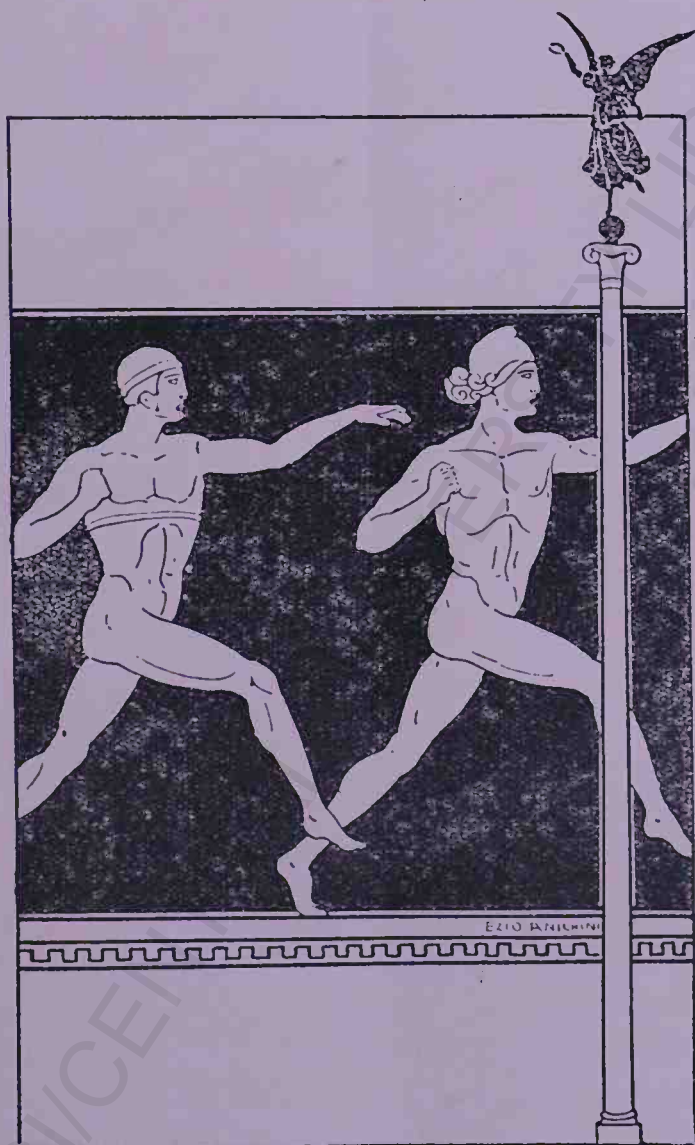
După L. Orvieti L'ég. du monde grec.

Paris, dintre băieți, și Cassandra și Polyxena, dintre fete. Copiii lui Priam au fost crescuți și educați în

palatul regal din Troia, în afară de Paris care, precum am văzut, a fost expus pe muntele Ida și crescut ca cioban și păstor de vite în casa lui Agelau.

În momentul când a rostit faimoasa sa judecată asupra frumuseții zeițelor, Paris avea de soție pe nimfa Oenone, care, fiind cuprinsă de iubire pentru ciobanul nostru, a părăsit muntele Ida și l-a luat în căsătorie. Fiind însă iubită nimfa altă dată și de zeul Apollo, acesta i-a dat darul proorocirei. Cunoscând deci tainele viitorului, Oenone a prevestit lui Paris nenorocirea familiei sale, și peirea patriei, dacă va lua pe Elena; bărbatul însă neîncrezător și socotind că prevestirea urită o face din gelozie, n'a ascultat de povața ce i s'a dat și un singur gând îl stăpâniă, cum să fie mai degrabă recunoscut de Priam și apoi cum să răpească pe frumoasa Elena.

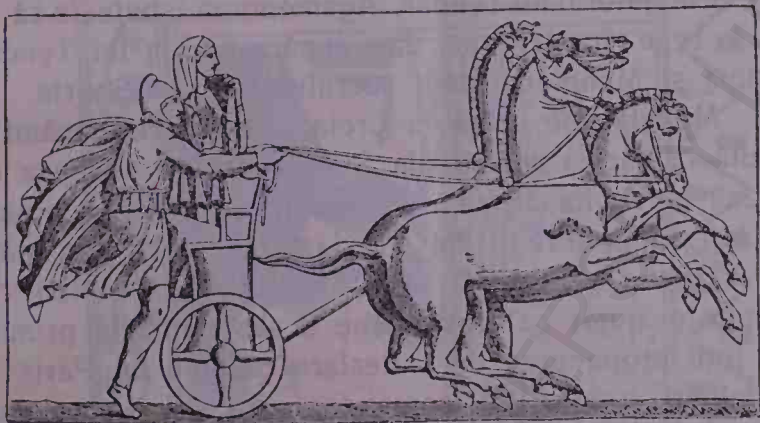
În vremea aceasta s'au anunțat la Troia mari serbări cu jocuri, iar ca premiu pentru învingător avea să fie un taur. Între concurenți a apărut deodată și ciobanul Paris care, în luptă, i-a biruit pe toți. În numărul acestora erau mai mulți fii de ai lui Priam. Paris își desvăli atunci originea, arătând fașa regală în care fusese expus și pe care Agelau o păstrase și i-o dete acum. Mama sa Hecuba, uitându-și visul de altă dată, îl primește cu bucurie și-l duce în palat. Priam îl recunoșcă și el și în curând îl însărcină cu o misiune importantă în Grecia, pe lângă Telamon; căci, după ce Hesiona, fiica lui Laomedon și sora lui Priam, a fost liberată de Hercule, acesta a dăruit-o, după cum am văzut mai sus, lui Telamon care a luat-o cu sine la Salamina, în Grecia. Priam vroiă să aducă pe soru-sa înapoi, la Troia. Neisbutind Paris în însărcinarea sa, a profitat de ocazie ca să răpească, ca mijloc de represalii, pe Elena.

Paris învingător la jocurile din Troia.

După L. Orvieto, Lég. du monde grec.

Elena erà soția lui Menelau, regele Spartei. Paris condus de zeul Amor, pe când făcea o vizită la curtea lui Menelau, a răpit pe Elena și o duse cu sine la

Răpirea Elenei

După G. Commelin, Myth. gr. et rom.

Troia, în lipsa bărbatului ei, care plecase tocmai atunci la Creta spre a primi o moștenire.

4. DECLARAREA RĂSBOIULUI TROIAN

Agamemnon și Menelau, fiii lui Atreu — de aceea numiți și Atrizi — după moartea tatălui lor, fură goniți din regatul părintesc și se refugiară la curtea regelui Tyndar din Sparta. Acesta aveà două fete, pe Clytemnestra și pe Elena. Clytemnestra ia în căsătorie pe Agamemnon, Elena însă, care erà cea mai frumoasă dintre toate fetele din aceea vreme, este pețită de toți prinții din Grecia. Dintre aceștia toți a fost ales Menelau. Înainte însă de a se fi făcut această alegere, Tyndar puse pe toți pețitorii să jure că vor respecta hotă-

rirea sa și că vor apăra din toate puterile lor drepturile aceluia care va avea de soție pe Elena.

Cu ajutorul lui Tyndar, Agamemnon izbutește să se facă rege în Mycene, iar după moartea lui Tyndar, ocupă și Menelau tronul socrului său din Sparta.

Menelau se găsea în Creta, când Paris, făcând o vizită la curtea regală din Sparta, profită de lipsa de acasă a regelui ca să răpească pe Elena. Și, de oare ce toți prinții și regii din Grecia juraseră că vor apăra pe bărbatul pe care îl va fi ales Elena, Menelau, cerându-le ajutor ca să răsbune această insultă, primiră cu toții propunerea de a declara războiul lui Paris și regatului troian. Ca comandant suprem e proclamat într'un glas Agamemnon care trecea ca cel mai puternic dintre toți eroii de atunci.

Înainte însă de a porni cu războiul împotriva Troiei s'a trimis o solie care să reclame pe Elena. Solia a fost primită rău de regele Priam, dându-i-se răspunsul că nici el n'a primit satisfacție, când a cerut pe sora sa Hesiona și că, de altfel, el consideră pe Elena ca o nora sa legitimă. Supărați de acest răspuns, principii greci, într'o mare adunare, hotărăsc să se răsbune și să nu se lase până nu vor cucerii Troia.

Cei mai de frunte dintre eroii greci, pe lângă Agamemnon, șeful suprem al armatelor, și pe lângă Menelau, bărbatul ofensat, erau cei doi Ajax, Diomedeu, Idomeneu, Nestor, Philoctet, Protesilau, Palamede și alții. Dintre ei lipsiau la început Ulysse (sau Odysseu) și Achille.

Palamede, unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Menelau, și a luat asupra-și însărcinarea să hotărăscă pe Ulysse să ia și el parte la război, căci acest rege din Ithaca, fiind însurat de curând cu tânăra sa soție Penelopa, nu voia să o părăsească pentru o expedi-

Ulyse și fiul său pe brazdă.

După L. Orvieto. Lég. du monde grec.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Biblioteca Universitatii Iasi

țiune atât de departe și care aveà să țină așa de îndelungată vreme. De aceea, căută el fel de fel de motive și pretexte, numai și numai ca să amâne plecarea. În cele din urmă, s'a gândit să facă pe nebunul.

Când a venit la el Palamede, l'a găsit în insula Ithaca, arând nisip pe marginea mării și sămănând în brazde sare. Ca să se convingă dacă e în adevăr nebun și că nu se preface numai, Palamede a luat pe micul Telemach, fiul lui Ulysse, și l-a pus în mijlocul brazdei. Ulysse ca să nu atingă pe fiul său, a ridicat ferul plugului și prin aceasta s'a dat de gol, arătând că nebunia sa este prefăcută. Trebuind deci să meargă la războiu, fiind desvălit prin iscusința lui Palmede, acesta din urmă a avut să îndure din partea lui Ulysse toate prigonirile și toate mizeriile și în cele din urmă, fără de nici o vină, chiar pedeapsa cu moarte.

5. ACHILLE.

Din căsătoria regelui Peleu cu nimfa Thetis s'a născut un fiu numit Achille, care a ajuns mai târziu, în războiul troian, cel mai mare erou al Grecilor. Fiind născut dintr'un om muritor și dintr'o zeiță, copilul Achille aveà să fie jumătate muritor și jumătate nemuritor. Mama sa Thetis însă, pentru ca să-i dea o nemurire desăvârșită, pentru ca adecă să stârpească toată partea muritoare din fiul ei, fără știrea lui Peleu, în timpul nopții, îl băgă în foc, pentru ca să arză din el ori ce germen, ori ce sămânță de stricăciune pământească, iar dimineața îl parfumă cu ambrozie divină. Operațiunea aceasta o făcea zeița în fiecare noapte și faptul a rămas multă vreme necunoscut bărbatului ei. Într'una din nopți însă, deșteptându-se din somn Peleu, și surprinzându-și soția, pe când ținea pe copilaș

deasupra flăcărilor, îngrozit de această priveliște, scoate un strigăt de spaimă. Atunci zeița, fiind zădărnicită în lucrarea ei, își părăsește bărbatul și supărată că n'a

Centaurul Chiron lăudând pe Achille

După L. Orvieto. Lăz. da monde grec et barb.

putut să dea copilului ei nemuirea se scoboară pentru totdeauna în fundul Oceanului, la surorile sale Nereide. Copilul, pe care mama sa îl ținea cu mâna de călcâiu pe când îl frigea pe foc, a devenit totuș invulnerabil, neputându-l răni nici o armă, afară de călcâiu, singu-

rul loc unde, nimerindu-l vr'o săgeata, ar fi putut căpăta rană mortală. Achille, părăsit de mamă, a rămas pe viitor numai în grija tatălui său.

— După altă tradiție se spune că Thetis a scufundat pe Achille, ținându-l de călcăiu, în apa Styxului. —

Creșterea și educația lui Achille a fost încredințată centaurului Chiron, care l-a hrănit cu măduvă de mistreț și de urs și cu măruntae de leu. Chiron, fiind un învățat și un înțelept, l-a deprins pe Achille cu înănuirea armelor și cu arta vânatului și mai presus de toate l-a învățat să cunoască și să practice virtuțile.

Eră băiat de nouă ani, când bătrânul Calchas, marele preot și profet al Grecilor, a prezis că Troia, împotriva căreia aveau să pornească toate popoarele din Grecia, nu va putea fi cucerită fără ajutorul lui Achille. La această veste, mama sa Thetis e cuprinsă de groază în fundul mării, căci știa bine că odată cu gloria pe care avea să și-o câștige în lupte, avea, în acelaș timp, să treacă prin moarte la nemurire. Singura ei dorință eră acum ca să amâne cât mai mult și pentru o vreme cât mai târzie strălucirea în războiu a fiului ei.

De aceea, dă fuga și vine pe pământ, îmbracă pe Achille în haine de femei și-l duce la curtea lui Lycomedes, regele insulei Scyros. Aci îl încredințează buneivoințe a regelui spre a-l crește, tănuit de toată lumea, împreună cu fetele lui.

Nimenea nu știa, unde se găsește ascuns eroul, fără de care Troia nu putea fi cucerită. Se trimeseră stafete în toate părțile, Achille însă nu putu fi găsit. Atunci Grecii cari nu se încumetau să plece la războiu fără fiul lui Peleu, însărcinează pe iscusitul Ulysse ca să-l caute. Acesta, după ce a colindat toate țările, ajunge

în sfârșit, la îndemnul proietului Calchas, și la curtea regelui Lycomedes. Trăvestindu-se ca negustor ambulant, Ulysse și-a desfăcut mica lui prăvălie, înaintea fetelor regelui, expunându-și marfa sa, formată din tot felul de podoabe: mătăsuri, giuvaericele, obiecte de lux etc. Fetele se uitau cu admirație la marfă, o luau în mâini și o încercau, minunându-se de așa frumoase și nestimate podoabe. Intre ele eră și o sabie pe care Ulysse într'adins o ascunsese, punând-o mai la o parte, dar totuș așa fel ca să fie zărită. Cum a văzut-o Achille, o ia în mână și o încinge. Prin aceasta și-a trădat sexul. Dar de odată, în clipa aceea, după un ordin dat într'ascuns de Ulysse, o goarnă începe să răsună în curtea palatului și zăngănit de arme să se auză din toate părțile. Atunci, Achille prinde armele ce-i ies în cale, puse înadins de șiretul Ulysse, și iese în curte. Astfel eroul fiind recunoscut, făgăduiește Grecilor tot sprijinul său, plecând la războiu chiar atunci împreună cu ei.

Mama sa Thetis însă, veni la el cu lacrimile în ochi și-i aduse armele pe cari îi le făurise zeul Vulcan, și-i prezise, în acelaș timp, că va trăi cu atât mai mult, cu cât mai mică îi va fi gloria de ostaș, dar că, odată în culmea strălucirii sale militare, îi se va stinge și vieața. Achille preferă să aibă o vieță scurtă și glorioasă, decât una lungă și obscură.

Astfel se hotărește Achille să plece la războiu. Cu sine ia, în afară de soldații săi Myrmidoni, și pe doi prieteni, pe Phoenix, care îl învățase din copilărie, la curtea tatălui său Peleu, arta războiului și i-a servit în toate ca mentor și povățuitor și pe Patroclu, fiul regelui din Locris, care în urma unui exil de bună voie, venise la curtea lui Peleu și se împretinise atât de mult cu Achille că trăiau inseparabili, într'o amicitie rămasă proverbială.

6. IPHIGENIA

După ce Grecii făcură toate pregătirile de războiu se strâng într'o zi anumită în portul *Aulis*, pe țărmul Boeotiei, din fața Euboeei. Ca la o sută de mii de bărbați, strânși de pe la diferitele popoare grecești, se adunară gata să se imbarce în 1186 corăbii și să pornească spre Troia. De conducător aveau pe Agamemnon, regele Argolidei.

Aci, la *Aulis*, pe când cetele de Argivi — căci mai ales sub acest nume erau cunoscuți Grecii pe atunci, pe lângă numele de Achei sau Danai, (numele de Elini li s'a dat mai târziu) — se găseau strânse supt un platan înalt și aduceau zeilor, la nenumărate altare, jertfe de vite mari pentru reușita războiului, deodată li se arată o minune neașteptată care umple de groază pe toți cei de față.

Un șarpe cât un balaur, cu spatele roșu ca sângele, iese de supt un altar pe care se făcea jertfă și se urcă în platan, până în vârful lui. Acolo, pe cea mai înaltă cracă, se găsea un cuib cu opt pui de vrăbie, nouă împreună cu mama lor. Pe aceștia șarpele, înșfăcându-i în gura sa, îi înghiți unul câte unul, cu toate vaetele și protestările neputincioase ale mamei lor. Apoi, cu o mișcare, repede ca fulgerul, prinse cu gura și pe mama lor care se văicărea pe o rămurică din apropiere și o înghiți și pe ea. În urmă, prin puterea lui Jupiter, șarpele se preface deodată în stan de piatră, spre marea uimire a tuturor celor cari priviau acest spectacol atât de neașteptat.

Atunci profetul Calchas care era de față tâlmăci această arătare prin vorbele următoare: «După cum acest șarpe a mâncat puii din cuib, împreună cu mama lor, tot astfel noi vom cuprinde și vom dărâma Troia;

nouă ani însă va trebui să luptăm, precum el a înghițit nouă păsări și numai în anul al zecilea vom cuceri puternica cetate».

Tălmăcirea făcută de profetul Calchas a fost primită cu adânci suspine de întreaga armată.

Iată cum ne descrie poetul Homer întâmplarea minunată din portul Aulis :

Parcă-i daunăzi, când vasele noastre s'au strâns în Aulida,
Nenorocire să-i ducă lui Priam și celor din Troia.
Noi împrejur la un șipot jertfiam pe altarele sfinte
Zeilor jertfe depline de boi, sub platanul
Mândru, de unde curgea din isvor așa limpede apă.
Groaznic atunci o minune, balaur cu spețele roșii
Ochilor noștri s'arată, sfetit de olimpicul Zeus.
El din altar, de desupt, iăsnind, s'a urcat în platanul,
Unde pe ramura cea mai de sus, tremurând pe sub frunze
Stau pitulate în cuib piscuind vrăbiuțe plâpânde;
Opt erau toate, cu mama lor nouă. Și puii
El i-a înghițit, pe când ei juiau sărăcușii a jale.
Muma târcoale pe-acolo dedea și-și bocia pușorii,
Dar s'a rotit el atunci și de-o aripă a prins și pe dânsa.
După ce fiara'nghițit-a și puii și vrabia, zeul,
Care pe ea o sfetise, făcū o minune,
O prefăcū doar în stană de piatră născutul din Cronos.
Noi am rămas buimăciți la asta privind cu mirare.
Astfel de strașnice semne curmară jertfirile noastre.
Calchas atunci tâlcuind ale zeilor gânduri ne zice:
Ce stați așa uluiți, o Aheilor? Zeus, isvorul
Înfelepciunii, ne-a dat o năprasnică veste
Despre o faptă târzie urmată de-o veșnică slovă.
Tocmai cum fiara înghițit-a o vrabie și pușorii
Opt păsărele golașe, împreună cu vrabia mamă,
Astfel în vremuri alătea și noi vom tot duce războiul,
Iar în al zecilea an cuceri-vom întinsa cetate.
Asta fu vorba lui Calchas, și iată 'mplinitu-s'au toate.
Stați dar cu toții, Aheilor, voi cei falosi de pulpare
Până ce noi să cuprindem orașul mareț al lui Priam. ¹⁾

Plecarea corăbiilor din portul Aulis a fost împedicată multă vreme. Niște vânturi protivnice nu lăsau vasele să poată porni. Pricina eră însăș zeița Diana care se supăraseră pe Agamemnon, fiindcă acesta la o

¹⁾ D. Homer, *Iliada*, II 381, trad. G. Murnu. După aceeași traducere sunt toate citatele noastre din Homer.

vânătoare în Aulis i-a ucis o căprioară consacrată ei și, pe lângă aceasta, a avut îndrăzneala să se fălească că el poate să nimerească cu săgeata mai bine chiar decât Diana.

Întârzierea însă prea mare a armatelor în port și îngrămădirea unei mulțimi atât de mari a făcut să se nască boale printre soldați cari muriau cu duimul și o mișcare și o neliniște a lor care amenința cu revolta începuseră să se producă în armată. Atunci Calchas vesti în public că Agamemnon trebuie să împace supărarea Diane și să jertfească pe altarul zeiței ceea ce avea el mai scump și mai frumos, pe fiica lui, pe Iphigenia.

Auzind aceasta Agamemnon, e cuprins de o nepusă groază. El nu putea să se învoiască la acest sacrificiu și mai bine vrea să renunțe la întreaga expedițiune și la ori ce glorie de cât să moară scumpa sa fiică. De aceea, și trimise el pe pristavul său Talthybios ca să dea drumul armatelor și să le trimească acasă.

Atunci între el și fratele său Menelau se iscă o ceartă grozavă. Totuș, după lungi discuții, fu convins în cele din urmă Agamemnon ca să trimească soției sale la Mycene o scrisoare prin care să o roage să-i trimească pe Iphigenia în lagăr, sub pretextul că avea să o logodească cu Achille, căci acesta n'ar voi să plece din Aulis mai înainte de a se fi asigurat de această căsătorie.

Totuș, Agamemnon s'a căit în curând de această hotărâre a sa și, în aceeaș noapte, a scris o a doua scrisoare pe care a încredințat-o într'ascuns unui vechiu și credincios sclav al său și prin care îi spunea Clytemnestrei, soției sale, să nu-i mai trimească pe Iphigenia, de oare ce Achille a amânat pentru mai

târziu căsătoria sa. Menelau însă, care cunoștea sufletul schimbăcios al fratelui său, îndată ce a plecat primul sclav, a înconjurat cortul lui Agamemnon cu paznici și, când sclavul al doilea a voit să iasă din lagăr, a pus mâna pe el și ia luat scrisoarea. Cunosând cele cuprinse în ea, Menelau supărat se duce din nou la Agamemnon cu care a avut o discuție violentă, acuzându-l de trădare. Planul de a veni Iphigenia a rămas totuș în picioare.

Iată cum ne descrie poetul Euripide discuția dintre Agamemnon și Menelau:

Agamemnon. — Prea te areți iscusit, Menelau. E o adevărată nenorocire gura pusă pe ceartă.

Menelau — Nimic nu este mai urît, decât un suflet nehotărît, iar pentru prietini nimic mai nesigur. Ascultă-mă, vreau să te conving. Nu te supără că am să-ți spun numai adevărul și am să-ți spun destul de respicat. Ți-aduci tu aminte de vremea când căutai să fii ales de conducătorul Grecilor împotriva Troienilor, când te prefăceai că nu umbli după această cinste, dar în sufletul tău ardeai de dorința de a ajunge la ea? Ce modest și umilit păreai atunci! Intindeai mâna ta tuturora; ușa îți eră deschisă la ori cine voia să intre. Tuturora, chiar și acelora cari nu doriau, le dedeai prilejul de a-ți adresă un cuvânt: pe astfel de căi umblai să ajungi la o demnitate pe care o doriau cu toții, dar pentru care tu erai ahtiat. În cele din urmă ai fost ales comandant: îndată ai devenit un alt om. Amicilor tăi de eri nu le mai areți aceeaș prietenie.

Nimeni nu se mai poate apropia de tine: te închizi în casă și numai arareori te mai areți în lume. Un om cinstit, când ajunge într'o situație înaltă, nu trebuie să și schimbe astfel purtarea; ba, din potrivă, tocmai

atunci se cade să rămână credincios prietenilor săi, fiindcă poate să le folosească în situația în care se află. Aceasta este întâia imputare ce ți-o fac și în această privință te găsesc vinovat. — Ajungi mai târziu în Aulis. Oștirile grecești sunt neputincioase, căci zeii pedepsind îngâmfarea ta ne refuză vântul favorabil. Mulțimile cer concedierea flotei, pierzându-și vremea în Aulis. Ce mutră nenorocită făceai la gândul că nu vei mai comanda celor peste o mie de corăbii cari aveau să umple de armele noastre palatul lui Priam! Și mă chemai în ajutorul tău: Ce-i de făcut? Îmi ziceai. Cum o să ies din această încurcătură?

Să perd comandamentul și nădejdea unei strălucite glorii? — Atunci Calchas vestește, înaintea altarului, că trebuie să sacrifici pe fiica ta zeiței Diana, că numai astfel se va deschide Grecilor marea: te-ai bucurat, erai fericit să făgăduiești acest sacrificiu și, de bună voia ta — nu poți spune că te-a silit cineva — ai trimis vorbă soției tale, să vină aci copila ta, sub pretextul de a o căsători cu Achille. În urmă îți schimbi părerea; ești surprins scriind o altă scrisoare în care te declarai ucigașul fiicei tale.

Dar, aceluiaș ceriu i-ai făgăduit și sacrificarea ei! Așa se întâmplă cu cei mai mulți oameni, când ajung la putere; caută să o câștige pe toate căile și prin toate mijloacele, iar, când o au în mână, cad ca niște nenorociți, fie din prostia poporului pe care îl conduc, fie din neputința lor de a guvernă mulțimile. Cât pentru mine, eu deplâng soarta nenorocită a Greciei. Voiă să facă un războiu care aveà să-i aducă o mare glorie: acum însă va trebui să lase nepedepsiți pe acești barbari, și să se facă de râs din cauza ta și a fiicei tale. Nici odată eu n'aș încredința unui om, fiindcă e bogat și puternic, cârmuirea unei țări sau conducerea

unei armate. Pentru un șef de stat e nevoie de bun simț și acest rol ori ce om poate să-l îndeplinească, dacă este deștept.

Agamemnon. — La rândul meu, și eu, Menelau, am să-ți fac imputările mele, dar pe scurt și fără să-ți arunc priviri dușmănoase sau să depășesc măsura, căci îmi ești frate; un om cinstit trebuie să fie cum-pătat în toate; De ce te uiți așa încruntat? Cine te-a supărat? Ce vrei tu? Fără îndoială, o soție cinstită. Ei bine, nu stă în puterea mea să-ți o dau: de ce n'ai știut să conduci mai bine pe cea pe care ai avut-o? Trebuie să port eu vina greșalelor tale, eu, care n'am nimic să-mi imput? Te supără poate dorința mea de a ajunge la glorie? Sunt eu un nebun, fiindcă am revenit asupra unei hotărâri nenorocite, ca să apuc pe o cale mai bună? Sau nebun ești tu însuși care ai pierdut o femeie necredincioasă și care acum vrei să-ți-o capeți înapoi, măcar că zeii ți-au făcut un bine, scăpându-te de ea? Peșitorii ei de odinioară au făcut o mare greșală când, spre a dobândi pe această femeie, au jurat tot ceea ce a vrut tatăl ei Tyndar. Dar, Speranța este o zeiță, pe cât mi se pare mie; ea, zeița i-a hotărât să facă acest jurământ, mai mult decât tine și puterea ta! Ia-ți-i cu tine, fă războiul cu ei: ei, în nebunia lor, sunt gata la aceasta. Dar, nu uită că zeii nu sunt orbi: ei cunosc jurămintele făcute de silă și pe cari nu suntem obligați să le ținem. Nu, eu n'am să-mi ucid copiii. N'are să se spună într-o zi că tu ți-ai văzut împlinindu-ți-se visul, în contra oricărei dreptăți, prin pedepsirea unei soții nevrednice; în vreme ce eu să mă prăpădesc în lacrimi, ziua și noaptea, pentru că am călcat legile omenești și dum-nezești, omorându-mi propriul meu copil. Iată, în puține

cuvinte, clare și hotărâte, ceea ce voiam să-ți spun. Dacă nu-ți vii în minți, eu voiu ști ce am să fac.

Pe când cei doi frați se sfădiau și-și aduceau unul altuia învinuiri și imputări, se vestește deodată sosirea Clytemnestrei, împreună cu fiică sa Iphigenia și cu micul Oreste. Obosiți de cale lungă, poposesc lângă un izvor, afară din lagăr; deshămând caii, le dă drumul să pască în earbă verde și trimit știre lui Agamemnon că au sosit.

Vestea aceasta pune pe Agamemnon într'o mare încurcătură și-l aruncă într'o adâncă disperare. Cum să dea ochii cu soția sa, cum să-i descopere adevărata cauză a chemării lor la Aulis? Chemase prin scrisoare pe fiica sa să o mărite cu Achille și acum să fie ucigașul ei!

Iată cum descrie poetul Euripide prima întâlnire la Aulis a lui Agamemnon cu Iphigenia:

Iphigenia. — Ce fericită mă simt, dragă tată, că după un timp așa de lung, te văz din nou.

Agamemnon. — Și eu, fiica mea; de așîșderea mă simt fericit că te văz din nou.

Iphigenia. — Te salut! Bine ai făcut, tată, că m'ai chemat la tine.

Agamemnon. — Nu știu, draga mea, de am făcut bine, ori de am făcut rău.

Iphigenia. — Mă revezi cu plăcere; și totuș ce îngrijorat te uiți la mine.

Agamemnon. — Multe griji are un rege, un comandant de armată.

Iphigenia. — Deocamdată gândește-te la mine și lasă la o parte alte gânduri.

Agamemnon. — La tine mă gândesc, numai la tine singură, în această clipă, nu aiurea.

Iphigenia. — Descrețește-ți dar fruntea: vezi-mă cu toată dragostea.

Agamemnon. — Uite, mă bucur, pe cât pot să mă bucur de vederea ta, dragă copilă.

Iphigenia. — Cu toate astea, ai în ochii tăi lacrimi.

Agamemnon. — Fiindcă o lungă despărțire ne așteaptă.

Iphigenia. — Nu știu, prea scumpe tată, ce vrei să spui, deși știu ce vrei să spui.

Agamemnon. — Cu cât grăești mai cu minte, cu atât mai mult mă înduioșezi.

Iphigenia. — Ei bine, am să-ți spun glume pentru ca să te fac vesel.

Agamemnon. — Vai, n'am putere să tac. Ei bine fiica mea,...

Iphigenia. — Rămâi acasă, tată, lângă copiii tăi.

Agamemnon. — Aș voi-o; voința însă nu stă în puterea mea și aceasta mă face să sufer.

Iphigenia. — Piară luptele și necazurile pe cari ni le face Menelau.

Agamemnon. — Mai întâi vor pieri alții și aceasta mă omoară.

Iphigenia. — Ce mult ai stat departe de noi aci, în portul Aulis!

Agamemnon. — O piedică mă ține pe loc și nu mă lasă să pornesc cu armatele.

Iphigenia. — Unde se spune că locuiesc Phrygienii, tată?

Agamemnon. -- Unde n'ar fi trebuit să locuiască niciodată Paris, fiul lui Priam.

Iphigenia. — Pleci așa dară pentru o lungă călătorie, tată, părăsindu-ne aci.

Agamemnon. — Și tu, fiica mea, și tu ai să faci, ca și tatăl tău.

Iphigenia. — Ah, dacă ți-ar fi îngăduit să mă iai cu tine și mie să te însoțesc.

Agamemnon. — Și tu ai să faci o călătorie acolo, de unde îți vei aduce aminte de tatăl tău.

Iphigenia. — Voiu pleca împreună cu mama sau voiu face drumul singură?

Agamemnon. — Singură, și fără tatăl tău și fără mama ta.

Iphigenia. — Vrei poate, tată, să mă așezi într'o altă familie?

Agamemnon. — Să lăsăm asta; fetele nu trebuie să știe astfel de lucruri.

Iphigenia. — Caută să te întorci repede, tată, din țara Phrygienilor, după ce-i vei fi biruit.

Agamemnon. — Am mai întâi să îndeplinesc un sacrificiu aici.

Iphigenia. — Dar îngăduie-ne să privim și noi, alături de tine, dacă ne este permis.

Agamemnon. — Vei vedeà tot; tu vei sta lângă apa de purificare.

Iphigenia. — Vom face, tată, vr'un cor împrejurul altarului?

Agamemnon. — Ce fericită ești tu care nu știi nimica! Dar intră în cortul meu și dă-mi mai întâiu o sărutare, ori cât de amară ar fi, dă-mi mâna ta, fiindcă așa de mult ai să fii departe de tatăl tău... Mă opresc de a vorbi, căci desmerdându-te simt cum ochii mi se udă de lacrimi. Pleacă deci.

Rămânând Agamemnon numai cu soția sa Clytemnestra, îi explică lacrimile sale prin aceea că fiica lor, căsătorindu-se cu Achille, el aveà să fie separat de ea pentru multă vreme. În timpul acesta sosește și Achille care nu înțelegeà nimic din cele ce se vorbià de nunta sa și numai mai târziu și a dat seama de apucătura lui Agamemnon.

7. RUGAREA IPHIGENIEI.

După ce s'a dat pe față scopul chemării Iphigeniei la Aulis, Clytemnestra încarcă pe Agamemnon de ocări, iar fiica sa, aruncându-se la picioarele tatălui, îl roagă să nu o omoare, sacrificând-o pe altarul Dianei:

„Dacă aş aveà, dragă tată, glasul dulce al lui Orpheu, pentru ca prin cântec să pot înmuià inimile, să pot mişcă pietrile, să pot îmblânzi pe acei pe cari aş voi, la aceste cântece aş alergà acum. Dar, deocamdată, toată puterea mea stă în lacrimi. Acestea ți le aduc, căci atâta pot. Pun la picioarele tale ca rugăciune, corpul meu însuș, pe care aceasta l-a născut pentru tine. Nu mă face să mor înainte de vreme: lumina vieții este așa de dulce; nu mă trimite în întunericul pământului. Eu sunt cea dintâi ființă care ți-am zis tată, pe care o ai numit fiică; cea dintâi care, apropiindu-mi trupul de genunchii tăi, ți-am dat desmierdări și mi-ai dat desmierdări. Atunci îmi spuneai: „O să trăesc eu să te văz, scumpă fetișă, trăind fericită și înflorind la căminul unui bărbat vrednic de mine? Iar eu, atârănându-mă de gâtul tău, alipindu-mă de obrații tăi pe cari mâna mea îi mai atinge și acum, îți ziceam: Ce voi putea face pentru tine? Putea-voiu să-ți dau, dragă tată, la bătrânețe, o dulce ospitalitate în casa mea, răsplătind necazurile tale și îngrijirile tale ce-mi dai din copilărie? Am păstrat amintirea acestor cuvinte; iar tu, tu le ai uitat, tu vrei ca acum să mor. O, nu, te conjur, pe bunicul Pelops, pe tatăl tău Atreu, pe această mamă care m'a născut în dureri și care pentru a doua oară suferă acum pentru mine aceleași chinuri. Ce am eu cu iubirea lui Paris și a Elenei? Și, dacă Paris a venit în Grecia, trebuie eu, dragă tată, să mor? Intoarce-ți ochii spre

mine, aruncă-mi o privire dulce și dă-mi o sărutare, pentru ca murind să duc cu mine cel puțin această amintire de tine, dacă rugămințile mele nu te pot înduioșa. Iar tu frățiorul meu, tu nu ești decât un sprijin slab pentru cei cari te iubesc; plângi cel puțin cu mine și imploră și tu pe tata să nu facă să moară sora ta; și copiii au un sentiment oare care de nenorocirile noastre. Uite, tată, cum te roagă el, măcar că nu poate să vorbească! Cruță-mă, aibi milă de viața mea! Te implorăm noi amândoi, pe acești obraji pe cari îi atingem, el, băiat mititel, eu fată mare. În sfârșit, rugăciunea mea fierbinte este: lumina vieții e dulce, cei morți nu simțesc nimic. E nebun cine dorește moartea! Mai bine o viață plină de suferințe, decât o moarte plină de glorie“.

Agamemnon cu lacrimile în ochi îi răspunde:

«Știu, când trebuie să am milă și știu de asemenea, când nu trebuie să am. Eu îmi iubesc copiii; altfel aș fi un tată denaturat. E grozav pentru mine, femeie, — zice adresându-se soției sale Clytemnestra — să consimt la acest sacrificiu; e de asemenea grozav să nu consimt. Ce să fac? Vezi această armată, cât de mare este, vezi pe toți acești Greci înarmați până în dinți, cari, dacă nu te sacrific, cum îmi poruncește oracolul lui Calchas, nu vor putea să meargă împotriva fortăreței Iliului, nici să dărîme zidurile strălucite ale Troiei. O nebunie întreagă a cuprins armata grecească de a pleca cât mai de grabă cu corăbiile spre țara Barbarilor spre a pune capăt răpirilor de femei din Grecia. Ei vor omorî pe fiicele mele rămase la Argos, ei vă vor omorî pe voi amândoi și pe mine însumi, dacă nu mă voiu supune ordinului sfânt al zeiței. Nu, copila mea, nu este Menelau care îmi dă porunci acum, nu e voința lui pe care trebuie să o

ascult, ci este a Greciei întregi, căreia, vrând nevrând, trebuie să te sacrific. Impotriva acestei porunci a Greciei nu mă pot opune. Intru cât atârnă, draga mea, de tine și de mine, trebuie să liberăm Grecia; trebuie ca Grecii să nu mai lase ca femeile lor să fie răpite de Barbari».

Armata întreagă cerând cu stăruință sacrificarea Iphigeniei și Achille declarând că-și pune capăt zilelor singur, dacă nu o va putea apăra, fecioara se hotărăște să moară pentru patrie, adresând părinților ei următoarele cuvinte:

«Ascultați-mă, ascultă-mă, mamă: căci văz că te superi de geaba pe bărbatul tău. De ce să mai încercăm cu îndărătnicie un lucru care nu mai este cu putință? Trebuie să mulțumim acestui Achille pentru devotamentul său; dar, în acelaș timp, bagă de seamă să nu ridicăm împotriva noastră toată armata, fără nici un folos pentru noi și să aduci și vr'o nenorocire acestui om. De aceea, ascultă-mă, mamă, la ce hotărîre m'am oprit: Sunt gata să mor: vreau însă ca această moarte să fie însoțită de glorie; vreau să gonesc din inima mea orice lașitate. Astăzi sunt îndreptați asupra mea ochii Greciei întregi: atârnă numai de mine ca flota grecească să plece, ca Troia să fie distrusă, ca Barbarii să respecte pe viitor femeile Grecilor, ca de aci înainte să nu mai îndrăznească să le răpească din Elada, după ce vor fi ispășit păcatul pentru răpirea Elenei și pentru crima lui Paris. Toate acestea le voiu răscumpăra prin moartea mea, iar liberarea Greciei va fi gloria mea vecinică. Dar, nici nu se cade să țin atâta la viața mea proprie. Tu m'ai născut pentru toți Grecii, nu numai pentru tine. Și, în vreme ce mii de oameni acoperiți cu scuturile, în vreme ce alte mii de oameni cu vâslele în mâini sunt

gata să răsbune ocara adusă patriei, sunt gata să lupte împotriva dușmanilor și să moară pentru Grecia, viața unei singure femei are să fie pedică? Ar fi asta pe drept? Dar, mai este încă ceva. Nu se cade ca acest om — Achille — să intre în neînțelegere, pentru o femeie, cu Grecia întreagă, sau să se sinucidă: viața unui singur bărbat este mai de preț decât viața a o mie de femei. Și dacă Diana cere sângele meu, o să mă împotrivesc voinței unei zeițe, eu o biată muritoare? Nu, asta e cu neputință. Imi dau deci viața pentru Grecia. «*Sacrificați-mă, distrugeți Troia!*» iată ce va aminti în veci numele meu de Iphigenia; iată copiii mei, iată căsătoria mea, iată gloria mea. Se cuvine, dragă mamă, ca Grecii să stăpânească peste Barbari, iar nu Barbarii peste Greci: căci aceștia sunt născuți ca să fie sclavi, Grecii însă, liberi».

În clipa în care Iphigenia avea să primească lovitura fatală, dispare deodată și în locul ei Diana pune sub cuțitul preotului o căprioară. Toți cei de față sunt încredințați că Iphigenia a fost ridicată în ceriu și dusă să locuiască printre zei. Ea însă a fost dusă departe, pe țărmul Scythiei, pentru ca să servească acolo ca preoteasă a Diane din Taurida (la Cherson, pe malurile Dnieprului).

8. LUPTELE HOMERICE DE LA TROIA.

Pornind corăbiile grecești din portul Aulis, ajunseră, cu vântul prielnic trimis de zeița Diana, la insula Chryse, de lângă Lemnos. Aci făcură un popas gloatele, debarcând pe uscat, pentru ca să caute altarul nimfei Chryse, la care să aducă jertfă; căci, după un oracol al zeului Apollo, Troia nu putea fi cucerită.

înainte de a se fi făcut sacrificii pe altarul acelei nimfe. Altarul acesta fusese ridicat de eroul Iason cu prilejul trecerii sale pe aci în drumul spre Colchis; la el s'a oprit și Hercule ca să aducă sacrificii, când se dusesese să cuprinză Troia.

Eroul Philoctet, regele Malienilor de la Oeta, care era în posesiunea arcului și a săgeților lui Hercule, fiindcă însoțise pe acest erou cu prilejul primei cuceriri a Troiei, știa unde se găsește acest altar al nimfei și se puse la îndemâna tovarășilor săi de acum ca să-i conducă la el. Când însă a ajuns la altar, căzut după atâția ani în ruină și acoperit de tot felul de burueni, un șarpe care păzia altarul s'a repezit la Philoctet, și l-a mușcat de picior. Din pricina acestei răni înveninate, bietul Philoctet a avut să sufere atâta durere și chin că nici ziua nici noaptea nu se putea odihni și nu putea să contenească din plânsete și vaete. Aceasta împiedică jertfele ce se aduceau și pe deasupra rana infectându-se, producea un miros urât și de nesuferit. Armata ne mai putându-l răbdă, cei doi Atrizi, Agamemnon și Menelau, la sfatul înțeleptului Ulysse, hotărâsc să se scape de el și, cu toate că Philoctet era unul din cei mai mari eroi care a adus adevărate servicii patriei sale, a fost urcat într-o barcă, pe când flota trecea pe lângă insula Lemnos, și depus pe uscat, în vreme ce el dormea, pe un țărm pustiu și nelocuit de oameni. Alături de el îi lăsară arcul și săgețile, împreună cu ceva de ale mâncării și cu hainele ce le avea. În această stare îl părăsiră în voia sorții. Nouă ani a trebuit să trăiască nenorocitul erou aci în suferință și mizerie și numai în al zecilea an, de oarece Troia nu putea fi cucerită fără armele lui, a fost căutat de tovarăși și dus la Troia în lagărul grecesc ¹⁾.

1. Vezi *Legende și Povești antice*, pag. 153.

Când au ajuns Grecii la Troia, le ieșiră înainte nenumăratele trupe ale regelui Priam ca să-i împiedice să debarce pe uscat. Aceste trupe erau comandate de viteazul Hector, cel mai strălucit dintre fiii regelui; regele însuș, fiind prea bătrân, nu mai putea să ia parte la lupte.

Cel dintâiu dintre Greci care a pus piciorul pe pământul dușman a fost Protesilau. Acesta, cu toate că știa bine că un oracol făcuse prevestirea că cel dintâi Grec care va pune piciorul pe pământul troian va avea să moară și cu toate că era căsătorit de curând cu tânăra și frumoasa Laodamia, totuș n'a stat nici o clipă la îndoială să se sacrifice pentru patria sa și a cerut pentru sine această mare cinste. Sărind din corabie și repezindu-se în mijlocul dușmanilor amenințători, a fost lovit de o săgeată aruncată din arcul lui Hector și s'a prăbușit la pământ în nesimțire.

Când, mai târziu, tânăra sa soție a aflat despre moartea eroică a bărbatului ei, cuprinsă de o jale adâncă și de o desnădăjduită întristare, s'a rugat în genunchi de zeii din Infern să-i îngăduiască ca, cel puțin trei ore, să mai poată sta de vorbă cu soțul ei mort, Protesilau. Zeilor, făcându-li-se milă de iubirea nenorocită a Laodamiei, însărcinată pe crainicul lor Mercur să conducă pe Protesilau câteva ore lângă soția sa. Când însă Protesilau a trebuit să se întoarcă iarăș în împărăția lui Pluton, soția sa ne mai putând să trăiască singură, fără bărbatul ei atât de iubit, și-a curmat zilele. În fața Troiei, pe țărmul tragic al Hellespontului, se putea arăta călătorului de mai târziu niște ulmi crescuți pe mormântul tânărului rege Protesilau. Ramurile acestor ulmi, din partea dinspre Troia, înflorau la începutul primăveri mai repede decât ale altor copaci

dar, și florile, tot mai repede se vestejiau, ca un semn oarecum că ele jelesc moartea timpurie a tânărului erou, mort la Troia.

Indată după căderea lui Protesilau, Grecii debarcă pe țărmul aziatic al Troiei, și o luptă se încinge numai decât între amândouă gloatele pentru răsbunarea celui mort. În fruntea Grecilor se răsboia Achille, în fruntea Troienilor Hector și Cycnus.

Acesta din urmă era un fiu al lui Neptun, zeul mării, și trecea ca un erou nebiruit, fiind, ca și Achille, invulnerabil. Asupra lui s'a repezit mai întâiu Pelidul, dar, ori câte săgeți îl loviau, el rămânea neatins. Atunci simțind Achille că protivnicul său nu putea să fie rănit, i-a aruncat de câteva ori scutul în față, lăsându-l năuc; apoi, prinzându-l în mâinile sale vânjoase, îl sugrumă, omorându-l și trântindu-l de pământ. Moartea acestui erou care era socotit de nebiruit, băgă groaza în Troieni cari se retraseră, dând răgaz Grecilor să se întărească în lagăre la poalele cetății.

Înainte de a se începe adevăratele lupte, Grecii mai încercară încă odată să convingă pe Troieni, de nevoia de a le predă pe Elena și de a înlătură astfel războiul pe care îl presimțiau că va fi îndelungat. De aceea, se hotărîră să trimeată în cetate o solie compusă din Menelau și Ulysse cari să ceară pe Elena și tesaurele pe cari ea le-a luat odată cu plecarea ei împreună cu Paris. Solia a fost destul de bine primită și s'au găsit mulți Troieni cari să fie de părerea că cererile Argivilor sunt îndreptățite. Între aceștia era și Antenor, un bătrân cu minte, cel mai de seamă dintre bărbații din Troia care a primit deputațiunea în palatul său. La îndemnul acestuia s'a hotărît să se facă o adunare de popor. În această adunare a luat întâiu cuvântul Menelau care a arătat în puține cuvinte in-

sulta ce i s'a făcut, răpindu-i-se soția. După el a vorbit Ulysse. Acesta a ținut un discurs care a făcut o adâncă impresie asupra celor de față, el fiind nu numai cel mai iscusit dintre toți Grecii, dar și un orator, cum nu s'a mai auzit până atunci la Troia.

Poporul în întregime a dat dreptate Grecilor și chiar Elena eră gata să se întoarcă la bărbatul ei de odinioară. Paris însă, s'a împotrivit din toate puterile sale, bizuindu-se pe de o parte pe dorința fraților săi cari țineau să se încunune cu strălucirea unei glorii eterne, iar pe de altă parte pe un oare care Antimachus care, fiind mituit de el, a îndemnat poporul să nu se lase înduplicat de vorbele lui Menelau și ale lui Ulysse, ci, din contră, să omoare pe acești trimiși ai Grecilor.

Bătrânul Priam și viteazul Hector, deși vorbiseră pentru împăcarea cu Grecii, totuș, în cele din urmă, se lăsară convinși de Antimachus; mai ales când Helenus, un frate al lui Paris, care trecea ca profet a tălmăcit un oracol al lui Apollo cumcă zeii ar fi de partea Troienilor. Astfel deputațiunea greacă, lăsată liberă, s'a întors în tabără fără nici un rezultat.

Acum Grecii, ne mai având nici o nădejde de împăcare, încep atacul împotriva cetății. Toate încercările lor însă, de a lua cetatea rămân zadarnice. Ne având destule forțe ca să atace cetatea din toate părțile deodată, se mulțumiră să o asedieze, adecă să o impresoare până se va predă de bună voie. Și, fiindcă Troienii nu se încumetau să iasă dintre zidurile lor ca să se bată cu Grecii, de frica teribilului Achille, armatele acheene începură să pustiască țara în lung și lat.

Și, de oare ce asediul Troiei aveà să țină multă vreme, cetățile din împrejurimi, atât cele de pe uscat

cât și cele de pe apă, aveau să cază pradă trupelor grecești.

Astfel au fost prefăcute în cenușe douăsprezece cetăți de pe apă și unsprezece de pe uscat, iar locuitorii lor, împreună cu regii și prinții lor au fost luați ca sclavi și împărțiți ca pradă de războiu fruntașilor greci.

Moartea lui Troilos

Desen pe un vas antic

Intr'una din luptele ce s'au dat împrejurul cetății a fost omorît și tânărul Troilus, cel mai mic dintre fiii lui Priam. Pe când copilul Troilus, — căci eră mai mult un copil decât un băiat — mână caii pe câmpia din fața Troiei, Achille se repezi furios asupra lui. Copilul dete bice cailor și se refugiază la un altar al lui Apollo, ca să-și găsească scăparea. Locul fiind conștient zeului, copilul se găsea sub ocrotirea lui și deci, în afară de orice primejdie.

Achille totuș apucă, ca un sălbatic, pe copil de bucele părului și-i înfige lancia în pept, lăsându-l mort pe loc. Acest omor nelegiuit eroul avea să-l ispășească într-o zi, căci, din această clipă, zeul Apollo s'a prefăcut în dușman neîmpăcat al lui Achille.

9. PALAMEDE

În cei dintâi ani ai războiului s'a întâmplat și moartea mișelească a lui Palamede, unul dintre cei mai înțelepți eroi ai Grecilor, vestit pentru multele sale invenții militare și pentru sfaturile ce a dat șefilor armatelor acheene.

Atât cu prilejul pregătirii războiului, îndemnând pe eroii greci să ia parte la acest războiu, cât și în timpul îndelungatei șederi a armatelor la Aulis, distrând prin născocirile și invențiile sale pe soldați, acest bărbat priceput și drept, și-a câștigat o mare trecere printre gloatele grecești cari îl socotiau ca cel mai de seamă din toată armata lor. În portul Aulis, foametea ce se iscase o înlătură prin aceea că aduse pe fiicele lui Anius cari prefăceau tot ce atingeau cu mâinile lor în grâu, vin și untdelemn, iar la Troia boalele ce se iviră printre soldați le tămădui, descoperind tot felul de leacuri și măsuri igienice.

Pentru înțelepciunea sa și mai ales pentru curajul său, Achille îl ținea totdeauna pe lângă sine și nimic nu încercă, fără să ceară și sfatul acestui bărbat înțelept și priceput.

Prevăzând cu mintea sa și cu bunul său simț că războiul avea să ție multă vreme, a sfătuit întotdeauna

pe compatrioții săi să prefere pacea războiului. Din această pricină, ajunse în neînțelegere și sfadă cu partizanii războiului și mai ales cu Ulysse care nu putea să-i ierte, între altele, nici faptul că i-a descoperit șiretlicul, când făcea pe nebunul în patria sa Ithaca spre a nu părăsi pe tânăra sa soție Penelopa.

Ura dintre cei doi eroi a crescut și mai mult de când înțelepciunea dreaptă a lui Palamede puneă în umbră înțelepciunea șireată și vicleană a lui Ulysse. Această ură merse așa de departe că Ulysse, ca să scape de Palamede, l-a acuzat de trădare, spunând că ar fi luat bani dela Priam ca să sfătuiască pe Greci să plece din Troia. Ca să isbutească în această pâră a sa, Ulysse a ascuns în cortul lui Palamede, fără știrea acestuia, o anumită sumă de bani și a scris o scrisoare, ca din partea lui Priam către el, în care scrisoare se vorbea de o sumă de bani ce i-ar fi dat ca preț al trădării. Scrisoarea o încredință unui sclav frigian ca să o ducă lui Priam și, în acelaș timp, a pus oamenii săi credincioși ca să prinză pe sclav la ieșirea din tabără. Cu această scrisoare Ulysse se duce la Agamemnon, acuzând pe Palamede de trădare.

Fiind chemat înaintea Consiliului de război al generalilor, Palamede a fost condamnat la moarte prin lapidare.

În urma acestei sentințe, nefericitul Palamede, fără să fi fost vinovat, este târît la marginea mării, unde a fost omorît cu petre și lăsat pe fărîm, ca pradă pentru câini și păsări, Agamemnon neîngăduind să fie înmormântat. Astfel a pierit mișelește cel mai distins și cel mai bun dintre toți Grecii.

Moartea lui Palamede au plătit-o scump mai târziu Grecii. La întoarcerea lor în patrie, Nauplius, tatăl lui Palamede, ca să răsbune moartea fiului său, a ieșit

Înaintea corăbiilor grecești ce se întorceau dela Troia și a aprins în timpul unei furtuni groaznice, noaptea, făclii în cele mai primejdioase locuri, între niște stânci submarine, de pe țărmul Euboeei; cele mai multe corăbii au făcut naufragiu, iar câți au scăpat de valurile mării și au fost aruncați pe uscat, au căzut cu toții de sabia lui Nauplius.

10. CEARTA DINTRE ACHILLE ȘI AGAMEMNON

Trecuseră nouă ani de zile, de când armatele grecești luptau cu îndârjire împotriva Troienilor, fără să-i poată birui, și sosise acum și al zecelea an în care, după o profeție a preotului Calchas, aveă să fie cucerită Troia. Gloatele grecești erau mistuite de tot felul de boale și lipsuri, iar comandanții învrăjbiți trăiau într'o ură de moarte.

Cu prilejul cuceririi orașului Thebe, din apropierea Troiei, locul de naștere al Andromachei, Achille a luat de captivă pe Chryseis, frumoasa fiică a preotului Chryses, și o dăte în dar lui Agamemnon. Tatăl fetii, un bătrân preot al lui Apollo, îmbrăcându-se în haine de sărbătoare, cu cârjă de preot în mână și având pe cap cununa de dafin a zeului, a sosit în lagărul Acheilor ca să-și răscumpere pe bani fata, rugând pe Greci și în special pe Agamemnon ca să-i libereze pe Chryseis, adresându-i următoarele cuvinte:

Voi, căpetenii Atrizi, Achei cu frumoase pulpare,
Fie ca zeli cei sălășluiți pe Olymp să v'ajute
Troia ușor să luați și cu bine s'ajungeți acesă !
Dar sloboziți-mi copila robită, primind aste daruri,
Dacă vă temeți de fiul lui Zeus, de arcașul Apollo».

Cu toate că Grecii într'un glas îl sfătuiră să primească darurile și să cinstească pe preotul zeului, Agamemnon l-a respins cu îngâmfare, spunându-i:

Vezi, o moșnege, să nu te mai prind pe alci la corăbii
Ori între noi zăbovind, ori venindu-ne iarăș încoace:
Mi-e că ți-or fi de prisos și cărji și semnele sfinte.
Nu voiui pe ea s'o slobod, ba chiar cărunți-va 'n robie,
Tocmai în Argos acasă la mine, de țară-i departe,
Pânza jesând la războiu și culcându-se alături de mine.
Du-te dar, nu mă 'ndârji, dacă teafăr dorești să poți merge.

Bătrânul îngrozit pleacă și tăcut se duce la țărmul mării celei pline de vuet, și departe de lagăr își ridică mâinile spre ceriu, rugându-se de Apollo:

Tu cel cu arcul-de argint, tu paznicul Chrysei, Sminteus,
Care vârtos ocrotești Tenedos și Chilla prea sfântă,
Dacă ziditu-ți-am eu dela mine locașul tău mândru,
Ori închinatu-ți-am coapse îngrășate de capre și tauri,
Glasul auzi-mi-l, Doamne, și-o singură vrere 'mplinește-mi:
Stropii de plâns cu săgețile tale plătească-mi Danaii!

Zeul Apollo îi ascultă rugăciunea și pogorindu-se din înaltul Olymp, cu arcul pe umăr și cu tolba cu săgețile în spate, începe să lovească mai întâiu pe catări și pe ogari și, în urmă, chiar și pe soldați. Nouă zile sburară săgețile lui Apollo în tabăra acheeană, iar într'a zecea zi Achille a chemat oștirea la sfat, după povața Junonei, cea cu brațele albe, fiind îngrijată zeița că-i pier toți scumpii ei Danai.

În adunarea poporului, Achille și-a ridicat glasul și a cerut ca un preot sau un zodiac sau un tălmăcitor de vise să le spună pricina pentru care Apollo este supărat și ce jertfe să-i aducă, pentru ca să-l împace și să-i abată urgia.

După ce Achille spuse acestea și se așeză pe scaun.

Iată se scoală între dânsii

Fiul lui Thestor, întâiul fruntaș al proorocilor, Calchas,
Care știa câte au fost mai de mult, câte sunt, câte fi-vor
Și cărmuește ale Achellor vase pe mare spre Troia.

Numai cu darul ghicirii, cu care-l cinstise Apollo.

Om priceput el fiind, ia îndată cuvântul și zice:

Scumpe lui Zeus, Achille, mă 'ndemni să vă spun tuturora
Care să fie necazul arcașului Phoebus-Apollo?

Eu bucuros o voi spune; ia seama tu însă și jură-mi

C'ai să fii gata să sai să m'ajuti cu puterea și graiul;

Doară mă tem să nu supăr cumva între Achei pe acela,

Care-i mai tare ca toți și de care cu toții ascultă.

Birue craiu'n mânia pe cel care-i stă sub poruncă;

Ciuda'i, măcar că o vreme și-o înstrună și o 'năbușe'n sine

Colcăe totuș în peptu-i și cată prilej mai pe urmă

Ca s'o răsbune. Deci chibzue tu dacă vrei să mă aperi.

Atunci se ridică din nou Achille și grăește în
fața tutulora:

Până ce eu mai viez și mai văd pe pământ, lângă-aceste

Vase-adâncate, nici unul din toată Acheimea de față

N'o să te atingă cu mâna 'nvrăjbită, nici chiar Agamemnon,

Care se laudă aci între domni, că e cel mai de frunte.

Imbărbătat de aceste vorbe, Calchas răspunde că
supărarea zeului a fost pricinuită de răpirea fecioarei
Cryseis și că Apollo nu va putea fi împlânzit decât
în clipa, când ea va fi dată înapoi, fără daruri și plată,
părinților ei.

Atunci se ridică puternicul Agamemnon și cu su-
fletul aprins de mânia și cu ochii luminoși, ca văpaia,
privind spre Calchas, se răstește astfel:

Calchas, tu cobe, în veci nu mi-ai spus o prielnică vorbă

Răul plăcutu-ți-a pururi și pururi merit-ai a rele.

Nici ai rostit oare când și nici săvârșit-ai vre-un bine.

Chiar și acum ghicind, Danailor spui tuturora

Cum că de-aceia năcazuri ne dele fintașul Olympic

Numai căci eu am respins bogatul răscumpăr al fetei.

Și asta-i că vreau dinadins ca ea să rămăe la mine.

Totuș voiu da-o 'napoi la părinți, dac'așa e mai bine.

Nu voiu să-mi piară oștirea, ci teafără toată să-mi fie.

Iute gătiți-mi o altă răsplată, ca nu cumva singur

Nerăsplătit să rămăiu între Achei; asta nu se cuvine.

Atunci sculându-se Achille spune:

Cum și de unde să-ji dea inimoșii Achei o răsplată?

Câte-am prădat în orașe din Troia, împărțitu-le-am toate

Nici nu se cade oștirea pe aceste napoi să le ceară

Dă pe Chryseis acum și impacă pe zei, iar Acheii
Te-or dărui întreit și împătrit, dacă bun va fi Zeus
Să pustim a lui Priam cetate temeinică 'n ziduri.

Din nou ridicându-se Agamemnon, îi zice:

Nu-mi fii atât de viclean, cât ești de voinic, o Achille,
Tu cu făptura de zeu, căci n'o să mă birui cu vorba,
Nici vei putea să mă 'nșeli. Ori vrei s'ai rasplată tu singur
Și despoiat să fii eu, de starui să dau pe femei?

Agamemnon voind să fie răsplătit, în locul

Briseis e luată ca sclavă.

Figura 3. Briseis.

fecioarei Chryseis, cu altă sclavă, fie luând pe a lui Achille sau a lui Ajax ori a lui Ulysse, între comandanți s'a născut o mare ceartă și gâlceavă. Achille, decât să cedeze pe sclava sa, frumoasa Briseis, mai bine s'ar

fi întors acasă și ar fi domnit în pace peste Myrmidonii săi din Phthia. Ținuta dârje a lui Achille a îndârjit și mai mult pe Agamemnon, și el care n'ar fi voit poate să aibă numai de cât pe Briseis, acum spune răspicat că tocmai pe Briseis vrea să o aibă în locul fiicei lui Chryses și că lui puțin îi pasă, dacă Achille pleacă înapoi pe corăbii la Phthia.

La aceste vorbe ale lui Agamemnon, Achille este cuprins de o nespusă durere și în mânia sa e cât pe aci să scoată sabia din teacă și să o împlante în peptul trufașului comandant. În această clipa însă sosește din Olymp zeița Minerva, trimeasă de Junona care țineă deopotrivă și la Achille și la Agamemnon. Prinzînd pe Achille de pletele-i aurii, îi zice:

Ha! contenește cu cearta și sabia lasă-ți-o 'n teacă;
Numai cu vorbele ponosluște-l pe el, cum îți vine.
Iată cuvântul imi dau, și el împlinit o să fie:
Daruri frumoase avea-vei odată, de trei ori pe-atăta
Pentru ocara de azi; deci rabdă și-ascultă-ne sfatul.

Achille dă ascultare sfatului zeiții, își bagă sabia în teacă și începe numai cu vorba să mustre pe Agamemnon:

Tu bețivan, tu dulău fără obraz, sperios ca și cerbul!
Nici cu oștirea când-va îndrăsnit-ai să ieși la bătae,
Nici să te-afii pânditor de dușmani cu vitejii de frunte
Dintre Achei, că te temi să nu dai de primejdia morții.
Craiu care storci pe supuși, fiindcă domnești pe netrebnici;
Altfel, Atride, păcatul de acum ți-ar fi fost cel din urmă....

Veni-va o vreme
Când pe Achille cu toții la luptă, dori-l-vor Acheii.
Dar o să fie târziu, căci tu chiar cu toată obida,
Nu vei putea să le-ajuti, când droaie pica-vor sub arma
Cruntului Hector și adânc te va roade năcazul, că astăzi
Nesocotit-ai pe cel mai viteaz luptător din Achaia.

În urmă, Agamemnon trimițînd pe doi crainici ai săi, pe Talthymbios și Eurybates, la cortul lui Achille ca să ia pe Briseis, ei au întâlnit pe erou chiar la

ușa cortului. Acesta, cunoscând motivul sosirii lor, deși mânios, fără să le adreseze nici un cuvânt, le-a predat, pe fecioară prin prietenul său Patroclu iar tânăra fată a părăsit cu multă părere de rău cortul iubitului ei Achille.

Din clipa aceasta, Achille n'a mai putut fi mân-

Briseis luată de Agamemnon.

Desen pe un vas antic.

găiat de insulta adusă de Agamemnon. Supărat și cu lacrimile în ochi, se duce la marginea mării, unde, întinzându-și mâinile rugătoare, imploră ajutorul mamei sale Thetis. Aceasta ieșind din valurile adânci ale apei, sosește numai decât și se așează lângă necăjitul ei fiu. După ce acesta îi istorisește toate cele întâmplate, o roagă ca să se ducă la Jupiter și să-i ceară ca Grecii să fie biruiți de Troieni și să ajungă în lipsă și strâmtorare, până ce vor recunoaște atât ei cât și regele lor nedreptatea ce i s'a făcut. Thetis, făgăduindu-i că-i va împlini dorința, se afundă în adâncul valurilor, iar el rămâne în cortul sau, gândindu-se la vorbele mamei sale, și la frumoasa fecioară ce i-a fost răpită cu de-a sila.

După ce Jupiter se întoarce din Aethiopia, unde

Paris.

După o statuă antică.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

luase parte la un ospăț pe marginea Oceanului, Thetis se duce în Olymp; aci găsim pe Jupiter pe tronul său de aur, îi cade în genunchi și netezându-i barba cu mânuța ei delicată, îl imploră să pedepsească pe Agamemnon și pe Greci. Jupiter îi făgăduiește că o va ascultă.

Junona însă bagă de seamă convorbirea Thetidei cu Jupiter și-i face acestuia imputări că i-a promis ajutor lui Achille și peire Grecilor. Jupiter, deși se așezase tocmai la masă împreună cu ceilalți zei, se scoală în picioare, o respinge dela sine și o amenință că o va pedepsi întocmai ca și altă dată, dacă nu se potolește.

Tu îndrăcito, mereu cu presupusuri îmi stai pânditoare,
Totuș nimic n'ai să poți isbândi, ba mai oropsită

Fi-vei de mine, și asta cu mult mai amar o să-ți fie.

Dacă-i așa precum zici, să ști că-așa mi-e plăcerea.

Sezi și taci molcom acolo și vorba mi-ascultă mai bine

Nu vor putea nici de cum să te-ajute toți zeii Olympici,

Când voiu veni și oiu întinde la tine ne 'nfrânte-mi brațe.

La intervenția fiului lor Vulcan, cearta între cei doi soți, Jupiter și Junona, s'a potolit și

Astfel ei veseli din zorile zilei și până spre seară
Benchetuiiau și-avea parte de masă la fel fiecare.

II. DUELUL DINTRE PARIS ȘI MENELAU

Răsbunarea lui Achille nu întârziează prea mult căci Jupiter trimite lui Agamemnon un vis prin care îi spune să-și înarmeze oștirea întreagă și să pornească îndată spre zidurile cetății, având să cucerească Troia chiar în ziua aceea. Deșteptându-se din somn, își aruncă numai decât mantaua în spate, își ia paloșul

de argint și toiagul ce-l moștenise dela părinți și aleargă la vasele de pe țărmul mării unde se găseau cetele sale de Achei. Aci ținū un sfat cu mai marii oștilor, explicându-le visul ce a visat și arătarea zeului Jupiter. În aceeaș clipă, îi vine un gând năstrușnic care cât pe aci eră să zădărnicească toată munca sa de nouă ani de zile. Se gândi anume să pună armata sa la încercare, îndemnând-o să plece la corăbii și să ia fuga spre casă.

Vrednici în arme Danaî, tovarăși de luptă, prietini,
 Crud a fost Zeus cu mine și tare cu lanțul osândei
 M'a încâtușat. Deși se învoise cu semne, că'n țară
 Nu m'oiu întoarce înainte ca Troia cea tare s'o spulber,
 Totuș acuma s'a pus să mă 'nșele grozav; mă silește
 Fără de sclavă spre Argos să plec după perdere multă.
 Astfel îi place pe semne lui Zeus atotfăitorul...
 Nouă sunt anii trecuți ai marelui Zeus și iată
 Putrede's grinzile, rupte otgoanele dela corăbii.
 Dincolo 'n țară, tânjind, tot stau așteptându-ne acasă
 Dragii copii și nevestele noastre iar, lucrul
 Care n-aduse pe-ai-ci, tot neisprăvit ne rămâne.
 Deci, ascultați-ma toți, să facem cum eu vă voi spune:
 Hai să fugim, cu corăbii cu tot, spre iubită-ne țară,
 Nu mai e chip să luăm a lui Priam întinsă cetate.

Vorba nesocotită a lui Agamemnon stârni în mulțimea adunată dorul de ducă și ca talazurile mării se puseră în mișcare gloatele grecești. Incepură să dea fuga cu toții spre corăbii, ridicând ca un nour pulberea de sub picioarele lor și înghesuindu-se, care mai de care, să se suie în vase sau să le împingă pe vâlăluci în mare. Chiotele lor se ridicau până la ceriu, de bucuria că pleacă spre casă.

Și, fără îndoială, s'ar fi sfârșit cu Grecii și s'ar fi pus capăt acuma războiului, dacă Junona înspăimântată de cele ce vedeă din cer, petrecându-se pe câmpia Troiei, n'ar fi alergat la Minerva și n'ar fi rugat-o să intervie în favoarea iubiților ei Achei. Zeița răs-

boiului, sburând pe aripile ei ușoare din Olymp pe pământ, sosește îndată la corabiile grecești, unde, aflând pe mintosul Ulysse, îi poruncește să dea fuga în tabără și să oprească pe loc mulțimea gata de plecare. Ulysse meșter la cuvânt isbutește cu vorba bună să înduplice gloatele să se întoarcă iarăș în tabără.

Dintre toți numai limbutul Tersit tot făcea gură, răstindu-se, când în dreapta când în stânga, și bârfind cu vorbe murdare acum pe unul acum pe altul. Cu toate că eră slut și spanchiu, strâmb de un picior și cu umerii aduși, flecarul nu mai contenia cu batjocurile sale, ocărând pe Atridul Agamemnon:

Ce te mai jelui și ce vrei, născutule tu din Atreus?
Corturi ai pline de aramă și ai tu în corturi
Multe și alese femei, hărăzite de noi luptătorii
Tie 'naîntea ori cui, dacă noi cucerim vr'o cetate.
Ori mai duci lipsă de aur, comoara ce-ar fi să-ți o îmbie
Vre-un bogătaș dela Troia, cu ea să-și rescumpere fiul
Care legat l-aș aduce, ba eu, ba un altul de-ai noștri?...

Ulysse nu i mai putu răbdă bârfelile, și lovindu-l cu sceptrul în spate, îi spuse:

Nesocolite flecar, ori cât ești la vorbă de meșter
Mântue; nu te sfădii cu mai marii, Tersite, tu singur.
Mai ticălos, mai mârșav, eu nu cred că-i altul ca tine...
Una ți-oiu spune și spusa mea fi-va pe loc împlinită:
Cum te-oiu mai prinde, prostindu-te până într'atâta,
Capul să nu și-l mai poarte pe umeri Ulysse,
Dacă eu nu mi-te înșfac, dacă nu te despoiu de veșminte
Și chisăgindu-te apoi și făcându-te așa de rușine
Nu ți-oiu da drumul de aici cu vaet să pleci la corăbii...

Cetele grecești răseră bine de pățania lui Tersit. Apoi după ce luă cuvântul din nou Ulysse, și apoi Nestor, îndemnând pe oameni la luptă, plecară cu toții, unii să-și ascută armele, alții să-și pregătească scuturile, iar ceilalți fie să-și îngrijească de cai și de care, fie să facă sacrificii zeilor, ca să le stea într'ajutor în lupta pe care cu toții o credeau cea din urmă.

Armia, în urmă, porni ca parjol ce-ar aprinde pământul.
Dudue câmpul și geme la fel ca în vremea când Zeus
Fulgerătorul răsbubue muntele Arima, în jurul
Lui Typhoeus, pe unde se zice că-i iarba culcată.
Astfel la mersul ostirii gemea sub picioare pământul
Greu duduind, căci tare grăbită pășia pe câmpie.

În vremea aceasta într'aripata Iris (curcubeul)
vestitoarea lui Jupiter, vine grăbită din ceriu, sub chipul
lui Polites, fiul lui Priam și vestește Troianilor că se
apropie armata grecească, gata de luptă. Poporul se
repede numai decât la arme și unii călări și alții pe
jos, dau năvală cu toții pe porțile cetății, ieșind cu
alaiu întru întâmpinarea Grecilor.

După ce armatele vin față în față, cu vuete
puternice și cu strigăte de rășboiu, pășește înainte Paris,
cu chipul de zeu, cu blana de pardos în spate, cu pa-
loșul și arcul încovoiat în mâini și învărtind două sulii
cu vârful de aramă și chemând pe Achei să dea peptul
cu el, la luptă în doi. Când îl zărește Menelau că înain-
tează cu atâta trufie în fața armatelor, simte o mare
bucurie, întocmai ca și leul flămând, când îi iese în
cale vr'o pradă mai bună, un cerb sau o capră, căci
își închipuia el că a sosit ceasul în care avea să se
răsbune de furtul Elenei asupra celui mai vinovat om
de acest rășboiu crâncen. Numai decât, cu armele în
mâini, sare din carul său de luptă. Paris, cum îl vede,
o dosește iute prin gloată, vrând să scape de el și,
fiind cuprins de spaimă, întocmai ca și omul care, în-
tâlnind într'o văgăună de munte un șarpe sau o nă-
pârcă, se retrage repede, palid ca moartea. Viteazul
Hector observă pe fratele său și mânios de lașitatea
lui, îl mustră cu grele cuvinte:

Mășave, chip de viteaz, turbat al muerilor lotru
Și amăgitor! Mai bine pierai fără nuntă, mai bine
Nu te nașteai! Aș fi vrut-o și tare ar fi fost mai cu cale
Asta decât de ocară să fii și batjocura lumii.

Menelau.

După o statuă antică.

Cum hohoti-vor pletoșii Achei și cu drept vor mai ride!
Ei și-or fi zis după chip că ești luptător mai de frunte
Tu care n'ai nici un pic de virtute și inimă-in tine...
N'ai vrea cu arma să înfrunți pe rășboinicul Menelas?
Ști-vei atunci dela cine răpit-ai nevasta în floare....

Paris se rușinează de această dojană și se arată gata să se bată în duel cu Menelau pentru Elena și pentru tesaurele ei. Cine va ieși învingător, va avea să aibă pe frumoasa femeie, iar armatele să încheie pace și prietenie și să se întoarcă pe la vetrele lor, unii în Troia, iar ceilalți spre Argosul bogat în cai și spre Achaia, ȧara femeilor mândre.

Atunci Hector, cu toate că din rândurile Grecilor se aruncau asupra sa săgeți și pietre, ieși din mijlocul șirurilor troiene. Agamemnon, văzându-l și înțelegând că eroul vrea să vorbească, face semn cetelor sale să tacă. După ce Hector ajunge între cele două armate, aduce la cunoștinȧa tuturor hotărîrea lui Paris. Menelau ca să pună capăt unui rășboiu sângeros care pricinuisse atâtea nenorociri și atȧta omor, primește propunerea:

Piară dar unul din doi, după cum vrea ursita și moartea,
Iar ca prietenii ceilalți, despartă-se cât mai în grabă.

Menelau însă, cere ca învoiala să fie consfințită și de regele Priam printr'un sacrificiu public, căci, zicea el, tinerii fiind mai svăpăiați ușor își pot călcă cuvântul, pe când bătrânii cari văd și înapoi și înainte, cumpănesc mai bine lucrurile. De aceea, trimite numai decât doi crainici în oraș să aducă pe bătrânul rege, în faȧa armatelor, împreună cu animalele trebuitoare pentru sacrificiu, iar Agamemnon trimite oameni în lagăr ca să aducă de acolo miei. Atȧt Grecii cât și Troienii erau plini de bucurie și de nădejde că rășboiul se va sfârși în curȧnd și că vor putea trăi pe viitor în pace, fiecare pe la căminurile sale.

Intr'aceea Iris subț chipul uneia din fetele lui Priam, se duce la Elena și-i spune că Paris și Menelau se luptă în duel pentru ea și că învingătorul o va avea pe viitor de soție. La auzul acestor vorbe Elena reamintindu-și de trecutul ei de odinioară, o cuprinde dorul de patrie și de părinți și începe să se gândească

Iris.

După o gravură antică.

cu înduioșare la primul ei bărbat. Cu lacrimi în ochi, iese de acasă însoțită numai de două servitoare și se duce la poarta numită scheiană, unde pe un turn înalt steteau regele Priam și bătrânii cetății, pentru ca din depărtare să urmărească luptele tinerilor. Când Elena se apropie de turn, își ziceau încet trecătorii unul altuia, vorbindu-și mai mult în ureche: Pentru o femeie ca asta, mai degrabă zeiță decât femeie, au dreptate popoarele să se lupte între ele și să îndure mizerii; dar, cu toată frumusețea ei, ducă-se acasă la ea, mai înainte ca vre-o nenorocire să ne ajungă pe noi și pe copiii noștri! Priam însă cum o vede, o cheamă la sine:

Vino, copila mea, scumpă copilă, și'n față așază-te aproape,
Vezi-ți bărbatul dintâi, prietinii, rudele tale.
Nu-mi ești tu doar vinovată, ci singuri de vină sunt zeii,
Cari îmi aduseră amarnic rășboiu cu Achei.

Apoi o întreabă de numele fiecărui erou care se distingeă în armata Danailor și Elena îi arată cu degetul, numind pe fiecare pe rând, după numele lor: Asta este marele Agamemnon, celălalt e înțeleptul Ulysse, dincolo este Ajax, fiul lui Telamon, celălalt e Idome-neu, rege din Creta.

În timpul acesta, crainicii aduc mei pentru jertfă. Când ajung în fața celor două armate, Agamemnon și Ulysse își spală mâinile, amestecând vinul din ulcioare adus anume pentru sacrificiu. Apoi taiă smocul de lână dintre coarne și-l împarte, după obiceiul de pe acele vremuri, mai marilor oștilor achee și troiane. În urmă, Agamemnon, ridicându-și mâinile spre cer, zice:

Zeus, părinte prea 'nalte, slăvite stăpân de pe Ida,
Soare tu cel care totul cuprinzi cu privirea și auzul
Și tu Pământ, voi Râuri și voi cei din lumea cealaltă
Cari osândiți pe cei morți, dacă'n viață ei strâmb se jurară,
Voi să fiți martori acum și păziți jurămintele noastre!
Dacă la luptă cumva pe Menelas răpune-va Paris
El pe Elena rămâne stăpân și pe-averile toate;
Noi cei din Argos apoi să ne'ntoarcem pe mare'n corăbii.
Dacă-l omoară bălanul Menelas pe chipeșul Paris
Da-vor Troienii atunci pe Elena și averile toate
Da-vor așîșderea plata rășboiului ce se cuvine
Pildă să fie și celor ce vin după noi, tuturor
Despăgubiri de rășboi, dacă nu vor plăti de la sine
Priam și fiii lui Priam, de îndată ce mort ar fi Paris,
Eu mă voiu bate și atunci și cere-voiu prețul pedepsei
Și-am să tot stărui pe aici până voiu isbândi cu rășboiul.

După ce a înjunghiat mieii și după ce a turnat vin din ulcioare pentru zeii cei vecinici, zise din nou Agamemnon: „Cel care din noi va îndrăsnî să calce această învoială, piară întocmai ca vinul din acest ul-

cior, el și toți ai lui, iar nevasta să-i fie răpită de alții”.

Rugăciunea lui Agamemnon, ca și urarea lui, n'a fost primită de Jupiter. După el, luând cuvântul Priam, spune că trebuie să se întoarcă în oraș, fiindcă nu poate să fie de față la lupta dintre Menelau și fiul său Paris, că, de altfel, zeii din ceriu știu cine este ursit să-și vadă sfârșitul în bătaie.

După plecarea lui Paris, Hector împreună cu Ulysse măsoară cu lancea hotarul în care aveă să se lupte cei doi eroi; apoi trag la sorți cine să facă începutul atacului. Sorțul desemnează pe Paris. În urmă popoarele de ambele părți, pline de îngrijorare, se așează fie care la locul său, aproape de cai, iar cei doi luptători pâșesc înainte între armate.

Întâia lovitură a dat-o Paris, nimerind cu sulița

Paris și Menelau.

După Bucke, Erzähl. aus der alt. Welt.

sa scutul lui Menelau; sulița însă, pe el însuși nu l-a atins, căci s'a încovoiat de tăria scutului. Atunci Menelau tabără asupra lui Paris și învărtind în mâini

lancea-i puternică îi străpunge scutul sclipitor; Paris însă, se apleacă la timp și scapă de moarte. Repede atunci Menelau, trăgându-și spada din teacă, lovește cu putere în coiful lui Paris, dar spada ruptă îi cade din mână. Apucând însă, cu mâna creasta stufoasă a coifului și, cureaua întorcându-se sub barbă, eră cât pe aci să sugrume pe Paris, și să-l târască spre Achei. Zeița Venus însă, protectoarea lui Paris, văzând primejdia în care se găsea favoritul ei, face să se rupă cureaua, lăsând pe eroul grec în mână numai cu coiful. Apoi smulge pe Paris din mijlocul luptelor și-l duce cu sine acasă la palatul lui regal. Aci, cum îl vede Elena, începe să-l ocărăască:

Mi-ai și venit din războiu? Mai bine peria! tu acolo,
Biete, răpus de viteazul ce-mi fusese bărbat înainte.
Tu te mândreai altă dată că-l poți dovedi pe Menelas,
Ori cum te-ai bate cu el, cu vârtutea, cu brațul, cu lancea.

La vorbele acestea Paris îi răspunde:

Nu mă jicni așa rău cu aspre dojeni, o femeie.
Azi dacă el a învins, e doar cu ajutorul Athenei,
Măine-oiu învinge și eu, căci zeii ne-ajută și nouă.

În vremea aceasta Menelau, pe când Paris se află în siguranță acasă, lângă soția sa iubită, îl caută în toate părțile prin oștirea troiană. Nimeni însă nu știă unde se găsește și nimeni nu l-ar fi tănuțit, căci o ură grozavă aveau cu toții pe urzitorul acestui războiu nenorocit.

Atunci se ridică Agamemnon și cere dela Troieni să-i dea pe Elena și averile ei, socotindu-se Menelau, ca învingător. Grecii îl aprobă cu toții, pe când Troienii păstrară o tăcere mută.

Pe când se petreceau toate acestea pe câmpia dinaintea Troiei, zeii din ceriu steteau la masă, în sala de banchete a marelui Jupiter, și chibzuiau între ei, dacă

trebuie sau nu să strice învoiala încheiată între Troieni și Greci. Junona, dușmana neîmpăcată a Dardaniilor, strigă în gura mare că liniște și pace nu va putea fi pe pământ, până ce Troia nu va fi fost dărâmată din temelie. Jupiter, cam fără voia sa, și mai mult ca să facă pe placul soției sale, însărcinează pe Minerva să se ducă în tabăra Troienilor și să-i facă să rupă învoiala. Zeița, întocmai ca o stea care cade din ceriu, aleargă numai decât, în chip de om muritor, și se duce deadreptul la Pandarus, regele Lyciei, care venise cu trupe multe în ajutorul Troienilor, și îi spune:

Vrei tu un stat să-mi ascuți, voinice născut din Lycaon?
Dacă te bizui să tragi cu săgeata cea iute în Menelas,
Dela Troieni vei avea, dela toți, mulțumită și slavă
Și în deosebi dela Paris, ficioru 'mpăratului Priam
Care cu daruri bogate 'mbiate-va îndată pe tine,
Când pe viteazul Menelas de vieață lipsit o să-l vădă,
Pus ca să arză pe rug și ucis de săgețile tale.
Hai dar, ocheste-l acolo pe loc pe bărbatul Menelas.

Pandarus, ușurel de minte, se lasă înduplicat de zeiță și scoțindu-și din tolă o săgeată otrăvită o pune în arc și o face să sboare în peptul lui Menelau. Și, fără îndoială, ar fi pierit de data aceasta eroul grec, dacă Minerva care purtă grija scumpului ei Menelau, n'ar fi făcut să se abată și de astă dată din drumul ei săgeata, nelăsând-o să-i străpungă trupul, ci numai să-l atingă, făcându-i o rană ușoară. Când Agamemnon a văzut pe fratele său rănit și plin de sânge, s'a speriat grozav și prinzându-l în brațe, a început să verse lacrimi și împreună cu el și toți tovarășii lor de arme. Observând însă, că rana nu e mortală a început să mângâie pe Menelau și a chemat numai de cât pe medicul Machaon, fiul lui Aesculap, care îi scoate săgeata din rană și pune în ea leacuri tămăduitoare.

12. LUPTA ZEILOR

Acum lupta începe din nou și de astă dată iau parte la ea chiar și zeii. Junona și Minerva cari nu puteau să ierte pe Paris că în judecata sa a dat preferință zeiței Venus, intră în șirurile de ostași greci, iar Apollo, Marte și Venus luptă alături de Troieni; regele zeilor însă, așezându-se pe tronul său de aur din Olymp, privește întâmplările de pe pământ și cântărește destinul oamenilor muritori.

După moartea lui Pandarus, căzut de mâna vâjnoasă a lui Diomed, Aeneas, fiul Venerii și al lui Anchise, de teamă că trupul neînsuflețit al prietenului său să nu cază în mâna dușmanilor, se repede ca un leu ca să-l apere și dând ocol cadavrului își țineă scutul și lancea ca pază.

Diomed însă, pune mâna pe un bolovan, pe care astăzi n'ar putea să-l urnească din loc doi oameni, și pocnește cu el în șold pe Aeneas care cade jos. Și, de sigur, ar fi pierit de data aceasta eroul troian, dacă mama sa Venus nu l-ar fi prins în brațele ei albe ca zăpada și nu l-ar fi învelit în veșmântul ei strălucit. Atunci crudul Diomede recunoaște pe zeiță și cu lancia sa ascuțită o împunge în mână. Venus țipă de durere și țipă mai ales ca să-și scape pe fiul ei lovit. Apollo, zeul soarelui, îl învâluie la rândul său într-o noapte neagră și-l duce departe de bătaie.

Zăna se duse amețită de amarul durerii
Vinteșă Iris o prinse și-o scoase din deasa mulțime,
Invinețită de chin și cu mâna înroșită de sânge.
Ea nimeri pe năvalnicul Ares la aripa stângă,
Unde ședeă odihnind prin ceață cu lancea și caii
Și ingenunchind, se tot roagă de fratele-i Ares și-i cere

Caii gătiți cu fruntare de aur și astfel îi zice :

Dragul meu frate, fii bun și îndură-te; dă-mi telegaril,
Ca să mă suiu pe Olymp, pe unde șed zeli, căci tare
Sufăr de rana ce-un muritor mi-a făcut-o Tydide.
Cel ce acum ar da pept cu însuș părintele Zeus.

Apoi Venus se urcă în ceriu cu caii lui Marte și se plânge acolo înaintea tatălui ei Jupiter, de ce a pățit la porțile Troiei. Acesta mângăindu-o îi zice zâmbind :

Fata mea, îi zice, războiul doar nu te privește pe tine ;
Grija ta fie mereu legăturile dragi ale nunții,
Armele și bătălia sunt treaba lui Ares și Pallas.

În urmă Marte care împrumutase carul său Venerii spre a se duce în Olymp, voi să se lupte acum și el cu Diomede spre a-l pedepsi pentru rănirea zeiței. Când însă Diomede văzu pe însuș zeul războiului că ia parte la luptă, printre rândurile Troienilor, și-a pierdut cu totul curajul și se gândia cum să se retragă mai repede din rândurile luptătorilor. Minerva însă, apropiindu-se de el, îi îndeamnă să dea înainte și se suie chiar în carul lui, alături de el.

Grabnic ea sue-se alături de craiul Tydide și tare
Scârție osia cea de stejar apăsată de greul
Care-l ducea : era vajnică zină și cel mai de frunte
Dintre bărbați. Luând apoi biciul și frânele Pallas
Repede mână spre Ares întâiu telegarii.
Ares atunci omorâ pe un mal de bărbat, pe Periphas,
Cel mai șoiman din Etoli, chiposul fecior al lui Oheș
Crâncenul zeu îl striviă pe acesta, iar Pallas
Cușma lui Hades și-a pus să n'o vază puternicul Ares.
Cum pe Tydid îl văzu, ucigașul de oameni
Iule-l lasă pe vâlganul Periphas să zacă
Mort, unde-l răpuse curmându-i suflarea;
Fugă pe urmă dădă spre Tydid, strunitorul
Roților. Cum dimpotrivă s'apropie unul de altul
Ares se atinde întâi peste jugul și hăjul
Cailor lui Diomede și turbă dorind să-l omoare.
Sulița însă cu mâna i-o înșfacă zeița
Și dela car i-o împinge de-i zboară incolo zădarnic.
Lancea-i de aramă răpede la rându-l atunci Diomede

Neșovăind, iar Pallas înfige ascuțișul în Ares
Jos în deșerturi, pe unde se încinge colanul de aramă;
Sulița acolo-l rănește și-i sfâșie neteda piele.
Când el o trage înapoi, dă țipăt puternicul Ares
Cât ar țipă în rășboiu pân' la nouă sau zece
Mii de bărbați luptători, când setea de harță s'aprinde.
Cum îl auziră Troienii și Acheii, stătura de groază
Toți tremurând, așa groaznic fu răcnetul cruntului Ares.

13. ANDROMACHA

După ce Venus rănită s'a suit cu carul lui Marte
În Olymp, s'au retras din luptă și ceilalți zei, rămânând
Înaintea porților Troei numai armatele de muritori.
Atunci Helenus, fiul lui Priam, vestit prin cunoștințele sale
În prevestirea viitorului, s'a dus la fratele său Hector,
Ca să-l sfătuiască să se adreseze mamei lor Hecuba
Ca ea, prin jertfe și ofrande, să câștige bunăvoința zeiței Minerva
Pentru luptătorii Troiei. Poate, își ziceau ei, îi se va face milă
Zeiței și se va îndură să îndepărteze dela zidurile cetății
Pe crudul Diomede care făcuse atâta măcel printre trupele dardanice.
Hector dă ascultare sfatului fratelui său și se duce
În oraș ca să întâlnească pe mama sa Hecuba.

Când Hector ajunge la poarta scheană, îl îngrămădesc
Femeile și fetele din Troia, întrebându-l unele de fii sau frați,
Altele de bărbați sau veri. El le mângăie pe toate,
Sfătuindu-le să se roage de zei, căci numai cu ajutorul acestora
Va putea despresura cetatea, iar el se duce deadreptul
La palatul regal al lui Priam. Aci îi iese înainte bătrâna sa mamă
Care, după ce-l îmbrățișează, îi dă dintr'un ulcior vin
Pe care să-i verse ca jertfă pentru zei și să bea și el ca să-și

întremeze puterile și corpul obosit, întrebându-l, în acelaș timp, cu vorbe grăbite de cele ce se petreceau pe câmpul de bătaie. Hector o refuză cu vorbele:

Nu-mi da vin dulce, tu scumpa, 'nchinata mea mamă.
Mi-e să nu-mi iai din puteri și să uit vitejia și avântul.
Nici nu cutez să'nchin lui Zeus, cu mâini nespălate
Paos de vin; e păcat se te apuci a rosti rugăciune
Celui din nouri, de sus, cu mănjala de sânge pe tine.
Du-te tu, mamă, mai iute la templul zeiței Athena
Cea dătătoare de prăzi, la jertfe și doamnele adună.
Jurue apoi că in templu dai jertfe de douăsprezece
Tinere junci neatînse de jug, dacă ea se îndură
Și-are să cruțe cetatea, femeile noastre și fiii
Și dela zlduri, de aici, o să 'nlătore pe Diomedee.
Du-te tu dar la biserica zânei ce dă biruința,
Eu mă voi duce la Paris să-l chem la războiu, dacă dânsul
Vrea să asculte ce-i spun; mai bine înghiți-l-ar pământul.
Ceru-l crescă doar pe el, ca pacoste mare să fie
Tatălui nostru și nouă, copiilor lui și cetății.
Dacă vedea-l-voiu cumva pogorîndu-se în lumea cealaltă
M'oiu ușură de necaz, și uita-voiu amarul vieții.

Astfel grăi Hector, iar mama sa Hecuba pleacă să cheme în palat pe tovarășele sale pe cari să le trimeată prin oraș să adune femeile troiene. În urmă, intrând în camera ei, unde se găseau podoabele aduse din Phoenicia, ia un voal de mătase, cel mai scump pe care îl aveă și pe care aveă de gând să-l dea zeiței Minerva. Apoi iese din palat însoțită de numeroase și venerabile femei troiene.

Ajungând la templul Minervei din vârful cetății, frumoasa Theano, fiica Cissei, soția lui Antenor, le deschide ușile, căci ea eră preoteasa zeiței. Femeile, cu toatele, întonând cântece melodioase, își ridică mâinile spre statua zeiței. Apoi, Theano ia voalul și-l așază pe genunchii zeiței, rugându-i-se cu aceste cuvinte:

Stăntă zejă, tu stălpul cetății, coroană 'ntre zâne,
Starmă tu sulfa lui Diomedee Tydid și pe dânsul
Fă-mi-l să cadă pe brânci 'nainte de porțile schee

Ca să-ți aducem îndată o jertfă de douăsprezece
Tinere junci cari nu știu de jug, dac'ai milă de Troia
Și de-a Troienilor fii și neveste.

Zeița, totuș, n'a dat ascultare rugăciunilor Hecubei.

De aci Hector se duce în palatul lui Paris care nu erà prea departe de palatul regal al lui Priam. Pe Paris găsindu-l lângă frumoasa Elena, începe să-l ocă-rască: „ Nenorocitul, cum stai tu acasă retras, în vreme ce oamenii pier sub zidurile cetății împresu-rate din toate părțile de dușmani. Căci, cine altul de cât tine a aprins acest rășboiu crâncen. Hait, scoală-te, înainte ca cetatea să fi fost mistuită de focul duș-manilor“.

La această dojană a lui Hector, Paris se scoală și pornește la rășboiu. Elena însă, voind să oprească pe Hector, cumnatul ei, acesta îi spune că trebuie să se ducă pe acasă să-și vază nevasta și copilul, căci nu știe dacă are să se mai întoarcă.

Sosind la sine acasă, Hector nu găsește pe Andro-macha, căci aceasta împreună cu copilul Astianax și însoțită de o servitoare, auzind că se dă luptă grea împrejurul zidurilor, se dusese la poarta scheană, unde se suie pe un turn ca să urmărească mișcările luptă-torilor. Hector pleacă în pripă de acasă și ajunge numai de cât la poarta cetății, unde întâlnește pe Andromacha și pe copil în brațele servitoarei. Apro-piindu-se Andromacha de el, îl ia de mână și-i spune:

Inima ta te va perde, sârmane, și n'ai măcar milă
De un copil, care-i prunc, și de mine, o biată femeie.
Voiu văduvi în curând, căci toți au să tabere asupra-ți
Și-au să te omoare degrabă vrăjmași; iar dacă te-oiu pierde
Fi-mi-ar mai bine să intru-în pământ, că doar altă nădejde
N'o să-mi rămâie, când tu vei muri, fără numai
Plâns și suspinuri. Că nu mai trăește nici tata, nici mama.
Știi că pe tata-mi întâi îl ucise măritul Achille,
Când pustii a Cilicilor bine-așezată cetate,
Theba cu înaltele porți. Pe tată-l răpuse, dar totuș

Nu vru de arme să-l prade, de teama muștrării de cuget.
 Șapte-mi erau frășorii acasă și știi că toți șapte
 Ei într-o zi mai de mult se duseră în lumea cealaltă;
 Fură cu toții uciși de Achille pe lângă
 Boii cei grei de picior și alături de oile albe.
 Numai pe mama-a crușat-o, pe ea, împărăteasa din Theba,
 Și cu multime de planuri încoace aducând-o, la urmă
 O desrobi pe o groază de daruri; dar știi că Artēmis,
 Zina cu arcul în casa părintelui meu a trăznit-o.
 Tu-mi ești dar, Hector, și tată și mamă cinstită și frate
 Tu mi ești bărbatul în floare. Deci rogu-te acuma te îndură,
 Stai în cetate pe-aceia la turn, ca să nu-ți lași în urmă
 Fiul lipsit de părinte și văduvă biata-ți femeie.
 Oastea-ți oprește-o pe lângă Smochinul sălbatic, pe unde
 Lesne se urcă în cetate și zidul se bate mai lesne;
 Căci pe acolo de trei ori veniră să încerce vitejii,
 Ajax cei doi cu oștirea și Idomeneus vestitul,
 Frașii Atrizi cu ai lor și voinicul Tydid Diomede,
 Ori că un bun ghicitor, de zei luminat, le-a dat sfatul,
 Ori poate așa dela sine-i silește și-i mână pornirea.

La acestea Hector îi răspunde:

Grijiile acestea, femeie, mă bat și pe mine, dar tare
 Mi-este rușine de ai mei, de bărbați și femei dela Troia,
 Dacă-aș fuși de răsboiu și aș sta tupilat ca mișelul.
 Nu sunt la asta pornit, căci eu m'am deprins să fiu pururi
 Gata de luptă și în rândul întâi la răsboiu să mă-încaer
 Pentru mărirea părintelui meu și a mea și a țării.
 Bine știu totuș, mi-o spune doar mintea și inima-într'una:
 Are să vie o vreme când Troia peri-va și Priam
 Și a lui Priam norod. Dar nu-mi este mie-într'atăta
 Nici de durerea Troienilor, nici de a lui Priam și a mamei
 Nici de a frașilor mei, care, câtu-s de mulți și puternici,
 Tot o să cadă prin colb la lureșul hoardei dușmane;
 Cât mi-e de tine, în ceasul când ti-vei smuncită de vr'unul
 Dintre Achei și vei plânge când el te va duce în robie.
 Dusa prin Argos, vei țese ascultând de porunca stăpânei
 Și din Hyperla sau din Mesēis tu apă căra-vei
 Fără să vrei, că silită vei fi de cumplita nevoie.
 Zice-va, cum te-ar vedea oare-cine că lacrimi te scaldă:
 Asta-i femeia lui Hector, întâiul viteaz, căpitanul
 Oastei troene din vremea răsboiului cel dela Troia.
 Astfel va zice și amarul din nou te va frânge, de jalea
 Soșului, care putea să te scape de jugul robiei.
 Dar să mă-acopere jârna mai bine, să nu văd înaintea
 Ducerea ta în robie, să nu-ți aud glasul durerii!

Astfel grăi și-și întinse mâinile spre micul Astianax care țipând se retrase la pieptul servitoarei speriat de strălucirea coifului de bronz și a crestei ce atârna de pe capul tatălui său. Hector râse de aceasta și râse și mama. În urmă își ia coiful de pe cap și-l pune pe pământ, își sărută copilul, legănându-l în brațe. Apoi, ridicându-și mâinile spre cer, zice:

Zeilor, faceți voi toți ca iubitul meu fiu să ajungă
Cel mai de frunte bărbat la Troieni și ca mine, tot astfel
Vrednic în arme să fie și'n Troia domnească puternic
Și oricine la întorsul din luptă să zici vre-o dată:
E mai viteaz decât tatăl. S'aducă și prăzi încrușite
Dela vrăjmașul ucis, să se bucure sufletul mamei.

După această rugăciune, Hector dă copilul în

Hector și Andromacha.

După o gravură antică.

brațele Andromachei care, strângându-l la peptul ei parfumat, râdea cu lacrimi. Bărbatul, privindu-o cu dragoste îndurerată și netezându-i mâna, îi zice cu iubire: «Sârmană femeie, nu trebuie să-ți amărăști prea

mult inima, căci nimenea nu va fi în stare să mă omoare, dacă nu-mi va fi scris să mor. De ursita sa nu poate să scape nimenea, ori cât de voinic ar fi. De aceea, du-te liniștită acasă, și cată-ți de treburi: vezi de rășboiu și de furcă. Grija armelor lasă-o în seama bărbaților și mai presus de toți, lasă-mi-o mie. În urmă, ridicându-și coiful de jos și-i așează pe cap și pleacă, iar scumpa sa Andromacha se înapoiază acasă cu lacrimile în ochi. Când o văzură servitoarele întorcându-se acasă cu lacrimile pe obraji, încep să bocească pe Hector, ca și când ar fi fost mort.

Curând, după aceea, se întâlnește Hector și cu Paris care îmbrăcase arme sclipitoare și amândoi ajung de odată în mijlocul trupelor troiene, cari, văzând pe comandanți, prind din nou curaj la luptă.

14. DUELUL DINTRE HECTOR ȘI AJAX

Hector, la îndemnul protectorilor săi, Minerva și Apollo, cere Grecilor ca să aleagă pe cel mai vrednic dintre ei cu care să se lupte în duel. Menelau este gata să se bată cu eroul troian. Agamemnon însă, îl oprește, arătându-i ce nebunie face de a se lupta cu un erou de care însuș Achille se teme să dea față.

Bătrânul Nestor propune atunci să se tragă la sorți, pentru ca sorțul să hotărască care dintre fruntașii greci eră destinat să se bată cu Hector. Zarul cade asupra lui Ajax, fiul lui Telamon. Duelul începe și ține o zi întreagă, fără ca să ajungă vreunul să doboare pe adversarul său. De aceea, lupta rămâne nehotărită, iar la despărțire fiecare a rămas cu admira-

țiune pentru protivnicul său, dându-și unul altuia chiar daruri spre amintire.

În urmă, armatele se găsesc iarăși față în față și lupta începe de astă dată mai îndârjită decât ori când mai înainte. Dar pentru ca să-și pună flota la adăpost de orice atac neașteptat, Grecii se apucă să construiască un zid înalt de jur împrejurul taberii lor și al vaselor lor, așezate dealungul țărmului mării.

Hector atunci se hotărăște să atace tocmai aci armatele grecești. De aceea, însoțit de o ceată din cei mai viteji și mai curagioși soldați troieni, pătrunde, omorînd o sumedenie de Achei, până la flota de pe țărmul mării, căutând să-i dea foc; apărarea ei de puternicul Ajax era neîndestulătoare, iar vasele încep să arză în fața Grecilor pe cari îi cuprinde desnădejdea. Se dă alarma și în toate părțile se vorbea acum de renunțarea la un războiu, în care zeii se dăduseră pe partea Troienilor, fiind mai toți generalii greci omorîți sau răniți în ultimele lupte.

15. PATROCLU*

În desnădejdea lor, Grecii își aduseră aminte de Achille. Agamemnon însuș se gândi să-i dea înapoi pe Briseis și împreună cu ea daruri nenumărate. O deputațiune formată din Ulysse, Phoenix și Ajax este trimisă numai decât la Achille, pe care îl găsește în cortul său, cântând la liră. Lângă el ședea prietenul său Patroclu, gata să-l servească, îndată ce și-ar fi isprăvit cântecul.

Deputațiunea intră și se oprește înaintea lui Achille. Eroul se scoală de pe scaun mirat, fără să-și pără-

sească lira pe care o ținea în mână, și, de asemenea, și Patroclu se ridică în picioare la vederea oaspeților neașteptați. Apoi Achille, luându-i de mână, le zice: «Vă salut, dragi prieteni, fie că ați venit numai să mă vedeți, fie că vre-o nevoie mare vă aduce la mine. Căci, cu toată supărarea mea, voi îmi sunteți, fără îndoială, din întreaga armată grecească, cei mai scumpi prieteni». Salutându-i cu aceste cuvinte, îi poștește să șează pe scaune așternute cu purpură, iar lui Patroclu îi spune: Adă o stacană din vinul cel mai tare și dă fiecăruia câte o cupă, căci mi-a sosit în cortul meu cei mai iubiți prieteni.

După ce se ospătară cu mâncare și băutură, Ulysse, cu paharul în mână, ia cuvântul: «Nu de mese bogate, Achille, ducem dorul în cortul Atridului Agamemnon; de acestea, avem acolo din belșug. Tremurăm însă de frică, fiindcă ne amenință o groaznică peire. Troienii, cu tovarășii lor de arme, sunt aproape să pună mâna pe corăbiile noastre, căci Jupiter Olympianul le stă într'ajutor. De aceea, te rugăm, pentru ca mai târziu să nu te căești amar, să aperi pe Achei de nenorocirea ce-j amenință. Când tatăl tău te-a trimis din Phthia la Agamemnon, ți-a spus: «Fiule, cu ajutorul Minervei și al Junonei vei învinge în luptă, dar învingeți și mândria din pept, căci nimic nu prețuește așa de mult ca prietenia. Dacă vrei să fii iubit și de Acheii cei tineri și de Acheii cei bătrâni, înfrânează-ți și mânia din suflet». Tu le ai uitat toate acestea. Dar iată că Agamemnon, îți făgăduiește că-ți va da înapoi pe Briseis a ta, împreună cu daruri bogate și alte și mai multe îți va da în urmă».

La acestea Achille, după ce și-a spus din nou amarul ce-l avea în suflet, a răspuns respicat că nu numai nu va mai lua parte la lupte, dar că e gata chiar ca a doua zi să plece acasă, în patria sa, la Phthia.

Atunci se ridică bătrânul Phoenix cel care a crescut pe Achille din copilărie și cu lacrimi în ochii caută să înduioșeze inima eroului, spunându-i: «Eu, divinule Achille, eu te-am făcut așa precum ești, căci eu te-am crescut și făcut mare. Tu nici odată nu voiai să mă-nân-ci, dacă nu te puneam pe genunchii mei, tu nu mâncai și nu beai, dacă nu ți-aș fi tăiat mai înainte carnea în bucățele și dacă nu ți-aș fi gustat vinul. De câte ori nu mi-ai stropit haina cu vinul ce vărsai din gură, în mult năcăjita ta pruncie! Câte ne-cazuri n'am suferit eu pentru tine! În mintea mea nesăbuită, am crezut totdeauna că deaceea zeii nu mi-au dat copii, pentru ca înfiindu-te pe tine, să-mi fii cândva de ajutor în vr'o primejdie mare. De aceea, te rog, domolește-ți trufia din suflet, și ai milă de noi. Căci și zeii se lasă să fie îmblânziți, ei cari sunt și mai mari și mai tari ca noi muritorii. Pe zei îi împacă oamenii prin rugăciuni și prin jertfe, prin mirosul fumului ce se ridică de pe altarele lor. Căci *Rugile* sunt și ele fiicele marelui Jupiter: schioape, cu fruntea încrețită, de abia ridicându-și privirea, ele merg pe urma *Greșelii*, care este puternică, repede de picior, luând-o totdeauna înainte, străbătând întreg pământul și aruncând zăpăceală printre oameni. *Rugile* însă vin în urmă să aducă leac relelor cari ea le face. Cine cinstește pe aceste fiice ale lui Jupiter, când ele se apropie de oameni, primește un ajutor puternic și ele îi îndeplinesc totdeauna dorința. Când însă le respinge cu asprime, *Rugile* se duc la fiul lui Saturn și-l roagă ca greșala să se țină de pașii aceluia care le-a desprețuit și se răsbună pedepsindu-l. De aceea, Achille, cinstește pe fiicele acestea ale lui Jupiter». Achille rămâne totuș neînduplicat, iar desnădejdea cuprinde sufletele șefilor greci, cari știeau bine că nu vor putea învinge pe Troieni fără ajutorul puternicului Achille.

Patroclu, prietinel nedeapărțit al eroului, ascultă toate acestea și vedeă de departe bătălia și zăpăceala din ce în ce mai mare printre rândurile Grecilor; el vede răniți, rând pe rând, pe Diomede, pe Ulysse, pe Agamemnon, vede pe Hector, sărind peste zidurile cele înalte ale taberii Grecilor și ducând flacăra și foc spre vasele pe cari de abia putea să le apere Ajax des-nădăjduit.

Având convingerea că Troienii se vor îngrozi numai la vederea armele lui Achille și că vor da înapoi, Patroclu roagă pe bunul său prietel să-i împrumute armele și încins cu ele se aruncă numai decât în mijlocul luptei. Și numai decât și căzu la pământ Sarpedon, fiul lui Jupiter, un rege puternic din Lycia și aliat cu Priam. La această vedere, Troienii crezură că în ade-văr ia parte la luptă marele Achille și plini de groază încep să se retragă spre Ilion. Atunci Patroclu ca să le insufle curaj, se repede spre Hector, și eroul grec, lovit mai întâiu de Euphorb, cade sub loviturile zdrene ale lui Hector.

În jurul corpului lui Patroclu se pornește acum o luptă îngrozitoare, la care iau parte mai toți eroii de seamă din ambele tabere, pentru că pe deoparte Grecii voiau să-i ia corpul și să-l ducă la Achille spre a-l înmormânta cu toate onorurile, iar, pe de altă parte, Troienii, stăpâni pe armele lui strălucite, se străduiau din toate puterile să-l târască în triumf spre Ilion.

Iată cum descrie poetul grec această luptă homerică :

Dar mai întâiu îmbrănciră pe-Acheii cei ageri Troienii;
Ei părăsiră pe mort, înlături ferind. Pe nici unul
Nu-l sfârtică, cu toată ahtierea, Troienii, ci numai
Leșu-l dădură spre ei, dar vreme pușină Danali
Se îndepărtară de el, căci lute-i întoarse spre dâșii
Ajax, întâiul bărbat de mândru la chip și de harnic
Printre Achei după neîntrecutul Achille.

Când Hippothoos, fălosul fecior al Pelasgului Leithos,
Prinse să-l tragă de jos de picior în amestecul crâncen
După ce-i trece cureaua și-l leagă între vine la glesne
Numai de dragul Troienilor și a lui Hector, îndată
Moartea-l ajunge; nu-i sare nici unul, cu toată dorința;
A lui Telamon fecior prin gloată s'aruncă la dânsul
Și din aproape-l împunge în chivara-i cea fermecată
Și împodobită cu coamă de cal, și i-o înjândură toată
Lancea trântită de mâna cea grea, și a lui Hippothoos
Creer cu sânge 'mpreună tășnește din rană-i la feava
Suliței și astfel oșteanul e dus, i se curmă puterea
Și a lui Patroclu picior din mână-i alunecă în jărnă
Și pe aproape de mort el însuș pe brânci se prăvale;
Moare departe de țara-i mănoasă-a Larissei și hrana
Dată de dragii părinți el nu-și mai plăti, că-i fu veacul
Scurt și prea tânăr se stinse sub arma novacului Ajax!
Hector îl ia pe viteaz la ochi cu o lucie lance
Ajax o vede nainte, puțin se îndoiaie și scapă
Sulița năzue atunci la domnul Phoceilor, Schediu,
Al lui Iphitus fecior care avuse sălașul la curtea
Lui Panopeus vestitul, stăpân pe-o mulțime de oameni.
Și-l nimerește în andrea pe la umăr; cu boldui-străpunse
Umăru-in partea de sus; lovirea-i de moarte, și Schediu
Cade pe loc răbufnind și zurue arma pe dânsul.

Ajax la rându-i, când Phorchys, cercatul fecior al lui Phenops
Pe Hippothou ocolia, îl chiti pe la mijlocul burții,
Sparse pieptarul de aramă și mâtele-i rupse
Și prăvălindu-se Phorchys cu pumnul apucă pământul.
Și chiuiră Danaii și traseră morții spre sine,
Pe Hippothou și pe Phorchys, și acolo-i prădară de arme.

16. CAII LUI ACHILLE.

Nu numai armele, dar și carul în care s'a luptat
Patroclu eră a lui Achille. El eră tras de niște cai de
origină divină, dăruți de tatăl său Peleu. Cu prilejul
luptei lui Patroclu, acești cai erau mânați de Auto-
medon, vizitiul și tovarășul lui Achille. Iată cum de-
scrie Homer durerea cailor, când văzură că Patroclu,
prietenul stăpânului lor, a căzut mort:

Caii Aeacidului plâneau departe de luptă, din clipa când au simțit că conducătorul lor obicinuit căzuse la pământ, supt loviturile omorîtorului de oameni Hector. În zadar îi zoriă voinicul fiu al lui Diorea, Automedon, când lovindu-i cu biciul ușor, când adresându-le vorbe de îmbărbătare sau amenințătoare; ei refuzau și să intre în mulțime și să se întoarcă la flotă, pe țărmul Hellespontului, și steteau nemișcați, întocmai ca o coloană care se înalță pe mormântul unui erou sau al unei femei ilustre. Astfel steteau ei înhămați la carul măreț, cu capetele aplecate spre pământ. Lacrăme fierbinți picurau din ochii lor și se revărsau pe nisip, atât de mult le părea lor rău de moartea lui Patroclu. Bogata lor coamă este încălцитă și cade în neorânduială împrejurul jugului care îi unește. Fiul lui Saturn vede aceste lacrimi, inima lui se înduioșează de milă, își scutură capul și în mintea sa divină frământă astfel de gânduri: „Bieți telegari! De ce zeii v'au dăruit pe voi lui Peleu, un rege muritor, pe voi cari nu știți nici de bătrânețe nici de moarte? Oare pentru ca să aveți și voi parte de durerile oamenilor? Căci, fără îndoială, din toate ființele cari respiră și cari se mișcă pe pământ, nici una nu este așa de nenorocită ca omul! Dar, Hector n'are să se urce niciodată în mărețul car pe care voi îl trageți: căci n'am să-i îngăduiu aceasta. Nu este destul că a îmbrăcat armura lui Achille și se fălește cu ea? Vă voi da putere, în pept și în genunchi, ca să duceți teafăr pe Automedon în tabără; Troienilor le voi mai permite să birue pe Greci, până ce vor fi sosit la corăbii, până ce soarele va asfinți și va sosi amurgul de seară.

17. ACHILLE DIN NOU LA LUPȚĂ.

În vremea aceasta Pelidul Achille stetea singur lângă corabii și era plin de îngrijorare pentru prietenul său Patroclu, ca nu cumva să-i se fi întâmplat vre-o nenorocire — ceea ce tocmai se întâmplase — când, deodată, vede pe Achei, îngrămădindu-se de pe câmpie spre vasele de pe țărmul mării. Și atunci, își aduce el aminte de o prevestire ce-i făcuse oarecândva mamă-sa că, fiind încă în viață, va pieri cel mai viteaz dintre Myrmidoni. Să fi căzut oare în luptă voinicul Patroclu? Nu, asta e peste putință, și cu toate acestea, era muncit de un presimțământ urit. Il sfătuisese doar să se întoarcă înapoi, îndată ce va fi respins pe dușman și îl povățuisese să nu dea față cu Hector! Pe când își frământă mintea și inima cu aceste gânduri, iată că Antiloch, fiul lui Nestor, cu lacrimi în ochi, îi aduce o crudă știre:

„Ce grozavă veste îți aduc, viteazule Achille! De ce oare trebuie să ni se întâmple nenorociri atât de mari? Patroclu e mort și, împrejurul cadavrului său neînsuflețit, se dă acum o luptă cumplită, căci strălucitul Hector i-a luat armele ca pradă!

La auzul acestor cuvinte, Achille cuprins de o durere adâncă, în urlete înspăimântătoare, apucă cu pumnii cenușa din vatră și și-o pune și pe cap și pe față, murdărindu-și cu ea parfumatele-i veșminte. Își smulge apoi frumoasele plete și se trânteste la pământ, cât de mare era. Sclavele sale, capturate de brațul său vânjos și de cel al lui Patroclu, cu sufletul îndurerat aleargă afară din corturi, scoțând strigăte teribile și îngrămădindu-se împrejurul îndureratului Achille. Se lovesc cu pumnii în piept și, de groază, li se îndoie

genunchii. Antiloch gemea adânc și vărsa șiroae de lacrimi, ținând în mâinile sale mâinile prietenului său chinuit de durere, și fiindu-i teamă ca el să nu-și taie cumva gâtul cu arma.

Pe când Achille scotea gemete grozave, mama sa

Thetis și fiul ei Achille.

După Becker, Erzähl. aus der ant. Welt.

Thetis îl aude din fundul Oceanului și izbucnește și ea în hohote de plâns. Adunându-se în jurul ei toate zânele mării, le grăește cu durere astfel:

«Scumpe surori Neréide, auziți dacă vreți să cunoașteți
Ce amărăciune, ce caznă săracul meu suflet îndură
Vai mie, mamă de plâns a viteazului cel mai de frunte!
După ce biata-am născut un fii arătos și puternic,
Steagul voinicilor, de răsărită ca o verde mlădiță,
Căci bucuos îl creștui ca un pom roditor în grădină,
Pe legănat coraăii trimisu-l-am totmai la Troia,
Ude să ducă războiu cu Troienii. Dar vai că pe dânsul
N'o să-l primesc dela Troia 'napoi la Peleus acasă,
Iar câtă vreme trăiește și vede lumina de soare
Sufere bietul și nu pot măcar să-i ajut la nevoie.
Totuși m'oi duce să-mi caut leciorul iubit și să aflu
Ce supărare l-ajunse, măcar că-l departe de luptă».

Sosind Thetis la fiul ei, la Troia, îl mângăie de durerea pricinuită de moartea lui Patroclu. Și-i amintește, în acelaș timp, că zeii din ceriu au hotărât ca și el să moară, curând după moartea lui Hector, ucigașul prietinelui său, și-l îndeamnă să amâne cât mai mult răzbunarea lui Patroclu.

«Mai bine să mor chiar acum, zice gemând adânc Achille, dacă nu mi-a fost dat să apăr dela moarte pe scumpul meu tovarăș și prietin. S'a prăpădit, sărmanul de el, departe de patrie, iar eu n'am putut fi împreună ca să-l mântuesc! Dar, dacă îmi este scris să nu mă mai întorc nici eu la casa părintească, mai bine să mor chiar acum, căci n'am putut să scap nici vieața lui Petroclu, nici a atâtor prietini răpuși în bătăie de Hector. Și, vai, eu stau aci, lângă corăbii, o ne-
trebnică povară a pământului, eu, decât care între Achei nu este nici unul mai viteaz în rășboiu. Ah, piară dihonias și vrajba dintre zei și dintre oameni! Piară supărarea care adeseori îndeamnă la rele chiar și pe oamenii cu minte, supărarea care, mai dulce decât miera, când se strecoară în piept, picătură cu picătură, se răspândește repede ca fumul și umple inimile oamenilor. Astfel m'a cuprins și pe mine năcazul față de Agamemnon. Dar, oricât de dureros ar fi trecutul, să-l lăsăm la o parte și să ascultăm de nevoile de acum. Am să plec îndată să dau de Hector, călăul celei mai scumpe ființe din lume. Apoi, voi primi lovitura grea a morții, când va voi stăpânul Olympului și ceilalți zei nemuritori. De moarte n'a fost scutit nici măcar nebiritul Hercule, așa de iubit de tatăl său, Jupiter. Nu, căci Parcele și mânia Junonei a pus capăt și zilelor lui. Întâmplă-se tot astfel și cu mine, dacă așa îmi este destinul; dacă trebuie să mor, vie moartea! Deocamdată însă, vreau o glorie grabnică, deocamdată vreau ca

Troienele, fiicele dardanide, svelte în talie, să-și ștergă cu amândouă mâinile lacrimile de pe fața lor cea delicată. Deocamdată, vreau să le fac să ofteze adânc, să simtă că de multă vreme brațul meu n'a mai pus mâna pe arme. Iar tu, dragă mamă, dacă ții la mine, nu caută să mă abați din luptă, căci n'ai să mă îndupleci».

Armele lui Achille fiind în mâna lui Hector, mama sa Thetis, cu toată durerea ei din suflet, aleargă numai decât la zeul Vulcan, pentru ca să-i facă alte arme, și mai frumoase decât cele dintâi. Și îndată ce faurul zeilor fabrică în atelierele sale noile arme pentru Achille, zeița se repede îndată din vârful Olympului și aduce fiului ei darul lui Vulcan.

Cu aceste arme Achille, în carul său de luptă, mânat de Automedon, aleargă în câmpia troiană, lovind cu furie sălbatică pe toți câți îi întâlnește în cale. Ne-numărați Troieni cad sub loviturile lui teribile. Deodată însă, zărește pe Aenea și, numai decât, o luptă groaznică începe cu el. Și, oricât de viteaz ar fi fost fiul lui Anchise și al zeiței Venus, ar fi căzut, de sigur, supt loviturile lui Achille, dacă zeii cari îi rezervaseră o soartă mai bună, în altă parte, nu i-ar fi cruțat zilele, învâlindu-l într'un nour și scăpându-l astfel de supt ochii crudului Pelid. Omori însă Achille, cu acest prilej, pe mai mulți fii de ai lui Priam, între cari pe Polydor și pe Lycaon.

18. MOARTEA LUI HECTOR

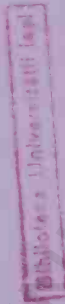
Din ce în ce mai mult se apropia acum Achille de porțile cetății, iar Troienii fugiau mănând pământ dinaintea eroului, căruia nimeni și nimic nu-i mai putea

Thetis arată lui Achille armele.

După L. Orvieto, *Lég. du monde grec.*

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

rezistă. Porțile Troei se deschid larg și luptătorii, oboșiți, și cu groaza în ei, își caută scăpare îndărătul zidurilor, înlăuntrul cetății. Aceste porți însă trebuiau acum închise degrabă, căci Pelidul se apropiă din ce în ce mai mult și eră primejdie mare să nu pătrundă în inima orașului. Dar, ori cât de cruntă eră lupta și ori cât de mare eră pericolul, Hector, totuș, ardea de dorul de a se măsură cu eroul grec.

Bătrânul Priam îl zărește și desnădăduit îl chiamă, strigându-i: «Intră în cetate, dragul meu fiu, intră în cetate și mântuie Troia de dușmani. Ai milă de mine, ai milă de sârmanul tău tată pe care, printr'o soartă fatală, puternicul Jupiter mă face să pier în pragul bătrâneții, fiind martor la cele mai mari nenorociri, văzând, supt ochii mei copiii omoriți, fetele răpite, casele pustiite, nepoții trântiți la pământ în toiul luptei, și nurorile tărâte în robie de mâinile crude ale Acheilor. Până și pe mine la urmă mă vor mânca poate câinii, chiar în palatul meu, câinii cari îmi păzesc acum casa și pe cari îi hrănesc din mesele mele bogate, când, fiind lovit de vre-o lance sau de vre-o săgeată, voiui zăceă întins la pământ fără suflare, și apoi, sătui de sângele meu, se vor tolăni pe la ușile palatului meu. Unui tânăr, când este ucis în bătaie sau străpuns de o suliță, îi șade bine, chiar când e mort, căci are o înfățișare frumoasă și mândră. Când însă câinii își fac batjocură de un cap alb și de o barbă cărunță, soartea aceasta, vai, este cea mai de plâns pentru sârmanele ființe omenești».

Grăind acestea, nenorocitul rege își smulgea pletele-i albe de pe cap, iar Hecuba, soția lui Priam, își imploră fiul, conjurându-l pe toți zeii, să se retragă la adăpost înapoia zidurilor și să nu se ia la luptă cu crudul Achille. Totul eră în zadar, căci Hector rămâne neînduplecat în hotărîrea sa.

În curând, cei doi eroi, floarea ambelor armate se găsesc față în față. Și Hector, cel dintâiu, cu glasul puternic, grăește astfel: «Nu voi căuta Achille, să fug de tine, ca mai înainte. De trei ori am stat la îndoială, înaintea cetății sfinte a lui Priam, dacă trebuia sau nu să înfrunt atacul tău. Acuma însă, inima mă îndeamnă să dau pept cu tine și să te înving ori să cad în bătălie. Să facem însă o învoială și să luăm pe zei ca chezași ai acestei învoieli. Dacă puternicul Jupiter îmi dă mie isbânda și dacă eu îți răpuiau vieața, te voi despui de arme, iar trupul tău îl voi da, o Achille, Acheilor tăi ca să-l îngroape. Fă-mi și tu, la rândul tău, o făgăduială la fel».

— «Nu-mi vorbi, Hector, de învoială între noi, răspunde răstit Achille, aruncându-i o privire teribilă. După cum între oameni și între lei nu poate să fie nici o legătură, după cum nu poate să existe împăcaciune între lupi și între miei, ci are să fie între ei o vecinică dușmănie, tot așisderea între mine și între tine, nu încapă nici o învoială, nici un prieteșug, până ce unul din doi nu va fi săturat de sânge pe nebiruitul Marte. De aceea, toată nădejdea puneți-o în arme și întrebuințează tot meșteșugul tău în această luptă. Nu căuta aiurea scăparea ta. Sulița mea, condusă de Minerva, zeița războiului, te va culcă la pământ și ai să plătești în curând toată jalea și toate suferințele tovarășilor mei, răpuși până acum de furia ta barbară».

Cu aceste vorbe, lupta începe. Supt loviturile turbate ale lui Achille, Hector cade, fiind rănit de moarte. Atunci Achille pune piciorul pe peptul dușmanului doborât, îi ia armele și-i adresează fel de fel de ocări și insulte. Apoi, înodând o curia împrejurul picioarelor

lui, îl leagă de carul său și îl târăște astfel, prin pulvere și praf, pe supt zidurile cetății.

Bătrânul său tată, Priam, de pe înălțimea turnurilor orașului zărește corpul plin de sânge al fiului său tărit prin țărână și, la priveliștea îngrozitoare, scoate țipete adânci și desperate. Întreg orașul izbucnește în vaete și gemete cari umplu văzduhul.

19. DESPERAREA ANDROMACHEI

Andromacha nu știă nimic de bărbatul ei Hector; nici un crainic și nici un prietin n'a venit sau n'a îndrăznit să vină să-i vestească că Hector ar fi rămas în afară de porțile orașului. Retrasă în camerele apartamentului ei, ea țesea o pânză roșie pe care o împodobiă cu felurite flori și dedea porunci prizonierelor din palatul ei să așeze pe pirostiile de pe foc o căldare mare, în care să încălzească apă pentru soțul ei, când se va întoarce din luptă. Auzind însă, dinspre turnul ce se ridică pe zidurile cetății, tânguit adânc și bocete puternice, începe să tremure toată, îi cade suveica din mână și, ca scoasă din minți și presimțând nenorocirea, se repede spre turnul cetății, când vede aci, de pe zid, cum caii lui Achille târau spre corăbii cadavrul scumpului ei Hector.

Noapte ca bezna de neagră pe loc îi întunecă ochii
Și ca trăznită, ea cade pe spate și-și perde simțirea.
Sar risipite departe ale părului mândre podoabe,
Conciul, apoi un tulpă, legăturile bine-impletite
Și acel hobot ce-i dase Aphrodita, zeița, de aur
Când ca mireasă a luat-o din casele lui Aetion
Hector, în schimb aducându-i puzderii de daruri de zestre.
Dar la cădere 'i pe ea o'mpresoară cumnatele-i multe
Și o ridică între ele pe biata înlemnită de groază.

Când după asta ea-incepe din nou să răsufle și-și vine în fire,
Zice cu hohot de plâns Troienelor cari-o-impresoară:...

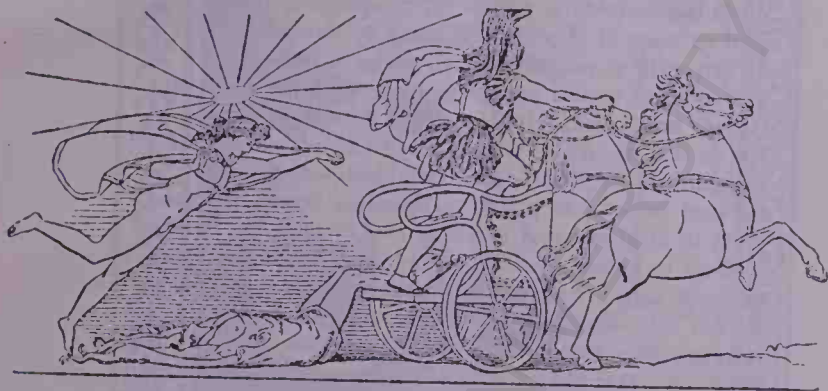
Vai, tu pe lumea cealaltă sub tainița neagră-a țărânei
Astăzi te duci și pe mine în veșnică jale, pustie,
Văduvă acasă mă lași și încă un prunc n-i copilul,
Care de noi e născut. Nici tu acum, Hector, pe dânsul
N'o să-l ajuți, fiind mort, nici dânsul odată pe tine.
Chiar dacă el în războiu din mâna dușmanilor scapă
Trudă și sbucium și chin o să-i fie deapurarea traiul;
Alții lua-i-vor pământul și au să-l despoale de-avere.
Cum e sărman un copil, se duc și tovarăși și jocuri,
Merge cu capul plecat și lacrimi îi scaldă obrajii.
El la prietenii tatălui umblă cerșind de nevoie,
Pe-unul îl trage de mantie, pe altul îl trage de haină...
Și lacrimând se întoarce sărmanul la văduva-i mamă.
Biet Astyanax! El care nainte în brațe la tata
Nu se hrănea fără numai din măduva și din grăsimea
Cărnei de oi! Dacă somnu-i venia și încetă să mai sburde
El adormia în pătișor fără grije pe brațele doiceii,
Pe așternutul lui moale, satul de tot felul de bunuri.
Mult o să sufere acum, de tată lipsit, Astyanax
«Domnul-cetății», precum te numără Troienii, căci, Hector
Tu le-apărăi și înaltele ziduri și porțile singur.

În vremea aceasta Achille, întrând cu carul său de luptă în tabăra sa, se aruncă asupra corpului neînsuflețit al prietenului său Patroclu și dă ordin să-i se pregătească o înmormântare măreață. Se dau jocuri în cinstea lui și, după obiceiul Grecilor de pe acele vremuri, se pun premii, pentru cari eroii aveau să se lupte. În tot timpul acesta, cât ținură serbătorile înmormântării lui Patroclu, corpul neînsuflețit al lui Hector stetea murdar și plin de sânge și tăriră, așteptând câinii să vie să-l mănânce.

20. RESCUMPĂRAREA CADAVRULUI LUI HECTOR

După înmormântarea lui Patroclu și după sfârșirea jocurilor mortuale date în cinstea lui, Achille leagă din nou de carul său cadavrul lui Hector pe

care zeii Apollo și Venus avură înduioșetoarea grije să nu-l lase să sufere vr'o stricăciune, și îl târăște de trei ori împrejurul movelei, unde își îngropase prietenul. Și de astădată Apollo îl acoperi, fără să vadă cineva, în mantia sa, ca să fie ferit de ori ce stricăciune. Dar,

Apollo acoperind cu egida trupul lui Hector.

După Flaxman.

de oare ce Achille, în ura sa neîmpăcată, își pusese de gând să-și bată joc de cadavrul dușmanului său, zeilor li se făcù milă de Hector și îndemnară pe Thetis, mama lui Achille, ca ea să facă să înceteze cruzimea fiului ei și, în schimbul unei sume de bani, să înapoieze rudelor cadavrul lui Hector.

În ziua a douăsprezecea de la moartea fiului său, bătrânul rege Priam, încercând un car cu daruri bogate, la sosirea nopții, fiind însoțit numai de un singur servitor credincios, ajunge în lagărul dușmanilor săi Achei. Mercur, crainicul zeilor, supt chipul unui tânăr Myrmidonian, îl conduce prin întunerecul nopții, printre sentinelele grecești, până în cortul lui Achille.

Servitorul rămâne afară lângă car, iar Priam intră singur în cort. Aci Achille tocmai isprăvisese cu cina și stelea tîcnit la masă, având în față câțiva prieteni,

când deodată bătrânul rege, care intrase în cort neobservat, se aruncă la picioarele lui, îi prinde amândoi genunchii, îi sărută mâinile, — mâinile cari îi omorîse atâți copii — și, tremurând și cu suflarea la gură, îi zice :

« Adu-ți aminte că-ai tată și tu, o mărețule Achille,
 Și e ca mine și el pe pragul amar de necazuri
 Al bătrâneșii și poate vrăjmașii vecini îl împilă
 Și-l amărăsc și nu-i nimeni să-l scape de rău și de jale.
 Dănsul încăi auzind de departe că tu ești în viață
 Tot se mai bucură în sine și trage nădejde să-și vadă
 Fiul iubit de la Troia, odată întorcându-se. Numai
 Eu sunt cu totul de plâns, că în marea cetate, în Troia,
 Mulți fii aleși am avut și nu-mi mai rămase nici unul...
 Fost-au la număr cinci zeci, când Acheii la noi năvăliră.
 Singurul care-a mai fost, al orașului sprijin și-al nostru,
 Tu l-ai ucis adineaori, când el se luptă pentru țară,
 Scumpul meu Hector! De dragu-i venit-am aici; dela tine
 Vreau să-l răscumpar pe el și-ți aduc o grămadă de daruri.
 Teme-te, Achille, de zei și de mine te îndură, amintindu-ți
 Că-ai și tu tată bătrân; ba eu sunt mai vrednic de milă,
 M'am biruit și făcut-am ce n'a făcut nimeni pe lume,
 Măna ce crud îmi ucise feciorul, am dus-o la gură. »

Vorbele acestea ale adânc umilitului rege deșteaptă în sufletul tânărului erou un dor îndurerat pentru bătrânul său tată. De aceea, îl apucă cu blândețe de mâini și, întorcându-și fața, plângea, când după tatăl său de acasă, pe care știa bine că n'are să-l mai vadă nici odată, când după prietenul său Hector, de curând îngropat. Bietul Priam stetea la picioarele lui și plângea și el după fiul său omorît și toți cei de față începură să plângă și ei cu induiosare. Stând astfel mai multă vreme cufundați în jalea lor adâncă, Achille de odată se scoală în picioare și cu mâna ridicată, plin de compătimire, pe bătrânul cu capul alb și cu barba căruntă și îi grăește astfel:

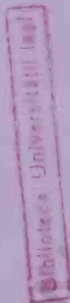
« Sărmane bătrân! Mult ai mai avut să suferi.
 Cum însă ai putut să vii aci la corăbiile Acheilor și
 să dai cu ochii de acela care ți-a ucis atâția copii

PRIAM
Agamemnôn cerând lui Achille corpul lui Hector.

După L. Orvieto, Lég. du monde grec.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

viteji? Ai o inimă de fier! Totuș, acum șezi aci lângă mine și dă uitării supărarea, ori cât de adânc ai fi rănit în sufletul tău. Bocetul și plânsul nu-ți mai ajută la nimic. Așa e soarta ce zeii de sus o dau bieților oameni. În palatul lui Jupiter se găsesc două butoaie, unul plin de bunuri, celălalt plin de necazuri. Cel căruia zeul îi trimite daruri amestecate, acesta trăește, când fericit când nefericit; cel căruia îi face parte numai din butoiul nenorocirilor, acesta ajunge de batjocura lumii: foamea și lipsa și jalea îl urmăresc peste tot pământul și este oropsit și de zei și de oameni. Astfel și bătrânului meu tată Peleu, zeii îi dăruiră dela naștere și bogăție și putere. El stăpânește peste Myrmidoni și a avut parte să ia de soție, deși om muritor, o zeiță. Vrut-au însă zeii ca singura lui odraslă să nu-i moștenească împărăția și nici să-i sprijinească bătrânețele, ci de parte de casă să fiu menit, cu zilele-mi numărate, să rămăiu pe câmpiile troiene spre peirea ta și a familiei tale. Și pe tine, bătrâne, te-au socotit odată oamenii fericit pentru puterea, pentru bogăția și pentru străluciții tăi fii, și totuș, de când zeii din ceriuri au făcut să se reverse asupra ta pacostea războiului, bătălii crunte și măceluri sângeroase împresoară, fără încetare, fortăreața Ilionului tău. Sufere deci, în tăcere, durerea ta adâncă și nu mai purtă în inimă-ți vecinica jale. Măhnirea după falnicul tău fiu nu poate nimic să-ți ajute; la viață n'ai să-l mai aduci; ba, mai curând, așteaptă-te și la alte nenorociri mai mari. »

Achille, în schimbul darurilor ce-i aduse Priam, îi dăruî corpul lui Hector și-i dete un răgaz de douăsprezece zile pentru înmormântare. Astfel bătrânul rege, sub conducerea lui Mercur, putu să ducă cadavrul fiului său, nesupărat de cetele grecești, până în

Ilion. Fiind ars pe un rug, cenușa lui Hector a fost băgată într'o urnă pe care Andromacha și Astyanax au udat-o îndelung cu lacrămile lor.

21. MOARTEA LUI ACHILLE

După înmormântarea cu mare pompă a lui Hector, Troienii primesc ajutorul Amazoanelor, sosite de pe malurile Thermodontului, de la Marea Neagră, și conduse de regina lor Penthesilea. Lupta ce s'a dat între

Amazoană rănită.

După o statuă antică, Neapole.

acest popor de femei și Grecii de sub comanda lui Achille s'a terminat în curând prin moartea prea frumoasei regine. Dar, nici după moartea Penthesileei,

n'au încetat luptele, căci din îndepărtatul Răsărit, dela marginea Oceanului, le-a sosit Troienilor un nou ajutor, de astă dată din partea lui Memnon, regele Aethiopienilor, un nepot al lui Priam. Acest Memnon era un viteaz și, ca și Achille, era fiul unei zeițe, al Aurorei, și avea și el arme făurite de Vulcan. Achille se feriă de lupta cu Memnon, fiindcă mama sa Thetis îi prezisese odinioară că după moartea regelui Aethiopienilor, avea să moară în curând și el. Dar, de oare ce prietinu lui bun Antiloch, fiul lui Nestor, și care după Patroclu era cel mai bun amic al său, a fost ucis într'o luptă de acest Memnon, Achille nu-și mai putu stăpâni furia și, fără să ție seama de sfaturile mamei sale, se aruncă asupra lui Memnon și-l omoară.

După îngroparea lui Antiloch, Achille voi să răsbune moartea prietinu lui său, pedepsind pe toți Troienii. Aceștia ieșiseră din cetate și se luptau pe câmpia dinaintea zidurilor. Achille isbutește să-i gonească și era cât pe aci să spargă chiar poarta scheiană și să pătrundă în cetate, când Apollo, năcăjit pentru suferințele îndurate de protejații săi, se scoboară din Olymp și iese înaintea lui Achille. Luând chipul și înfățișarea lui Paris, ia o săgeată din tolba sa de pe umăr și, ochind pe Pelid, îl nimerește în călcâiu, singurul loc unde acesta era vulnerabil. De rana primită își dă în scurt timp, cea din urmă suflare.

Pentru trupul și armele lui Achille se luptară Argivii și Troieni o zi întreagă și umplură tot câmpul de cadavre. În cele din urmă, Jupiter face să se iște o furtună, în mijlocul căreia Grecii putură să scape trupul și armele eroului lor. Căci în groaznica învălmășeală viteazul Ajax, fiul lui Telamon, isbutește să înșface cadavrul și să-și-l arunce în spate, luând-o la fugă, în

vreme ce Ulysse ținea piept dușmanilor cari năvăliau din toate părțile.

În lagărul Grecilor era acum o mare jale și un doliu de nedescris. Când mama sa Thetis a aflat în fundul Oceanului grozava veste, cu toate surorile ei Nereide, vine în tabăra grecească, cu bocete și vaele atât de puternice, că răsunară valurile în mari depărtări și umplură pe Achei de spaimă și de groază. Nefericita mamă, împreună cu zânele mării, îmbrăcate în haine negre de doliu, se așezară împrejurul catafalcului și începură să cânte cântece de jale, iar corul celor nouă muze, trimise din Olymp, făceau să răsunе văzduhul de ariile lor melodioase în cinstea mortului, în vreme ce armata întreagă vărsă lacrimi și se tânguia. Șaptesprezece zile și șaptesprezece nopți sărbătoriră ei astfel prin plâns și bocet pe marele Achille, iar în ziua a optsprezecea arseră cadavrul pe un rug. Cenușa o băgară într'o urnă de aur împreună cu cea a lui Patroclu și a lui Antiloch, și, îngropând-o în pământ, ridicară deasupra ei un monument mareț. Pe promuntoriul Sigeion, de lângă Hellespont, s'a putut vedea veacuri întregi, în urmă, acest monument, ca o pildă pentru eroism și îndemn pentru virtute pentru generațiile viitoare.

-- După o tradiție răspândită în antichitate, se spune că Achille, făcând cunoștința Polyxenei, fiica regelui Priam din Troia, și prinzând iubire pentru această principesă, i-a fost făgăduită de soție, dacă va lupta alături de Troieni. Ultima întâlnire între Achille și Polyxena ar fi fost la Thymbrae, în vestitul templu al lui Apollo. Se spune că aci, dând peste ei Paris, a pus în arcul său o săgeată și, îndreptând-o spre Achille, îl nimeri în călcâiul piciorului — pe semne Achille a voit să fugă — singurul loc unde eroul era vulnera-

bil. De această rană Achille moare înainte ca să poată vedea căderea Troiei, împotriva căreia luptase cu atâta glorie.

22. TEMPLUL LUI ACHILLE DIN INSULA ȘERPILOR

După tradițiunea cea mai răspândită în lumea veche, mama sa Thetis l-a luat pe Achille de pe rug și l-a dus în Pontus Euxinus, la gurile Dunării, în *Leuce* — azi insula *Insula Șerpilor* — unde a trăit fericit, el, cel mai frumos dintre bărbați, cu Elena, cea mai frumoasă dintre femei. Corăbierii din aceste părți îl cinsteau ca pe un zeu protector al călătoriilor pe mare. Urmele templului lui se pot vedea și astăzi în Insula Șerpilor ¹⁾.

Iată ce ne spun istoricii din antichitate despre Achille și despre templul său din țara noastră. Invățățul istoric și filosof Flavius Arrianus, contimporanul împăratului Hadrian, din veacul al doilea de după Christos, scrie:

„Dacă din dreptul acestei guri (Psilon a Istrului, adică a Dunării) plutești cu vântul de Miază Noapte spre largul mării, îți stă înaintea o insulă pe care o numesc unii Insula lui Achille, alții Cursa lui Achille alții, în fine, Alba, pentru culoarea sa. Se zice că Thetis a scos-o din mare pentru fiul ei și că Achille o locuiește. În adevăr, se și găsește în ea un templu al lui Achille și o statuie de lemn, care este o lucrare veche. Insula însă este deșartă de oameni și e păscută de capre, nu multe la număr, pe cari cei ce vin pe aici le

1. Vezi *Romanica* Λευξί *Insula Șerpilor*, pag. 115 de unde reproducem acest pasagiu.

aduc jertfă lui Achille. Și daruri multe sunt puse în templu, precum vase, inele și pietre mai de preț.

«Toate aceste daruri sunt închinat lui Achille și inscripțiile de pe ele, unele în latinește altele în grecește, în fel de fel de măsuri de vers, sunt laude iarăș pentru Achille. Unele sunt și pentru Patroclu, de oarece îl cinstesc și pe Patroclu, împreună cu Achille, acei cari vor să fie plăcuți lui Achille. Și mai locuiesc pe insulă o mulțime de păsări: lari, fulice, și coturnice nenumărat de multe. În fiecare zi, de dimineață, ele sboară spre mare și apoi, cu aripile înmuiate, dela mare sboară repede spre templu și-l stropesc. După ce l-au stropit îndeajuns, mătură podeala cu aripele lor.

„Unii istorisesc și acestea: dintre cei ce se coboară pe insulă, cei veniți înadins aci, aduc pe corăbăiile lor victime pe cari parte le jertfesc parte le lasă libere în onoarea lui Achille; iar cei cari sosesc aci împinși de vre-o furtună, de vreme rea, cer chiar dela zeu o victimă, întrebând pe oracol în privința sacrificiului: dacă nu e mai bine și mai folositor să înjunghie pe aceea pe care au ales-o, după chibzuiala lor, pe când pășteă, depunând, în acelaș timp, și prețul care li se pare lor potrivit.

„Dacă oracolul nu primește — căci se află și oracole în templu — mai măresc prețul; dacă îi respinge din nou, mai adaugă iarăș la preț, până când primind, ei văd că prețul este deajuns. Atunci victima stă de voia ei și nu mai fuge. Și, în chipul acesta, mulți bani sunt dăruiți eroului, drept preț al victimelor.

„Se mai zice că Achille se arată în vis celor ce se coboară pe insula sa, iar celor ce plutesc, când nu sunt departe de ea, li se arată pe mare și le spune ce parte a insulei e mai bună pentru acostat și pe unde să se apropie.

«Alții mai spun că pe când ei se aflau de veghere, li s'a arătat Achille pe catart, ori pe vârful antenei, întocmai ca și Dioscurii. Cu atâta doară, Achille mai puțin decât Dioscurii, cu cât aceștia se arată ori și pe unde celor ce plutesc cu corabia și, acei cari îi văd, sunt mântuiți, pe când Achille se arată numai celor ce plutesc spre insula sa. Unii, în sfârșit, mai spun că au văzut și pe Patroclu, arătându-li-se în vis».

Insula lui Achille și vieața de pe insulă ne o descrie amănunțit Philostrate, scriitor din secolul I după Christos :

«Cu toate că iubirea își are locuința în ochi și, de aceea, poezii cânta iubirea, totuș, Achille și Elena, înaintea tuturor, fără să se fi văzut vr'odată, unul fiind la Troia, celălalt în Egypt, din auzite numai, s'au iubit cu înfocare. Fiind destinați să trăiască (după moarte) împreună și, în jurul Troei neexistând nici o insulă potrivită, Thetis se rugă de Neptun să scoată din mare vr'o insulă pentru fiul ei. Stăpânul mării o ascultă și, îndreptându-și privirile pe întinsul Pontului și negăsind nici o insulă, a scos din valurile mării insula Leuce, pentru Achille și Elena de locuit, pentru corăbieri însă, ca loc de retragere și de scăpare. Neptun — continuă mai departe Philostrate — creia insula Leuce din materialul adus din Scythia și depus pe fundul mării de râurile Thermodonte, Borystene și Istru. Aci se văzură și se îmbrățișară mai înăiu Achille și Elena, aci veniră la nunta lor însuș Neptun și Amphitrite, Nereidele, Fluviile, și Demonii toți câți se aflau în Pont și Maeotida (Marea Neagră și Marea de Azof).. Oamenilor cari se apropie de țărm, insula li se pare sfântă, căci ea este un liman ospitalier pentru corăbii.

«De altfel, nimeni nu poate să-și facă aci locuință, nici dintre Greci și nici dintre barbari. Iar cei cari vor fi debarcați în insulă, după sacrificiu, trebuie să plece odată cu apusul soarelui și să nu înnopteze aci; iar dacă un vânt potrivnic îi oprește de a pluti pe mare, trebuie să se repauseze în golf pe corăbiile lor. Seara, se zice că Achille și Elena se ospătează împreună și-și cântă cântece unul altuia, celebrând chiar și pe Homer. Căci, Achille se fălește că muza Caliope i-a dat și lui darul poeziei.

Philostrat, laudând cântecele lui Achille ne citează următorul, compus de curând:

«Tu, Renum, care dealungul nenumăratelor unde locuești pe țărmii întinsului Pont, lira te cântă cu mâinile mele: Cântă-mi pe divul Homer, gloria oamenilor, gloria necazurilor mele, din cauza căruia eu n'am murit, din cauza căruia prietenul meu Patroclu mai trăiește, din cauza căruia iubitul meu Ajax este deopotrivă cu zeii, din cauza căruia cei învinși sunt celebrați și laudați, din cauza căruia mai trăiește încă Troia».

Apoi Philostrat continuă: «Cam astfel erau versurile compuse de Achille, melodia lor însă, eră admirabilă și divină. Și așa de mult străbăteau peste valurile mării, încât călătorii, în loc de admirație, erau cuprinși de un sentiment de groază. Cei cari au fost împinși spre această insulă spun că au auzit și freământul cailor și sgomotul armelor și strigătul de războiu.

«Iar, dacă vr'o corabie, mânăta spre Leuce, caută să ancoreze în partea de miază-noapte sau de miază-zi a insuli, apare pe pupă Achille, arătându-le în ce parte să cârmească luntrea. Și mulți dintre cei cari s'au întors din Leuce ne spun că, îndată ce au zărit insula și îndată ce s'au abătut din nemărginita mare, se îmbrățișează unul pe altul și de bucurie varsă lacrimi.

După ce au salutat insula și au debarcat în ea, se îndreaptă spre templul lui Achille, ca să-i aducă rugăciuni și sacrificii; iar animalul pentru jertfă vine de bună voie și se așează înaintea altarului.

Tot Philostrate ne mai spune și următoarea povestire: «Un negustor care venia deseori pe la Leuce și pe care Achille îl primiă totdeauna cu bună voință a fost însărcinat odată, se zice, de stăpânul insulei să-i aducă din Iliu, o tânără troiană, pe care i-o indicase. Străinul, mirându-se, îl întreabă: «Ce trebuință poți avea de această sclavă din Troia»? — «Fiindcă e din familia lui Hector, răspunse Achille și odraslă din sângele lui Dardan și Priam». Negustorul crezând că Achille este împins de iubire pentru tânăra fată, îi îndepline cererea și se întoarce după câțva timp cu fecioara troiană. Eroului îi părură bine de aceasta, îi mulțumi și-i ordonă să o țină în corabie, probabil, după cum credea negustorul, fiindcă era interzis cu desăvârșire oricărei femei să calce pe insulă. Seara, Achille invită pe străin în interiorul templului ca să se ospăteze cu el și cu Elena. Negustorul sosește la ora hotărâtă, mănâncă și în urmă primește o însemnată sumă de bani. Achille îl declară totdeauna, și pentru totdeauna, oaspe al său, asigurându-l că va face bune afaceri în negoțul ce-l poartă și că va avea o bună călătorie pe mare. Când sosi ziua plecării, Achille îi zise: «Pleacă acum, ia-ți darurile și lasă-mi pe țarm pe fecioara troiană» Abia se îndepărtă cale de un stadiu, când negustorul și mateloții auziră vaetele și strigătele îngrozitoare ale nefericitei, pe care Achille o sfâșia într-o mie de bucăți».

Același Philostrate ne-a mai păstrat încă o interesantă povestire despre insula Leuce a lui Achille. Fiicele lui Marte, războinicele Amazoane — numirea

ne vine de la *a* și *mazos*, fără mamele — și-au găsit sfârșitul lor în lupta cu Achille în Insula Șerpilor.

Iată povestirea:

«Niște negustori și constructori de corăbii au fost aruncați de o furtună pe țărmii tinutului Amazoanelor, din te riurile Phasis și Thermodon.

«Prinși de ele sunt aruncați în lanțuri, pentru ca să poată apoi fi duși și vânduți Scythilor antropofagi. Pe una dintre Amazoane cuprinzând-o mila de frumusețea unui tânăr prizonier, și din aceasta născându-se apoi o dragoste, se roagă cu stăruință de regină, soru-sa, ca străinii să nu fie vânduți.

«Fiind deslănțuiți și petrecând împreună cu Amazoanele, ei încep să învețe limba acestor femei. În povestirile lor, vorbindu-le despre furtunile de pe mare, veni odată vorba

Amazoană.

Statuie de Phidias, Muzeul Capitolin, Roma.

și despre bogățiile templului lui Achille, de care nu fuseseră departe în călătoria lor.

«Auzind aceasta Amazoanele se bucură că au pus mâna pe niște oameni cari știeau să plutească și să facă și corăbii. Acești bărbați construiau atunci din pădurile ce le puneau la îndemână un bogat material, corăbii potrivite pentru a le transporta, cu caii lor cu tot, căci Amazoanele se hotărîră să învingă și pe Achille într-o luptă equestră (pe jos Amazoanele erau simple femei). După ce învățară, atunci mai întâiu, meșteșugul navigațiunii, imbarcându-se de la gura Thermodontului pe cincizeci de corăbii, ajung la templul lui Achille, oprindu-se în mare, la o distanță de două mii de pași. De aci poruncesc prizonierilor lor să taie arborii ce împodobiau de jur împrejur templul. Securile însă, lucru de mirare, se întorceau în spre capetele și găturile tăietorilor și, în scurt timp, toți căzură morți lângă arbori. Amazoanele strigând se repeziră cu furie asupra templului. Achille însă, crunt și amenințător, întocmai ca odinioară înaintea Scamandrului și a Iliului, uitându-se spre iepele ce le purtau, le îngrozî mai tare decît ca ele să le mai poată conduce cu frânele. Scuturându-se, le trântesc jos, le calcă cu copitele, ca niște lei turbați, le sfășie, le sfarmă pepturile și le smulg brațele, pe cari le mănîncă. Sătule de carne omenească, pline de sânge și nebune, alergau pe insulă. Oprindu-se pe un promontoriu, uitându-se la întinsul mării și socotindu-l o vastă câmpie, se aruncă în mare. În urmă, navele Amazoanelor isbindu-se între ele, din cauza unei groaznice furtuni, se scufundară și se înecară una câte una. Multe din cele nafragiate, fiind aruncate spre templu și oamenii pe jumătate-vii fiind împrăștiați pe insulă, Achille făcu o purificațiune, atrăgând apele Pontului, cari, trecând peste ostrovul

său îl lăsară fără pată și purificat. Această nenorocită expedițiune s'a întâmplat la anul 168 după Christos¹⁾.

23. SINUCIDAREA LUI AJAX

Cu prilejul înmormântării lui Achille, mama sa Thetis, făcu, după obiceiul celor vechi, jocuri și lupte de întrecere în cinstea mortului. Învingătorul din aceste jocuri, care eră să fie socotit și cel mai de seamă și mai viteaz din întreaga armată grecească, aveă să primească ca premiu armătura fiului ei, o lucrare de mare preț, făcută de mâna de maestru a zeului Vulcan. Doi inși își disputau prețul:

Ajax, fiul lui Telamon, și Ulysse cari, amândoi, au scăpat trupul Pelidului din mâinile Troienilor. Amândoi erau mari și curajoși și amândoi aveau pentru armata grecească merite de netăgăduit, Ulysse prin înțelepciunea și priceperea sa, în vorbă și faptă, Ajax prin puterea și vitejia sa neîntrecută. Dar, de oarece Grecii n'aveau curajul să se rostească pentru unul sau altul din cei doi generali, de teamă să nu-i supere, la sfatul bătrânului și mintosului Nestor, luară ca judecători pe prizonierii Troiani cari se găseau în tabără, ca fiind mai nepărtinitori. Aceștia se rostiră pentru Ulysse. Atunci Ajax, bănuind că votul a fost falsificat de frații Atrizi, Agamemnon și Menelau, desigur din ură pentru puterea sa, s'a supărat grozav și s'a retras mândros în cortul său. În mânia sa s'a hotărît să se răsbune; de aceea, cu sabia în mână, în timpul unei nopți negre, a ieșit din cort și a alergat spre cortul celor doi Atrizi ca să-i omoare cu mâna sa. Zeița

1) Philostrati, *Heroica* 20. 32.

Minerva însă, i-a luat mintea și, înebunindu-l deabi-nelea, l-a făcut să se repează cu furie asupra unor cirezi de vite ale Acheilor. Crezând că omoară pe Atrizi, pe Ulysse și pe ceilalți Achei, el măcelăria în mod sălbatic bieteile animale.

Inebunirea lui Ajax a fost pricinuită de îngâmfarea sa care a supărat pe zei și mai ales pe zeița Minerva. Căci, la plecarea sa spre Troia, când el și-a luat ziua bună dela bătrânul său tată Telamon, acesta îl sfătui să se lupte vitejește, dar să nu-și uite nici odată nici de zei. Atunci tânărul erou, încrezut prea mult în puterea sa, răspunse cu trufie: «Cu ajutorul zeilor, pot să câștige victorii și cei slabi, eu însă vreau să câștig glorie, fără ajutorul zeilor», iar când, mai târziu, într-o luptă înaintea zidurilor Troiei, zeița Minerva îi făgădui ajutorul său, el o respinse cu mândrie: «Dă ajutorul tău celorlalți Achei, căci unde mă aflu eu cu ai mei, dușmanul nu-și mai poate găsi scăpare».

După ce Ajax și-a revenit din nebunia sa și a văzut fapta rușinoasă ce a săvârșit, ne mai crezându-se vrednic de a mai trăi printre Greci, s'a hotărât să se sinucidă. Zadarnice au rămas toate rugăciunile Tecmessei, iubita sa prizonieră de războiu, fiica unui rege din Phrygia, care, observând gândurile lui negre, stăruia pe lângă el să nu o lase prada dușmanilor, pe ea și pe micul lor copil Eurysaces; Ajax se duse la fărâmul mării și acolo se aruncă în sabia sa.

Cadavrul său eră să fie lăsat să-l mănânce păsările răpitoare și câinii, căci Atrizii, cu tot sprijinul ce li l-a dat acest mare erou, voiau să-l lase neîngropat, socotindu-l ca pe un dușman al lor. La stăruințele fratelui său Teucer însă, și în urmă ale lui Ulysse, Atrizii încuviințară înmormântarea lui Ajax care se făcu cu mare pompă.

VIII. CUCERIREA TROIEI

I. CALUL DE LEMN.

După ce Ulysse isbuti să ducă la Troia pe Philoctet ¹⁾ și pe Neoptolem, fiul lui Achille, și după ce Philoctet își vindecă rana de la picior, Grecii încep din nou luptele și, prinzând curaj, silesc pe Troieni să se retragă iarăși între zidurile cetății lor. Și Philoctet, chiar dela început, din primele lupte, rănii cu săgețile sale atât de greu pe Paris că nu i-a mai fost cu putință să se vindece, cu toate leacurile ce el a întrebuințat.

Atunci Paris și-a adus aminte de un vechiu oracol care i-a spus cândva că în pragul morții ar putea fi tămăduit de nimfa Oenone, cu care fusese căsătorit în tinerețea sa pe muntele Ida și pe care o părăsise cu necredință pentru frumoasa Elena. De aceea, cu inima îngrijorată, cu rușine și, în același timp, și cu teamă, se târi, bolnav cum era, până sus la munte, la fosta sa soție adânc jicnită. Aci, cu lacrimi în ochi, îi cere ajutorul și se roagă ca să-l ierte, căci vinovat de cele petrecute nu este el, ci numai zeița Venus și stăruie ca să-i vindece rana mortală.

1) Vezi *Legende și povești antice*, pag. 153.

Nimfa, jicnită până în adâncul sufletului, i-a refuzat ori ce ajutor și l-a gonit de la ea; astfel Paris nemângăiat moare de rana ce-i făcu Philoctet. Moartea eroului a fost plânsă multă vreme de nimfă și de cio-bani, fiindcă aceștia pierdeau pe un bun tovarăș de altă dată. Corpul lui a fost așezat pe un rug înalt și, pe când focul se ridică în sus, învelind rămășițele pământești ale lui Paris, apare deodată și nimfa Oenone care nebună de durere și plină de căință că a fost așa de aspră cu prietinel și bărbatul ei din tinerețe, că l-a gonit și că astfel l-a lăsat să moară, se aruncă și ea în mijlocul flăcărilor și moare împreună cu el. Nimfele și cio-banii strânseseră în urmă oasele și cenușa lor, le băgară într'o urnă de aur și ridicară peste ea un monument frumos, împodobit cu două coloane.

Cu toată vitejia Grecilor și, deși prin curajul lui Philoctet și al lui Neoptolem, Troienii au fost ținuți între zidurile cetății lor, totuș Troia n'a putut fi luată cu forța. În cele din urmă viclenia și iscusința lui Ulysse le deschide calea spre cucerirea cetății dușmane.

Intr'una din zile Ulysse, însoțit de Diomede, se furișează în lăuntrul cetății asediate și, fără să fie văzuți de cineva, furară palladiul, adică chipul vechiu al zeiței Pallas-Athene, protectoarea Troiei, după îndepărtarea căruia

Ulysse luând palladiul.

Pictură pe un vas antic.

numai putea fi cucerită cetatea; căci câtă vreme aveai să

fie palladiul în Troia, cetatea nu putea fi luată de dușmani. Apoi, tot Ulysse, pune pe Greci să construiască un cal de lemn care, fiind introdus în oraș, acesta putea fi cucerit de oștile grecești.

Profeția aceasta le-a făcut-o Calchas, după tălmăcirea unui semn care li s'a arătat Grecilor în văzduh: Un erete urmăria un porumbel care s'a refugiat în despicătura unei stânci; eretele stătut multă vreme la pândă înaintea despicăturii, dar în zădar i-a fost așteptarea. Atunci eretele se ascunde într'un tufiș din apropiere. Porumbelul bănuind că dușmanul său de moarte a plecat, ieși afară din despicătura stâncii. Eretele însă se aruncă asupra lui, îl înșfacă și-l sugrumă.

Această arătare profetul Calchas o aduce înaintea mulțimii și tălmăcește semnul în înțelesul ca Grecii să renunțe la forță și să se folosească de șiretlic și viclenie. Ulysse încuviințează propunerea bătrânului profet.

După sfatul și planul lui Ulysse, artistul Epeius construiește, cu sprijinul zeiței Athena, un cal de lemn, înalt și frumos și cu un stomac colosal. În acest cal aveau să se ascundă cei mai de seamă eroi greci și aveau să fie duși chiar de Troieni în inima cetății, în vreme ce armatele celelalte, după arderea lagărului aveau să se ascundă după insula Tenedos, pentru ca de aci, la momentul prielnic, să alerge în ajutorul celor din oraș.

După trei zile de lucru, Epeius, ajutat de tineretul din armată, a isprăvit calul și în pânțele lui intrară cei mai de seamă eroi greci: mai întâiu Neoptolem, viteazul fiu al lui Achille, apoi Ulysse, Menelau, Philoctet, Diomede, Ajax, fiul lui Oileu și alții, câți putură încăpea în largul pânțele al calului. Cel din urmă intră Epeius, care trase scara, și încuiă după el bine gaura.

Intr'o tăcere adâncă steteau ei aci, aşteptând sau victoria sau moartea. Ceilalţi Greci deteră foc taberilor lor şi, sub conducerea înţeleptului Nestor şi a viteazului Agamemnon, se retraseră pe corăbii* şi se ascunseră cu ele după insula Tenedos.

Când, în dimineaţa zilei următoare, văzură Troienii ridicându-se fumul din lagărul duşmanilor şi flota dispărută, dau buzna din oraş şi veseli ies, cu toţii, căci credeau că Grecii au plecat acasă. Şi acum, examinau cu bucurie fiecare loc, unde stătuseră duşmanii, unde îşi avea Achille cortul, unde şi-l avea pe al său. Ajax şi Diomede.

Porţile largi le deschidem şi mergem la lagărul doric,
Locul deşert să-l vedem şi malul rămas singuratic.
Iată-al Dolopilor cort; şi acolo Tydide avea cortul
Flota stă-n şiruri aici; dincoace e câmpul de luptă. ¹⁾

Cu toţii privesc calul, mare cât o namilă, şi nu-şi dau seama ce însemnează această clădire. Incep să se certe între ei, ce să facă cu acest cal? Thymoetes cel dintîiu este de părere să-l ducă şi să-l aşeze în fortăreaţă, în oraş; Capys însă, şi împreună cu el şi alţii, socotesc că e bine să-l arunce în mare, sau să-i dea foc, sau să-l spintece şi să vază ce este înlăuntrul. Pe când poporul stetea uimit împrejurul calului şi nu ştie ce să creadă, soseşte deodată din cetate Laocoon, un preot al lui Apollo, şi de departe strigă:

Credeţi, nemernici, că Grecii sunt duşi? Şi v'a prins nebunia?
Credeţi că fără să umble cu gânduri mişele, va face
Grecul vr'un dar? Voi aşa mi-i cunoaşteţi pe Greci şi pe Ulysse?
Ori sunt ascunşi Myrmidoni înarmaţi în lemnul acesta,
Ori anumit e gătită unealtă împotriva cetăţii,
Ca să ne vază de sus prin locaşuri, de sus sa ne-atace,
Ori că se-ascunde vr'un altfel de rău: nu credeţi voi calul!
Fie ce o fi: mi-e teamă de Greci chiar dându-ne daruri.

1. Vergiliu, *Aeneis*, II 27, trad. G. Coşbuc, după care am luat şi celelalte citate în versuri.

Spunând aceste vorbe Laocoon, își repezi lancea în pânțelele calului care resună de armele din lăuntru. Totuș, soarta orbi cu desăvârșire pe Troieni.

Dar, iată, că o ceată de păstori troieni aduc legat

Calul troian.

După o pictură a Amensiei lui Vergiliu din Vatican.

un tânăr care se dăduse de bune voie în mâinile lor. Eră Sinon, un Grec șiret, care și-a luat asupra-și însărcinarea să se amestece printre Troieni și să-i păcălească în privința scopului, pentru care Acheii au construit calul de lemn.

Ca zăpăcit de priviri, sta singur acela la mijloc,
Fără de arme din ochi măsurând pe Troienii din gloată.
Care pământuri de-acum, val, zise, de mine purta-vor
Milă, sărmanul, ce mări? Și care mi-e soarta pe lume?
Nici la Danai nu găsesc un locaș și acum mă-amenință
Chiar și amăriji Dardani și pedeapsă cu sânge dorescu-mi!

Aceste suspinuri abăte mânia tineretului troian și cu încredere regele și întreg poporul intervenind îl întreabă cine este, de unde este și ce rost are ?

Atunci Sinon, lăsând la o parte frica, vorbește :

«Vreau să-ți spun, rege, tot adevărul. Și mai întâiu de toate nu voiu tăgădui că sunt un Grec și mă numesc Sinon. Poate vei fi auzit vr'odată de înțeleptul Palamede pe care Grecii l-au omorît cu pietre, fiindcă a fost încontra rășboiului. Acesta eră o rudă a mea. Impreună cu el m'a trimis tata la rășboiu. Nebunul de mine, am îndrăznit să-mi arăt pe față supărarea împotriva lui Ulysse, din ura căruia a fost omorît Palamede. Am avut nesocotința să spui că dacă mă voiu mai întoarce vr'odată în patrie, la Argos, am să-i răsbunmoartea. De aci a pornit tot răul și toată dușmânia. Ulysse nu s'a simțit liniștit până ce, cu ajutorul mincinosului Calchas, nu mi-a urzit pieirea.

Însă la ce mai vorbesc eu de-aceste nevrednice lucruri ?

Ce mai aștept ? Căci de credeți că Grecii sunt toți deopotrivă, Asta mi-ajunge de-o spuneți — haid dați-mi mai iute pedeapsa, Asta și-Ulysse o doriă și vi-or da mulțumire și-Atrizii.

«De multeori Grecii au încercat, fiind obosiți de îndelungatul rășboiu, să plece acasă cu corăbiile lor, dar totdeauna s'au temut de furtună. Și, chiar acum în urmă, după ce au ridicat acest cal de lemn, marea s'a resvrătit în contra lor. De aceea, au trimis la oracolul lui Phoebus ca să-i ceară sfatul ce e de făcut. Oracolul însă, le-a dat un răspuns infiorător, căci le-a spus : «După cum la plecare spre Troia ați putut potoli vânturile cu sacrificiul unei ființe omenești, de asemenea acum la întoarcere tot cu o jertfă de om va trebui să vă rescumpărați bună voința zeilor mării»

«Indată ce poporul auzi această sentință a zeului, rămâne ca înlemnit și un cutremur de ghiață pătrunde oasele noastre : pe cine va cădeă soarta ?

«Dar iată că vine Ulysse împreună cu o gloată de tineri, aducând cu ei pe preotul Calchas, cerându-i să tălmăcească spusa lui Phoebus. În acest timp mulți îmi cântau la urechi în tăcere că eu aș fi alesul zeului. Zece zile șiretul preot n'a spus o vorbă, nevrând să desemneze pe cineva la moarte, în cele din urmă, rupse tăcerea și mă menî pe mine pentru jertfelnic. Toți aprobară alegerea, căci fie care se bucură că peirea s'a abătut de la capul său.

Acum sosi ziua grozavă. Vedeam cum mi se pregătește altarul și mi se pune panglici sfinte pe cap. Mă găsim înaintea altarului. Atunci deodată am rupt legăturile și am scăpat cu fuga de la moarte. În timpul zillii, am stat ascuns în nomol și în trestiş, până ce am simțit că au plecat corăbiile. Iar acum, nu-mi mai este dat să văz nici patria, nici copiii și nici pe tatăl meu cel bătrân, cari vor plăti de sigur cu moartea această fugă a mea! De aceea, te rog, rege, îndură-te de bietul Sinon, ai milă de jalea mea, ai milă de un suflet ce pierie bătut de năpaste».

Regele Priam și poporul adunat a rămas adânc mișcat de nenorocirea sârmanului refugiat. Se dă ordin să se deslege legăturile și încurajindu-l, îi spune regele:

Uită, ori cine ai fi, pe Grecii netrebniți, tu uită-l,
Sinon al nostru să fii! Dar spune-mi te rog adevărul,
Calul acela grozav ce înseamnă? Și cine-l făcuse?
Are vr'un țel? Ori e zeilor dar? Ori poate-i vr'o armă?

Atunci șiretul Sinon spune că are să trădeze un mare secret. Fiindcă Grecii au voit să-l omoare, el nu mai e ținut să datorească credință patriei sale. Toată nădejdea războiului Grecii și-o puneau în zeița Pallas Athena. De când însă nelegiuitul rege Diomed, împreună cu Ulysse, capul tuturor relelor, au furat din templul

de pe fortăreața troiană palladiul fatal al Minervei, inima zeiței s'a schimbat și ori ce nădejde în reușita războiului a pierit pentru Greci. Această schimbare a zeiței a arătat-o ea prin diferite semne: de abia a fost așezată statua în tabără, când a ieșit din ochii ei flăcări și depe tot corpul ei a început să curgă o sudoare sărată și de trei ori a sărit de pe pământ cu scutul și lancea ei tremurătoare. Atunci preotul Calchas, le spune că trebuie numai de cât să plece la Argos, căci mânia zeiței le întârzie cucerirea cetății. Până la întoarcere, au ridicat acest cal așa de mare, pentru ca nimenea să nu-l poată duce pe poarta cetății, spre a fi ca o protecție pentru cetate și popor. «Căci, dacă cu mâinile voastre ați pângărit acest dar al Minervei, va veni pieire peste țara lui Priam, iar dacă îl veți duce cu mâinile voastre neatins în cetate, atunci Asia va amenința Europa cu aceeaș soarte care amenință astăzi cetatea lui Priam.»

Troienii s'au încrezut în vorbele mincinoase ale lui Sinon, ale cărui lacrimi și șiretlicuri le-au adus mai multă nenorocire decât toată vitejia lui Achille, Diomed și alții. Zăpăceala Troienilor a fost mărită printr'o grozavă priveriște ce s'a desfășurat înaintea ochilor lor.

Pe când Laocoon, care isbise cu lancia sa în pânțele calului de lemn, aducea o jertfă lui Neptun, pe țărmul mării, deodată se aud venind dinspre Tenedos, pe întinsul apelor, doi șerpi mari. Aceștia, ridicându-și capetele cu crestele lor deasupra apelor, în încolăcături mari, se târăsc peste suprafața spumegândă a mării și, ajungând la țărm, cu ochii plini de flăcări, în fața poporului îngrozit, se îndreaptă spre Laocoon, lângă care erau cei doi copii ai săi. Încleștând pe cei doi copilași, le strânge trupurile, apoi se încolăcesc

și le mușcă carnea cu dinții lor otrăviți. Tatăl lor, re-
pezindu-se să le dea ajutor, îl prind și pe el în nodurile
lor și încingându-i de două ori trupul și gâtul, de două
ori își ridică grumazii și capul în aer. Nenorocitul La-
ocoon, ridicându-și privirea către stele, scoate un stri-
găt îngrozitor, întocmai ca un bou de jertfă care scapă
de securea preotului. Monștrii, lăsându-și jertfele fără
suflare, se îndreaptă apoi spre fortăreață, unde se
ascund sub templul zeiței Minerva.

Troienii privesc cu groază acest spectacol. În el
recunoscursă pedeapsa răsbunării zeiței, fiindcă Laocoon
lovise cu furie calul cel sfânt.

A spășit, ei strigau, Laocoon vina
Vrednic de dansa, căci el pângărit-a sfinjita clădire,
Calul zeiții isbindu-l de sus cu netrebnice sulți.
Chîpul să-l ducem, ei strigă, la templu, și marei zeițe
Rugi de iertare să-i dăm.

Sparg zidurile cetății, căci porțile erau prea strâmte
și, în strigăte de bucurie, îl duc în cetate. Băeți și fete
cântau pe drum imnuri sacre și se bucurau, când pu-
teau să atingă funiile cari le târau nenorocirea în oraș.
Pe pragul cetății de patru ori se opri calul și nu voia
să intre și tot de patru ori răsunară armele din lă-
untrul calului. Troienii însă, nu observă nimic, nu bă-
nuesc nimic. Numai Cassandra, preoteasa lui Apollo
a văzut peirea cetății; dar Troienii răseră de ea și nu
dară nici un crezământ vorbelor ei. Cu introducerea
calului în cetatea, nenorociții Troieni credeau că s'a
sfârșit războiul lor cel îndelungat și de fapt s'a și
sfârșit, spre pieirea lor.

2. DĂRÂMAREA TROIEI

După introducerea calului de lemn în cetate, Troienii, orbiți de zei, se pun pe ospete și pe petreceri. Jocul și cheful ține până noaptea târziu și de cântecele și de strigătele lor de bucurie răsună și huește întreg orașul. Și, nu puțini vorbesc în batjocură de lașii și de fricoșii de Greci cari, ca și femeile, au luat-o la fugă, pierzându-și în zădar, sub zidurile cetății lor, vremea de zece ani de zile. În cele din urmă, după o zi de sbucium, obosiți de băutură și de petreceri, se duc pela casele lor și liniștiți și scăpați de acum înainte de ori ce grije, se culcă mulțumiți.

Îndată ce orașul a intrat în liniște, vicleanul Sinon se furișează în taină spre porțile orașului și, ieșind dintre zidurile cetății, cu o faclă aprinsă, face semn corăbiilor grecești cari, după înțelegerea avută, se întorceau acum dela insula Tenedos, după care stătuseră ascunse. Apoi, pe furiș, se duce la calul de lemn și dă drumul eroilor greci pitulați întrânsul și ies, scoborându-se pe o furie întinsă, vitejii Stenelos, Thessandru, Ulysse, Acamas, Thoas, Pyrrhus, fiul lui Achille, Machaon, Menelau și în sfârșit Epeius, făuritorul calului de lemn. Și repede se răspândesc cu toții în cetatea amețită de băutură și trec prin ascuțișul săbiei pe străjeri și, apoi, dau mâna cu tovarășii lor cari intră în cete dese pe toate porțile. Cu armele în mâini, măcelăresc pe toți câți le ies în cale și dau foc caselor. În curând, limbi de foc se ridică din toate părțile și lumina flăcărilor strălucește în depărtare.

Troienii buimăciți de vin și de somn, se deșteaptă, sar din pat, aleargă la ferestre și văd cu groază străzile

pline cu soldați. Femeile și copiii cuprinși de spaimă țipă, iar bărbații aleargă să pună mâna pe arme și să apere cetatea. Eră însă prea târziu; căci Grecii cu săbiile în mâini ucideau pe toți câți le ieșiau în cale, culcând la pământ pe Troienii zăpăciți și neînarmați. Ulițele și piețele sunt pline de cadavre sau de răniți cari plângeau și se văetau îngrozitor. Nu se auzia decât un amestec de țipete jalnice și de zângănit de arme. Cei mai mulți nu-și mai vedeau scăparea decât în fugă.

Nu-i vorbă, nici Grecii n'aveau să ia orașul fără pierderi, căci, în acea grozavă învălmășeală și în des-nădejdea ce a cuprins pe Troieni, fiecare se apără cu ce-i cădea în mâini. Aruncau în capul cuceritorilor tot felul de obiecte: mese, pahare, pietre, tăciuni, sau se înarmau cu securi, topoare, frigări, ori suindu-se pe acoperișul caselor, asvârliau asupra trecătorilor țigle, cărămizi, lemne și tot ce le venia în mână.

Intr-o parte ceva mai retrasă a orașului se găsea casa bătrânului Anchise, o rudă a regelui Priam. Sgomotul luptelor și lumina sclipitoare a flăcărilor străbate aci ceva mai târziu, după ce o parte a orașului se găsea în plin dezastru. Fiul lui Anchise, eroul Aenea, născut din zeița Venus, unul dintre cei mai de frunte viteji din Troia, dormia liniștit lângă soția sa, Creusa. Deodată, un vis îngrozitor îl trezește din somn. Ii s'a arătat Hector, în starea de plâns în care îl văzuse când, omorât de Achille, a fost târît prin praf și noroi împrejurul cetății. Umbra lui Hector, așa de schimbat de Hector de odinioară, scoate un gemet din adâncul sufletului și:

Fugi, o născut al zeiței, el zice, vai fugi de peire!

Troia e 'n mâini la potrivnici, și cade din creștet azi Troia.

Noi ne-am luptat în destul: de-ar fi fost cu puțină să-mi apăr Troia cu brațele, vai de muli ar fi fost mântuiți!

Inspăimântat de acest vis, Aenea se trezește, sare din pat și îi se pare că aude sgomot de arme, bubuituri de ziduri ce se prăbușiau, ținete și vaete și o presimțire neagră îi săgeată inima. Se urcă repede pe terasa de pe acoperișul casei și vede, vai, jumătate orașul în flăcări și o lumină care strălucia în depărtări până la golful sigeic. Iar pe străzi, se vedeau, alergând cu săbiile și scuturile în mâini, cete de oameni cari se luptau la lumina flăcărilor sau cari se îngrămădiau spre porțile cetății. Un sgomot asurzitor și sălbatic de oameni și un vuet de trâmbiți răsună din toate părțile. Se prăbușia casă după casă și focul, întocmai ca un pârjol în holdele coapte, se apropia din ce în ce mai mult.

Năucit și fără să știe unde-i stă capul, Aenea scoboară grăbit treptele, pune mâna pe arme, aleargă afară să-și adune tovarășii și să apere cetatea. Căci, însfârșit, își zicea el, cea mai frumoasă moarte este moartea supt arme.

În drum, întâlnește pe Panthus, fiul lui Othrias, un preot al lui Apollo, ținând în mâna dreaptă sfintele odăjdii și statuetele zeilor, iar cu mâna stângă târând pe un nepot al său. Scăpase de armele Grecilor și groaza îl mână acum să pună într'un loc adăpostit, afară din oraș, pe nepotul său și odoarele sfinte. Cum îl vede Aenea, îl întreabă: „Hei, Panthus, unde se dă lupta mai aprigă? Să alergăm să dăm ajutor celor din fortăreață». El însă îmi răspunde:

Ziua de-apoi a sosit și timpul cel fără scăpare!
Fost-am odată Troieni și Ilion fost-a și naltul
Nume al Teucrilor fu! Căci Jupiter cel fără milă
Toate le aduse spre noi: stăpâni sunt Danaii 'n cetate!
Groaznic în mijlocul nostru puternicul cal își revarsă
Oameni armați și răzând cu hohote Sinon ne pune
Caseilor foc! năvălesc prin deschisele n'rări ale porții
Miile câte-a trimis Mycene spre a noastră perire.

Alții cu sulii s'asvâră, închizându-ne 'ngustele drumuri
Scântee ferul în mâini și cu luciul tăiș amenință
Grabnic și gata de omor; și de-abia mai cutează străjerii
Primelor porți să se lupte-apărându-se 'n oarbă isbire.

Aenea lasă pe Panthus fără răspuns și aleargă la luptă. Lângă el se alătură vitejii, Rhipeus, Epytus, Hypanis, Dymas și tânărul Coroebus care venise de curând la Troia, ca pețitor al Cassandrei, frumoasa fiică a regelui. «Tineri flăcăi, le zice Aenea, dacă sunteți hotărâți să scăpați ce mai este de scăpat, și să nu lăsăm nerăsbunată căderea Troiei, veniți după mine. Zeii precum vedeți s'au întors dela noi. Să dăm dovada însă murind, că am fi știut să învingem. Iar cât despre scăparea noastră:

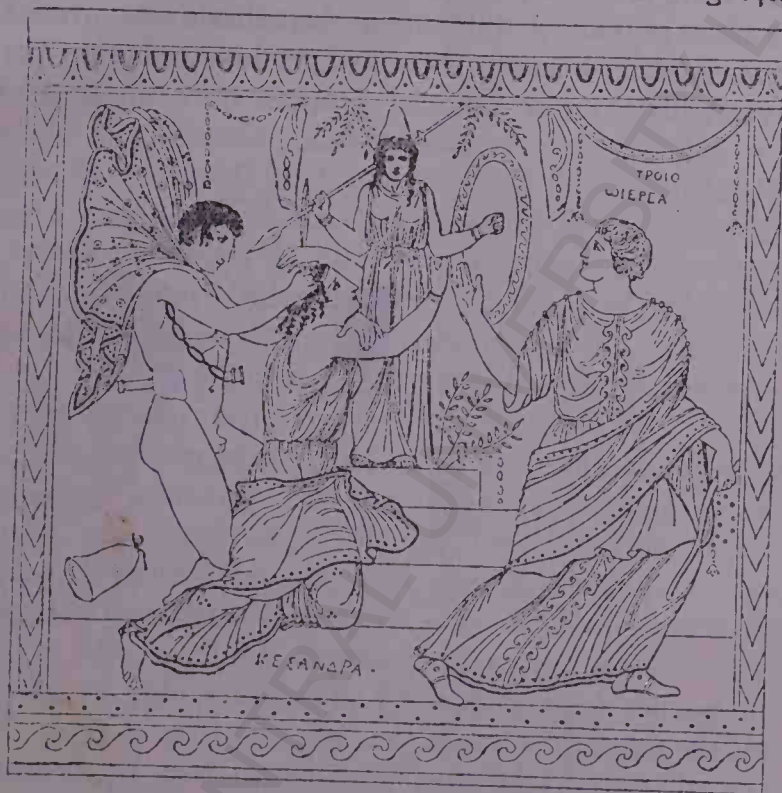
Una-i scăparea la 'nvinși: să nu mai aștepte scăpare».

Dar și Grecii, cari nu se așteptau la nici o împotrivire, erau din când în când măcelăriți de rășboinicii Dardani. Aceasta, cu atât mai vârtos, cu cât cei mai mulți dintre ei umblau după prăzi, în loc să se apere. Și nu arareori cete grecești intrau, fără să-și dea seama, printre cetele troiane și atunci erau casa-piți fără milă. Astfel generalul Androgeu, unul dintre cei mai viteji din oștirea Danailor, socotind pe Troieni ca fiind de ai lor, le strigă: „Prietenii, de ce așa de târziu? Nu vedeți că alții s'au încărcat cu prăzi și au omorât o sumedenie de dușmani, pe când voi de abia numai acum sosiți de la corăbii”? Zise și numai decât simți că a căzut în ghiarele vrășmașilor. Aceștia se reped asupra lui și-l străpung cu sulitele.

Vesel de această ispravă, Coroebus face propunerea, pe care o primesc cu toții, să se travestească și să îmbrace arme grecești, coifuri și scuturi, și astfel mai ușor să amăgească pe dușmani, căci își zicea:

Nimeni nu 'ntreabă 'n rășboiu de ai fost tu și ret ori puternic.

Și numai de cât, prind cele dintâi arme grecești ce le cad în mâini, și, câtva timp, vicleșugul și-a dat roadele sale, secerând mai mulți Greci. Curând însă, au băgat de seamă că socoteala lor a fost greșită.

Ajax, Cassandra și o preoteasă.

Figură pe un vas antic.

Treceau tocmai pe lângă templul Minervei, care fusese cruțat de foc și din care o ceată de Greci smulgeau, la lumina flăcărilor, pe preoteasa Cassandra, legată de mâini la spate cu niște lanțuri grele. Venise după ea sălbaticul Ajax, în fruntea unui manunchiu de Greci, a prins-o, pe când se refugiase la altarul zeiței, și o târau acum, despletită cum eră, afară din templu

și-i rupeau hainele. Coroebus, când își vede logodnica pradă a furiei eroului grec, nu putu să rabde să nu se arunce, însoțit de tovarășii săi, asupra dușmanilor. Dar, în acelaș timp, alți Troieni căutau să scape pe fiica regelui și din casele învecinate se aruncau țigle, cărămizi și lemne, așa că se produse o așa de mare învâlmășială că se omorau Troienii între ei. În acea-

Ajax și Cassandra.

Puterea pe un vas antic.

stă luptă, dintre tovarășii lui Aenea, au căzut cei mai mulți și cei mai buni, între care însuș Coroebus, străpuns, înaintea altarului Minervei, de arma lui Peneleu. Numai Aenea a scăpat cu viață, nu-

fiindcă ar fi fugit din luptă, sau n'ar fi voit să moară, ci, fiindcă divina sa mamă a abătut de la el ori ce lovitură.

De aci fiul lui Anchise, schimbându-și armele, ca să nu mai fie supus primejdiilor, pleacă spre palatul regelui Priam. Aici lupta era mai îndârjită. Pe deoparte, în fortăreață era inima puterii troiene, iar, pe de alta, fiecare nădăjduia că va pune aci mâna pe o pradă mai aleasă și mai bogată. Cu scuturile deasupra capetelor, Acheii, în șiruri strânse, escaladând treptele dinaintea porților sau agățându-se cu scările de ziduri, dau asalt din toate părțile. Cei asediați se apără cu curajul desnădejzii și, în cea din urmă luptă a morții, prăvăliau în capul celor de jos bârnele din acoperișul turnurilor pe cari le desfăceau.

De asupra porții celei mari, se înalță un turn, cel mai înalt castel, din care se vedeă peste toată cetatea și din care privirile se puteau întinde până departe peste corabiile Danailor. Pe acesta Troienii se munciau să-l prăvălească deasupra asediatorilor, dar cazna lor a rămas multă vreme zadarnică. Atunci apare Aenea cu câțiva tovarăși. El isbutește să darme turnul și să-l urnească cu un sgomot infernal asupra Grecilor, pe cari îi strivește subt dărâmături. În locul lor însă, alte cete de Myrmidoni, conduși de viteazul Neoptolem, fiul lui Achille, le iau locul și lupta devine din ce în ce mai crâncenă.

Cu securea în mână, Neoptolem isbește cu putere ușa de la intrare pe care o despică și o smulge din țâțânele ei de aramă. Acum, interiorul palatului și vasterale hale stau deschise, iar luptătorii pătrund înlăuntru, întocmai după cum se revarsă cu fluviu, când a rupt zăgazurile.

Când bătrânul rege Priam vede cetatea și chiar

casa sa în mâinile dușmanilor, își mai încinge încă odată sabia și, cu mâna slăbită și tremurătoare, caută să se arunce în mijlocul dușmanilor, pentru ca să nu mai viețuiască după ruina patriei sale. Și, astfel înarmat, iese din casa sa și trece prin curte să iasă la luptă. Aci îl vede bătrâna sa soție, regina Hecuba, care, împreună cu fiicele și nurorile sale, se strânseseră, întocmai ca turturelele în apropierea furtunii, lângă altarele strămoșești și țineau în brațe statuele zeilor. Ea îi oprește de la încercarea lui zadarnică și-l trage lângă sine, la altare, pentru ca, sau să găsească, un scut de scăpare, sau să moară:

Nefericitul meu soț, ea suspină, ce gânduri te poartă ?
Arme pe tine să 'mbraci, și unde ți-e graba, vai unde ?
Rege, nu astfel de om, și nici astfel de brațe ne cere
Timpul, vai nu ! De-ar trăi chiar însuș iubitul meu Hector !
Vino curând. Și pe toți să ne mântuie-altarul acesta
Ori să murim la un loc !

De abia se așezase lângă altarele zeilor, când iată că băiatul Polites, cel mai tânăr dintre fiii săi, fugărit de Neoptolem care îl rănise de moarte, aleargă lângă tatăl său și cade gâlgâindu-i sângele pe gură. Atunci bătrânul rege nu și-a mai putut potoli mânia, și-i strigă lui Neoptolem :

Proclete, tu ! a strigat, mișel, ucigaș și nemernic,
Dacă mai este vreo milă la zeii care judecă fapte,
Au să-ți plătească pe drept și vrednică dați-vor pedeapsa
Cea cuvenită ! Tu care făcut-ai să vad eu perirea
Fiului meu, pângărind prin omor a părintelui față.
Altfel acela, de care mințesti că ți-e tată, făcut-a,
Altfel Achille cu Priam dușmanul ! Credință și milă
Rugilor mele-a purtat ; și-mi dăte să îngrop pe rănitul
Hector al meu, iar pe mine trimisu-m'a iarăș în scaun !

Și spunând aceste vorbe, bătrânul cuprins de mânie, aruncă asupra lui Neoptolem o sulită, care însă nu-și nimeri ținta. Atunci fiul lui Achille furios zise rânjind :

Vestește-i deci asta și sol la părintele-Achille
Du-te ! Nu cumva să uiți, și de toate să-i faci tu de știre
Relele câte-am făcut, și ce mare nemernic e Pyrrhus.
Mori deci acum !

Aceeaș soarte au avut și ceilalți fii ai lui Priam. Deiphob, după Hector cel mai viteaz fiu al regelui, ajunsese în urma morții lui Paris, bărbatul Elenei. Spre casa acestora se grăbește acum Menelau, însoțit de Agamemnon și de Ulysse. Pe Deiphob îl găsește adormit în pat și-l străpunge cu sabia, lăsându-l mort pe loc. După aceea, caută pe Elena, soția sa necredincioasă de odinioară, voind ca să se răsbune de toate nenorocirile ce a adus ea pe capul Grecilor. O găsește ascunsă într'un unghier al casei și Menelau se repede furios cu sabia ca să o omoare. Zeița Venus, însă, vecinica ei protectoare, îi picură în inimă sentimentul iubirei și acesta, înmuindu-se ca prin farmec, își lasă brațul în jos și arma îi cade din mână. Venindu-i în urmă din nou furia, când voi să o lovească, Agamemnon îl oprește, spunându-i : «Nu se cade, Menelau, să-ți omori nevasta. Elena are mai puțină vină decât Paris care a călcat în picioare dreptul sfânt al ospitalității». — Menelau atunci dă ascultare poveței fratelui său și ia pe Elena și o duce la corăbii.

Acolo erau târîte o sumedenie de femei și de fete troiene, între cari bătrâna regină Hecuba cu fetele și nurorile ei: Cassandra, Polyxena, Andromacha și altele. Bocindu-se și jelindu-și amarnic soarta, ele vedeau ruina patriei lor în care lăsaseră, morți și neîngropați, pe bărbați, pe frați și pe copii și tot ce aveau ele acolo scump. Fericind pe cele ce și-au găsit moartea în prăpădul orașului din care se ridică fumul și flăcările focului mistuitor, își plângeau nenorocirea de acum și soarta ce aveau să îndure în robia unor stăpâni străini: Cassandra avea să fie omorâtă la curtea

regelui Agamemnon din Mycene, de sălbatică Clytemnestra; Polyxena avea să fie jertfită pe mormântul lui Achille a cărui logodnică fusese; Andromacha, după ce a văzut cu ochii grozăvia morții micului ei Artyanax, aruncat de pe zidurile cetății, a ajuns sclavă și apoi fără voia ei, soția lui Neoptolem și în urmă, după moartea acestuia, soția lui Helenus, urmașul în domnia Epirului a fiului lui Achille; iar bătrâna regină Hecuba, ajungând sclava lui Ulysse, după ce a văzut cu ochii cum Grecii i-au jertfit pe Polyxena pe mormântul lui Achille, în sfârșit sosește în Thracia. Aci, aflând că regele Polymnestor, căruia Priam îi încredințase pe Polydor, cel mai mic fiu al său, împreună cu mari tesaure, i-a ucis copilul ca să pună mâna pe averi, s'a introdus în palatul ucigașului și, atrăgându-l în mijlocul femeilor troiene, i-au scos ochii, omorându-i și pe cei doi fii ai lui.

Numai doi principii troiani au scăpat din prăpădul Troiei: Antenor și Aenea. Pe bătrânul Antenor l-au cruțat Grecii, fiindcă, la începutul războiului, el a găzduit pe Menelau și pe Ulysse cari veniseră ca delegați să ceară înapoi pe Elena și fiindcă el a fost de părere ca ea să fie predată spre a înlătura acest războiu. El a plecat, în urma dezastrului Troiei, cu o ceată de Heneti din Paphlagonia și a ajuns cu corabia lor până în fundul Mării Adriatice. Pe locul unde este astăzi Veneția, a întemeiat cetatea Patavium și din amestecul Henetilor cu poporul băștinaș s'a născut mai târziu Veneții.

Eroul Aenea, fiul lui Anchise și al zeiței Venus, după ce s'a luptat vitejește în noaptea dezastrului, s'a văzut nevoit, la îndemnul mamei sale, să-și găsească scăparea în fugă. A luat pe tatăl său paralizat în spate, pe fiul său Ascaniu de mână și supt protecția nopții și a zeiței Venus a ajuns pe muntele Ida,

afară din oraș. De acolo, după ce și-au făcut corăbii, pleacă cu o ceată de refugiați pe mare spre Italia, unde aveà să se întemeze, în urmă, cetatea Roma. Soția sa Creusa care trebuia să-l urmeze s'a pierdut

Aenea părăsind Troia.

După Becker, Erzähl aus der alt. Welt.

pe drum în întunericul nopții și s'a prăpădit în învăl-mășala luptelor.

Zile întregi a ars nefericita cetate, din care Grecii au dus o foarte mare pradă. Și, astfel, s'a prăbușit imperiul lui Priam și a fost dărâmată cea mai bogată cetate din Asia.

IX. FAMILIA ATRIZILOR

1. PELOPS, ATREU ȘI TYESTE

Pelops, fiul lui Tantal, regele Lydiei, trebuind să plece din țara sa, din pricina unui îngrozitor cutremur de pământ, și-a găsit refugiul în Grecia, la regele din Pisa, Oenomau, de care a fost bine primit. Acesta avea o fiică, pe frumoasa Hippodamia pe care o făgădui că o va da în căsătorie numai acelui bărbat care îl va întrece în lupta de curse cu carul. Peșitorul care avea să fie biruit în luptă, plătiă înfrângerea cu capul său. Și pusese Oenomau această condiție, fiindcă un oracol îl vestise că i se va trage moartea din cauza ginerului său și voiă, deci, să scape de ori ce peșitor.

Avea un car și niște cai neîntrecuși și, în afară de aceasta, mai avea pe cel mai priceput vizitiu de pe acele vremuri, pe Myrtil, fiul zeului Mercur. Oenomau se suiă în carul său înarmat, lăsă pe peșitor să plece și, în fugă, fiindcă întotdeauna îl întrecea, se întorcea și-l omoră cu lancea sau cu sabia, fără să-l lase să atingă ținta.

Și omorise până acum regele nu mai puțin decât treisprezece peșitori, când, iată, că se prezintă la concurs și Pelops. Acesta promise, ca dar dela zeul Neptun, un car și niște cai mândri și pe lângă aceasta,

pentru ca să poată câștiga biruința, făgăduiește vizi-
tiului Myrtil, că-i va da jumătate din regat, dacă-l va
ajută să învingă. Invoiala fiind făcută, Myrtil, în ziua
de alergare, scoate un cuiu dela osia carului lui Oe-
nomau și, prin această trădare, victoria a fost asigurată
pentru Pelops. Regele cade din car în timpul fugii și-
și frânge gâtul, iar Pelops rămâne biruitor, soț al Hip-
podamiei și rege în Pisa. În urmă Pelops prin vitejia
sa adaugă regatului ce stăpâniă și alte țări, cărora
le-a dat numele de Pelopones (insula, de fapt penin-
sula, lui Pelops).

Mai târziu Pelops, nu numai nu se ține de făgă-
duiala dată lui Myrtil, dar pentruca să scape de el, îl
aruncă în mare. Din pricina omorului acestui fiu de
zeu, asupra lui Pelops și a familiei sale se abate un
blestem care nu poate fi ispășit prin nici un fel de
jertfă. — Pe vremea aceea, nu putea fi vorba de ier-
tarea unei greșeli sau a unei crime. Acestea trebuiau
răsbunate prin o pedeapsă la fel de mare, moartea
trebuiă pedepsită cu moarte, căci altfel justiția nu era
satisfăcută. *Vendetta* era, în această epocă, legea funda-
mentală care cârmuiă lumea. Iertarea creștinească avea
să vie numai după vr'o două mii de ani în urmă. — Ble-
stemul dumnezeesc căzut asupra familiei lui Pelops a
trecut din urmaș în urmaș, o nelegiuire dând naștere
altei nelegiui, o crimă dând naștere altei crime. Și,
în familia aceasta, omorurile se țin lanț din generație
în generație și sunt cu atât mai îngrozitoare, cu cât
numărul lor sporește mai mult.

Pelops avu cu Hippodamia doi copii, pe Atreu și
pe Thyeste. Aceștia, la îndemnul mamei lor, ucid pe
Chrysipp, un frate al lor vitrig, pe care tatăl lor îl
avusese dintr'o altă căsătorie și pe care el îl iubiă mult.
Din pricina acestui omor, Pelops gonește din fața sa pe

Atreu și pe Thyeste, iar Hippodamia se sinucide. Surghiuniți din casa părintească, cei doi frați ajung în Argolida la Eurystheu, rege la Mycene, care îi primește bine și-i dă lui Atreu, cel mai mare dintre frați, pe fiica sa Aëropa în căsătorie. După moartea regelui Atreu ajunge, ca ginere, moștenitorul tronului din Mycene.

Ca mai mare de naștere, Atreu avea dreptul și asupra regatului lui Pelops; Thyeste, însă, doritor de mărirea și pornit din fire spre crimă, nuputea răbdă ca regatul lui Pelops să revină numai fratelui său. De aceea, prin toate mijloacele caută să-i răpească lui Atreu drepturile și, din pricina aceasta, o ură de moarte se iscă între cei doi frați. În afară de aceasta, zeul Mercur, tatăl lui Myrtil, ca să înmulțească nenorocirile familiei lui Pelops, dăduse lui Atreu un miel cu lâna de aur, de care atârna fericirea și dreptul de domnie asupra țării.

Cine avea acest miel cu lâna de aur urmă să aibă și stăpânirea asupra regatului. Thyeste însă, isbutește ca pe ascuns să ia mielul și, în acelaș timp, săvârșește cea mai josnică crimă, seducând pe Aëropa, soția fratelui său.

Când Atreu a aflat despre această ticăloșie, l-a gonit din țară. Dar, cu aceasta, răsbunarea regelui n'a fost deplină. Fapta săvârșită de Thyeste era socotită de Greci ca o rușine care trebuia ștearsă printr-o pildă de pedeapsă.

La plecarea sa, Thyeste n'a putut să ia în surghiun și pe cei doi fii ai săi și teama pentru viața lor era îndreptățită. Spre a-i scăpa de peire, a încercat să se împace cu fratele său și, când acesta l-a poftit să se întoarcă în patrie, având gândul ascuns să se

răsbune într'un chip fioros, Thyeste a primit bucuros invitația.

Sosind la palatul său, Atreu dă ordin să se pregătească un praznic, cu care prilej cei doi frați să-și jure o prietenie vecinică, dar, în acelaș timp, taie în bucăți pe cei doi fii ai lui Thyeste și-i pregătește pentru masa tatălui lor. Când, la sfârșitul ospățului, s'au început libațiunile în cinstea zeilor, și când Thyeste a întreat de fiii săi, Atreu îi aduce într'un coș capetele, picioarele și mâinile lor. Tatăl îngrozit recunoaște că sunt ale fiilor săi și că, din răsbunare, frațele său i-a omorât copiii și îi cere să-i dea trupurile lor ca să le îngroape. Atreu îi răspunde râzând că le-a îngropat în stomac. Urlând de durere, nefericitul părinte răstoarnă masa, se trânteste la pământ, varsă oribila mâncare, apoi, întocmai ca o fiară în turbare, iese afară, blestemând pe Atreu și întregul neam al Atrizilor. Crima această a fost atât de grozavă că se spune că ceriul s'a cutremurat de tunete, iar soarele s'a întors înapoi din drumul său, ca să nu vază o faptă atât de sălbatică.

Blestemul lui Thyeste face ca peste țara lui Atreu să se reverse o mare secetă și o cumplită foame care, după spusa oracolului, n'avea să înceteze, decât odată cu întoarcerea nenorocitului părinte. Și, pleacă în căutarea fratelui său însuș regele, dar nu-l găsește nicăiera. Isbutește însă, să pună mâna pe fiul lui Thyeste, pe micul Aegysth, pe care îl duce cu sine acasă la Mycene, unde îl crește ca pe adevăratul său copil. Când însă acesta se face mare și află că Atreu a fost dușmanul de moarte al tatălui său, îl omoară chiar cu mâna sa, în timpul unei serbări.

După moartea lui Atreu, ocupă tronul din Mycene Thyeste și Aegysth, cari alungă pe fii lui Atreu, Aga-

memnon și Menelau. Aceștia se refugiază la Sparta, la curtea regelui Tyndar, pe ale căruia fiice, Clytemnestra și Elena, le iau în căsătorie. După moartea lui Tyndar, Menelau ocupă tronul din Sparta, iar Agamemnon se întoarce la Mycene, omoară pe Thyeste și se face rege în Argolida.

2. MOARTEA LUI AGAMEMNON.

Ocupând tronul părintesc, Agamemnon și-a mărit în curând regatul prin cucerirea mai multor țări și și-a câștigat, cu drept cuvânt, numele de rege al regilor. Iar când s'a ivit războiul împotriva Troiei, toți regii Grecilor de pe acea vreme s'au învoit ca să-l aleagă de comandant-șef al expedițiunii lor în Asia.

La plecarea lui Agamemnon cu oștirea, Aegysth, vărul său, se găsea de mult întors acasă, la Argos, și se părea că ura dintre cele două familii se stinsese cu totul. Nu era deci nici o temere, nici o bănuială, dacă Aegysth avea să rămână în patrie.

În momentul pornirii armatelor din portul Aulis, de oarece Agamemnon vânase o câprioară, închinată zeiței Diana, profetul Calchas vesti gloatelor grecești că nelegiuirea comandantului nu va fi ispășită decât prin jertfa fiicei sale, a Iphigeniei, și că dacă comandantul se va împotrivi, războiul în contra Troiei va fi zădarnic. Agamemnon, punând atunci iubirea de glorie, mai presus decât sentimentul său de părinte, se hotărăște să-și sacrifice fiica. Se făcuse jertfelnicul. Diana însă, în clipa când preotul era să-i împlante în gât cuțitul, pune în locul Iphigeniei o cerboaică, iar pe fiica lui

Agamemnon o duce în Taurida, unde o face preoteasă a sa.

Clytemnestra nu ştiea de această înlocuire şi eră în credinţă că Iphigenia a fost în adevăr jertfită şi, din acest moment, se născu o ură de moarte împotriva bărbatului ei Agamemnon. Această ură o împinge în braţele lui Aegysth, care îi devine soţ şi care, de aci înainte, conduce ca un adevărat rege ţara lui Agamemnon.

Aegysth şi Clytemnestra credeau că Agamemnon nu se va mai întoarce nici odată dela primejdiosul războiu şi se gândiau cu înfiorare la ziua când el, totuşi, ar mai sosi odată acasă. Porniţi însă pe calea crimelor, nu se puteau opri la un loc şi deci hotărâsc să-i răpuie viaţa, dacă s'ar mai întoarce în patrie, la Argos.

La plecarea sa, Agamemnon spusese soţiei sale că-i va trimite veşti de la Troia şi că, îndată ce cetatea va fi fost cucerită, o va anunţa la Argos. Aceasta se va face prin semne aşezate pe munţi între Troia şi Argos. Nimenea nu s'a aşteptat ca războiul să ţină zece ani întregi. În timpul acesta, Clytemnestra a pus un crainic care să păzească semnalul, şi, după ani dearândul, într'o dimineaţă, zăreşte focurile pe vârful muntelui. Focul de pe muntele Ida, din Troada, face să se aprindă focul din insula Lemnos, acesta cel din muntele Athos, şi aşa mai departe se aprind focurile pe vârful muntelui de pe ţarmul Greciei până în Argos. Troia, aşadar, este cucerită şi Agamemnon se va întoarce biruitor.

O bucurie nespusă cuprinde pe toţi, iar Clytemnestra care nu se gândia decât la răzbunare, îşi ascunde în adâncul sufletului cugetul ei cel negru. De aceea, trimite pe crainicul Talhybiu, să iasă înaintea regelui

triumfător; «Mergi și spune lui Agamemnon să se grăbească să vie la Argos. Pe pragul casei sale își va găsi soția așa precum a lăsat-o, credincioasă, căine de veghe al căminului, devotată bărbatului, dușmană dușmanilor lui. Pentru o femeie, ce zi poate fi mai frumoasă decât aceea când, la sfârșitul unui războiu, ea deschide poarta pentru bărbatul-i scăpat de zei!»

Sosește regele. Clytemnestra îi iese înainte însoțită de ceata servitoarelor sale, îmbrăcate în haine de sărbătoare, îl salută, scuzându-se că din pricina iubirii ei, contrar obiceiului femeilor, i-a ieșit întru întâmpinare înaintea poporului, și, cu o supunere prefăcută, îi povestește despre toate suferințele ei, despre toate necazurile ei, și despre toate veștile mincinoase ce s'au răspândit. În cele din urmă, îi spune: «Ce ferici- cire! În sfârșit, ești la adăpostul tuturor primejdiilor! Acum, Agamemnon, scumpul inimii mele, scoboară-te din carul tău. Dar, măritul meu erou, se cade oare să atingi tu pământul cu acest picior care a atins Troia în ruină? Sclavelor, ce așteptați? Așterneți peste tot locul covoare în calea sa, purpură sub picioarele sale. Să fie primit cum se cuvine să fie, în această casă, în care nu-l mai așteptam».

Este poftită de asemenea să intre în palat și Cassandra, fiica lui Priam, care căzuse, la împărțirea captivelor din Troia, ca o scumpă pradă pentru Agamemnon.

Palatul este în sărbătoare. Totuș, în mijlocul bucuriei se aud țipete și gemete. De unde vor fi venind? Cine este ucis? Deodată apare Clytemnestra în mână cu o secure cu două tășuri și lângă ea două cadavre: «Iată, zice ea, călăul soției sale, iubitul Chriseidei de subț zidurile Troiei! Iată și această captivă, profeteasa Cassandra, sosită cu flota; împreună cu el. Sunt răsunată: uitați-vă ce am făcut din el. Ea? ea și-a cân-

tat cântecul de lebedă, himnul din urmă al morții...

«De mult pregătesc acest triumf. În sfârșit, am reușit. Eu sunt în picioare, el la pământ. Totul s'a împlinit. Da, am luat toate măsurile ca să nu scape, și nu fac din aceasta nici o taină. De două ori l-am lovit, de două ori a scos gemete și a căzut jos. Când a fost la pământ, i-am dat a treia lovitură»...

Iar cel ce a pus la cale această oribilă crimă este Aegysth. «Pentru oameni, zice el, există zei ai răsbunării, a căror priviri, din înălțimea ceriului, urmăresc nenorocirile de aci de pe pământ. Și ca dovadă, iată omul culcat în mantie, în voalul zeițelor răsbunării. Cât sunt de mulțumit de această priveliște! Căci, aceasta este răsplata răutăților și a uneltirilor tatălui său. Atreu, stăpânul acestei țări, și tatăl lui Agamemnon, ca să aibă el singur puterea, a gonit din Argos, din casa părintească, pe fratele său, pe tatăl meu, Thyeste. Mai târziu, nenorocitul Thyeste se întoarce, rugându-se să se așeze la acest cămin. Atreu îl primește ca pe un oaspe al său: se preface că-i pregătește un ospăț și-i dă să mănânce carnea copiilor săi proprii! Șezând în fruntea mesii, Atreu împărția bucățile pentru oaspeți.

«Astfel, fără să știe, Thyest primește cu încredere și mănâncă oribila mâncare, mâncare fatală pentru urmașii lui Atreu. Curând bagă de seamă; atunci, strigă, se aruncă la pământ, vărsând grozava mâncare. Roagă pe zei să trimează groaznice nenorociri Atrizilor și, răsturnând cu piciorul masa, încarcă de blesteme acest neam întreg, condamnat la peire. Iată, pentru ce acesta se găsește aci jos la pământ și, deaceea, justiția mi-a pus mie în mână arma pentru acest omor. Eu am fost al treilea fiu al nenorocitului Thyest... Ajungând mare, răsbunarea m'a chemat. Și de fapt acest om a perit de mâna mea, cu toate că eu n'am fost de față în clipa făptuirii. Eu am urzit totul într'ascuns».

3. CASSANDRA.

Cassandra a fost una din fiicele lui Priam și Hecubei. Tradițiunea ne spune că pe când eră încă mică a fost lăsată odată, împreună cu fratele ei Helenus, în templul lui Apollo din Troia și că, după câțva timp, au fost găsiți amândoi copiii încinși de niște șerpi cari le lingeau urechile. De atunci, ambii fii ai regelui Priam au primit dela zeul profețiilor darul de a prezice viitorul.

În afară de această tradiție, se spune că frumoasa Cassandra, cea mai chipeșe din toate fetele lui Priam, când s'a făcut mare, a fost iubită de însuș Apollo, zeul profețiilor, care i-a făgăduit că o va face să cunoască viitorul, dacă va răspunde iubirii sale. Cassandra a primit propunerea, dar, după ce i s'a dat darul profeției, a respins dragostea lui Apollo. Atunci acesta a cerut ca să-i dea cel puțin o sărutare, dar când ea s'a apropiat de zeu, acesta o scuipă în gură și din acest moment vorbele Cassandrei nu mai putură convinge pe nimenea. Tot ce spuneă ea, deși eră adevăr, nu eră crezut de nimenea; ba încă, prevestirile ei erau socotite ca nebunii și luate în bătae de joc. Nimeni nu-i mai da ascultare și toate amenințările ei erau luate în răs. — Voce de Cassandra însemnează astăzi o vorbă adevărată, dar necrezută.

Astfel, descoperirea lui Paris, ca fiu al lui Priam și al Hecubei, se datorește Cassandrei. În luptele ce au avut loc la Troia între fiii lui Priam, Cassandra, deși n'a fost crezută, totuș a intervenit ca frații săi să nu omoare pe Paris, care apărură în aceste lupte, ca cioban, și a făcut ca să fie în urmă recunoscut de Priam.

De asemenea, când Paris a plecat spre Grecia și, apoi, când s'a întors din Grecia împreună cu Elena, Cassandra a prevăzut nenorocirea și prăbușirea patriei sale; de aceea, cu lacrimile în ochi și cu sufletul îndurerat, s'a adresat tatălui ei, Priam, și Troienilor strânși în jurul regelui: „Vai de cetatea voastră și vai de voi toți! Văz sacrul Ilion sfărâmându-se și fiii săi sângerând și căzând în praf, văz pe mame și pe fecioare, urmând în jugul sclaviei pe niște bărbați străini“. Așa strigă desnădăjduită, dar nimenea nu o credea; mai mult încă, din cauza tânguelilor ei neconținute, a fost închisă într'un turn înalt, unde n'a încetat o clipă să plângă nenorocirile sale și ale patriei.

Cu prilejul introducerii în Troia a calului de lemn al Grecilor, Cassandra s'a împotrivit din toate puterile ei, dar, în zădar, căci nimeni nu i-a dat ascultare. Iar în acea noapte teribilă, în noaptea incendierii și a cuceririi Troiei, Cassandra, prevăzând toate ororile grecești, s'a furișat în templul Minervei, crezând că poate aci va scăpa de furia Acheilor. N'a isbutit însă să se mântue nici aci, căci a fost găsită de Ajax, fiul lui Oileu din Locri, și batjocorită chiar în templu. Agățându-se de statua zeiței, eroul a smucit-o, făcând să cază la pământ însăș statua Minervei.

Necinstirea Cassandrei în templul zeiței și nepedepsirea lui Ajax din partea Locrenilor n'a putut rămânea nerăsbunată. Această fărădelege trebuia să o ispășească întreaga armată grecească, căci zeii nu îngăduie ca infamiile să rămână mult timp nepedepsite. De aceea, după cucerirea Troiei s'a ivit între cei doi Atrizi o ceartă, chiar înaintea poporului, în adunarea gloatelor grecești. Menelau doriă să se întoarcă în dată, împreună cu toate armatele, Agamemnon însă, pretindea să rămână încă la Troia, și să aducă heca-

tombe sfinte zeilor spre a împacă astfel pe zeița Minerva. Neputându-se să se împace comandantii, unii din ei, între cari Nestor, Diomedee, pleacă împreună cu Menelau, alții însă, rămaseră la Troia, împreună cu Agamemnon.

Pedeapsa lui Ajax s'a întâmplat pe mare. Corabia sa s'a sfărâmat aproape de Euboea, înainte de a putea pune el piciorul pe pământ grecesc.

La împărțirea prăzilor, după incendiul Troiei, Cassandra căzu ca parte de pradă lui Agamemnon care este cuprins de iubire dentru această drăgălașe fată și o ia cu sine în Grecia.

Nenorocirile de aci ale Cassandrei sunt legate de nenorocirile lui Agamemnon și au fost expuse de poetul Aeschyl în tragedia sa intitulată «Agamemnon».

După ce Clytemnestra, cu vorbe prefăcute, a introdus în palat pe Agamemnon, unde avea să-l omoare în baie, sub pretextul că i-a sacrificat în Aulida pe fiica sa Iphigenia, în realitate însă pentru ca să continue viața împreună cu Aegysth, vine la carul triumfal în care se găsea în haine cernite Cassandra și, cu vorbe aspre, îi strigă:

«Și tu, Cassandro, intră și tu în acest palat, fiindcă Jupiter vrea să fii primită bine printre numeroasele noastre sclave, la adăpostul altarelor domestice. Lasă-ți la o parte mândria. Scoboară-te din car... Nu știi tu că până și Hercule, fiul Alcmenei, a fost vândut ca prizonier și a ajuns în jugul robiei? Când soartea ne silește să fim sclavi, e bine cel puțin să ajungem pe mâna unor stăpâni obicinuiți cu bogăția. Căci, cei cari s'au făcut bogați pe neașteptate sunt nedrepti și cruzi cu sclavii lor. Aici ai să găsești o viață de suportat.

«N'am timp de pierdut la ușa palatului. Victimile

destinate pentru zei, ca recunoștință pentru fericirea noastră neașteptată, sunt înșirate lângă altarul casei. Dacă vrei să vii, Cassandro, nu întârziă».

Fiindcă aceasta prevedea în sufletul său toate grozăviile ce se petreceau înăuntrul palatului și fiindcă știe că se apropie și clipa nenorocirilor sale, zise plină de fiorii morții:

«Ah, Apollo, nimicitorule Apollo, cum mă prăpădești!') Casă blestemată de zei, plină de crime și de neglijări! Mai înainte omorul unor copilași; carnea mâncată de tatăl lor! Uite, barbara, ce face acum! Nici un ajutor de nicăiera! Ah, nenorocito, îndrăsnești! Ți-ai omorât în baie bărbatul, stăpânul tău!... Sărmana de mine, căci și suferința mea o cânt împreună cu a ta! Zeilor, unde ați adus pe nenorocita de Cassandra? Unde, dacă nu la moarte! Cu cât mai fericită este soarta Philomelei: zeii i-au dat aripi; zilele ei sunt dulci și fără durere; fierul ascuțit va scurtă pe ale mele! O dulce patrie, o zile fericite ale tinereții mele! Ilionul nu mai există, iar eu îmi voiu vărsa îndată aci sângele meu!».

Spunând aceste vorbe, își aruncă la o parte haina ei de preoteasă, își asvârle coroana sfântă de pe cap, își rupe bățul de profet, băț pe care i-l dăruise Apollo, și se pregătește să înfrunte moartea.

Poporul care o ascultă o sfătuește să fugă. Ea însă, care știe că nu are nici o scăpare, cu privirea neschimbată, pășește să i se împlinească soarta hărăzită de zei și intră cu curaj în casa morții. O singură mângâiere o însoția în drumul ei îngrozitor: vede în suflet sabia răsbunătoare a lui Oreste.

Și în curând, se aud strigătele de durere în palatul blestemat. Regele este omorât, iar Clytemnestra, cu securea pe umeri, cu sângele pe haine și pe frunte,

1) Numele lui Apollo în grecește înseamnă: *cere nimicește*.

iese triumfătoare, și după ea sunt scoase din casă două cadavre, al lui Agamemnon și al nefericitei profetese, pe care o socotiă ca amantă a regelui.

3. ORESTE ȘI MOARTEA CLYTEMNESTREI

Când Agamemnon a căzut mișelește de mână uci-gașe a soției sale Clytemnestra, a lăsat pe urma sa doi copii, o fată, numită Electra, care a asistat nepu-tincioasă la omor și care n'a putut nici măcar să ia parte la înmormântare și un băiețel, de 12 ani, numit Oreste. Fiindcă acest băiat, dacă s'ar fi făcut mare, ar fi avut datoria să răsbune moartea tatălui său, s'au gândit ucigașii, Clytemnestra și Aegysth, să se scape de teamă, omorîndu-l și pe el. Electra a surprins chiar într'una din zile o conversație între părinți cari căutau mijlocul, cum să curme viața micului Oreste. Și atunci, sora, cuprinsă de mila, trimite într'ascuns pe fratele ei, însoțit de un bătrân servitor în Phocida, la Orcho-menos, în nordul Boeotiei, unde domniă regele Strophiu, unchiul lui Oreste. Acolo băiatul se făcù mare, crescând într'o prietenie strânsă, cu fiul regelui, cu Pylade, de aceeaș vârstă cu el.

Amândoi băieții, Oreste și Pylade, trăiau nedes-părțiți și nîcăirea nu se ducea unul fără de celălalt. În fie care zi, făceau fel de fel de exerciții de gim-nastică și, cu timpul, ajunseră să fie socotiți ca cei mai distinși prinți și nimenea să nu-i poată întrece. Pe vremea aceea, cam o vârstă de om înaintea răs-boiului troian, nu erau nici legi scrise și nici judecă-torii ori tribunale mai înalte. Dreptatea și-o făcea

fiecare singur, iar o crimă de omor trebuia să o răsbune rudele.

În casa unchiului său Strophiu, Oreste a auzit de multeori, povestindu-se despre tineri cari și-au făcut astfel dreptatea și dându-și seama că este o cinste să-ți îndeplinești datoria, a ajuns la convingerea că o datorie sfântă are și el să răsbune omorul mișelesc al tatălui său. Împărtășind prietenului său nedespărțit hotărîrea sa, acesta s'a bucurat mult și s'a declarat gata să-i dea ajutor, jurându-i că va înfruntă cu el toate necazurile ce li se vor ivi în cale. Și astfel, cam la vârsta de douăzeci de ani, părăsesc amândoi băeții casa regelui Strophiu.

Dar, fiindcă steteau la îndoială, dacă un tată poate fi răsbunat față de o mamă, se duc să întrebe mai întâiu de voința zeului Apollo, de la Delphi. Prin gura preotesei Pythia, primesc răspunsul că un om ca Agamemnon, protejat chiar de marele Jupiter, trebuie răsbunat de un omor atât de nefiresc. Și, deși eră la mijloc o mamă, trebuia, totuș, să-și primească și ea pedeapsa pentru crima ei nelegiuită; prin viclenie însă a fost ucis Agamemnon și tot printr'o viclenie se cade să fie ucisă și Clytemnestra. La aceasta tocmai se gândia și Oreste.

Într'una din dimineți, însoțit numai de credinciosul său prietin Pylade, Oreste sosește la Mycene. Ca străin, îmbrăcat în haine de călător, se găsea înaintea palatului, de unde a trebuit să fugă, unde se găseau omorîtorii tatălui său, și unde sora sa trăia în suferințe, ca și celelalte sclave ale casei. În apropiere se afla mormântul lui Agamemnon. Cei doi prietini se duc la mormânt și, după ce tânărul Oreste se roagă de sufletul părintelui său și după ce invoacă și pe alți zei ca să-l ajute în ceea ce avea de gând să facă, își taie o şu-

viță de păr de pe cap și o lasă pe mormânt, ca semn că a venit să-și îndeplinească o sfântă datorie ce o aveă față de tatăl său.

Nu mult după aceea, sosește la mormânt, dela palatul regelui, o ceată întreagă de servitoare, îmbrăcate în haine de doliu și între ele și Electra, fiica lui Agamemnon, care, ca îmbrăcăminte, nu se deosebiă de loc de celelalte servitoare. Oreste și prietinel său, cum le văd, se trag la o parte, spre a nu fi descoperiți. Sclavele veniseră la mormânt din porunca reginei care avuse în timpul nopții un vis îngrozitor de urât. Visase anume că a dat naștere unui șarpe care îi sugia sângele și, deșteptându-se, tălmăci visul că mortul este supărat și că o paște o nenorocire.

Servitoarele erau toate troiene cari fuseseră luate ca slave și aduse de Agamemnon, împreună cu Cassandra, la Argos. Ele trăiau rău și nu puteau să sufere pe îngâmfata lor stăpână, ucigașa regelui. Rupându și hainele și lovindu-se peste piept, ele cântau cântece de jale, iar între ele Electra stetea nemișcată, avându-și capul acoperit cu un voal negru. Se urcă pe mormânt. Aci, nu știe ce să facă. Să se roage pentru regină? Dar nu supără prin aceasta umbra tatălui ei, ucis de aceeaș regină? Și atunci sclavele o îndeamnă să se roage pentru părintele ei, să se roage pentru Oreste și pentru toți câți urau pe Aegysth. După ce a invocat pe zeii din Infern, ca să nu lase nerăsbunată moartea tatălui ei, a vărsat libațiuni pe mormânt, în vreme ce tovarășele ei cântau cântecul lor de doliu.

Se sfârșește serbarea pentru mort și Electra se coboară de pe mormânt. Alături vede o suviță de păr. Eră la fel cu părul din capul ei. De unde putea să fie acest păr decât din capul fratelui ei, căci cine

Oreste și Electra.

Statui în Muzeul thermelor, Roma.

Bibliothek Universitäts- und
Landesbibliothek Bonn

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

să se mai gândească la sufletul celui mort? Dar, de ce va fi trimis această șuviță și n'a venit Oreste singur? Deodată însă, zărește urmele a doi oameni. Erau ca urmele sale.

Pe când stetea cu sufletul turburat, Oreste se apropie de ea și-i se descopere. Ea nu crede, dar îi face dovada, arătându-i locul, de unde și-a tăiat șuvița și haina ce o purta și care fusese făcută chiar de mâna Electrei. Atunci ea de bucurie vrea să strige, Oreste însă o împedică, îndemnând-o să nu facă nici un semn, ca să nu fie descoperiți de dușmani.

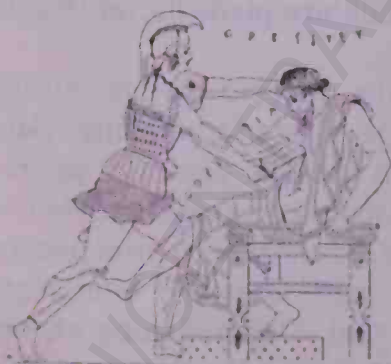
Apoi, cei doi frați își povestesc trecutul și fac planul de răsbunare. El îi arată voința zeului Apollo, iar ea cum a fost ucis și îngropat tatăl lor, cum eră să fie omorât el, ca băiat, în casa mamei sale și cum este ținută ea ca o sclavă, ea, fiica reginei. Plângerea surorii umple și mai mult de mânie pe tânăr, care este gata să îndeplinească chiar acum ordinul lui Apollo. Dar, zeul i-a poruncit să o ucidă prin viclenie, după cum prin viclenie a fost omorât și tatăl său Agamemnon. Electra pleacă înainte, ca să înlăture piedicile, iar Oreste avea să vie în urmă.

Insoțit de Pylade, Oreste sosește ca un străin, în haine de călător, și ajunge la poarta palatului. Bate la poartă și sosește portarul. Acesta vestește pe regină de sosirea străinilor. Lipsind de acasă Aegysth — se dusesse la câmp — regina îi primește cu prietenie, ca oaspeți, și-i întreabă cine sunt. Oreste îi istorisește scopul călătoriei lor. «Eu sunt, Doamnă, zice el, din Daulis, din Phocida. Când eră să plec de acasă m'a întâlnit Strophiu și mi-a spus: «Dacă te duci prin Argos, prietine, spune părinților,—vei afla ușor cine sunt,—că a murit Oreste. Dar nu uita să-i întrebi, dacă rudele doresc să-i ducă cenușa acasă, sau să fie în-

gropat între străini». Aceasta este însărcinarea mea aci. Dacă am nimerit unde trebuie, nu știu. Tatăl său însă trebuie să afle aceasta».

În vreme ce Electra izbucnește în plânsete prefăcute, denaturata mamă deabia își poate stăpâni bucuria pentru moartea fiului ei, căci credeă acum că a trecut pentru ea ori ce primejdie. Veselă, pofteste pe străini în camera de musafiri și trimite numai decât o sclavă, pe fosta doică a lui Oreste, la Aegysth, ca să-i ducă vestea cea bună și să-l poftască în oraș. Când bătrâna trecu pe lângă sclavele dinaintea casei și se văicăriă de moartea scumpului ei fiu pe care îl alăptase și-l crescuse, acestea o mângăiară și-i deteră nădejdea că va fi pe viitor mai bine și o îndemnară să cheme pe Aegysth fără lancier. Căci aveă obiceiul Aegysth să fie totdeauna însoțit de un om care să-i poarte lancea. Astfel Aegysth sosește singur, vesel de vestea cea bună și gata să afle amănunte despre moartea fiului său vitrig.

De abia însă intra în casă, când se și aude un strigăt de durere. Căci, îndată ce intră la străin ca să-l întrebe, acesta îl culcă la pământ cu o lovitură. Un sclav care află despre omor, sare și se duce la locuința femeilor și bătând cu putere, chiamă pe Clytemnestra. Aceasta speriată iese afară. «Morții, strigă sclavul, omoară pe cei vii». — «Vai de mine,

Oreste omorînd pe Aegysth.

Figură pe un vas antic.

tipă regina, care înțelese cuvântul, adu-mi repede, sclavule, din casă săcurea mea cea veche. Vreau să

văz, dacă am să înving sau să cad». De abia zice aceste vorbe, când iese din casă Oreste, însoțit de Pylade, gata să o culce la pământ și pe ea. «Te caut și pe tine, strigă Oreste; el și-a primit porția lui. — «Vai, scumpe Aegysth, tu ești mort», zice ea. — «Atunci zaci credincioasă în mormântul iubitului tău». — «Oprește-te, fiul meu, cruță acest pept, peptul mamei tale, pe care ai adormit de atâtea ori». La aceste vorbe, mâna, ridicată să lovească, cade. Neștiind ce trebuie să facă, întreabă pe Pylade. Acesta îl îndeamnă să aducă la îndeplinire voința zeului dela Delphi. Atunci Oreste, neținând seamă nici de amenințările nici de blestemele mamei sale, o târește în casă, în interiorul palatului, unde ea cade lovită de sabie lângă cadavrul iubitului ei Aegysth.

Cu sabia scoasă, în mâna plină de sânge, Oreste iese din casă. Dă ordin să se aducă leșurile regelui și reginei, învăluite în haine roșii, și ele sunt așezate în acelaș loc, unde cu opt ani mai înainte stătuse cadavrele lui Agamemnon și Cassandrei. Servitorimea din palat și toți prietenii lui Agamemnon din oraș se strâng cu bucurie să salute pe tânărul învingător, ca pe adevăratul lor stăpân și rege, și să mulțumească zeilor că i-au scăpat de tirania lui Aegysth și de criminala Clytemnestra.

Oreste arată în urmă poporului ce l-a împins la această faptă. — Câtva timp, el se simte mulțumit de ceea ce a făcut, dar încetul cu încetul începe să-l mustre conștiința că a omorât pe aceea care i-a dat zilele. Chinuit, din ce în ce mai mult, de zeițele Erinnyile, adică furiile, mintea lui se tulbură și nu-și găsește scăpare decât la pragul zeului Apollo care îl îndemnase să facă acest parricid. Dar, furia acestor zeități nu s'a potolit cu totul decât atunci când, la

îndemnul zeiței Minerva, s'a ridicat Areopagul, unde se judecau toate crimele și lângă care s'a ridicat, la poalele unei coline, templul acestor Furii, numite de aci înainte Eumenidele, adică Binevoitoarele.

4. IPHIGENIA IN TAURIDA.

Se spune că Oreste, chiar după ce li s'a ridicat Eumenidelor un templu în Attica, n'a fost cruțat de furia acestor zeițe ale răsbunării, ci a fost mereu urmărit de ele, din cauza omorului mamei sale. Turburat cu mintea, s'a dus atunci din nou la zeul de la Delphi,

Oreste urmărit de Furii.

După o gravură antică.

la zeul profet Apollo, ca să-i ceară sfatul. Acesta l-a povățuit să se ducă, dacă vrea să scape de ori ce chin, în țara Taurilor, Crimeea de astăzi, ca să aducă de acolo statua Dianei, sora zeului, și să o așeze în Grecia. Această statuă căzuse din ceriu în Taurida și fusese așezată într'un templu în această țară barbară.

La îndemnul lui Apollo, Oreste își pregătește o corabie, se îmbarcă pe ea împreună cu Pylade și cu câțiva tovarăși și, după o călătorie fericită, ajung în Chersonesz. Sosiți aci, își ascund nava într'un liman și Oreste, însoțit numai de prietinel său, se duce pe țărm ca să caute templul cu statua Dianei. Acest templu nu erà departe și l-au cunoscut lesne după mulțimea de oase de străini omorîți și după sângele de pe altar, căci la poporul barbar al Scythilor ori ce străin primit pe țărm erà jertfit pe altarul zeiței Diana. Oreste ar fi fost gata să răpească chiar atunci statua, dar prietinel său îl sfătuește să aștepte sosirea nopții ca să nu fie descoperiți asupra faptului.

La acest templu erà preteasă Iphigenia, fiica lui Agamemnon, care în clipa când erà să fie jertfită în Aulis, a fost ridicată prin văzduh de Diana și, învălită într'un nor negru, a fost adusă aci, la templul zeiței. Și de multă vreme, stetea ea aci, în această țară sălbatică, și îndeplinià o slujbă destul de urită, de a jertfi pe toți străinii cari cădeau în mâinile Scythilor. Nu-i omorà pe străini cu mâna ei, ci îi consacrà, stropindu-i cu apă, înainte de a fi duși în templu, unde îi ucideau servitorii preotesei. Și, cu toate că ea își câștigase stimă din partea regelui Thoas, care nu făcea nimic mai de seamă fără sfatul ei și câte odată scăpa chiar vieața câte unui biet străin ce ar fi trebuit să fie jertfit pe altarul zeiței, totuș slujba ei grozavă și vieața ce o ducea în mijlocul barbarilor făcea pe sârmana femeie să dorească să se întoarcă în patria ei, din frumoasa Grecia, unde lăsase numai oameni fericiți.

Trecuseră peste douăzeci de ani, de când Iphigenia se găsià în Taurida, fără să fi primit cea mai mică veste de acasă și fără să fi aflat despre grozăviile

familiei sale. Zile întregi stetea pe țărmul mării, uitându-se spre frumoasa ei patrie și nu vedeă nici o rază de scăpare, căci frica de sângerosul jertfelnic făcea ca nimenea în afară de naufragiați, să nu vină pe aceste țărmuri îndepărtate.

În noaptea dinainte de sosirea lui Oreste și Py-lade, Iphigenia avu un vis îngrozitor. A visat că se găsiă în palatul părintesc de la Mycene. Un cutremur de pământ a darămat casa, nelăsând decât o coloană care părea că plânge. Ea ieșise afară, dar văzând coloana, s'a apucat să o spele. Visul o umplu de groază și nu se putea gândi la nimic alt ceva decât la familia sa de acasă, din care ar fi murit și Oreste cel din urmă stâlp al ei. Din pricina acestui vis, în dimineața următoare, se duce împreună cu servitoarele ei, — gre-coaice cari fuseseră aduse de vr'o întâmplare în această localitate, — la templul zeiței ca să facă un sacrificiu pentru Oreste. Și plângea și soartea fratelui ei și-și plângea și ursita-i nenorocită.

Pe când se găsiă făcând jertfa, se pomenește de odată cu un păstor, venind dinspre țărmul mării care i spune să se pregătească pentru o jertfă omenească, căci au fost prinși doi tineri greci, aruncați cu corabia lor în această țară. «Ne mânam, povestește păstorul, vitele la mare, ca să le scăldăm. Atunci unul dintre noi vede doi tineri pe țărm. La început, am crezut că sunt niște zei și unul dintre noi, mai cucernic din fire, își ridică mâinile și începe să li se închine; dar altul, zise râzând: «Sunt niște naufragiați cari se ascund între stânci, fiindcă cunosc obiceiul nostru de a jertfi pe străini». Ne gândiam tocmai să alergăm ca să-i prindem, când unul dintre străini își scutură capul și dă semne de nebunie. Vorbind vorbe neînțelese, s'a aruncat cu sabia asupra boilor noștri și apoi asupra noastră. Am

început cu ei o luptă îngrozitoare, dar, în cele din urmă, noi fiind mai numeroși, i-am biruit, i-am legat și i-am dus la rege care vi-i trimite aci pentru jertfă pe altarul Dianei. Pe mine m'a trimis regele înainte să vă spun să faceți pregătirile». Zicând acestea, păstorul a plecat la tovarășii săi.

Nu mult după aceasta, servitorii templului aduc legați pe tinerii Oreste și Pylade. Preoteasa le desleagă brațele pentru ca sacrificiul, după regula cultului, să fie făcut din oameni liberi, și trimite pe slujitori să facă pregătirile de lipsă. Rămânând singură cu nefericitele jertfe, preoteasa, cuprinsă de milă, îi întreabă: «Nenorociților, ce mamă v'a născut, cine este tatăl vostru? Vai de surorile voastre, dacă veți fi având surori? Dar de unde veniți? Este departe patria voastră, de unde ați plecat»? — «De ce ne văicărești, femeie? zise Oreste. Un om cu minte nu se tânguește prea mult în fața morții. Lasă ursita să-și meargă drumul ei și nu ne mai plânge pentru aceasta. Noi cunoaștem obiceiul jertfelor din această țară». — «Cum vă chiamă, întreabă Iphigenia, și din ce țară sunteți?» — «Ce nevoie este să ne cunoști numele? «Nefericiții» este numele nostru cel adevărat. Și ce folos ai avea să cunoști patria noastră? Totuși dacă vrei să o afli, să știi că noi suntem din Argos, din vestitul oraș Mycene». — «Pe zei, prietino, ești tu într'adevăr din Mycene? Spune-mi deci, ce vreau să aflu: Cunoști tu vestita Troie? Se spune că a fost cucerită și dărmată»? — «Așa este și știrea nu te-a înșelat» — «Și s'a întors înapoi Elena în casa lui Menelau? S'au întors îndărăt Acheii, Calchas și Ulysse»? — «Elena locuiește iarăș în Sparta, în casa bărbatului ei de mai în patrie». — «O zei ai răsbunării! Și Achille, fiul lui Thetis mai trăește?» — «El s'a prăpădit și de geaba și-a sărbătorit nunta

în Aulis» — «Da, degeaba! Eră o amăgire. Așa o numesc cei ce au aflat despre ea». — Totuș, cine ești tu fecioară, de ști atâtea despre Grecii noștri? — «Mă trag și eu din acea țară, dar pieirea mea e din tinerețe. Dar, marele comandant, socotit așa de fericit? — De cine vorbești, căci cel pe care îl cunoști, nu face parte dintre fericiți?». — Mă gândesc la fiul lui Atreu, îl chiamă Agamemnon». — «Nu știu, lasă-mă cu astfel de întrebări, femei». — «Nu, pe zei, spune-mi, te rog». — «A murit sârmanul și prin moartea lui a adus nenorocire și altora. Soția sa chiar l-a omorât mișelește. Totuș nu mă întrebă mai departe». — «Vai, vai, nenorocita de mine. O ucigașă vrednică de plâns și vrednic de plâns și cel pe care l-a ucis. Dar, mai spune-mi încă ceva, mai trăește soția nefericitului? — «Nu mai trăește, a pedepsit-o chiar copilul ei; el a răsbunat moartea tatălui său». — «O nenorocită și ruinată familie! Și mai trăesc acasă copiii celui omorât? Mai trăește încă Oreste care cu atâta curaj și-a făcut dreptatea? Și se mai gândește cineva la fecioara Iphigenia care a fost sacrificată? — «Mai trăește încă fata Electra, cealaltă s'a împăcat cu mama ei ticăloasă, iar băiatul, vrednic de plâns, hoinărește în toate părțile și nicăirea».

Grozavele știri din casa părintească cădeau ca lovituri după lovituri în inima fetii. Un singur lucru îi mai aducea mângăerea în suferințele ei nemărginite: fratele ei Oreste, pe care îl credeă mort, mai trăește încă. După ce s'a recules puțin din durerea ei, întreabă din nou pe Oreste: «Vrei tu, prietino, să duci, dacă te scap, rudelor mele din Argos o știre, o scrisoare, pe care mi-a scris-o un prizonier grec? Până astăzi n'am aflat pe nimenea care să-mi facă acest serviciu. Tu îmi pari un om distins și cunoști orașul Mycene

și pe prietinii mei pentru care este scrisoarea. Pentru acest serviciu îți dăruiesc vieața, totuș ăsta trebuie să moară, fiindcă-l silesc legile poporului de aci».

— «Totul ar fi bine, afară de un singur lucru, că prietenul meu trebuie să moară. Ar fi nedrept să-l las pe acesta aci, pe el pe care l-am adus cu mine și care, împreună cu mine, a înfruntat toate primejdiile. Nu, dă-i lui scrisoarea și lasă-mă pe mine să mor»,

Și, între cei doi tineri, în timpul cât Iphigenia se duse să aducă scrisoarea, se născu o ceartă faimoasă, de oare ce Oreste nu voiă să se întoarcă în patrie fără Pylade și nici Pylade fără Oreste. Fiecare voiă ca să moară în locul prietenului său, ca să nu se zică odată că un prietin a trădat pe prietin. În cele din urmă, a învins Oreste. — «Trăește tu, scumpul meu, și lasă-mă pe mine să mor. De mine nu-i va părea nimeniuia rău să sfârșesc o vieață mizerabilă. Tu însă ești fericit, casa ta nu este blestemată de zei și nu suferă de nici o pacoste, pe când a mea este plină de crime. Trăește și pentru sora-mea Electra care îți este logodnică. Du-te înapoi în patrie, la Phocida, și dacă vii la Mycene, ridică-mi un mormânt, iar de-asupra lui pune un monument și lasă pe Electra să-l sfințească prin lacrimi și păr din capul ei».

Pylade făgăduiește că va împlini voia prietenului său și primește scrisoarea din mâinile preotesei. În acelaș timp, jură că o va duce la adresă. Numai în cazul când îi se va întâmpla vr'o primejdie pe drum, numai când corabia sa va suferi vr'un nafragiu și va perde scrisoarea, scăpând singur el, numai atunci va fi delegat de jurământ. Pentru ca o astfel de întâmplare să nu zădărnicească cu totul scrisoarea, preoteasa voi să-i spună cuprinsul ei. «Dă de știre, zice ea, lui Oreste fiul lui Agamemnon, din Mycene: «Sora pe care odi-

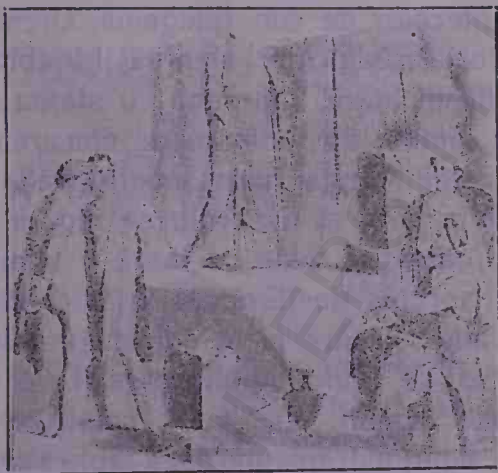
nioară a jertfit-o în Aulis, Iphigenia, și pe care o credeați moartă, trăește și vă trimite această scrisoare vouă». — «Unde este, strigă Oreste, s'a întors din împărăția umbrelor»? — «Este aceea care este înaintea ta». Dar nu mă turbură! Se spune în scrisoare mai departe: «Du-mă la Argos, frate, înainte de a muri, du-mă din țara barbarilor, dela omorul străinilor la care zeița Diana silește pe preoteasa ei. Altfel voi chema blestemele zeilor asupra casei tale, Oreste. În Aulis Diana a jertfit în locul meu o cerboaică; pe ea a omorât-o tatăl meu. El a voit pe mine să mă lovească, dar zeița m'a adus în această țară». Acesta este cuprinsul scrisorii». — «Jurământul ce ți-am jurat este ușor, strigă Pylade. Făgăduiala mi-o îndeplinesc chiar acum. Ți-o dau ție Oreste, această scrisoare pe care ți-o trimite sora ta».

Oreste mișcat de bucurie, își întinde brațele spre preteasă și zice: «Prea scumpă soră, lasă-mă să te îmbrățișez. Nu-mi vine să crez norocului». — «Indărăt, străine, strigă preteasa îngrozită. Este o crimă să atingă cineva această haină». — «Soră, fiică a tatălui meu, Agamemnon, nu fugi de mine. Înaintea ta ai pe fratele tău, pe care nu l-ai așteptat nici odată». — «Tu, străine, fratele meu? Cum poți să mi-o dovedești?».

Și Oreste i-a vorbit despre mielul cu lâna de aur, despre hainele de acasă, despre părul ce ea și-a tăiat, când a plecat la Aulis, despre vechia lăncie a lui Pelops pe care Iphigenia a ascuns-o în camera femeilor. — «Da, tu ești, strigă preteasa în culmea fericirii și-și strânge în brațe pe fratele ei iubit. În sfârșit ești în brațele mele, dar departe de patrie. Te-am lăsat ca copil mic în brațele doicii. Fericirea mea este acum mai mare decât ca să ți-o pot mărturisi prin graiu».

De plecarea și durerea revederii nu s'au putut bucura prea mult cei doi frați, căci Pylade le amin-

tește de primejdiile prezentului. Oreste îi spune atunci porunca zeului Apollo de a duce chipul Dianei în Grecia și împreună se sfătuiesc ce e de făcut. Oreste încuviințează planul Iphigeniei: Avea să spună că statua zeiței a fost pângărită de apropierea celor doi străini, amândoi omorâtori de mame, și trebuie purificată în valurile mării împreună cu cele două jertfe vinovate, apoi aveau să vie la locul unde este ascunsă corabia și să fugă împreună.

Iphigenia, Oreste, Pylade și Thoas

După o pictură murală, Pompei

Când Iphigenia ducea tocmai din templu chipul zeiței, apare Thoas, regele țării, ca să vază dacă au fost jertiți străinii și se miră nu puțin când vede chipul sfânt în brațele preotesei. Iphigenia însă îi poruncește să rămână departe în templu, pe care să-l purifice cu fum, căci statua a fost pângărită de străini, omorâtori de mame. Zeița s'a supărat, îi spune mai departe preoteasa, și s'a întors din locul ei și și-a închis ochii. Trebuie deci, să o purifice și pe ea și pe străinii înainte de a-i jertfi.

Apoi preoteasa dă ordin ca străinii să fie legați de mâini, să li se acopere fața și să fie însoțiți de câțiva servitori până la mare, iar poporul, în timpul acesta, să rămâie pe acasă ca să nu fie turburată serbarea. În

urmă, cortegiul se pune în mișcare la lumina faclelor purtate de oamenii de încredere ai preotesei.

Drumul nu eră prea scurt și în curând, procesiunea este pierdută din vederea regelui. Și pe când el, întors la templu, îl purifică cu flăcări de foc, în auzul cântecelor de cor, Iphigenia, Oreste și Pylade și servitorii credincioși aleargă la corabie și pornesc pe întinsul mării, împreună cu statua zeiței. Un țăran vede cu uimire, din întâmplare, plecarea lor, și dă de știre regelui. Acesta, furios pentru trădare, își adună poporul la țărm și dă ordin ca fugarii să fie prinși. Atunci de odată se vede pe mare o lumină neobicinuită care se apropia de țărm, în fața mulțimei îngrozite. Apoi lumina dispare și în oglinda mării se arată chipul minunat al zeului Apollo care, cu o vorbă vrăjită, îi grăiește regelui. «O, Thoas, potolește-ți mânia, care ar fi de sigur, îndreptățită, dacă fapta s'ar fi întâmplat din răutatea oamenilor. Dar, n'a fost așa, căci este voința mea ca sora-meă, Diana, să nu mai fie adorată de voi, niște barbari, cari nu cunoașteți altă jertfă de cât jertfa de sânge omenesc. Când vă veți învăța să cinstiți altfel pe zei, se vor întoarce și zeii iarăș la voi.

Thoas se închină înaintea voinței lui Apollo, iar Oreste duce statua zeiței în Grecia și o așează pe țărmul Atticei, unde ridică un templu Dianei. Iphigenia rămâne aci ca preoteasă a zeiței, Oreste însă, se duce la Mycene, unde, scăpat cu totul de puterea Furiilor, ocupă tronul părintesc, pe care îl aveă acum fiul lui Aegysth.

Pylade se căsătorește cu sora lui, Electra, pe care o duce în patria sa din Phocida.

X. PĂȚANIILE LUI ULYSSE

1. PENELOPA ȘI TELEMACH.

După un războiu de zece ani, vestita cetate a Troiei cade în mâinile Grecilor cari o jefuesc și apoi o dărâmă și-i dau foc. Răsbunându-se pentru multele năcazuri și pierderi ce au avut să îndure atâta amar de vreme, departe de vetrele lor, conducătorii gloatelor grecești se hotărăsc, în cele din urmă, să se întoarcă acasă la soțiile și copiii lor, la părinți și la rude, părăsiți de atâția ani în țări depărtate.

Imbarcându-se pe corăbii, împreună cu prăzile ce luaseră din bogata cetate a lui Priam, unii, puțini la număr, ajung fericiți pe la casele lor, alții, și aceștia erau cei mai mulți, fiind mânați de vânturi neprielnice sau de furtuni primejdioase, sunt purtați, mai multă ori mai puțină vreme, pe întinsul mării sau își găsesc sfârșitul înghițiți de valurile nemiloase ale apelor. Astfel, pentru cei mai mulți, ruina Troiei nu le-a fost de un prea mare folos.

Agamemnon, regele regilor, comandantul suprem al armatelor, sosește la Argos, după o fericită călătorie, însoțit de captiva sa Cassandra, fiica lui Priam, dar este ucis mișelește de soția sa Clytemnestra, ajutată de iubitul ei Aegysth; Menelau, după ce-și regă-

sește pe Elena, pleacă cu ea pe o corabie, dar este aruncat de o furtună în Egypt, unde este silit să stea opt ani de zile departe de patria sa, Sparta; Philoctet, la întorsul său acasă, dă peste un războiu civil și e nevoit să-și părăsească țara; Diomed, înșelat de soția sa, își năpustește căminul; îngâmfatul rege Ajax fiul lui Oileu, este zdrobit de o stâncă pe coastele Euboeei; iar ceilalți eroi greci, mai toți, au avut să sufere, la întoarcerea lor acasă, diferite neajunsuri.

Agamemnon și Ulysse își lăsaseră la plecarea lor spre Troia soții tinere și adorate, unul pe Clytemnestra, la Argos, celălalt pe Penelopa la Ithaca. Dar, în vreme ce Clytemnestra, fiica lui Tyndar, rupând legăturile sacre ale căsătoriei, și-a părăsit soțul, având, după zece ani, să-i despice capul înlăuntrul palatului cu o secure cu două tăișuri, Penelopa, fiica lui Icariu, și-a așteptat bărbatul cu o credință neșovăelnică, timp de douăzeci de ani, cu toate că, în timpul acesta, a fost cerută de nenumărați peșitori și cu toate că, după căderea Troiei, timp de zece ani, n'a aflat nici o veste despre soțul ei.

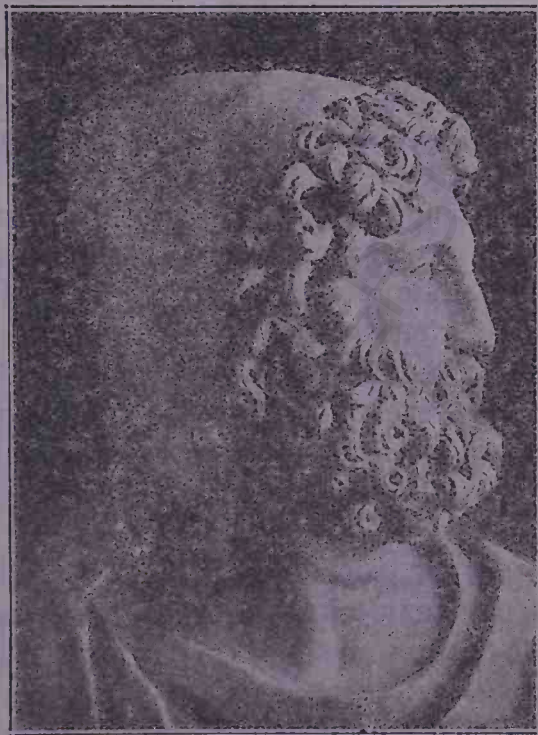
Din Ithaca și din țările învecinate o sumedenie de prinți și de nobili pețesc pe frumoasa Penelopa, căci eră mândră și cuminte și aveà, pe lângă aceasta, nenumărate bogății, în turme de vite, capre și porci. Și apoi, cel ce ar fi luat de nevastă pe Penelopa putea trage nădejde să stăpânească și peste ceilalți regi din insulă. Dar, după obiceiul din acele vremuri, văduva lui Ulysse trebuia să se întoarcă mai întâiu în casa părintească și numai de acolo să se mărite cu unul din peșitori, care în urmă aveà să fie rege în palatul lui Ulysse. Căci acesta, așa credeau ei, va fi murit de mult, fie înecat în mare, fie ucis de cineva.

Penelopa însă, era încredințată că bărbatul ei se

va întoarce într'o zi acasă și, de aceea, nu se lasă să fi așa de ușor scoasă din minți de pețitori. Ea se gândia mereu la scumpul ei Ulysse cu care a petrecut cei mai frumoși ani ai vieții sale. «Are să se întoarcă, își zicea ea, și această nădejde o mângăia de amărăciunea lacrimilor pe cari le vărsa și ziua și noaptea. Și, astfel, trece an după an și îndelungatul războiu tot nu se mai isprăvia.

Intr'un sfârșit, sosește vestea și în depărtata Ithaca despre dărmarea Troiei și despre întoarcerea eroilor acasă.

O nouă speranță înviorează inima Penelopei care aștepta acum răsplata stotornicieii sale. Dar, trece un an, și după el alt an, și trec mai mulți ani și nici o corabie nu aduce pe scumpul ei bărbat. Nu era străin care să se fi abătut prin țara ei, pe care să nu-l fi descusut, punându-i fel de fel de întrebări asupra lui Ulysse. Ceilalți eroi s'au întors de mult

Ulysse.

Capul unei statui. Veneția.

acasă, cu toții, și Nestor la Pylos și Menelau la Sparta, despre Ulysse însă, nu știea să spună nimenea nimic, nici că mai trăește nici că a murit. Nouă ani petrece în lacrimi biata femeie, așteptând sosirea lui Ulysse și nouăsprezece ani au trecut cu totul, de când nu și-a mai văzut bărbatul.

La plecarea sa la războiu, Ulysse lăsase acasă un copil în leagăn care acum se făcuse flăcău voinic. El era singura mângăere pentru sărmana mamă, dar el era prea slab ca să înfrâneze ceata de pețitori cari stăruiau din ce în ce mai mult ca Penelopa să se întoarcă la casa părintelui ei, spre a se mărita din nou. Erau peste o sută de fii de regi din Ithaca și din împrejurimi cari se înțeleseseră între ei ca, în fiecare dimineață, să se strângă la palatul lui Ulysse, ca să se ospăteze din turmele și vinul regesc, până ce Telemach de frică să nu-i mănânce întreaga moștenire să silească pe mama sa să se mărite cu vreunul din pețitori.

Și se umpluse palatul lui Ulysse de oaspeți cari, de dimineața și până seara, siliau pe servitorii fostului stăpân să-i slujească cu toate bunătățile casei și cari, în petreceri și râsete, își băteau joc și de Penelopa și de Telemach. Și acum, turmele regale încep să se împuțineze din grajduri și de pe câmpuri, grâul să scază în hambare, iar vinul să se isprăvească în butoaie. Nimeni nu putea să se împotrivească desfrânașilor de pețitori. Căci, în acest timp Penelopa stătea la războiu în camera ei și țesea mereu, plângând întruna, iar Telemach era luat peste picior, de câte ori se arăta în ceata lor obraznică.

Această cumplită nenorocire o aduse asupra casei lui Ulysse zeul Neptun, stăpânul mărilor, fiindcă se supăraseră pe erou, de când acesta i-a orbit pe fiul său.

Polyphem. De aceea, neînduratul zeu l-a prigonit într'una, purtându-l pe toate mările, sfărâmându-i corăbiile, pierzându-i pe toți tovarășii și aruncându-l pe la popoare a căror limbă și obiceiuri el nu le cunoștea. În acelaș timp, pentru ca răsbunarea zeului să fie și mai mare, aduse nenorocirea și asupra familiei eroului din Ithaca.

În vremea când pețitorii obraznici îi mâncau averea, Ulysse se găsea de șapte ani prizonier în Ogygia, o insulă singuratică în mijlocul mării (probabil Malta), peste care stăpâniă o fiică a zeilor, nimfa Calipso. Aceasta nu voia să lase pe Ulysse să plece, căci doria să-l aibă pentru totdeauna ca bărbat. El însă mereu cu cugetul la patria iubită, la soție și la copil, se ducea zilnic la țărmul mării, unde cădea pe gânduri și unde nu doria altceva decât să mai vază odată fumul ridicându-se din casa sa, înainte de a muri.

Zeilor din Olymp, și mai ales Minervei, protectoara eroului, li s'a făcut milă de această stare a lui Ulysse și pe când ei se găseau odată, strânși cu toții la o laltă, — afară de Neptun care se dusese să primească o jertfă dela Aethiopieni, — zeița Minerva găsește prilejul să se plângă de soartea tristă a lui Ulysse și a Penelopei.

Jupiter, regele zeilor, la plângerea Minervei, se simte mișcat în sufletul său și-i încuviințează cererea de a scăpa pe Ulysse. Zeița însăș e gata să se travestească în haine și să se ducă la Telamach să-i insufle curaj, iar Mercur aveă să plece în insula Ogygia ca să ducă zânei Calipso ordinul zeilor ca să dea numai decât drumul prizonierului ei.

Minerva, veselă de bunătatea lui Jupiter, nu pregetă să se gătească de drum.

... Iși leagă îndată sandalele mândre
Numai în aur cuprinse, ambrozice, care o poartă
Și pesteări și pe 'ntinsele mări, mai lute ca vântul.
Ia și-o zdravănă lance, la vârf ghintuită cu aramă,
Lancie grea ce doboară un șir de oșteni de odată,
Când căsunează pe dâșii copila înaltului tată¹.

Și, se scoboară în Ithaca, oprindu-se, subț înfățișarea lui Mentos, regele Taphiilor, înaintea înaltei porți a palatului lui Telemach. Aci zărește ea cu mirare ceata îndrăznească a peșitorilor cari mâncau și benchetuiau, cari jucau și chefuiau, dând porunci slugilor lui Telemach să le aducă cărnuri, să le servească masa și să le amestece vinul. — Cei vechi nu beau vinul gol, ci amestecat cu apă -- Intre ei se găsiă și Telemach, cu inima amărită, dar fără să ia parte la cheful lor.

Îndată ce Telemach vede pe străin, se duce la el, îi întinde mâna, îi ia lancea și-l sărută. Apoi îl conduce ca oaspe în casă, — nu în odaia cu peșitorii, — îi întinde un scaun, îi pune subț picioare un taburel și se așază lângă el. În acelaș timp, face semn unei servitoare care îi aduce un ibric de aur cu apă, îi spală mâinile și-i așează o măsuță înaintea. Chelărița îi aduce grăbită pâine și carne, iar servitorul vin dulce.

După ce a ospătat pe străin, Telemach îl întreabă de nume, de părinți și de scopul călătoriei sale. Zeița Minerva cu ochii de azur, îi răspunde: «Eu sunt Mentos, fiul lui Anchial, regele Taphiilor. Am venit pe aci cu corabia, pe care am tras-o la limanul Reitros, fiind însoțit de mai mulți tovarăși și mă duc spre Temesa să caut aramă în schimbul ferului pe care îl duc. Ulyse mi-a fost un bun prietin și am venit pe aci, socotind că tatăl tău e acasă».

Telemach îi povestește, după aceasta, toate sufe-

1. C. Papacustea, *Odyseia*, rap. I în *Odyseia* I, 3, pag. 114. Deia acelaș autor împrumutăm și celelalte citate în versuri hexametre.

rințele ce îndură în casa părintească, iar zeița îl ascultă cu luare aminte, cu toate că ea știe tot ce el îi spune. Apoi Minerva, însuflându-i curaj, îl sfătuiește să ia o hotărâre bărbătească, să adune poporul într'o mare adunare, cu care să gonească pe pețitori și, mai întâiu de toate, să se ducă la Pylos și la Sparta, unde locuiau eroii Nestor și Menelau, prietinii lui Ulysse, pentru ca dela ei să ia știri, unde au părăsit pe tatăl său și unde ar putea el să fie acum.

Nu doar că-i mort undeva pe pământ divinu-Odyseus.
El este viu, e ținut te miri unde pe marea întinsă,
Poate de oameni sălbatici și cruzi ce trăesc pe acolo.
Ei îl opresc într'o insulă veșnic bătută de valuri.
Nu sunt profet și nici după paseri nu știu viitorul,
Însă aș putea să-ți arăt ce-mi spuseră Nemuritorii.
Mult... el nu va mai sta departe de scumpa lui țară,
Chiar dac-ar fi să târască cu sine și fiare și lanțuri,
Chip de întors va găsi el, căci este bogat în mijloace.

Telemach este cuprins din ce în ce mai mult de respect și de iubire pentru străin și la plecarea acestuia îi oferă, după obiceiul vremii de atunci, un dar de ospetie. Străinul însă nu-l primește, spunându-i că-l va lua când se va întoarce din călătoria sa. Apoi dispare deodată, ca o pasere, și numai acum bănuî Telemach că a vorbit cu un zeu. Își reamitește toate câte i-a spus și este hotărît să aducă la îndeplinire toate porvețele divine.

Acum Telemach prinde curaj și vorbește cu semeție pețitorilor, cum nici odată nu le vorbise până atunci. Antinou însă și Eurymach, cei mai îndrăzneți dintre toți, iau peste picior pe tânăr și-l fac de râsul tuturor. Apoi, ei se pun din nou pe chef și cântec și petrec până târziu noaptea; în urmă se depărtează fiecare pela casa sa.

Când se face ziuă, Telemach își îmbracă haine noi și printr'un crainic convoacă poporul într'o mare

adunare. Se strânge mulțimea. Tânărul Telemach vine între popor, cu lancea în mână, și zice adresându-se bătrânului erou Aegyptos, care luase cuvântul în adunarea Ithacenilor și care se mirase, cum de au fost convocați acum :

Află moșnege că nu e departe de tine bărbatul
Care a chemat adunarea, ci însuși să vezi ești în stare.
Eu sunt... și mari suferințe și gânduri acum mă frământă,
Nici n'am aflat vr'o știre de întoarcerea oștilor noastre
Care cu grabă eu s'o aduc mai întâi adunării,
Nici din obșteștile treburi eu n'am a vă spune vreuna.
Propriile mele nevoi mă sfârtică acuma în două:
Pe deoparte 'mi pierdui pe vrednicul tată, ce-odată
Rege fiind peste voi, cărmuitu-v'a blând ca un tată;
Iară de alta un rău mai grozav mă învinge acuma
Căci, în vreme ce casa-mi se calcă și averea-mi se tură
Silnic pe mama soție o cer peșitori o mulțime
Căji is feciorii cei mândrii ai craiilor celor mai falnici.
Nu vor încalte să meargă la casa bătrânului Icar
Care ar putea s'o inestrece din nou pe fiică-sa bine
Și să o dea după cine va vrea și-i va face plăcere.
Nu, ci neîncetat dijmuesc avuțiile mele.....
N'am un voinic lângă mine așa precum este Odysseus
Care să-i pună pe goană pe toți din casele mele...
Hai dar și voi, voi înșivă acum, mai lăsați nepăsarea!
Nu vă e frică de-atâția vecini din jurul Itacel?
Nu aveți teamă de zeii ce faptele rele răsbună?
Rogu-vă deci în numele olymplanului Zeus
Și al Temidei ce-adună și 'mprășteie lumea din sfaturi:
Dați-mi, prieteni, tot sprijinul vostru și faceți încalte
Toată durerea s'o sufer în taină și 'n singurătate!
Dar de cumva vreodată destoinicu-mi tată Odysseus
A supărat cu ceva pe Aheii cu mândre pulpare;
Dacă Aheimea cu gând dușmănos se ridică 'mpotrivă-mi
Fie... luați-mi atuncia chiar voi părinteasca avere,
Poate-mi sosește și mie cândva acel ceas al dreptății
Când, tot cerându-va averea 'napoi, îmi veți da-o de silă,
Dacă veni și între noi răfueala în astă cetate.

Grăind astfel, îl podidiră lacrămile și întreaga adunare e cuprinsă de milă. Toți rămân ca înlemniți. Numai Antinou, cel mai neobrăzat dintre peșitori, ia cuvântul și zice cu nerușinare :

O Telemach, agoretule mândru și plin de mânia!
 Vorbe ni-arunci jicnitoare vroind să ne faci de ocară.
 Nu peșitorii ahei is de vină și-ți stau împotrivă,
 Ci mai de grab'a ta mamă iubită și-a ei vicleșuguri.
 Iată, trei ani is trecuți și-al patrulea nu e departe,
 De când mereu ea batjocorește ale Aheilor inimi;
 Lasă la toți o nădejde și fiește-cărui promise.
 Știri de un fel le trimite și-altminteri în suflet gândește.
 Iată și înșelăciunea ce iarăș acū născocit-a:
 Stând în palat ea lucrează mereu la o pânză măeastră,
 Tese mereu iară nouă ne spune o vorbă ca asta:
 — Tinerii mei pretendenți, deoarece-i mort Odysseus
 Nu grăbiți nunta pân'oiu sfârși tot tortul în pânză.
 Vreau să-mi ajungă să fac lui Laertes un giulgiu dintr'ansa,
 Când și pe el l-o răpune destinele negre ale morșii...
 Astfel vorbiă și îndoiă ale noastre nobile inimi,
 Însă ea ziua ce lucră țăsătura de pânză
 Noaptea cu facile sprinse pe dată stică ce lucrase.
 Trei ani cu vorba ținuse așa pe Ahei amăgindu-i,
 Însă când vine al patrulea an și se 'ntoarce anotimpul
 Numai atunci o femeie mi-a destăinuit viclenia!
 Noi am pândit-o și-am prins-o stricând țesătura cea dalbă.
 N'am mai lăsat-o s'o strice și fără de voe a sfârșit-o.
 Asta-i răspunsul ce-ți dau peșitorii și 'nseamnă-ți-l bine
 Și pentru tine și mai ales pentru Aheimea întreagă.
 Penelopea să plece acasă la Icar bătrânul
 El să o dea după cine va vrea și-i va face plăcere.

Atunci Telemach îi răspunde că el nu poate goni
 pe mama sa de acasă și se roagă de peșitori să-i
 cruțe averea, amenințându-i cu răsbunarea zeilor. Ei
 însă îl iau în bătae de joc și-l fac de răs înaintea
 adunării.

Atunci Telemach se hotărăște să plece cu o corabie
 la Pylos și apoi la Sparta ca să afle știri de la bă-
 trânul Nestor și dela eroul Menelau despre tatăl său
 Ulysse. Iar, dacă timp de un an nu va afla nimic
 despre părintele său, atunci va sili pe mama sa să se
 mărite după peșitorul care îi va plăcea.

Adunarea Ithacenilor se desparte fără nici o ho-
 tărîre, iar peșitorii rîzînd de blîndul Telemach, se
 duc din nou la palatul lui Ulysse, unde se pun pe
 mîncare și băutură.

Telemach pleacă amărit la țărmul mării, își spală mâinile și se roagă de zeița care îi se arătase în ajun. Atunci apare deodată Mentor, un vechiu prieten al tatălui său, care fusese și el în adunarea Ithacenilor și voise să ia cuvântul pentru tânăr, dar strigătele batjocoritoare ale peșitorilor l-au împiedicat să-și ridice glasul. Il sfătuește pe Telemach să aibă curaj și să plece cât mai în grabă în călătoria sa, oferindu-i ajutorul și având să-i îngrijească de o navă și de tovarăși. Subt chipul acestui Mentor se ascunsese însăși zeița Minerva.

Telemach pleacă acasă își descopere planul numai bătrânei sale doici Euryclea, și-i poruncește să-i aducă vin și făină și de cele ce ar mai avea lipsă pentru drum. Aceasta când aude de planul tânărului începe să plângă, și-l roagă cu lacrimi în ochi să nu plece, ci să aștepte întoarcerea acasă a tatălui său Ulysse. El însă este nestrămutat în hotărîrea sa și bătrâna trebui să-i făgăduiască că va păstră taina plecării și că nu va spune nici o vorbă nimănui și nici chiar Penelopei.

În timpul acesta Minerva, subt chipul lui Mentor, pregătește corabia care până seara era și gata de plecare. Iar când, la sosirea nopții, peșitorii porniră pe la casele lor, Telemach într'ascuns pleacă cu Mentor, își imbarcă tovarășii și, la lumina strălucitoare a stelelor de pe bolta cerească, pornesc pe întinsul mării, mânați de un vânt prielnic.

2. TELEMACH LA PYLOS ȘI LA SPARTA.

Deodată cu zorii trandafirii ai dimineții, călătorii zăresc Pylos-ul, o mică cetate pe țărmul mării, pe coasta de apus a Peloponesului. Aci domniă, în mijlocul supușilor săi, întocmai ca un tată între copii, bătrânul rege Nestor, în vârstă de nouăzeci de ani. Experiența și înțelepciunea sa i-au câștigat de mult un mare renume. Eră iubit de toți pentru sfatul, pentru bunătatea și pentru blândețea sa, iar istorisirile sale asupra întâmplărilor din îndelungata sa viață încântă urechile tinerilor cari îl ascultau.

Când Telemach se apropie de Pylos, Nestor se găsiă pe țărmul mării, în mijlocul poporului său, și aducea o jertfă zeului Neptun. Mulțimea eră împărțită în nouă cete, așezate în șir, fiecare de câte cinci sute de bărbați. Fiecare ceată adusese câte un taur, care eră jertfiit în cinstea zeului. Coapsele cele grase le frigeau pe altarele lui Neptun, iar celelalte cărnuri le frigeau în foc și le mâncau.

Tânărul Telemach, însoțit de Minerva subț înfățișarea lui Mentor, părăsesc corabia pe țărm, în grija vâslașilor, și pornesc pe jos spre adunare.

In adunare ședeă la mijloc, cu feciorii săi, Nestor,
Iar împrejur pregăteau tovarășii de-ale mâncării,
Unii fripturile întorc, pe când alții le înfig în frigare.
Cum au văzut mosafirii, spre dâșii cu toții cătară,
Și le făcură cu mâinile semnul de bună venire.
Apoi pe scaune ei îi poftiră cu drag să mai șadă.

Mai ales Pisistrat, fiul lui Nestor, se deosebiă printr'o curtenie și printr'o drăgălășenie neașteptată. Acesta ia de mâini pe străini, îi așează pe scaune acoperite cu blăni mițoase și umplând un pahar de vin îl oferă lui Mentor, spunându-i:

Oaspete! Închină în cinstea regelui Poseidaon;
Căci e a lui sărbătoarea aceasta la careiei parte,
Varsă dintr'ânsul o leacă și roagă-l precum se cuvine;
Apoi tovarășul tău să-ți primească paharul din mână
Iarăș să-l umple cu dulcele vin și să 'nchine și dânsul.
Doar socotesc că și el se închină la cei fără de moarte,
Căci pre pământ au toți muritorii nevoie de dânsii.
Prinde dar cupa, tu cel întâi, căci ești mai în vârstă.

Minerva s'a bucurat văzând că tânărul Pisistrat
i-a dat ei mai întâi paharul, pe care, luându-l în mâini.
varsă pe pământ câteva picături, ca sacrificiu, apoi zice:

Poseidon care sprijini pământul! Ascultă-mi, o vorba!
Ție rugăm-ne acum, să 'mplinești ale noastre dorințe:
Fie slăvit cu feciorii și Nestor și toți Pylienii
Cari ți-au fost juruit hecatomba sfințită de astăzi!
Fie ca drumul ce-aici ne-a adus pe corabia neagră
Să se stărșească 'n izbânda deplină a copilului nostru!

Apoi dă paharul în mână lui Telemach care, așîș-
derea, vărsând pe pământ câteva picături în cinstea
zeului, închină în sănătatea Pylienilor.

După ce oaspeții s'au săturat, venerabilul Nestor
găsește momentul potrivit ca să întrebe pe străini
despre numele și ocupațiunea lor. Atunci Telemach po-
vestește bătrânului scopul călătoriei sale și roagă stă-
ruitor pe rege să-i spună ce știe despre tatăl său și
să nu-i ascundă nimic, chiar dacă îi se va fi întâmplat
cea mai mare nenorocire: moartea. Nestor, ca un bătrân
sfătos, îi istorisește cum s'au despărțit Grecii după cu-
cerirea Troiei în două partide, cum corabia unuia s'a
sfărâmat de o stâncă, a altuia a fost mânăta în țări
străine, și cum alții au juns acasă sănătoși. Cât pri-
vește pe Ulysse însă, nu poate să-i spună nimic. Ii dă
sfatul să se ducă la Sparta, la Menelau, care între
alți eroi a rătăcit mai mult pe mare și care s'a întors
numai de curând acasă; acesta i-ar putea da cele mai
sigure știri despre Ulysse.

Zeița îi incuviințează propunerea și hotărăsc ple-

care la Sparta. După ce Telemach își povestește și el întâmplările de pe acasă și după ce fiii lui Nestor mai umplură încă odată paharele spre a sacrifica din nou lui Neptun și celorlalți zei, se scoală, fiindcă se apropie seara, să plece la corabie. Dar bătrânul Nestor îi oprește, zicându-le:

Să mă ferească și Zeus și toți cei fără de moarte,
Să vă îngădui acu să plecați spre luntrea fugară,
Cum ați plecă dela cel mai sârman, ce n'are nici haine,
Nici așternuturi de-odihnă plăcută — să deie la oaspeți!
Nu-s din aceia, ci am și veșminte și noi așternuturi.
Nu, nici odată feciorul iubit al lui Odysseus
Nu va petrece în luntre o noapte, cât eu în palate
Mai viețuesc și cât vor trăi după mine feciorii
Cari să 'ntâmpine în casă pe oaspeți cu prietenie.

În vorbele tale dovedești multă bunătate, zise Mentor. Acesta poate să primească invitația ce-i faci de a rămâne în palatul tău și de a dormi aci. Eu însă, care sunt și mai bătrân și care am lăsat pe țărmul mării corabia și pe tovarăși, trebuie să plec. Căci dimineată, în zorii zilei, sunt nevoit să plec la poporul viteaz al Cauconilor, de unde am să iau însemnate sume de bani. Tu trimite în timpul acesta pe Telemach, împreună cu fiii tăi la Sparta, și dă-i pentru drum un car și cai sprinteni.

Cu aceste vorbe Mentor se întoarce și dispare în văzduh, ca un vultur, lăsând în urma sa pe toți în uimire. Nestor recunoaște numai decât pe zeița, căci știe că adeseori a ajutat pe iscusitul Ulysse. De aceea, apucând de mână pe Telemach, îi grăește:

Dragul meu, slab tu să nu fi își frică să n'ai nici odată.
Zei, cum văd, te-au călăuzit, măcar că ești tânăr.
Fără 'ndoială, aceasta trăește 'n castelul olympic,
E renumita copilă a lui Zeus, e Tritogeneia
Care 'ntre toți Argienii cinstise pe vrednicu-ți tată.
Tie, Regină cerească, rugămu-ne acu de-ocrotire,
Dă-ne tu fală neștiută și mie și odraslelor mele,
Și veneratei soții, iar eu îți jertfesc o juncană
Numai de-un an și nevătămată de juguri și bice!

După ce se împrăștiară cei adunați, Nestor, cu fiii săi și împreună cu Telemach, se duc la locuințele lor. Sosiți aci fac încă un sacrificiu zeilor, apoi se culcă fiecare prin camerele lor.

Sculându-se a doua zi în zori, se strâng cu toții înaintea porții și după ce fac zeilor noui jertfe, regele Nestor dă fiilor săi ordin să pregătească carul pentru plecare.

Ei inhămară îndată pe doi din fugarii mai sprinteni.
Iar chelărița li-aduse și pâine și vin și merinde,
Toate pe-ales, ce mănâncă doar regii, creșcuții lui Zeus.
Sprinten urcă Telemach în căruța frumoasă, și-alături
Se-așază Pisistrat Nestoride, fruntașul oștirii.
Frânele ia Pisistrat și trosnește odată cu biciul
Peste sirepii ce 'n goană o smuncesc înainte cu sgomot.
Sboară căruța pe câmp și 'n urmă le lasă departe
Pylos cetatea stâncoasă... și ziua întreagă fugarii
Au scuturat de pe dânsii chingiile strânse pe trupuri.
Helios între acestea se coborise din ceruri
Iară pe ulițe se răspândiseră umbrete nopții.

Noaptea au poposit la Phere, la casa lui Diocles, iar a doua zi seara ajung în Lacedaemon, la palatul regelui Menelau.

Cum sosesc aci, sar din car. De la poarta palatului cei doi străini aud strigăte de bucurie a unor oameni cari se ospătau și chefuiau și, în acelaș timp, vocea unui cântăreț însoțită de melodia dulce a unei chitare. Prin poarta întredeschisă se zăresc o mulțime de oaspeți și în mijlocul lor doi dâнтуitori cari jucau după melodia cântecului.

În ziua aceea era o mare sărbătoare în casa lui Menelau. Bătrânul erau își căsătoria doi copii, o fiică pe care o mărită după viteazul fiu al lui Achille și un băiat pe care îl însură cu o fată din Sparta. Din cauza sgomotoasei veselii din palat, nu s'a auzit sosirea carului lui Telemach și Pisistrat. Un servitor însă, care i-a observat a întrebat pe stăpânul casei dacă vrea

să primească pe străini sau să plece mai departe la altă gazdă.

Menelau înciudat îi zice: «Te credeam altă dată băiat deștept, acumă însă văz că vorbești prostii. N'am fost și noi găzduiți de alții mai nainte de a veni acasă? Nu ne-au cinstit și pe noi cu daruri străinii? Du-te repede, deshamă-le caii și chiamă-mi de grabă aici la masă.

Sluga făcând toate după cum i se poruncise, Telemach și Pisistrat intră înlăuntrul. Și se mirau ei de tot ce vedeau în palat, căci Menelau se întorsese acasă plin de bogății. Niște sclave îi conduc la bae, unde după ce se scăldară bine și se parfumară, se întorc în sala de ospete și se așază pe scaune lângă stăpânul casei. Apoi, slugi și slujnice le pun înaintea pe masă diferite fripturi, pâine și cupe cu vin. În urmă regele Menelau le grăește:

Haide, luați de măncați, iar când sătura-vă-veți bine
Cu deamănuțu ne-ți spune cam cine sunteți între oameni
Nu s'or fi stins doar urmele vișei strămoșilor voștri.
Ci-mi apareți din regi coboriți și din neamuri alese
Chiar purtătoare de skiptru și mult ocrotite de Zeus.
Orî cum, nu sunt de rînd acei ce pe voi vă nascură.
Zice și 'nșfacă cu mîna o grasă spinare de vacă
Jertfă cu care el însuș fusese cinstit de mulțime,
Și aducînd-o pe masă, li-o pune 'nainte la oaspeți.
Oaspeții mîini întindeau și tăiau și mâncau din fiptură.

Menelau bagă de seamă, cum tinerii se mirau de bogățiile din palatul său. Aceasta îl face să le povestească despre călătoriile sale, despre pățaniile sale în timpul celor opt ani după dărîmarea Troiei, despre oamenii pe cari i-a cunoscut și cari i-au dăruit bogății așa de mîndre pe care le aveă acum. Le-a istorisit multe și despre răsboiul troian și despre întămplările de după acest răsboiu; când însă, amintî despre moartea fratelui său Agamemnon, nu se putu opri să nu verse lacrimi.

Însă oricât de mâhnit, eu nu-i plâng pe toți deopotrivă
Cî'n deosebi îl jelesc și ziua și noaptea pe unul:
Nu știu ce-i somnul și nu știu ce-i foamea când gândul îmi zboară,
La Odysseus, acel ce-a'ndurat de cât toți mai amarnic,
Căruia și'n viitor ursita-i eră să îndure.
Astăzi el încă lipsește și nu știu de este'n vieță.
Plânge bătrânul Laertes și Penelopeia'nțeleaptă,
Plânge'n palat Telemach, un copil părăsit de părinte.

La auzul acestor vorbe, Telemach vărîndu-și
capul în mantaua sa de purpură, varsă lacrimi amare.
Menelau bagă aceasta de seamă și nu știe ce să facă,
să-l întrebe sau să-l lase în durerea sa, când iată că
apare în sală, venind din iatacul sau, încărcată de
miresme, regina Elena, însoțită de servitoarele ei, și
pășind maiestos, întocmai ca zeița Diana. Se așază
lângă străini, îi privește cu luare aminte și spune apoi
bărbatului ei. «Ai întrebat pe oaspeți cine sunt? Aș
putea zice că niciodată n'au sămănat mai mult doi
oameni ca acest tânăr cu marinimosul Ulysse. Ei îi
răspunde Menelau:

Și eu gărdiam la cele ce spui tu acum, femeie,
Căci la picioare, la mâini și la vioiciunea privirii,
Ba și la cap și la păr este aiddoma lui Odysseus.
Tocmai de el mi-am adus eu aminte, vai, câte necazuri
A înfruntat pentru mine, sărmanul, plin de răbdare!
Însă acestui-îi curg de pe ploape lacrimi amare.
Uite cum ochii s'acopere'n mantia sa purpurie.

Atunci Pisistrat, fiul lui Nestor, ia cuvântul și spune
în auzul tuturor:

Tocmai feciorul acelaia este de care vorbirăți.
El este însă'nțelept și socoate că nu e cu cale
Să se fâlească, de cum a sosit, cu vorbe semeje,
Față de tine al cărui cuvânt pentru noi e de zeu chiar.
Iară pe mine Gherenios Nestor m'a dat lui tovarăș.

Menelau s'ar fi bucurat mult de primirea acestui
oape iubit, dar sentimentele sale de milă și de durere,
la amintirea scumpului său prieten, îl fac să se întris-
teze. Și începe să plângă. Plângea și Menelau, plângea

și Elena, plângea și suspină mai ales Telemach, iar Pisistrat împărtășia cu ei durerea comună. După câțva timp, Menelau îi sfătui să lase pentru a doua zi convorbirea lor, iar deocamdată să continue cu ospățul. Un servitor le aduce apă pentru mâini, apoi le pune dinainte hălci de carne friptă și cupe pline. Elena însă, pricepută în tot felul de arte și meșteșuguri, le pune în vin un balsam pe care i-l dăduse odinioară o regină din Egypt și care goniă ori ce durere, ori cât de mare ar fi fost. Apoi povestii și ea câteva istorioare vesele despre Ulysse, de pe timpul când ea se găsea la Troia.

Uite, odată-și făcuse el singur trupul cu rane,
Zdrencă aruncase pe dânsul și fără rușine venise
Ca și un sclav, să pătrundă în marea cetatea dușmană,
Iar în oraș se făcuse cerșitor! O, câtă distanță
Între ce-a fost la corabie și ce s'arătă în cetate.
Nimeni nu fusese în stare a-l cunoaște pe dânsul atunci
Fără numai eu, eu singură, numai decât bănuindu-l
Chiar preschimbând, i-arunca de încercare o mică întrebare.
Cu viclenie-mi răspunse atunci Odyseus la rându-i.
Însă când merse la baie de l-am parfumat cu esențe
Când îi dădui și veșminte mai bune și însă-mi făcut-am
Chiar jurământul cel mare că n'am să-l descoper în Troia
Mai înainte ca el să ajungă la cort și la plute,
Numai atunci îmi destăinuie ale Aheilor gânduri.
El, după ce-a secerat la Troieni o mulțime, cu spada-i,
Merse 'napoi la Argivi cu științi mai bogate de Troia.

Când a înserat Elena a făcut pentru oaspeți în sala cea mare a palatului paturi de perne și covoare, acoperite cu blăni de lână, iar Menelau cu soția sa se culcară în camera lor.

În ziua următoare, gazda întreabă pe străini pentru scopul venirii lor. Telemach le istorise, ca și lui Nestor la Pylos, toate neajunsurile sale de acasă și îl rugă să-i dea vești despre tatăl său.

Ulysse va veni acasă, îi zice Menclau, și va pedepsi după cum se cuvine obraznicia peșitorilor. Dar,

fiindcă mă întrebi, îți voi povesti ce mi-a spus odată în Egypt bătrânul profet Proteu. Pe când mă întorceam acasă din Troia, m'am oprit timp de douăzeci de zile pe o insulă la gura fluviului Nil, de unde zeii nu mă lăsau să plec, fiindcă uitasem să le aduc o jertfă pe care li-o datoram. Neavând un vânt prielnic, așteptam acolo zi de zi și suspinam mereu. Isprăvisem merindea și eră să ne prăpădim de foame, și eu și tovarășii mei, dacă nu i s'ar fi făcut milă de mine unei zeițe. Idothea, mândra fiică a lui Proteu, mă vede amărît și într'una din zile, când bagă de seamă că tovarășii mei s'au dus să pescuiască pești cu cari să-și aline foamea, se apropie de mine și-mi adresează cuvinte blânde. Atunci îi spun năcazul meu și o rog să-mi arate calea pe care aş putea să aflu care zeu îmi zădărnicește drumul și cum aş putea să ajung acasă mai repede.

«Bucuros, străine, îmi zice ea. Am să-ți arăt calea cea mai sigură. Tatăl meu, bătrânul rege al mărilor Proteu, știe toate și dacă, prin viclenie, ai putea să pui mâna pe el, îți va desvâli toate câte dorești.» — «Bine, îi zisei eu, dar te rog, arată-mi vicleșugul prin care să-l pot prinde și stăpâni. Atunci ea îmi răspunde

Helios când se înalță pe cer și ajunge la mijloc,
Tocmai atunci se arată moșneagul atotștiutorul.
Vine purtat de Zephyros pe valuri, ascuns într'o ceață,
Și se așează și adoarme 'ntr'o peșteră plină de scorbur.
Vin împreună din marea spumoasă și alături se culcă
Filcele chipeșei Thetis, focle fără picioare.
Multe-s și'n jur răspândesc niște nesuferite mirosuri,
Cum e mirosu din fundul mărilor prăpăstioase.
Eu te voi duce pe tine din zorile zilei acolo
Și te voi pune 'ntr'un loc potrivit, iar tu vei alege
Treii dintre cei mai destoinici tovarăși de vâsle și luntre.
Iată acum a moșneagului mării înțelepciune:
Numără 'ntâi toate focle sale pe rând și le așează
Tot câte cinci la o ceață, pe urmă se culcă și dânsul,
Cum între oile sale de multe ori doarme ciobanul.

Tu însă, cum așipește, mai adu-ți odată aminte
Și de 'ndrăzneala, și de puterea-ți de odioasă.
Ține-l vârtos, căci dânsul va vrea în tot chipul să-ți scape.
Câte sunt lucrurile de pre pământ, în feluri atâtea
Se va preface: în șerpi și în apă și'n foc care arde.
Tu însă mai cu putere l-apucă, mai tare mi-l strânge.
Apoi când iar se va face precum eră când ațipise
El va vorbi de la sine, iar tu de îndată 'ncetează.
Nu-l mai sili pe al mării moșneag, ci doar îl întreabă.
Care din zei te oprește din drum? Și el îți va spune
Cum să străbați în corabie marea cu multe dihanii.

Spunându-mi acestea, nimfa Idothea se aruncă
în valurile înfuriate ale mării, iar eu am plecat gândi-
tor la corabiile mele; am veghiat toată noaptea și a
doua zi de dimineață mi-am ales doi dintre cei mai
curajoși tovarăși și am făcut așa precum m'a sfătuit
nimfa.

În vremea aceasta zâna ieșise din sânul mării,
aducând cu sine patru blăni de focă, apoi săpă în
prund patru culcușuri, pentru fie care din noi și ne
acopere pe fiecare cu câte o blană, astupându-ne
nările cu ambrozie și parfumuri ca să dispară uritul
miros de focă.

Într'acestea încep să iasă focile de subt valuri
și care cum ieșiă se așeză dealungul malului mării.
La prânz se arată în sfârșit și moșneagul zeu Proteu.
După ce-și face socoteala focelor, numărându-ne între
ele și pe noi, se culcă pe prundiș.

De odată cu jipăt atuncia

Ne aruncară pe el și cu brațe vâjnoase-l ținurăm.
Nu și-a uitat însă moșul de înșelăciunile sale,
Ci s'a schimbat deodată într'un leu cu o coamă stufoasă,
Apoi un groaznic mistreț, în panteră și în balaur.
Ba în copac, ba în apă, ba'n mare frunziș de pădure.
Noi îl strângem cu depline puteri și cu inimă tare,
Până ce l-am dovedit de-a prins să ne 'ntrebe el singur.

M'a întrebat care zeu i-a trădat taina și ce doresc
dela el. Eu îi spun păsul meu și-i cer sfatul. Atunci mă
îndeamnă să plec înapoi în Egypt, să aduc jertfe de

împăcare zeilor supărați și în urmă să mă întorc acasă, căci călătoria îmi va fi fericită. I-am mai pus în urmă o întrebare. Să-mi arate care este soarta prietenilor mei? Ce s'au făcut, cari au ajuns acasă și cari au căzut jertfă furtunilor și monștrilor mării? El mi-a spus o lungă poveste care mi-a stors lacrimi. Mi-a istorisit și despre peirea lui Ajax și despre omorul fratelui meu Agamemnon. În urmă l-am întrebat și despre scumpul meu prieten Ulysse, dacă mai trăiește sau s'a prăpădit pe undeva. Bătrânul profet îmi răspunse:

Da, l-am văzut într'un ostrov, vărsând numai lacrimi amare,

În locuințele nimfei Calipso, ținut cu de-asila,

Nu poate, bietul, să vină în țarina sa strămoșească;

N'are nici plute'ntr'armate cu vâsle, nici soji nu mai are

Care să-l ducă napoi peste largile spete-ale mării.

Și spunând acestea, moșneagul Proteu se aruncă în spumele valurilor, iar eu plec tăcut spre corăbii. Urându-i porunca, mă duc înapoi în Egypt, aduc hecatombe ca jertfă zeilor supărați și în urmă mă întorc sănătos și teafăr în scumpa mea patrie. Acestea sunt tot ce pot să-ți spun despre tatăl tău, Telemach, și poftindu-mă să rămân mai mult timp la el, mă încarcă de daruri.

Tânărul Telemach refuză invitația lui Menelau, căci îl așteptau tovarășii și, împreună cu Pisistrat, se întorc la Pylos și de acolo acasă.

În timpul acesta, peșitorii aflând că Telemach a plecat cu corabia și temându-se ca nu cumva să vină cu ajutoare dela Nestor și dela Menelau, se hotărăsc ca să-l piarză. De aceea, trimit o bandă de tineri curajioși care să-i ațină calea și să-l omoare la întoarcerea sa acasă. Planul lor criminal fu desvălit de crainicul Medon, iar regina Penelopa face rugăciuni zeiței Minerva care, pe de o parte, o mângăie în durerea ei, iar, pe de altă parte, ia măsuri ca Telemach să apuce pe alt drum la întoarcerea sa acasă.

3. PLECAREA LUI ULYSSE DIN OGYGIA.

Odată cu plecarea Minervei la tânărul Telemach, se duse și Mercur, din porunca lui Jupiter, la nimfa Calipso, din insula Ogygia, ca să-i ducă ordinul marelui stăpân al Olympului ca să dea drumul lui Ulysse pe care ea îl ținea de opt ani de zile ca scump prizonier. Legându-și de picioare sandalele sale de aur cu cari sburà prin aer ca o pasăre și luându-și în mână toiagul, cu care putea să omoare și să învieze pe oameni, Mercur aleargă prin văzduh, pe deasupra feții mării, și ajunge repede în insula Ogygia, la locuința nimfei cu pletele frumoase Calypso. În căminul ei ardea un foc lucitor, iar în insulă, peste tot locul, se răspândise un miros de cedru și de smirnă plăcută. Zâna țesea la rășboiu în spelunca ei cu o suveică de aur și cânta cântece melodioase. Împrejurul spelunței era o dumbravă stufoasă de ulmi, de plop și de chiparoși mirositori, prin ale căror crengi puteai să vezi agățate bufnițe, ulii și ciori guralive. Tot în apropiere de peșteră era și o bogată vie cu struguri pârghiți. În insulă mai erau și niște isvoare, a căror ape curgeau în părae spre mare, iar printre ele o pajiște verde împetrișată cu petroseline și flori violete. Chiar un zeu dacă ar fi trecut prin aceste meleaguri, încă ar fi stat cu uimire ca să admire aceste podoabe ale firii.

Zeița Calypso cari zărește pe Mercur îl și recunoaște și, după ce-l ospătează cu ambrozie și nectar, îl întreabă ce caută pela ea. Zeul i-a răspuns că vine din porunca lui Jupiter, căci nu e plăcut ca cineva să străbată întinsul apelor sărate, pe unde nu se văd nici oameni, nici cetăți și pe unde nu se ridică nici fum de la jertfe, nici hecatombe de vite «Am venit,

zice el, ca să-ți aduc ordinul lui Jupiter, a căruia voință nimenea nu poate să o zădărnicească, ca să dai drumul lui Ulysse, care se găsește singur departe de casă și care este ursit să ajungă să-și vadă amicii și să calce pământul străbun și mândrele palate părintești din Ithaca.

Zâna Calypso se cutremură la această veste și plină de amărăciune și parapon, zice :

Zeilor, răi sunteți voi, mai geloși decât ori ce faptură !
 Neindurați v'arătați c'o zeiță care pe taja
 Indrăgosti un bărbat muritor, și-l ținu de tovarăș.
 Astfel fuserăți când blânda Auroră a iubit pe Orion ;
 Vajnică ciudă v'a prins și atunci, fericită zeime !
 Artemis însăș, neprihănită, din tronu-l de aur
 Raze a trimes în Ortighia vrând să ucidă pe-Orion.
 Astfel ați fost și când zâna cu plete frumoase Demeter
 Inimii sale ascultând a cuprins pe Iason în brațe
 Și împreună gustară iubirea pe-o țarină arată.
 Zeus atunci pe dată cu trăsnet de foc îl ucise.
 Astfel acum... mă urîți dacă țin muritor lângă mine.
 Doară eu însămi l-am mântuit de la moarte, din valuri,
 Când pe o luntre sdrobotă de trăsnetul marelui Zeus
 Greu rătăciă pe roșcatul întins al apelor mării.
 Și, pe când toți ceilalți tovarăși voinici s'afundară,
 El numai fu mântuit și de vânt și de val pânăice.
 Eu l-am primit iubitoare și l-am ospătat bucuroasă,
 Ba l-aș fi dat tinerețe nestinsă ori chiar nemurirea.
 Vai însă, nimeni din ceilalți zei nu poate să nfrunte
 Pe furtunatecul Zeus, ori voia să-l zădărnicească.
 Ducă-se dară pe unde va vrea și-l îndeamnă acela,
 Peste sălbatica mare ! Eu nu-l volu trimite cu zorul.
 N'am nici o luntre gătită și n'am un vâsleaș ca să-l ducă,
 Ori să mi-l călăuzească pe largile spete ale mării.
 Doară cu sfatul aș vrea să-l ajut și să nu-l fiu ascunsă
 Numai s'ajungă, biet, fără primejdii în țara străbună.

Indeplinindu-și însărcinarea ce avuse de la Jupiter, Mercur dispăre în văzduh, iar nimfa Calypso se îndreaptă spre Ulysse care tânjea de mânărire la țărmul mării, vărsând lacrimi amare și fiind cu inima arsă de dorul de ducă.

Astfel curgea pentru dânsul... dulcea viață, în chinuri,
 Ca doar pe nimfa el nu o iubea, ci fără de voe

Noaptea cu dânsa dormiă, în spelunca cea plină de scorburi
Iar peste zi petreceă printre stânci pe colini nisipoase
Inima greu chinuindu-și-o 'n plânset, în gemăt și vaet.

Apropiindu-se de el Calypso, îi spune să nu mai tânjască în plânset și să nu-și mai istovească vieața îndureri, căci acum este liber. Apoi îl îndeamnă să se ducă să-și taie bușteni din pădure, să-i lege cu aramă și să-și facă din ei o corabie, ea având să-i dea merinde, apă și vin. Ii făgăduiește și veșminte și un vânt prielnic ca să ajungă acasă.

Când auzi Ulysse aceste cuvinte ale nimfei, fu cuprins de spaimă, căci credea că ea, care îl ținuse până acum cu deasila, vrea să-l piarză pe mare.

Nu, nici decum nu mă imbarc așa, cum îți este îndemnul,
Dacă, zeiță, nu-mi dai jurământul cel mare tu însăși,
Cum că nu mi-ai urzit pieirea prin noui suferințe.

După ce zeița se jură pe Pământ, pe Ceriu și pe Styx că nu vrea să-l piarză și după ce-i dovede prin aceasta că ea nu-i haină la suflet, că inima în ea nu e tare ca fierul, ci, dimpotrivă, că e miloasă și bună, și după ce se ospătară din nou împreună, Calypso îi zice: «Dacă vrei să apuci drumul spre casă, spre scumpa ta patrie, și dacă vrei să mă părăsești chiar acum, fie-ți calea veselă, dar, dacă ai cunoaște câte îți sunt scrise să pățești, câte năcazuri ai să înduri până să ajungi acasă, ai dori să rămâi aci lângă mine, în peștera aceasta. Eu te aş face nemuritor, cu toate că tu ești chinuit de dorul soției tale și vrei să trăești între oameni muritori. Dar, eu socot că nu sunt mai prejos decât soția ta, căci nu este cu putință ca o femeie muritoare să întreacă la fire și făptură pe zeițele nemuritoare».

La aceste cuvinte Ulysse îi răspunde că, deși Penelopa nu este mai mândră ca ea nici la trup nici la făptură și nici la înălțime și, deși este muritoare,

pe când zeii sunt vecinic tineri, totuș el o iubește așa cum este și dorul îl mână spre casă. Dacă însă, vr'un zeu îl va încurcă, pe marea cea neagră, el va îndura și mai departe toate năcazurile, chiar dacă ar fi să pătimească mai multe de cât a pățimit, căci inima lui este acum încercată pentru ori ce suferință:

Zise, iar Helios se coborise și noaptea venise.
Ambii plecară spre fundul peșterii plin de scorburi,
Și din iubire gustară și alături, ei doi, se culcară.

A doua zi Ulysse își pregătește corabia pe care Calypso, după ce o stropește cu plăcute parfumuri, o încarcă cu un burduf de vin negru, cu unul și mai mare cu apă și cu o tolă cu de ale mâncării. În urmă, Ulysse așezându-se la cârmă, zeița îi trimite un vânt prielnic și căldicel și el pornește, ducându-și cu dibăcie corabia printre valuri.

Indreptându-și corabia după Ursa mare pe care o ținea mereu la stânga, după povața nimfei Calypso, călătoria acum de șaptesprezece zile și se apropie de țara Phaeacilor, cea mai apropiată insulă de țara sa, când marele Neptun, întorcându-se din Aethiopia, zărește pe Ulysse, înaintând pe întinsele sale ape. Și atunci, amintindu-și de odată ocară ce i-a adus Ulysse, care a scos ochiul ciclopului Polyphem, fiul său, e cuprins de furie și de mânie și, ridicându-și tridentul, turbură marea până în adâncimile ei, stârnește furtunile și acopere de vânturi și de negură și apele și uscatul. O noapte cumplită cuprinde totul. Și, în acelaș timp, răscolesc talazuri cât munții și Eurul și Austrul și Zephyrul și Crivățul.

Ulysse se cutremură. El se vede deodată singur pe întinsul Oceanului, iar țara din fața sa dispare cu totul. De jur împrejur, cât poate să privească în zare nu vede decât talazuri cari se ridică cu putere asupra

sa, când repezindu-l până la înălțimea ceriului, când afundându-l în abisul plin de stânci al apelor. Desnădăjduit, fericiat pe acei cari au pierit în lupte înaintea Troiei, bucurându-se cel puțin de o înmormântare după buna cuviință. Cum nu i-a fost și lui ursită o moarte alături de Pelidul Achille! Ar fi fost și el înmormântat cu pompă și cu o faimă nestinsă, pe când acum Ursita îi împarte o moarte jalnică.

Dar, deodată, un val cât muntele îl isbește în față și-l rostogolește de pe navă; scapă din mâini cârma și este asvârlit departe. Catartul este rupt și pânzele sunt târîte în apele mării. Val după val îl afundă ori de câte ori vrea să se ridice deasupra, iar veșmintele îi atârnă greu, fiind udate de apa sărată. Oricât de zdrobit este, el însă nu-și uită de navă și, cu puteri istovite, înoată după ea, până ce o prinde și intră înlăuntrul, scăpând deocamdată astfel de la o moarte sigură. Furtuna însă, ridică talaz după talaz și nava-i spintecată o poartă când în sus când în jos, iar din marea primejdie nu vede Ulysse nici o scăpare.

Și totuși, aveă să-i vină de undeva și scăparea. Leucothea, regina mării, altă dată Alba Ino, fiica lui Cadmus, îl zărește prăpădit în mijlocul valurilor și îi se face milă de el. Prefăcându-se în lișiță, se așează pe corabia lui Ulysse și-i zice:

Nenorocite! De ce-i mâniat într'atâta pe tine
Marele sdruncinător al pământului Posseidon?
Oare de ce el îți pune la cale atâtea necazuri?
Însă... deși infuriat, eu nu socotesc să te piardă
Dacă vei face ce-ți spun și nu vei fi fără minte.
Leapădă stralele ude și lasă tu pluta pe valuri.
Du-te de aici înnot până colo, în țara Pheică;
Numai acolo ajuns, ai scăpat de necaz și de moarte.
Iată îți dau o fâșie; tu pune-o îndată la pieptu-ți
Căci este nemuritoare și n'ai să te temi de pieire.

Cum vei ajunge la țărm și-ți atinge cu mâna uscatul,
Numaidecât o deslegă, și arunc-o în negrele valuri,
Cât mai departe de mal, urmărind-o departe cu ochii.

Cu aceste vorbe zeița îi dă legătura și dispare în valuri. Ulysse însă, nu se încrede în cuvintele ei, căci se teme de vr'o viclenie a lui Neptun. Barca nu voește să o părăsească, cât timp nu eră cu totul stricată, iar hainele primite dela nimfa Calypso îi erau prea dragi ca să le arunce în apă. Păstrează însă legătura miraculoasă, pentru ca la nevoie să se folosească de ea.

Această nevoie sosește îndată. Căci un talaz cât un munte îi sfarmă vasul cu totul. Bârnelor se desfac și scândurile plutesc acum ca o jucărie a valurilor. E vorba de viață sau de moarte. Ulysse înnoată spre o grindă mare, o prinde cu mâinile, se sue călare pe ea, ca pe un cal, își desbracă hainele pe cari le aruncă în apă și-și încinge legătura Leucotheei împrejurul trupului, sărind în apă spre a scăpa în înot.

Neptun îl zărește și, clătănând din cap, își zice în sine: «Astfel să înnoți mereu și să suferi necazuri, până ce vei ajunge la tine acasă. Nădăjduesc însă că n'ai să uiți așa de ușor spaima ta de astăzi».

Două zile și două nopți e bătut sârmanul Ulysse de furtună, și în timpul acesta, nici n'a mâncat nici n'a băut nimic. Astfel înnotă mereu pe întinsul apelor, ajutat de legătura ce-i dăduse buna zeiță Leucothea. Dar, nădejde și bucurie îi vine în suflet numai când vede fața mării liniștită și înaintea ochilor săi coastele stâncoase ale insulei Scheria. Dar, și aci, valurile isbindu-se de stâncile cele înalte, îl amenințau să-l sdrobească și numai după multă muncă și caznă poate el să intre în gura unui râu ce se vărsa în mare și să se apropie de malurile joase și fără stânci

ale insulei scutite aci de vânturi. Ulysse prinde atunci curaj, și adresându-se zeului acelui râu, zice:

Oricine ești, o stăpâne, ascultă-mi și mie o rugă!
 Una — din suflet te rog, acu când scăpai cu vieață.
 Chiar de năprasnica ură a regelui Poseidon
 Vrednic de cinste e răătăcitorul bărbat care cere
 Nemuritorilor zei ocrotire cum cer eu acum.
 Lângă genunchii și apele tale... eu mult încercatul!
 Induioșază-te, Doamne, de cel ce se îndreaptă la tine.

Zeul acestui râu îi ascultă rugăciunea și liniștește apa, așa că poate să se apropie de mal, pe iarba verde. Apoi cade în genunchi și sărută cu gura pământul. Se scutură de sărătura ce-i umpluse și gura și nările și urechile și începe să răsuflă. Apoi își desleagă legătura de pe piept și, mulțumind zeiței Leucothea pentru ajutorul ce-i dăduse, o aruncă în mijlocul vălurilor. În urmă, neobservând pe nimenea prin apropiere și neștiind unde să-și pună capul, căci se temeă la țarm de promoroaca cea rece, iar mai la deal de vre-o fiară să nu-i servească tocmai acum de hrană și de pradă, o apucă pe o cărare ce ducea în codru. Acolo erau doi măslini, ieșiți din aceeaș tulpină; iar tufișul nu era umed de apă. Aci își pregătește Ulysse un culcuș de frunze și-și face un pătucean în care să se culce:

Zăna Athena îi toarnă somn dulce ca mierea pe gene
 Și osteneala i-alungă și pleoapele dragi i le'nchide.

3. NAUSICAA.

Insula Scheria, astăzi Corfu, era locuită pe vremea aceea de un popor pacinic, de poporul Phaeacilor, cari se ocupau mai mult cu negoțul și cu corăbieritul decât cu agri-

cultura și vânătoarea. Phaeacenii erau oameni de ordine, primitori, cu bune moravuri și ascultau cu supunere de regele lor Alcinou. Acesta avea în cetate un palat mândru în care se adună zilnic poporul ca să jertfească și să se ospăteze împreună cu regele lor.

Pe când Ulysse, obosit de griji și de uriașe sforțări, dormia adânc în culcușul său de frunze de măslin, zeița Minerva, protectoarea sa, vine la palatul regelui Alcinou, la fiica acestuia, Nausicaa, o fecioară de o frumusețe divină, care era cufundată într'un somn dulce în iatacul ei domnesc. Cu ea dormiau la ușe, de o parte și de cealaltă, două servitoare. Deși ușile erau închise, zeița resbate totuș ușor până la patul fetii și, stându-i la creștet, sub chipul unei prietene a ei, îi zice: «De ce ești așa de leneșă Nausicaa? Veșmintele tale stau murdare și nu te gândești de loc să le speli. Ca mâine ai să fii mireasă și nu se cade ca hainele să-ți fie urite. O haină frumoasă este podoabă pentru om. Scoală-te, îndată ce se va face ziuă, și cere tatălui tău să înhame catării la car, ia cu tine tot ce-ți trebuie pentru spălat și am să viu și eu să te ajut. Vom lua și pe servitoare. Hainele le vom spăla și le vom usca la spălătorie, care este destul de departe.

Astfel vorbind Minerva, pleacă spre înaltul Olymp, unde zeii petrec deapururi. Nausicaa, trezindu-se din somn dimineața, s'a mirat de visul ce a avut și s'a hotărît ca să asculte de povața prietenei sale. Se roagă deci de tatăl ei ca să dea ordin să se înhame doi catări, la un car, în care să-și pună toate veșmintele de spălat, spunându-i:

Tăicuță dragă, n'ai putea tu oare
Să-mi dai căruța naltă, și'arotată
Ca eu să duc cu ea la râu podoaba
De haine să le spăl, că sunt purtate?
Că doar și tu se cade s'ai pe tine

Veșmintele curate, când la sfaturi
 Stai cu frunțașii țării. După-aceea
 Mai ai cinci fii acasă. Doi dintrânșii
 Sunt cu femeii, dar trei sunt încă tineri
 Holtei; și ei cum știi, vor tot cu haine
 Abia spălate să se prindă'n horă.
 Și vezi de toate astea eu am grijă¹⁾.

Fata însă, de rușine, nu-i pomeni nimica de nuntă,
 dar tatăl pricepând acesta, îi încuviințează dorința.
 Atunci Nausicaa duce hainele în car și se suie și ea
 sus pe ele, iar mama sa aduce un paner cu merinde
 și vin într'un burduf de capră. Fiind însoțită de ser-
 toare cari mergeau pe jos, fecioara însaș prinde hă-
 țurile în mână și conduce catârii.

Ajungând la spălătorie, fetele deshamă animalele,
 trântesc hainele în apă și le spală în albiile pe între-
 cute, apoi le întind pe prundul uscat al mării. În urmă,
 se scaldă și ele la râu, se ung cu mirodenii și după
 ce stau la masă, încep jocul cu mingea. Iar, după ce
 își isprăvesc treaba și jocul, își înhamă catârii și se
 găsesc de plecare. Atunci Minerva găsește momentul
 potrivit ca să deștepte din somn pe Ulysse, pentru ca
 să facă cunoștiință cu galeșa copilă a lui Alcinou și
 pentru ca ea însăș să-l îndrume spre orașul Phaeac-
 ilor. Nausicaa, aruncând după o fată mingea, aceasta
 nu o nimerește, ci cade în apă. Fetele de spaimă țipă
 așa de tare că trezesc pe Ulysse din somn. Iar acesta
 îngândurat, zice:

Ah, unde sunt, ce țară-i iar, ce oameni
 Mai sunt pe-aici? Obraznici, răi, sălbatici,
 Ori primitori de oaspeți și cu teamă
 De zei? Un glas am auzit, un țipăt
 Ca de femei, de zâne cu sălașul
 Pe plaiuri nalte, pe'nverzite pajiști

1. G. Murnu, *Odysseia lui Homer*, traducere, pag. 99. Viitoarele citațiuni în versuri
 le-am făcut tot după traducerea d-lui G. Murnu.

Și la isvoarele de râu. Sau poate
Sunt oameni grăitori cumva pe-aproape ?
Dar hai să'ncerc, să văd cu ochii singur.

Și, vorbind astfel, Ulysse iese de sub tufiș, își scutură frunzele de pe cap și de pe trup și-și frânge cu mâna-i vânoasă o ramură verde și frunzoasă cu care își acopere goliciunea. Când îl văzură fetele, se speriară și fugiră care încotro pe țărmul pietros. Fiica lui Alcinou însă, îndemnată de Minerva, rămâne pe loc. Atunci Ulysse stă o clipă la chibzuială, să cază, după obiceiul străinilor cari cer ajutor, la picioarele fetei să-i dea niște veșminte și să-i arate orașul, sau să se roage de departe ? Și socoti, în cele din urmă, că este totuș mai bine și mai cuviincios să o roage de departe, de teamă să nu o supere, dacă i-ar cuprinde genunchii. De aceea, îi rostește cuvântul dulce :

Te rog, domnișă, în genunchi. Ești zână
Ori muritoare ? Dacă tu ești una
Din cele cari locuiesc Olympul,
Eu după stat și fafa și faptură
Te-aseamăn foarte cu-a lui Joe fiică,
Diana, iar de ești o muritoare
De pe pământ ferice sunt de trei ori
Părintele-și și mama ta și frații !
Ce veseli vor fi ei, de bună seamă,
De dragul tău, oricând te văd pe tine,
Așa frumos vlăstar, pășind la horă !
Dar cel mai fericit din toată lumea
E celce, biruind cu daruri multe
De nuntă, te-ar lua la el acasă.
Căci nu-mi văzură ochii o femeie
Și nici un om ca tine deopotrivă ;
Privindu-te, uimirea mă cuprinde...
Așa uimit și înmărmurit, femeie,
Privesc în fața ta și mă cutremur
De tine să m'ating la rugămintea.
Dar mare, ba cumplită mi-e durerea...
Pe valul mării douăzeci de zile
M'am sbuciumat și eri abia putut-am
Să scap. Dela ostrovul Ogygia
M'a tot purtat talazul și furtuna

Și-acum încoace m'a svârlit ursita...
Crăiasă, 'ndură-te; tu ești întâia
De care-am dat în cale dup'atătea
Nenorociri și nu cunosc pe altul
Din țara și cetatea asta. Arată-mi
Orașul, dă-mi un țol să pui pe mine,
De-i fi adus cu tine o 'nvelitoare,
Și 'nschimb cu asta Cei-de-Sus să-ți dee
Tot ce dorești, și soț și casă bună
Și plină de 'nțelegere...

Cuvintele frumoase ale străinului i-au plăcut fescioarei și înmuindu-i-se inimă, începe să-i compătimească soarta. Ii spune apoi numele, îi vorbește despre tatăl ei, și despre poporul Phaeacilor și-i făgăduiește o bună primire. Apoi cheamă la ea fetele cari fugiseră și cari steteau departe, le ceartă pentru sfieala lor și le poruncește să conducă pe străin la baie și să-i dea de mâncare și băutură.

Bărbatul însă eră îngrozitor la înfățișare. De aceea, fetele se îndemnau mereu una pe alta să se apropie de el. În sfârșit, își iau inima în dinți, și ducându-se la el, îl conduc la râu să se îmbăieze. Nausicaa îi trimite unt de lemn și o pereche de haine de curând spălate. Fetele le pune pe mal și apoi se îndepărtează, iar Ulysse, își spală apa sărată de pe corp, se scaldă bine și în urmă se unge cu untul de lemn parfumat. Zeița Minerva, protectoarea eroului, îl face într'ascuns mai mare de statură și mai frumos și-i lasă să-i cază de pe umerii săi cei lați un păr stufos și creț ca floarea de zambilă. După aceasta Ulysse se sue și stă înfipt pe malul ridicat al mării, strălucind de haruri și frumusețe.

Nausicaa, privindu-l cu admirație, zice:

Luajî aminte, am să vă spui o vorbă.
Cu voia vrunei zeu ceresc bărbatul
Acesta vine aici între ai noștri.
Întâi el imi părû că nu-i de seamă,

Și-acum arată ca un zeu din slavă.
Dă, Doamne, să am eu soț ca el, să stee
La noi, să-i plac'aicea să s'așeze !
Dați, fetelor, străinului mâncare
Și băutura...

Apoi fetele îi dau mâncare și vinul ce le mai rămăsese, iar Ulysse mănca și bea cu multă lăcomie, căci sărmanul de el de mult nu mâncase nimica.

După ce s'a săturat Ulysse, Nausicaa și tovarășele sale se pregătesc de plecare acasă. Domnița se urcă în car, iar fetele o urmează pe jos. Ulysse trebui să meargă și el cu ele pe jos, cât timp drumul eră printre livezi și pe câmpie, când însă se apropiară de oraș, Nausicaa sfătuește pe tânăr să rămână îndărăt, până ce ele vor fi ajuns acasă, căci cartierul corăbierilor, pe unde aveau să treacă, e plin de oameni, răi de gură și vor cleveti-o, dacă ar vedea-o alătur, de un străin. Când va fi crezut că ele au ajuns acasă, să pornească spre oraș și să întrebe de Alcinou. Și îi mai dă Nausicaa încă o povață. După ce el va fi intrat în sala regească, să îmbrățișeze întâi genunchii reginei și să-i ceară ei scăpare, căci dacă ea va fi câștigată și convinsă, își va vedea mai repede țara; și numai după aceea să se apropie de rege.

Povățuindu-l astfel, Nausicaa își mână catării cu biciu, iar când soarele se apropia de sfîșit sosesc cu toți în așa numita Dumbrava Minervei. Aci rămâne Ulysse în urmă și, ridicându-și mâinile spre ceriu, se roagă de zei să se îndure de el și să fie bine primit de Phaeaci.

4. ULYSSE LA PHAEACI.

Apusese soarele când Ulysse, socotind că Nausicaa a ajuns acasă, se scoală și pornește spre oraș. Așteptase el anume seara, pentru ca să nu fie văzut de locuitori și să nu fie supărat cu întrebările lor sau chiar de batjocurile lor. Și de abia se apropiase el de cele dintâi case, când îi iese în cale zeița Minerva subț înfățișarea unei fete care se întorcea cu ulciorul cu apă de isvor.

«Dragă fetișo, îi se adresează Ulysse, n'ai vrea să-mi arăți drumul care duce la casa lui Alcinou, regele vostru? Eu sunt străin și vin de departe și nu cunosc pe nimeni în orașul acesta?

«Taică, îi răspunde prietinește fata, am să ți-o arăt bucuros, căci regele locuiește aproape de tatăl meu. Vino cu mine ca să te conduc ca să nu mai întrebi și pe alții. Căci pe aici oamenii nu sunt prea prietenoși față de străini».

Ulysse mulțumește fetii și se ia pe urmele ei, fără să fie văzut de cineva. Pe drum se uită cu admirație și la port și la corăbii și la piață și la celelalte clădiri și, în sfârșit, ajunge la palatul regelui.

Poftim, străine taică, aici e casa
Ce m'ai rugat să-ți spun. De intri-acuma,
Găsești la masă pe fruntașii țării.
Tu du-te drept 'năuntru, n'avea teamă
Că 'n toate-cele isbândește omul
Cutezător, de ori-unde ar fi să vie.
Cum intri 'n sală, 'ntâi să cați pe Doamna.
Areta se numește ea și este
De acelaș neam cu Alcinou...

Spunând aceste vorbe, zeița se îndepărtează, iar Ulysse rămâne în admirația minunatului palat care

strălucia ca lumina soarelui și a lunei. Pereții deoparte și de alta erau de bronz lucitor, ușile de aur, osciorii de argint, iar pragul de aramă.

În cele două laturi, la intrare, erau făcuți din aur și argint, de mâna măiastră a zeului Vulcan, doi câini spre paza casei. În lăuntru, în sală, din prag și până în fund, dealungul păreților erau orânduite frumoase jețuri acoperite cu covoare; pe ele ședeau la ospete, în zile de sărbătoare, frunțașii Phaeacilor. Pe piedestale superbe steteau făcuți din aur statuete de tineri cari țineau în mâini facle aprinse spre a lumina noaptea ospățul mesenilor. În palatul regelui serviau cincizeci de servitoare: unele măcinau grâul, altele țeseau la stative, iar altele torceau și mâinele lor mișcau cu hărnicie, întocmai ca frunzișul unui plop înalt.

Lângă poartă, afară din ogradă, era o grădină, mare de formă pătrată și împrejmuită cu ziduri înalte. În ea înfloriau tot felul de pomi frumoși și mari, ba peri, ba rodii, ba smochini dulci, ba meri cu mere mândre, ba măslini verzi. Toți acești pomi rodiau tot anul, și vara și iarna, căci la suflarea zefirului aici îmboboceau, dincolo se coceau, pară după pară, măr după măr, smochină după smochină. Era și un câmp cu viță de vie în care, într-o parte strugurii erau copti, în alta călcați în hramă, într'alta în floare și într'alta boabele erau în pârg. În fundul grădinii creșteau și înfloriau tot felul de legume și verdețuri. Tot acolo erau și două izvoare, dintre cari din unul curgea un pârâu ce udă toată grădina, iar din altul un pârâu ce se vărsa sub pragul curții, până la palat, de unde orașenii luau apă.

Numai după ce Ulysse a privit și a admirat câtva timp toate aceste frumuseți, a pâșit pragul casei. Era seara târziu. Maimarii și frunțașii țării, fiind la sfâr-

șitul ospățului, închinau lui Mercur, căci în cinstea acestui zeu închinau de câte ori după masă aveau să meargă la culcare. Eroul, învălit de Minerva în umbra unei cețe, merge până la Alcinou și Areta, fără să fi fost văzut de cineva. Aci, risipindu-se ceața divină, se aruncă cu brațele 'ntinse la genunchii reginei Areta. Toți Phaeacenii rămân încremeniți, văzându-l în mijlocul lor. Atunci viteazul zice:

Areto, fiic 'a prea măritului Rexenor,
Eu mult-pășitul vin și cad la tine
Smerit, la soțul tău, la toți mesenii,
Pe care rog să-i dăruiască zeii
Cu vieață norocită și să-și lase
Copiilor 'n casă-i fiecare
Averea lor, moșia hărăzită
De obștea țării. Iar pe mine-acasă
Curând să mă trimiteți, că departe
De-ai mei de mult nenorociri tot sufăr.

Astfel zice el și se așază pe vatră lângă cenușa din foc. Phaeacenii se uiau la el cu mirare și nu spuneau nici o vorbă, până ce în sfârșit moș-Echeneu, cel mai bătrân și întâiul la vorbă, zice către Alcinou:

Crăiu-Alcinou, nu-i bine, nici se cade
Să șada lângă vatră pe cenușă
Străinul. Toți nerăbdători adastă
Răspunsul tău. Ci fă să se ridice
Străinul și poștește-l pe un scaun
Cu ținte de argint și zi la crainici
Să toarne vin să închinăm lui Joe
Fulgerătorul care ocrotește
Pe rugătorii vrednici de cinstire,
Iar oaspei să-i dea chelărița
De cină din merindele din casă.

Atunci Alcinou ia de mână pe Ulysse, pe care încă nu-l cunoștea și-l conduce lângă sine și-l așază pe scaunul pe care ședeă Laodamas, cel mai drag dintre fiii săi. Apoi, după ce eroul s'a ospătat și întreaga adunare a închinat în cinstea lui Jupiter, ocrotitorul străinilor și al oaspeților, Alcinou pofti pe sfetnicii

săi să vie a doua zi la un praznic care îl va da în onoarea străinului, căruia îi făgăduiește că-l va trimite curând acasă.

Phaeacienii pleacă fiecare pe la sălașurile lor, iar în sală nu rămâne decât Alcinou, Areta și oaspele străin. În timpul acesta regina, uitându-se mai deaproape, recunoaște îmbrăcămintea de pe Ulysse, mantaua și haina pe cari ea însăși le lucrase împreună cu slujnicele sale și-l întrebă cu mirare:

De una 'ntâi te întreb pe tine oaspe
De unde, cine ești? Și cine îți dă
Veșmintele ce porți? N'ai spus tu oare
Că ai venit, pierdut fiind pe mare?

Ulysse fără să-și spună numele, îi povestește despre naufragiul său, despre șederea sa la Calypso, despre ultima sa călătorie nenorocită și cum Nausicaa i-a dat veșmintele și l-a ospătat cu mâncare și cu vin. — «Bine a făcut fiica mea, zise regele, că te-a omenit și ți-a dat haine, însă ar fi trebuit ca să te aducă de-a dreptul la mine acasă. Căci ea a venit cu mult înainte de a fi sosit tu».

— «O rege, răspunse eroul, nu învinui de geaba pe fiica ta, căci ea este prea cum se cade. M'a poftit doar ca să vin împreună cu servitoarele, dar n'am voit eu și de teamă și de rușine, ca nu cumva să te superi, căci omul din fire este pismaș și prepuehnic.

— Străine, grăi atunci regele, te văz că ești un om cu minte. Dare-ar zeli să am și eu parte de un ginere ca tine, și dac'ai vrea să rămâi aici la mine, ți-aș da pe fiica mea, ți-aș da case, ți-aș da averi. Dar fe-rească-mă zeli ca eu să te silesc să stai fără voia ta. Nu, dacă tu nu vrei, te voi trimite chiar mâine la tine acasă, oricât de departe ai fi.

La aceste vorbe viteazul se bucură din suflet și

se roagă de zei: Dă, Doamne, ca Alcinou să facă tot ce spune și eu să ajung la mine acasă. Apoi Areta poruncește servitorilor să-i facă în pridvor un pat moale, pe care pofți pe străin să se culce.

5. ULYSSE IN ADUNAREA PHAEACILOR.

În dimineața zilei următoare, regele Alcinou, împreună cu oaspele străin, sie-și încă necunoscut, se duc în Piața publică în vreme ce Minerva, sub chipul unui crainic, chiamă în adunare, umblând din casă în casă, poporul Phaeacilor. Aceștia aleargă în mare număr și în curând se umple toate locurile. Toți priviau cu admirare pe frumosul străin, căruia zeița Minerva îi dăduse o măiestrie divină și-i însuflase o tinerețe care îl făcea mai mândru și mai vrednic de cinste pentru toți câți îl vedeau.

Acum se scoală regele Alcinou și prezintă popoului adunat pe oaspele său, cerând să se pregătească o corabie, cu care să-l trimeată acasă, căci nimeni nu s'a plâns vr'odată că venind pe la ei nu l-a trimis cu cinste în patria sa. Cincizeci și doi de tineri vâslași poruncește el să stea gata spre a se urca într'o corabie cu care să ducă pe străin acasă. Apoi, dă ordin să se pregătească în cinstea străinului un ospăț, la care pofteste pe căpeteniile popoarelor și la care să vie, în acelaș timp, și cântărețul Demodoc, care prin cântecul său divin să înveselească pe cei de față.

După ce s'a împrăștiat adunarea și cei cincizeci și doi de tineri aleși s'au dus în port ca să pregătească corabia de plecare, regele, Ulysse și frunțașii.

Phaeacilor s'au întors la palat. Aci găesc ei sălile, pridvoarele și ograda huind de oameni strânși, bătrâni și tineri. Regele pusese să se înjunghie douăsprezece oi, opt vieri colțați și grași și o pereche de tauri.

Sosește în urmă și crainicul care aduce pe orbul cântăreț Demodoc, un prietin al muzelor, pe care îl așează între oaspeți pe un scăunel cu ținte de argint, lângă o coloană de care îi atârna deasupra capului, de un cuier, lira lui cea răsunătoare. Și, alături de el, îi pune pe o masă un paner cu mâncări și o cupă din care să bea vin, de câte ori ar fi avut plăcere.

După ce mesenii gustară mâncările și se săturară, cântărețul povățuit de muză, luându-și lira din cuier, se pune să cante cântece de vitejie. El cântă vestitul cântec de care mersese vestea în lumea întreagă, despre sfada, la un ospăț, între Ulysse și Achille.

Ulysse la auzul acestui cântec își trage haina de purpură pe cap, își acoperă fața și începe să plângă pe infundate, căci se rușină de oameni să-l vadă cu lacrimile în ochi. Iar, când cântărețul își curmă cântarea, el se șterge de plâns, își ridică paharul și începe să închine în cinstea zeilor nemuritori. Când apoi, iarăși, la îndemnul sfetnicilor, cântărețul începe din nou cântecul, Ulysse își acoperă iarăși fața și înduioșat se tângue cu jale. Și nimenea nu bănuia că plânge, doar regele numai băgă de seamă și înțelese, căci fiind alătura de el, îl auzia cum oftă. De aceea, ca și când n'ar fi observat nimic, la pauza următoare a cântărețului, zise către meseni: Ascultați-mă, prieteni, eu socotesc că ne-am săturat îndeajuns de mâncare și de cântec. Haideți acum afară, să ne încercăm puterea cu tot felul de jocuri, ca străinul, la întoarcerea sa acasă, să poată spune amicilor săi,

cât de mult întrecem noi pe alții, când e vorba de trei jocuri: de trântă, de sărit și de alergare.

Grăind astfel pleacă înainte regele și după el ceilalți. Încep luptele, întâi cu întrecerea la fugă. În aceasta a ieșit biruitor Clytoneu, fiul regelui. Apoi se iau la trântă și pe toți îi întrece viteazul Euryal. Urmează apoi lupta de întrecere în săritură, în urmă lupta cu aruncarea discului, și, în sfârșit, lupta de întrecere cu pumnul. În aceasta biruința o are Laodamas, cel mai slăvit dintre Phaeaci.

După ce petrecură și se veseliră cu toții, tânărul Laodamas zice tovarășilor săi: «Haideți prieteni să întrebăm pe străin, dacă știe și dânsul vr'un joc, căci din făptură e bine legat și are piept voinic. Ce șolduri, ce pulpi, ce mâini și brațe are! Nu-i lipsește nici tinerețea, decât doar că e slăbit de suferințele ce a îndurat pe mare». — «Foarte bine, zice Euryal, e un bun prilej. Du-te și-l poștește să ia parte la lupte».

Laodamas se duce la Ulysse și-i spune: «Străine taică, vino și tu cu noi ca să te lupți, dacă te pricepi. Cinstea cea mai mare a omului este cât poate cu mâna și cu piciorul. Lasă la o parte grijile, căci corabia e trasă pe apă și tovarășii te așteaptă gata de plecare.

Ulysse refuzând invitația și răspunzându-i că nu-i arde de joc, câtă vreme îl apasă atâtea griji și după atâta trudă ce a îndurat pe mare, Euryal strigă în bătae de joc: «Se vede bine că tu nu te pricepi la așa ceva. Tu n'ai nutră de luptător; tu semeni cu un om de afaceri care ia seama la corăbii, supraveghind încărcatul mărfurilor și făcând socoteala câștigului».

La aceste vorbe de ocară, nobilul Ulysse, cu mânia în suflet și cu privirea încruntată, zice:

Străine, nu-i frumos ce-ai spus. Se chiamă,
Că ești nechibzuit. Dar vezi că zeii
Nu dăruie la toți aceleași daruri
La vorbă, la făptură și la minte.
La înfățișare, unu-i mai becisnic,
Dar e împodobit cu darul vorbeii
Și toți privesc la dânsul cu plăcere,
Când el nestingherit le cuvântează
Frumos și c'o smerenie plăcută.
In adunări se bucură de vază
Și ca un zeu e 'ntâmpinat pe uliți.
Iar altul, chiar dacă-i chipos ca zeii,
Dar n'are haz și nadă la vorbire.
Așa și tu ești falnic la privire
Și nici un zeu n'ar fi putut trupește
Mai mândru să te 'nchipue pe tine.
Dar ce folos că n'ai temei la minte.
M'ai supărat vorbind cum nu se cade,
Eu nu-s de fel nepriceput la jocuri
Cum mă defaimi, ci printre cei de frunte
Socot c'am stat deapururi, câtă vreme
Mă bizuiam în vîlaga tinereții
Și 'n vîrtoșia celor două brațe.
Dar apoi m'au ros nevoile și amarul.
Am pătimit doar mult, am dus răsboaie
Și-am răsbatut amarnicele valuri.
Dar și așa cum sunt, bătut de soartă.
Mă pun cu voi, căci m'ai rănit la suflet
Și m'ai urnit cu vorba ta deșartă.

Spunând acestea, a luat un disc de metal greu
și sdravăn și rotindu-l îl asvârle. Vâjeind în aer, discul,
spre uimirea tuturor, ajunge departe dincolo de
țintă. Atunci unul dintre spectatori, aleargă la locul
unde căzuse arma și, după ce a pus un semn, zice la
întoarcerea sa îndărăt. La lupta aceasta, străine, ni-
meni nu se poate asemăna cu tine.

Atunci Ulysse strigă: Tineri Phaeaceni, aruncă
careva mai departe ca mine? Și, fiindcă m'ați îndârjit până
într'atâta, poștească ori cine vrea și-i gata, fie la trântă,
fie la luptă cu pumnul, fie la fugă. Dintre toți Phaeacii
nu resping pe nimeni, decât doar pe Laodamas, care
îmi este gazdă; căci nu se cade să lupți cu acela

care te primește ca oaspe. Dar, de ceilalți nu mă dau în lături. Vreau să-i încerc în luptă dreaptă și să dovedesc că am învățat și eu ceva. Mă pricep în ori ce luptă. Sunt meșter să întind arcu și să ochesc pe ori cine din gloata vrășmașilor. Doar Philoctet mă întreacă cu arcu, când luptam la Troia; pe toți ceilalți cari mai trăesc îi lăsam cu mult în urma mea. Cu lancea bat așa departe cât altu nu poate cu săgeata. Numai în fugă ar putea cineva să mă întreacă, căci furtunoasa mare și lipsa de merinde mi-au mai slăbit genunchii.

Phaeacii amuțiră cu toți. Nimenea nu mai îndrăzniă să se ia la luptă cu Ulysse. Atunci ia cuvântul regele și zice: «Dragă străine, noi avem încredere în vorbele tale, căci nu te fălești din fanfaronadă, ci, fiindcă te-a jicnit acest tânăr. Dar, pentru ca tu la tine acasă să poți povesti numai bine despre noi, să ști că mândria noastră, din moși strămoși, nu stă în lupte, ci zeii au voit ca noi să fim în fruntea tuturor popoarelor ca marinari. Ne plac banchetele, cântecul și hora, ne plac hainele frumoase și băile calde. Deci, haideți, voi maeștri ai jocului, jucați pentru ca acest străin să poată să laude arta noastră. Să aducă cineva lira lui Demodoc».

Un crainic aleargă numai decăt să-i aducă lira. Jucăușii se așează în rând și cu pasul măsurat încep să tropăiască și să frământa pământul după tactul muzicii. Ulysse se minună cum saltă și scapără picioarele sub dânșii.

Apoi Demodoc pornește să cante faimosul cântec al dragostei lui Marte pentru Venus, cântec care înveseli mulțimea. În urmă fiii regelui, Laodamas și Haliu jucară un joc cu mingea pe care o prindeau în salt, neatingând pământul cu picioarele, joc care uimì pe Ulysse și-l făcù să spună lui Alcinou: «Prea prețuitule

rege, sunt plin de admirație, voi aveți în adevăr cei mai pricepuți jucători din lume» — Alcinou s'a bucurat de această laudă și la rândul său spuse Phaeacilor.
«Ascultați-mă frunțași și sfetnici:

Străinul mie prea cuminte 'mi pare.
Deci hai să-l facem dar de ospeție
Cum ni se cade. Voi sunteți cu toții
Douăsprezece obștii căpetenii,
Cu mine treisprezece. Fiecare
Aduceți-i câte-o manta curată
Și-o îmbrăcăminte și-un talant de aur..
Iar Euryal c'un dar și-o vorbă bună
Să vie și cu dânsul să se 'mpace,
Că nu-i vorbi așa cum se cuvine.

Toți încuviințară propunerea regelui și trimiseră crainici ca să aducă daruri de pe acasă; iar Euryal, ca să îmbuneze pe străin, îi oferă o splendidă sabie cu limba întreagă de aramă, cu preselele de argint și cu teaca de fildeș, spunându-i:

... Noroc, străine taică!
De s'a rostit vreun cuvânt mai aspru,
Indată să-l ia vântul și să-l ducă!
Și facă zeli ca să-ți vezi nevasta
Și 'n țara ta s'ajungi, fiindcă suferi
Nenorociri departe de prieteni.

Sosise seara. Darurile Phaeacilor fuseseră aduse și date în mâna reginei Areta. De la aceasta le primește Ulysse care le încuie într'o ladă și, după ce face o baie, se duce în sala cea mare unde regele Alcinou dă un nou ospăț frunțașilor țării. La ușa sălii, îl întâlnește frumoasa Nausicaa, care nu se arătase de la venirea lui Ulysse în oraș, dar care acum voia să-și ia rămas bun dela nobilul oaspe al casei. Ea privește cu admirație pe divinul erou și-i grăește cu blândețe: «Fii sănătos străine! Când te vei întoarce la tine acasă, să nu uiți că întâi și întâi mie îmi dă-torești scăparea ta. Iar Ulysse, mișcat până în suflet,

îi răspunde: «Nausicaa, odraslă a măritului rege Alcinoou, să dea Dumnezeu să ajung odată acasă și să văz ziua aceea mult dorită. Căci atunci, în fiecare zi, în tocmai ca unei zeițe, îți voi aduce mulțumiri, fiindcă tu, copilo, mi-ai scăpat vieața».

În sală se împărția carne și vin. Ulysse tăie o bună bucată din halca unui porc gras ce stătea dinainte și, chemând pe crainic, îi spune să o dea lui Demodoc, zicându-i: «Toți oamenii iubesc și cinstesc pe cântăreți, căci muza îndrăgindu-i i-a învățat să cânte cântecele sale». Cântărețul s'a bucurat mult de cinstea ce i-a arătat străinul și, după ce s'au săturat cu toții, îi grăi Ulysse.

O Demodoc — tine eu te laud,
Mai mult decât pe-oricare om din lume.
Sau Muza te-a învățat sau chiar Apollon.
Căci prea zici bine tot ce făptuiră
Și pătimiră și trudiră-Aheii,
De parc'aeve-ai fost și tu de față
Ori altul ți le-a spus din auzite.
Dar treci acum la alta și ne cântă
Ce-a fost cu calul cel de lemn, pe care
Epeos îl clădi cu ajutorul
Minervei și Ulysse-apoi îl duse
Drept cursă în cetate, îmbăcsindu-l
Cu oameni care pustiiă Troia.
De-i povesti așa frumos și asta,
Mărturisi-voiu tuturor în lume,
Că'n adevăr dumnezeesc ți-i darul.

Cântărețul, inspirat de muză, începe atunci să cânte un cântec divin pe care îl ascultă toți oaspeții cu uimire și admirație. Ulysse însă, s'a pus pe plâns și-i picurau lacrimile pe obraji. Nimenea dintre Phaeaci nu bagă de seamă aceasta, afară de rege care, stând lângă el, îi vede lacrimile și-i auzia suspinele. De aceea, spuse cântărețului să înceteze și grăi mesenilor: «E mai bine ca lira să înceteze, căci nu toți ascultă cântecul cu plăcere. Căci, de când ne găsim la masă

și Demodoc cântă, oaspele nostru n'a mai încetat cu jalea și suspinul său; pe semne l-a copleșit măhnirea. De aceea, gazdă și oaspete, să căutăm veselia pe altă cale, iar nu prin cântec. Căci doar de dragul lui am pregătit banchetul, i-am adus darurile și i-am gătit corabia. Rugămu-te deci, străine, ca nici tu să nu ne ascunzi nimic la întrebarea noastră. Spune-ne verde, care-ți este numele, cum se numește țara ta, care îți este neamul și cum se cheamă orașul din care ești? Acestea trebuie să le știm, pentru ca nava noastră să te ducă acolo deadreptul. Numai de nume avem nevoie, căci corăbiile noastre ajung la țanta lor, fără cârmă și fără cârmaciu, conduse numai de gândul și voința oamenilor. Ele sunt învelite în negură și noapte și nici o furtună, ori cât de mare ar fi, nu poate să le strice sau să le înghiță. Și mai povestește-ne apoi, prin ce țări ai rătăcit, pe la cari cetăți și popoare ai ajuns și de ce plângi și suspini, de câte ori ți se amintește de soarta ce avură Danaii la Troia? Doar zeii au voit astfel și le-au ursit moartea celor viteji, pentru ca să fie cântați în urmă în cântece de laudă. Ori ți-a pierit pe acolo vr'o rudă, vr'un ginere sau vr'un frate, vr'un socru sau vr'un prieten, căci un prieten, când e un om, e mai mult decât un frate?

6. ULYSSE LA LOTOPHAGI.

Toți mesenii se așezară în scaunele lor și într'o așteptare tăcută se uitau țintă la străin, când acesta își începe astfel cuvântarea: «Craiu Alcinou, de bună seamă este frumos să ascuți versul divin al unui cân-

tăreț inspirat. Dar, socotesc că nu e nimic mai frumos și mai plăcut decât ziua, când tot poporul este vesel și când, ca acum în țara Phaeacilor, oaspeții chefuind la mese pline și bogate, ascultă cântece dumnezeiești despre faptele eroice ale oamenilor viteji. Mie-mi pare că asta-i tot ce poate fi mai dulce pe lume.

Dar, mă întrebați acum de soarta și năcazurile mele? Vai, de unde să încep și unde să isprăvesc? Căci zeii din ceriuri, m'au făcut să pățimesc multe. Vă voi spune înainte de toate numele meu, ca să mă ascultați și să vă aduceți aminte de mine, ca de un prietin al vostru, dacă cumva am să scap de moarte.

Eu sunt Ulysse, fiul lui Laerte, de ale căruia fapte vorbește lumea întreagă și a căruia slavă a ajuns până la ceriu». — La auzul acestor vorbe Phaeacenii rămân ca încremeniți, iar cântărețul Demodoc începe să plângă că e orb și că nu poate să vază cu ochii pe bărbatul, ale căruia isprăvi de atâtea ori le-a cântat și care acum se găsește înaintea sa. El, cel mai vestit dintre toți vitejii, câți au luptat la Troia, a mâncat cu ei, a băut cu ei, și acum e gata să-și povestească isprăvile-i minunate pe cari le-a săvârșit și păta-niile pe cari le-a suferit.

«Da, eu sunt Ulysse. Ithaca îmi este patria, un ostrov plin de lumină și de soare. E pietroasă și aspră Ithaca, dar ca bună mamă crește feciori voinici. Și apoi, nimic mai dulce ca țara mea nu pot vedea pe lume.

Despre nenorocitul războiu, nu voi vorbi nimic. Când el s'a isprăvit, m'am îndreptat cu tovarășii mei spre Ismanus, cetatea Ciconilor, pe care am dărâmat-o, pe bărbați i-am trecut prin vârful săbiilor, iar pe femei și averea lor cea mare am împărțit-o între noi. După aceasta, îmi sfătuiesc tovarășii să părăsim repede ținutul; ei însă, în nebunia lor, nu vor să mă asculte, ci

stau pe țărm, ospătându-se cu oile și boii ce-i găsiră acolo și beau vin cu lăcomie.

În vremea aceasta unii dintre Ciconi, cari scăpaseră de moarte, chiamă într'ajutorul lor pe Ciconii din lăuntrul țării și cari erau mulți și rășboinici, și tăbărăsc asupra noastră a doua zi dimineață, ca frunza și ca iarba, călări și pe jos. O soartă grozavă ne așteptă. Toată ziua ne-am luptat la corăbii, de dimineața și până seara, și ne-am împotrivit cu bărbăție, măcar că dușmanii erau cu mult mai numeroși decât noi. Odată cu căderea nopții, fiind înfrânți și pierzând câte șase inși de fiecare corabie, puturăm să scăpăm dela moarte cu fuga pe corăbiile noastre.

Pornim deci de aci, mulțumiți că am scăpat teferi, dar cu jalea în suflet pentru moartea tovarășilor pierduți. Plutim spre apus, pe lângă țărmul grecesc, când o furtună groaznică se ridică deodată și niște nori groși acopere în acelaș timp și pământul și marea. Strângem repede pânzele și mănăm vasele spre uscat. Două zile și două nopți stăturăm acolo; dar, în a treia zi în zori, așezându-ne la vâsle, pe un vânt prielnic, înaintăm spre țara noastră. Aveam mare nădejde că vom ajunge acasă cu bine. Pe când însă coteam promontoriul Malea, niște valuri puternice, răscolite de crivăț, ne abat departe pe marea deschisă. Nouă zile plutirăm astfel pe întinsul mării, iar, în ziua a zecea, poposim în țara Lotophagilor, mănăcatori de lotos, pe coasta de miază noapte a Africei.

Ne suim pe țărm, luăm apă și ne punem să prânzim lângă corăbii. După ce am isprăvit cu masa, aleg vr'o doi tovarăși și un crainic și-i trimit să cerceteze ce fel de oameni locuiesc în această țară. Când s'au apropiat de Lotophagi, aceștia, fără să le facă vr'un rău, îi îmbiară să guste din lotos, hrana lor de toate zilele,

care erà mai dulce decât mierea. Cine gustà însã din fructul de lotos, acela dorià sã rămânã acolo pentru totdeauna și nu mai vrea sã știe de întors acasă. Tovarășii mei, trimiși înainte, nu mai voiau sã se întorcã la corăbii. A trebuit ca sã-i leg și sã-i duc la vasele noastre cu puterea; și dacã nu m'aș fi grăbit sã plec repede de acolo, nici un tovarăș nu m'ar mai fi urmat în drumul nostru mai departe.

Cu inima îngrijorată, plutim înainte și ajungem la un mic ostrov, plini de păduri stufoase, lângă țărmul Siciliei; ostrovul nu erà locuit de nimeni. Pe câmp o puzderie de capre sburdau în sălbăcie, fără nici o teamă de vânători. După ce am mâncat și ne-am odihnit, am găsit cu cale ca sã trecem și în insula vecinã care ni s'a părut mare și bogată.

7. ULYSSE ȘI CICLOPUL POLYPHEM.

În insulã am auzit glas de om și behăit de oi și de capre. Se vedeau cirezi de vite cari pășteau pe acolo. Locuitorii insulei erau vestitul popor al ciclopilor, un neam sălbatec de oameni, cari n'au legi și cari nu se tem nici de zei și nici de oameni. Ei nu arau și nu semănau, căci pământul le da roade din belșug nearat și nesemănat, ci numai udat de ploile cari cad din belșug din norii ceriului. Astfel ei aveau bogăție mare de grâu și orz și un vin dulce din viile lor cele mănoase. Ciclopii locuesc în peșteri pe culmile și la poalele munților și fiecare își vede de casa sa, fără sã-i pese unuia de celălalt.

A doua zi, îndată ce se ivirã zorile, îmi strâng

pe tovarăși și le spun să rămână pe loc, iar eu pregătindu-mi nava, mă duc cu mai mulți inși să văd ce fel de oameni sunt acești ciclopi.

După ce sosim acolo, vedem înălțându-se în fund, lângă mare, o peșteră adumbrită de dafini și cu vite multe, oi și capre, cari dormiau, și o strungă mare cu o împrejmuire puternică de stane de piatră, de stejari și de brazi.

Un mal de om aici 'și avea, sălașul
Păștea el singur turmele departe
Și nu umblă cu alții. Singuratec
Stătea cu gând pornit spre cumplitate
Eră o nemetenie Ciclopul
De stai crucit privind-l. N'avea seamăn
C'un om de pâne mâncător, ci singur
De s'arătă, părea un vârf de munte
Înalt și împădurit.

Ciclopul eră un fiu al zeului Neptun și se numia Polyphem. Ca toți ciclopii avea un singur ochiu în frunte, dar un ochiu îngrozitor. În mâini avea atâta putere, că eră în stare să prăvălească stânci întregi și să arunce în aer stane mari de piatră.

Ajungând în insula ciclopilor, poruncesc soților mei să stea lângă corabie și să vegheze, iar eu îmi aleg vr'o doisprezece din ei și o pornesc, — luând cu mine un burduf de capră plin cu vin negru delicios ce-mi dăduse la Ismar, preotul Maron, fiul lui Evantes, fiindcă îl ocrotisem și-i scăpasem viața — și ajungem în peșteră. Ciclopul nu eră acolo, căci se dusese cu turma la pășune. Intrăm înăuntru, ne uităm la toate cu mirare. Erau acolo coșuri pline cu brânză și șiștare telite cu lapte, iar zerul se prelingea din vase și căzi de lemn cioplit. Oborul gemea de iezi și de miei, despărțiți unii de alții prin garduri.

Tovarășii mei, săracii, se tot rugau să luăm cașul și brânza, să luăm iezi și miei și să ne întoarcem

repede la nava noastră. Eu însă, nu i-am ascultat și rău am făcut. Voiam cu tot dinadinsul să văd ciclopul care de altfel avea să fie cumplit pentru însoțitorii mei.

Facem repede foc. Apoi luăm caș și mâncăm bine. În urmă, așteptăm în peșteră până să vie ciclopul. El sosește în curând, împreună cu turma, având în spate o trosnie de uscături cu cari să-și încropească cina. O trânteste jos cu atâta sgomot, că ne cutremuraram și, de teamă, ne retraserăm în fundul peșterii.

După aceea, își bagă mânzările în peșteră, iar berbecii și țapii îi lasă afară, în ȋarc, în fața stânii. Apoi, luând un stan de piatră, cât o stâncă, pe care n'ar fi putut să o urnească din loc nici douăzeci și două de care, îl prăvălește la ușa peșterii și, mai în urmă, se pune să-și mulgă caprele și oile și să-și aplice feții. Jumătate din lapte îl închiagă și-l strânge în panere, iar jumătate îl pune în vase să-l bea de cină. Aprinzând focul, ne vede și ne întreabă:

Dar cine sunteți voi? De unde bateți
Al mării drum, străinilor? Cu treabă
Veniți la noi sau hoinăriți pe mare,
Ca niște hoți ce umblă în poghiazuri
Și-și pun vieața pustiind pe alții?

Noi înghețăm de frică, când îi auzim glasul lui înfricoșat, dar totuș îi răspundem: «Suntem Greci și venim dela Troia. La întoarcerea noastră, fiind bătuți de vânturi, am rătăcit calea. Facem parte din oastea vestitului Agamemnon care a dărmat acea cetate, și a bătut oștiri nenumărate. Și am venit la tine să-ți cădem în genunchi, pentru ca să ne primești ca oaspeți și să ne dai adăpost. Jupiter e paznicul oamenilor de treabă și el pedepsește pe cei ce nu primesc pe oaspeți.

«Străinule, zice atunci Polyphem, ori ești nebun, ori nu mă cunoști. Noi ciclopii nu vrem să știm nici de Jupiter al tău, nici de zei, căci noi suntem mai tari decât dânșii. Dar, spune-mi, unde ți-ai lăsat nava, pe aci pe aproape sau mai departe, la capătul țării?» Eu i-o ticluui repede: «Cutremurătorul Neptun mi-a făcut corabia țândări, isbind-o de o stâncă din capul țării voastre și mi-a înecat-o și numai noi cei de aicea ne mântuirăm de amarnica de moarte».

La aceasta, el n'a răspuns nimic, ci, punând laba pe doi dintre tovarășii mei, îi trânteste la pământ cu atâta putere că li se împrăstie creierul pe jos. Apoi, trupurile lor li le făcù bucățele și-și pregăti din ei un ospăț, înghiorțând flămând ca un leu deavalma și carnea și mațele și oasele și măduva. Noi, văzând această cruzime, începem să plângem și ne înălțăm rugători mâinile spre ceriu, căci vedeam că n'aveam nici o putere.

După ce ciclopul se ghiftui bine și-și potoli setea bându-și laptele, s'a tolănit în peșteră între oi. Imi veni în minte atunci să mă năpustesc cu sabia asupra lui, pe când dormia, și să i-o înfig în inimă; dar mă struni teama că am fi pierit și noi odată cu el, căci n'am fi putut prăvăli stânca de la intrarea peșterii. Am așteptat deci în suspinuri să vie dimineața.

A doua zi, când mijiră zorile, el se scoală, aprinde focul, își mulge turma, își apleacă feții, apoi înhață încă doi dintre ai noștrii și se ospătează cu ei. În urmă ridică stana de piatră de la intrarea peșterii și scoțându-și turma, o prevale din nou, închizându-ne în-lăuntru.

Ce să ne facem? Cerui ajutorul Minervei, zeița înțelepciunii. În peșteră se găsiă o prăjină de măslin, cât un catart de la o navă mare, tăiată anume ca să

Ulysse și Polyphem.

După Schwab, Sagen des klas. Altert.

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

o poarte el în mână, ca măciucă. Am retezat o bucată din ea, am dat-o tovarășilor să o netezească și să o ascuță la un capăt, apoi am călit-o în foc și am ascuns-o în peșteră sub un morman de gunoi. Mi-am ales apoi patru prieteni și cu mine cinci, ca să împlântăm parul în ochiul uriașului, îndată ce el ar fi adormit.

Spre seară, ciclopul sosește cu turmele, își bagă oile și caprele în peșteră, prevale stânca la intrare și după mulsoare mai înșfacă încă doi dintre ai noștri, ca să-și pregătească cina. Atunci mă apropiu de el cu o cupă de vin negru și-i zic:

Poftim și bea după 'nghîțirea cărnii
De om, să vezi ce vin eră la fundul
Corăbiei pierdute. Voiam fie
Să ți-l închin, de te îndurai de mine
Și mă lăsaî să plec 'napoi acasă,
Dar tu ești mînios nevoie mare.
Nemilostive, cum să vie oare
De-acum să caute adăpost la tine
Un om din lumea 'ntreagă? Nu faci bine.

El ia cupa și după ce o deșartă, mulțumit de băutura dulce, îmi mai cere să-i dau încă una.

Fii bun, mai dă-mi și spune-mi cum te chiamă,
Să-ți dau și eu un dar de ospetie
De care să te bucuri. Că și ȧara
Ciclopilor e darnică și scoate
Vin bun din struguri mari ce-i crește ploaia.
Dar ăsta-i din nectar și ambrozie.

Ii mai adusei o cupă plină și-i mai dădui și a treia oară. Apoi, după ce i se suî vinul la cap, îi spun cu blîndețe:

Mă întrebi de lădatu-mi nume
Cicloape? Eu ți-l spun, dar tu drept oaspe
Cinstește-mă cu un dar cum ȧi-a fost vorba.
Mă chiamă *Nimeni*. Astfel îmi zic soȧii,
Părinȧii mei și oamenii, cu toȧii.

La acestea el îmi răspunde: «După soții lui, pe Nimenea îl voi mânca la urmă și acesta îți va fi darul». Grăind aceste vorbe, se răstoarnă și cade pe spate, varsă și în urmă adoarme, domolit de somn.

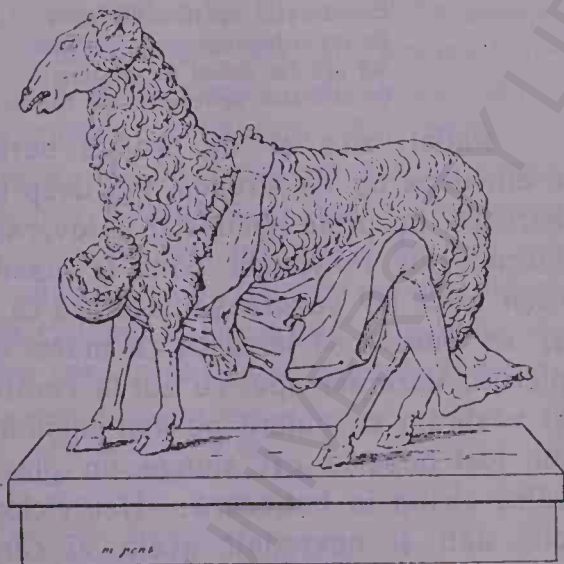
Atunci eu bag parul sub spuză și-l las până să se aprindă și, când a fost bine înroșit de foc, mă apropii de Polyphem. Tovarășii mei îi înfig vârful parului în ochiu, iar eu mă salt în celălalt cap al parului și-l învârtesc ca sfredelul, părjolindu-i și pleoapele și sprâncenele. Ochiul ciclopului, când răsuciam parul înroșit în foc, sfârâia cum sfârâie toporul pe care îl călește în apă rece ferarul. Sângele îi curge împrejurul tăciunelui și lumina ochiului îi se mistuie cu desăvârșire. Geme grozav ciclopul, peștera vuește înspăimântător, iar noi o tulim care încotro. Iși smulge din ochiu parul și, nebun de durere, îl asvârle departe. Apoi strigă din răspuțuri, chemând în ajutor pe Ciclopii cari locuiau prin peșterile din împrejurimi. La glasul lui vine care dincotro și-l întreabă: «Ce necaz te face, Polyphem, să ții în mijlocul nopții și să ne sperii somnul? Îți fură cineva turma sau te omoară cineva hoștește? — «Nimeni mă omoară hoștește», îi fu răspunsul. — «Dacă nimeni nu-ți face rău, atunci nu-ți suntem de nici un folos. Impotriva suferințelor tale sufletești, cere ajutorul tatălui tău Neptun» ziseră Ciclopii și se îndepărtară fiecare pela peștera sa.

Râdea inima din mine că l am putut amăgi cu numele meu. Dar, totuș, primejdia nu trecuse. Ciclopul, acum orb, fiind copleșit de chinuri și durere, se duce dibuind la intrarea peșterii, ridică stânca și-și întinde brațele, dela locul unde ședeă de obicei, ca să ne prinză, dacă am fi ieșit odată cu turma. — Așa de proști însă, nu eram noi. Gândindu-ne cum să scăpăm, am găsit că cel mai bun mijloc era să ne agățăm de burta

berbecilor. Am legat cu niște curmee câte trei berbeci la olaltă. Berbecele din mijloc purtă pe unul din noi, iar ceilalți doi mergeau alături, ferindu-ne de o parte și de cealaltă.

De berbecele mai mare și mai voinic, fruntașul turmii, m'am legat eu, lungit sub burtă lui mișoasă.

Când se făcu ziuă și berbecii zoriau spre pășune, iar oile nemulse și cu ugerile pline behăiau la ieșire, stăpânul lor pipăia pe spate pe toți berbecii cari îi

Ulysse fugind de Polyphem.

După o sculptură antică, Vila Albani, Roma.

treceau pe dinainte, fără să simtă că ei erau legați. La coada turmii, în urma tuturor, pornește spre ușa peșterii și berbecele cel voinic, îngreuiat și de blana lui cea mare și de mine care îi steteam atârnat sub burtă. Pipăindu-l Polyphem îi zice:

De ce oare,

Drăguțul meu berbec, pleci la urmă
Din peșteră? tu care nici odată
Nu rămâneai de oi, ci tot înainte
Cu pașii mari mergeai să paști din floarea
Cea moale-a ierbii? Și-ajungeai întâiul
La râu și năzuiai 'napoi spre seară
La stână cel dintâi? Acum tu însă
Rămâi de tot în urmă! Ori plângi ochiul
Stăpânului? Mi-l scoase un nemernic
Cu haita-i de mișei, după ce lotrul

Cu vinul m'amețise, acel Nimeni
Ce tot nu-l cred acum scutit de moarte.
Hei, dac'ar fi să ai un gând cu mine
Și s'ai tu darul vorbii să-mi spui unde
S'o fi ascuns de crunta mea mânie,
Cum creerul din titva lui isbită
Pe jos îi improșcam în vâgăună!
Mă ușuram atunci de tot amarul
Ce mi-l făcu netrebnicul de Nimeni.

Astfel zice și dă drumul berbecului. După ce m'am depărtat de strungă, mă desprind întâi de subt berbece, pe urmă îmi desfac și tovarășii. Apoi mînarăm turmele lui Polyphem până la vasul nostru. Tovarășii când ne văzură se bucurară că am scăpat teferi și se puseră să jelească cu mare vaet pe cei cari pieriră. Vârărăm apoi cu zor în corabie cioporul de oi și vâslirăm cu putere pe apa liniștită a mării. Iar când am fost departe, cât ajunge un glas de om, strigai câtră ciclop în batjocură: «Hei, ciclopule, n'a fost un om slab și nevrednic acela, ai căruia tovarăși i-ai mâncat la tine, în peșteră. Pentru cruzimea ta însă, te-a bătut Jupiter și ceilalți zei.

Numai acuma a băgat de seamă Polyphem că i-au scăpat străinii și în supărarea-i grozavă, apucând o stîncă o aruncă în partea de unde auzise glasul. Aceasta căzû nu departe de corabia noastră și eră cât pe aci să atingă cârma. S'a ridicat însă un val cât un munte care împinse nava spre țârm. Eu însă, proptind-o cu o prăjină, o împing cu putere și scap de năpastă; apoi, îndemn petovară și să vâsluiască voinicește înaintele. Iar când făcurăm un drum de două ori mai lung ca mai înainte, cu toate că prietinii căutau să mă oprească, am mai dat un chiot spre uriașul antropofag:

Cicloape, dacă cineva te întreabă
De-a ochiului tău groaznică slujire,
Să zici că te orbi cuceritorul
Ulysse al lui Laerte din Ithaca.

Iar Polyphem îmi răspunse: «Valei, valei, mi se împlinește o veche proorocie. Trăia odată pe aici un ghicitor mare și neîntrecut, Telemos, care îmi spuse că am să-mi pierd ochiul de mâna lui Ulysse. Și am așteptat mereu un om voinic și mare, dar, iată, acum o stăpătură ca tine, și slab și de nimica, îmi soase ochiul, după ce mi-a luat mintea cu băutura. Dar, mai vino odată îndărăt, Ulysse; am să-ți dau un dar de oaspe și să rog pe tatăl meu Neptun să-ți dea o întoarcere fericită spre casă, căci eu sunt fiul lui și de ochi are să mă vindece el din nou. — Se înțelege nu m'am lăsat amăgit de viclenia ciclopului. De aceea, Polyphem își ridică mâinele spre ceriu și se roagă astfel de Neptun:

Cutremur-de-pământ, Neptun, tu zeul
Cu plete negre, dacă eu ți-s fiul
Cu-adevărat și tu zici că mi-ești tată,
Ascultă-mă și fă să nu ajungă
La casa lui, Ulyse din Ithaca!
Iar dacă-i scris cumva pe-ai lui să vadă
Și vatra lui și țara, el s'ajungă
Pe vas străin, târziu de tot, și'n stare
De plâns, să-și piardă soții, să-l aștepte
Nenorocire acasă.

Astfel se roagă Polyphem, iar zeul i-a dat ascultare. Apoi, luând un stan de piatră, îi repezi cu toată puterea lui uriașă în dosul corăbiei și cât pe aci eră să cază deasupra ei. Marea isbită de pietroiuri clocoți până în adâncurile ei, și valul ridicat împinse nava înainte. Iar când am ajuns la locul unde și celelalte vase steteau de popas, tovarășii ne așteptau plini de îngrijorare, crezând că ne-am prăpădit. Aci, după ce am împărțit berbecii, ne-am ospătat și am făcut jertfe de închinăciune pentru zei. În urmă, întinzându-ne pe mal, am dormit până a doua zi.

8. ULYSSE LA AEOL ȘI LA LAESTRYGONI.

În zorii zilei următoare, ridicând ancorele, batem marea cu vâslele și ajungem după câțeva vreme în

Aeol potolind vânturile.

După H. Aubert, Lég. myth.

insula unde locuia Aeol, un prieten al zeilor din Olymp.

Acestuia marele Jupiter îi dăduse puterea peste vânturi, să le facă să sufle sau să le liniștească după voia sa. Insula era plutitoare și era împrejmuită din toate părțile de ziduri înalte de aramă. Aeol avea doisprezece copii, șase băieți și șase fete, pe cari tatăl lor i-a căsătorit împreună. Toată ziua ei ședeau și benchetuiiau, veseli în casa tatălui lor, la mese încărcate cu tot felul de bucate, iar muzica răsuna în tot cuprinsul. Sosind la palatul lor, am fost găzduiți o lună întreagă. Aeol mă întreabă cu deamănuntul despre întâmplările dela Troia, despre flota Danailor și de întorsul lor acasă, iar eu îi povestesc de toate. După o lună, mă rugai să mă lase să plec. Nu s'a împotrivit și mi-a pregătit drumul. La plecare mi-a dat un burduf de bou de nouă ani, în care închisese el toate vânturile. Burduful l-a legat strâns cu un lanț de argint și l-a băgat în fundul uneia din corăbiile noastre. Și n'a lăsat liber decât zefirul care să ne împingă ușor vasele noastre dela spate.

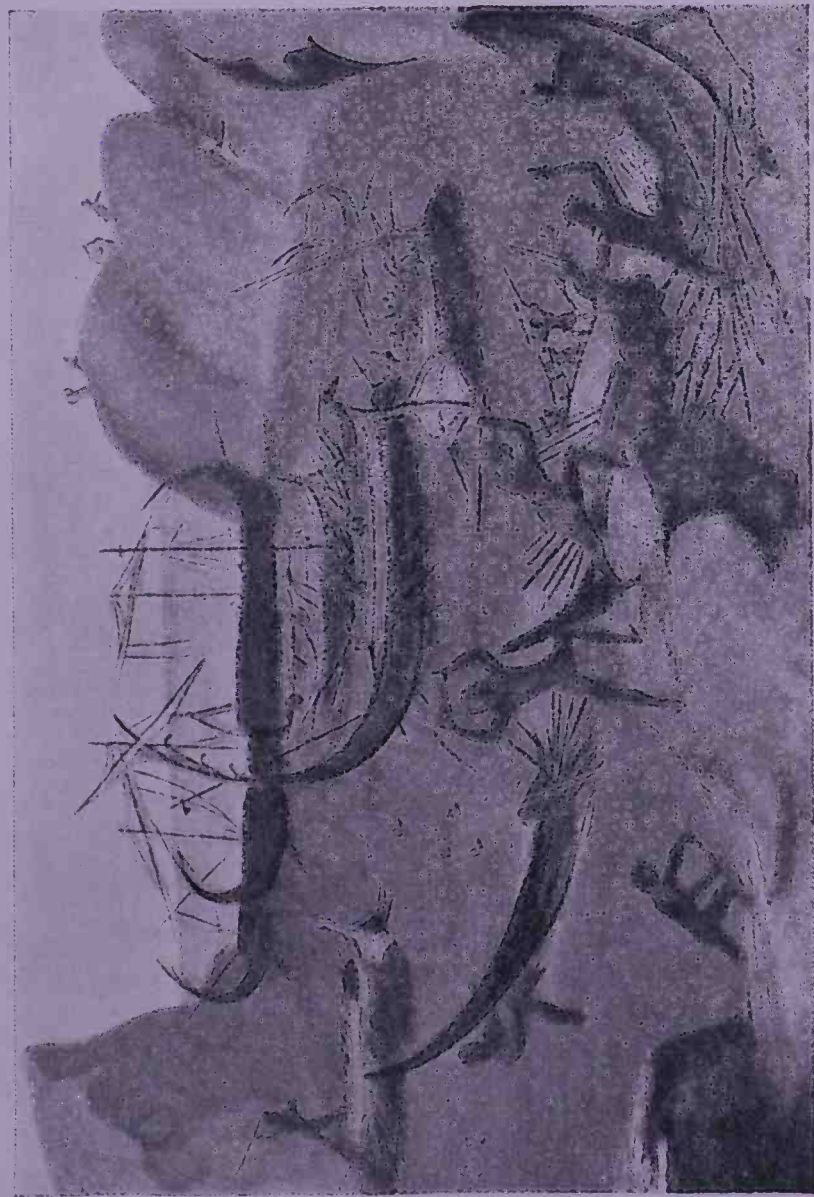
Nouă zile și nouă nopți plutirăm astfel pe spatele mării, iar în ziua a zecea, am zărit din depărtare țara noastră Ithaca. Atunci, m'a furat somnul din cauza oboșelii, fiindcă stătusem într'una la cârma vasului. Tovarășii mei, netoții, închipuindu-și că duc dela Aeol, ca daruri, mult aur și argint în burduful din fundul corăbiei, își ziseră cu pismă, uitându-se unul la altul:

Vezi, Doamne, cum Ulysse se tot face
Iubit și prețuit de toată lumea,
În orișicare țară și cetate;
Și dela Troia duce el grămadă
De mândre odoare, partea lui de pradă,
Iar noi cari am făcut aceeaș cale,
Ne'ntoarcem toți la vetre cu mâini goale
Și-acum, de dragul lui, Aeol îi dete
Și-aceste daruri. Să vedem mai iute
Ce bogăție de argint și aur
O fi 'n burduf.

Astfel vorbesc și în taină desfac burduful, iar vânturile toate se năpustesc dintrânsul. Se naște o furtună grozavă care ne abate cu totul dela țara noastră, împingându-ne în mijlocul mării. Când m'am trezit din somn și am văzut ce s'a întâmplat, mă iau cu mâinile de cap și-mi veniă să mă arunc în mare și să isprăvesc odată cu atâtea necazuri. M'am răsgândit însă și, de supărare, mă culcai din nou. Viforul înfricoșatul ne duce înapoi la insula Aeolia. Ne coborâm din corabie și luăm apă. După ce mâncărăm și băurăm, mă duc din nou, însoțit de un crainic la curtea lui Aeol. Găsim pe rege la masă, împreună cu soția sa și cu feciorii săi.

Uimiți mă întreabă: De ce te-ai întors Ulysse? Ce restriste a dat peste tine? Căci noi avurăm grijă de drumul tău, să ajungi acasă în țara ta și ori unde vei fi voit? — Niște tovarăși nesocotiți și un somn adânc ne perdură. Dar, vă rog, ajutați-ne din nou, căci voi aveți puterea — Aeol însă răstit îmi răspunde. Om netrebnic și blestemat! Cară-te mai repede din fața mea! Eu nu pot să îngrijesc de drumul unui om pe care îl urmărește urgia zeilor. Și mă gonî din casă cu tot oftatul meu.

Nemângăiat mă întorc la tovarăși și măhniți călătorirăm mai departe. După un drum de șase zile și șase nopți, sosim în ziua a șaptea la uscat, la o celate înconjurată de turnuri înalte. Portul eră bun și înconjurat din toate părțile de stânci înalte, așa că apa eră aci liniștită. Ne urcăm pe țărml stâncos și privim în toate părțile. N'am văzut nici oameni, muncind la câmp, nici boi la arat, ci numai fum dela un coș mare. Atunci trimit doi tovarăși și un crainic ca să știricească ce fel de oameni vor fi locuind pe acolo. Ei dau de o potecă care duce printre niște culmi înalte pline de

Laistrygonii.

Pictură murală, Biblioteca Vaticanului, Roma.

păduri până la cetate. Înaintea cetății întâlnesc o fată care venise să ia apă și care eră de o mărime de uriaș. Ea le dete știri despre țară, despre cetate și despre domnitor. Tovarășii noștri se găseau înaintea orașului Te-lepylos, din țara Laestrygonilor, și ea eră chiar fiica regelui Antiphate. Când intrară în cetate și ajunseră înaintea palatului, o sfecliră de groază. Înaintea lor se arată soția regelui Laestrygonilor, o uriașă cât un munte. Regina chiamă numai decât pe soțul ei și acesta, îndată ce sosește, înhață pe un tovarăș și-l mănâncă, căci Laestrygonii erau uriași și antropofagi. Ceilalți doi tovarăși cuprinși de groaza morții, o iau la fugă spre corăbii. Regele atunci chiamă sub arme întreaga cetate și deodată ies din toate părțile o pusderie de Laestrygoni cari încep să arunce bolovani și stânci asupra vaselor noastre. Și, acum, se produce o învălmășală și un huet groaznic de oameni cari mor și de vase cari se sparg. O parte din soții mei sunt prinși și duși să fie făcuți ospăț. Eu însă, în vreme că dăinuia măcelul, retez cu sabia frânghiile corabiei mele care eră ascunsă după o stâncă și încarc pe ea pe toți câți pot să scape și fugim în grabă. Toate celelalte nave au pierit în acest războiu groaznic.

9. ULISSE LA VRĂJITOAREA CIRCE.

Mâhniți de pierderea tovarășilor noștri, dar, în acelaș timp, mulțumiți că noi am scăpat teferi, pornim pe largul mării și, după o lungă plutire, ajungem în ostrovul Aeaea, unde ședeă într'un măreț palat frumoasa vrăjitoare Circe, sora sălbatecului Aeetes, o fiică a Soarelui și a Persei, fata Oceanului.

Poposim aci cu vasul nostru și intrăm pe tăcute în insulă unde, fiind sleiți de trudă și necazuri, stăm pe țarm două zile. În ziua a treia, când se ivește Aurora cu pletele ei azurii, prind în mâini o lancie și o sabie ascuțită și mă suiu pe o culme de deal să văz, dacă nu cumva întâlnesc oameni. Atunci zăresc în depărtare, îndărătul unei păduri dese, ridicându-se fum. Eră fum ce se înălță din palatul vrăjitoarei Circe.

Mă gândii să mă iau după fum ca să cercetez localitatea, dar, în urmă, mă hotărâsc să mă duc la corabie și, după ce mă voiu fi ospătat cu tovarășii, să trimit pe câțiva din ei să știricească în partea locului. La întoarcerea mea, un zeu binevoitor îmi trimite înainte un cerb mare care se duce la un izvor să bea apă. Eu pun mâna pe lancie și o reped cu atâta putere că cerbul cade la pământ, dându-și suflarea. Mă duc la el, îl iau după gât și mă întorc cu prada mea la tovarăși. Aceștia mă primesc cu bucurie, ne ospătam cât e ziua de mare, de dimineată și până seara, cu carne proaspătă, bem vinul cel dulce ce aveam cu noi, ne tolănim pe țarm și dormim liniștiți până a doua zi.

Când se iviră zorile trandafirii ale dimineții următoare, îmi strâng tovarășii și împărțindu-i în două cete, pun peste unii pe prietenul meu Euryloch, iar peste ceilalți rămân eu însumi. Apoi, tragem la sorți care ceată să stea de pază la corabie și care să cerceteze insula.

Sorțul cade pe Euryloch.

Plângând și bocindu-se, fiindcă se temeau să nu o pățească ca cei ce au pierit de mâna lui Polyphem, sau de aceea a Laestrygonilor, pornesc înainte. Într-o vale păduroasă, între niște culmi de dealuri, dau de mândrul palat al Circei, clădit din piatră cioplită. În

preajma palatului se găseau lei și lupi, împlânziți ca mieii, de farmecele zânei. Ei nu se repezira la oamenii noștri, ci se apropiară de ei dând din coadă. Dar, cu toate că ei se gudurau, întocmai cum se gudură dulăii când vine stăpânul dela masă, totuși soții noștri înghețară de frică, când văzură aceste grozave dihănii.

Fiindcă animalale erau împlânzite, tovarășii încep să prindă curaj și intră pe poarta palatului, care răsună de un cântec dumnezeesc. Eră Circe însăș care țesea o pânză la stative și umpluse toată casa de melodia cântecelor ei. Ieșind zeița, îi poștește înlăuntru. Ei intră cu toții proștește, nerămânând afară decât Euryloch care se temu de vr'o capcană.

Introduși în palat, Circe îi poștește să șază pe niște scaune cu jețuri și le dă să guste o torocală, făcută din brânză, făină și miere, în care amestecase un vin tare de Pramna și mai multe farmece cari îi făcea să-și uite cu totul de țara lor. Idata ce puseră gura pe această mâncare, se prefăcură în porci, începând să gronțae. Apoi Circe ia o vargă și-i mână într'o cocină, unde îi închide. Erau porci adevărați, și la față și la glas, și cu părul și cu trupul, doar că mintea le eră de om, ca și mai înainte. De mâncare le dedea acum ghindă, jir și coarnă, mâncare obicinuită pentru porci, și se culcau pe jos.

Euryloch vede toate acestea și dă fuga la corabie să ne spună tristeța soartă a tovarășilor săi. Cum aud aceasta, pun mâna pe sabia mea cea mare, împodobită cu țante de argint, iau și arcul și dau fuga și eu pe acelaș drum. Euryloch mă apucă de genunchi și se roagă să nu plec, ci mai bine să fugim din aceste locuri primejdioase. Eu însă nu-l ascult și pornesc spre deal. Dar iată că, trecând prin valea sfântă a

Circei, când eră să ajung, îmi iese înaintea Mercur cu varga lui de aur, subț înfățișarea unui tânăr cu barba și cu mustața abia mijită, în cea mai mândră floare a tinereții și, luându-mă de mână, îmi grăește:

«Nenorocitulă încotro alergi așa de grăbit prin pădure? Vrei să te duci să-ți deslegi prietenii de vrăjile fermecătoarei Circe? Eu sunt Mercur, binevoitorul tău și am venit să-ți dau mijlocul să te aperi». Și scoate din pământ o rădăcină neagră, cu floarea albă ca laptele, pe care o numia el *moly* și, dându-

Ulysse amenință pe Circe.

Figură pe un vas antic

mi-o, îmi spune: «Cu această rădăcină poți să te împotrivești vrăjilor. Circe are să-ți pregătească și ție o băutură de vin, în care să amestece sucuri fermecate, și are să te poștească să beai. Tu poți să o beai, căci leacul de pază ce-ți dau nu te va lăsa să fi vrăjit. Apoi, când zeița va năpădi la tine ca să te atingă cu varga, tu scoate-ți sabia din teacă și năpustește-te asupra ei, ca și când ai vrea să o omori. Ea speriată are să te îmbie în pat. Tu nu o refuză, dacă vrei

să-ți scapi oamenii. Apoi pune-o să-ți facă jurământul cel mare al zeilor, că nu o să încerce să-ți facă nici un rău. Numai după ce vei fi făcut tot ceea ce ce-ți spun eu, vei putea să locuiești la ea fără primejdie, să-ți câștigi încrederea ei și să-ți mântuești și tovarășii».

Eu urmez povața lui Mercur întocmai și, când Circe după ce-mi dădă băutura, iar eu rămăsei nevrăjit, și după ce mă lovî cu varga, spunându-mi: «du-te acum și culcă-te în cocină cu ceilalți prieteni ai tăi», eu trag sabia din teacă și tabăr asupra ei, ca și când aș fi voit să o omor. Ea țipă, aleargă la mine, îmi cuprinde genunchii și-mi strigă:

Ce om ești tu ? Și unde ți-s părinții
Și țara ta ? Uimită sunt că n'ai fost
Vrăjit de leacul cel băut de tine,
Doar birue puterea lui pe oricine,
De cum îl ia și peste dinți îi trece.
Tu singur ești nedomolit de farmec ;
Pe semne ești Ulysse iscusitul,
De care 'mi spuse Hermes cel cu varga
De aur, că la 'ntorsul lui pe mare
Veni-va dela Troia. Dar hai pune-ți
In teacă spada și-amândoi alături
Apoi să ne suim pe patul nostru,
Ca după ce ne vom iubi 'mpreună
S'avem credință unul cătră altul.

Atunci eu o pun să-mi jure jurământul cel mare al zeilor că nu-mi va mai face nici un rău. După aceea, intru în iatacul zânei, unde mă serviră patru nimfe, copile de pădure și de izvoare. Una așterneă pe jețuri covoare mândre de porfir, a doua întindea în fața acestor jețuri mese frumoase de argint pe cari puneă panere de aur, a treia turnă într'un ulcior de argint vin dulce și împărția pahare de aur, iar a patra se zoriă să aducă apă dintr'un cazan pentru bae. După ce m'am scăldat și m'am parfumat, nimfa mă conduce în casă, mă poartă pe un scaun cu ținte de argint și-mi întinde un scăunaș pentru picioare.

Apoi, o fată îmi aduce într'un ibric de aur apă de spălat pe mâini și întinde înaintea mea o masă pe care chelărița pune pâine și mâncări. Zeița mă poștește să mă ospătez. Eu însă, temându-mă de o nouă capcană, nu mă ating de bucate, ci stam la masă mâhnit și neîncrezător. — «De ce, Ulysse, îmi zice ea, stai așa ca mutul și mâhnit nu te atingi de mâncare și băutură? Ți-i teamă poate de vr'o nouă cursă? N'ai nici o grijă

Ulysse la Circe.

Relief din epoca postelashid

căci ți-am făcut jurământul cel mare — jurase pe zeii din Infern —. «Ce om ar putea să stea la mâncare și băutură, răspunsei eu, câtă vreme nu-și știe pe oamenii săi slobozi? Dacă, totuș, vrei să stau la masă, liberează-mi mai întâiu pe soții-mi dragi, ca să i văz cu ochii.

Atunci Circe, cu varga în mână, deschide așa cotețului și-mi scoate pe prieteni, pe cari îi unge cu niște alifie. Ei se prefac iarăș în oameni, mai mari

și cu mult mai mândri ca mai înainte. Tovarășii îmi mulțumesc că i-am scăpat și, plângând de bucurie, pleacă cu toții la corabie. Zeița însă, mă pofteste să rămân la ea, împreună cu tovarășii mei, și să trag vasul pe uscat. Eu dau ascultare invitației zeiței, ne întoarcem cu toți la palat, unde fiind primiți prietenește, ne punem pe oște și pe chefuri.

Un an de zile am rămas în palatul Circei. Iar după ce s'au împlinit cele douăsprezece luni, soții mei mă sfătuiesc să mă gândesc la casă, la părinți și la moșie. Vorbele lor îmi înmuiară inima și chiar în aceea zi, seara, îmbrățișând genunchii Circei, o rog să ne dea drumul în patrie. Ea, spunându-mi că nu mă poate ține cu deasila, îmi încuviințează plecarea, dar îmi dă sfatul ca mai înainte să mă duc în împărăția lui Pluton și să rog sufletul profetului Tiresias să-mi descopere viitorul.

Când am aflat despre această nouă însărcinare, am început să plâng; mă cuprinse sila de viață și de sbucium. — «Dar cine are să mă călăuzească pe drum, o Circe, căci o călătorie în Infern până acum încă n'a făcut nici un muritor»? — «De asta să nu-ți pese, răspunde zeița. Înălță-ți catartul și întinde-ți pânzele și vântul de miază noapte te va duce singur într'acolo. Când însă vei fi străbătut Oceanul și Dumbrava Proserpinei, cea cu ploi înalți și cu sălcii sterpe, oprește-ți vasul și du-te singur în locașul trist și umed al zeului Pluton. Ajungând acolo, să sapi o groapă și să aduci ca jertfă sufletelor celor morți două oi negre, una bărbătească și alta femeiască. După aceasta, ți se vor arăta sufletele morților, căci umbrele vor voi să guste din sângele jertfei. Tu însă, să le dai la o parte cu sabia, ca să nu se apropie, până ce nu vei fi întrebat mai întâi sufletul profetului Tiresias. Căci

va veni și acesta și-ți va spune ce cale ai de bătut, cât de lung îți va fi drumul și cum îți va fi întorsul acasă.

Aceste vorbe ale zeiței mi-au mângâiat mult sufletul.

În zorii zilei următoare, îmi strâng prietinii și-i îmbărbătez pentru plecare. Cel mai tânăr dintre noi însă, Elpenor, nici prea rășboinic nici prea cu minte, fiindcă seara se cam afumase de prea mult vin, s'a despărțit de tovarăși și s'a culcat la o parte ca să-i fie mai răcoare. Dimineața însă, fiind trezit de vuetul celor cari s'au sculat, buimăcit cum eră, în loc să apuce pe scară în jos, a apucat pe scară în sus, și s'a suit pe acoperișul casii. Nenorocitul în zăpăceală căzu jos și-și frânse gâtul, tocmai în momentul plecării noastre. Cu durerea în suflet pentru pierderea unui bun tovarăș, plecăm la corabie, unde găsim legate oile negre pentru jertfă și pe deasupra miere, vin și făină, de cari îngrijise Circe. Tragem corabia pe apă, ridicăm catartul și pornim la drum. Un vânt prielnic, pe care ni l-a trimis zeița, ne duce drept spre marginea pământului și ajungem în Ocean și în Dumbrava Proserpinei, pe țărmul mării Cimmerienilor, după cum ne spusese Circe.

10. ULISSE ÎN INVERN

Sosind la capătul de dincolo al apelor, la poporul cimmerian, pururi învălit de ceață și întuneric, și pe care în veci nu-l vede soarele, facem un popas. Apoi luăm din corabia noastră darurile de jertfă primite dela Circe

și ne suim pe locul, unde ne spusese ea. Mă apuc să sap o groapă, cam de un cot de largă, și torn în ea, ca sacrificiu pentru sufletele celor morți, mai întâi miere și lapte, apoi vin și în urmă apă, iar deasupra presar făină albă. Aduc apoi și cele două oi și le taiu gâtul, așa ca sângele lor să curgă în groapă. Pregătind astfel jertfa, mă pomenesc că se strâng din Infern cetele de suflete cari se îngrămădiau spre groapă. Eu însă, după povața ce căpătasem, le gonesc cu sabia în mână și nu le las să se atingă de jertfă, înainte de a fi întrebat pe profetul Tiresias.

Cea dintâi umbră ce s'a apropiat de mine a fost aceea a lui Elpenor, care s'a mirat, când ne-a văzut în Infern pe noi cei vii. «Uite, Elpenor, strigai eu, tu ai ajuns mai iute aci cu piciorul, decât eu cu corabia! — «Ah, măritule Ulisse, am venit însă prea de vreme», suspină el, și se roagă de mine ca, întorcându-mă iarăș la Circe, să-i îngrop cadavrul, pentru ca sufletul său să poată găsi liniște în besna lui Hades și să-i înalț și un mormânt la marginea mării. Ii făgăduiesc, iar el se îndepărtează mângâiat.

Sufletele, toate, îmi păreau că nu au limbă, afară de Tiresias care, oprindu-se în fața mea se proptește, ca un cioban, în toiagul său, și-mi grăiește, fără să-i fac eu mai întâi vr'o întrebare. Imi spune însă, dintru început să-mi bag sabia în teacă, pentru ca să bea din sângele jertfei și să-mi profețească viitorul:

Mărite al lui Laerte fiu, Ulysse
Prea iscusite, ce-ai lăsat, sărmane,
A soarelui lumină și venit-ai
Să vezi pe morți și jalnica lor țară?
Dar feri înlături dela groapă, trageți
Cușitul ca să pot să beau din sânge
Și adevăr să-ți spun.

După ce-mi băgăi sabia în teacă, el bău din sângele cel negru și apoi îmi proorocește:

Tu cauți, prea slăvite,
 Intorsul dulce'n țara ta și acasă.
 Dar zeul ți-l va face greu să fie
 Că nu scapi de Neptun care te paște
 În ciuda lui că i-ai orbit feciorul.
 Dar cât de mult ați pătimi, voi totuș
 Puteți ajunge, dacă vrei să birui
 Dorința ta și-a soților în ziua
 Când, izbăvit de 'ntunecata mare,
 Veți poposi cu vasul în ostrovul
 Trinacria. Găsi-veți voi acolo
 O turmă de oi grase și-o cireadă
 De boi, avutul Soarelui ce vede
 Și-aude tot. Dacă le cruși și cauți
 De drumul tău, puteți, cu tot amarul
 Ce-ați suferi, s'ajungeți în Ithaca.
 De nu le cruși, eu îi menesc peirea
 Corăbiei și-a celorlalți tovarăși
 Și singur dacă scapi, te vei întoarce
 Târziu și prost pe vas străin în urma
 Prăpăstuirii soților în mare.
 Și'n casă vei găsi nenorocire :
 Bărbați obraznici care-ți store averea
 Pejind și înzestrând pe-a ta soție
 De viață înaltă. Dar sosind acolo
 Le vei plăti deajuns nelegiuirea....
 Iar moartea-ți în afară
 De mare o să-ți fie prea ușoară :
 Muri-vei doar împovărat de-o lungă
 Și verde bătrânețe și împrejură-ți
 De tot îndestulat va fi poporul.
 Acestea ți le spun pe nemînșite.

După ce a isprăvit profetul, îl întreb cum să fac
 să fiu recunoscut de mama mea. «Foarte lesne», îmi
 răspunde. Dacă lași pe mort să se apropie de sânge
 el îți va vorbi; dacă însă nu-l lași, pleacă înapoi tăcut.
 Spunând acestea Tiresias se retrage în besna lui
 Pluton, iar eu aștept până ce sosește mama să bea
 sânge. Atunci numai mă recunosc, și-mi zice cu jale
 «Copilul meu, cum ai venit aci, fiind încă în viață?
 Cum ai venit, în acest locaș întunecos ? Ori de abia
 acum vii din Troia, pribegind ani întregi dearândul, și
 nu ți-ai văzut țara și soția ? — Iar eu îi răspund: «Mă

aduce nevoia, dragă mamă, în acest locaş al lui Pluton, pentru ca să întreb sufletul proorocitor al lui Tiresias. Eu încă n'am ajuns în patrie, ci, bătut de soarte, rătăcesc în lume, de când am plecat dela Troia împreună cu Agamemnon. Dar spune-mi, scumpă mamă, pe tine ce fel de moarte te răpuse? A fost vr'o boală lungă sau ai murit subit de arcul zeiţei Diana? Vorbeşte-mi şi de tată şi de fiul meu pe care l-am lăsat acasă. Mai au ei domnia, sau un alt rege este în locul meu, crezând că nu mă mai întorc? Ce face şi ce cuget are soţia mea? Locuieşte ea cu copilul nostru şi mai păstrează averea, ori s'a măritat cu vr'un altul dintre Achei?

Ba stă şi rabdă 'n casa ta şi adastă,
Dar plânge şi se mistue de jale
Şi nopţile şi zilele-i sunt negre...
Iar Telemach îşi cată de moşie
Nesupărat şi şade la ospeţe...
Căci toţi îl chiamă. Taică-tău petrece
La jară. El nu calcă prin cetate.
Şi n'are pat să doarmă el ca lumea
Cu învelitori şi aşternuturi mândre.
Cu slugile se culcă iarna 'n casă
La vatră 'n colbărie şi se 'mbracă
Cu prostiruri. Apoi când vine vara
Şi-i toiul înfloririi, el îşi face
Culcuşul lui din frunze grămădite
Pe jos, pe câmpul cel mănos al viei,
Şi-acolo zace necăjit şi-i creşte
Obida de nespus şi-şi plânge soarta
Şi bătrâneţea greu îl mai apasă.
De aceea m'am sfârşit şi eu în casă....
De dorul tău şi grija ta, slăvite
Şi bunătatea-ţi m'au topit pe mine.

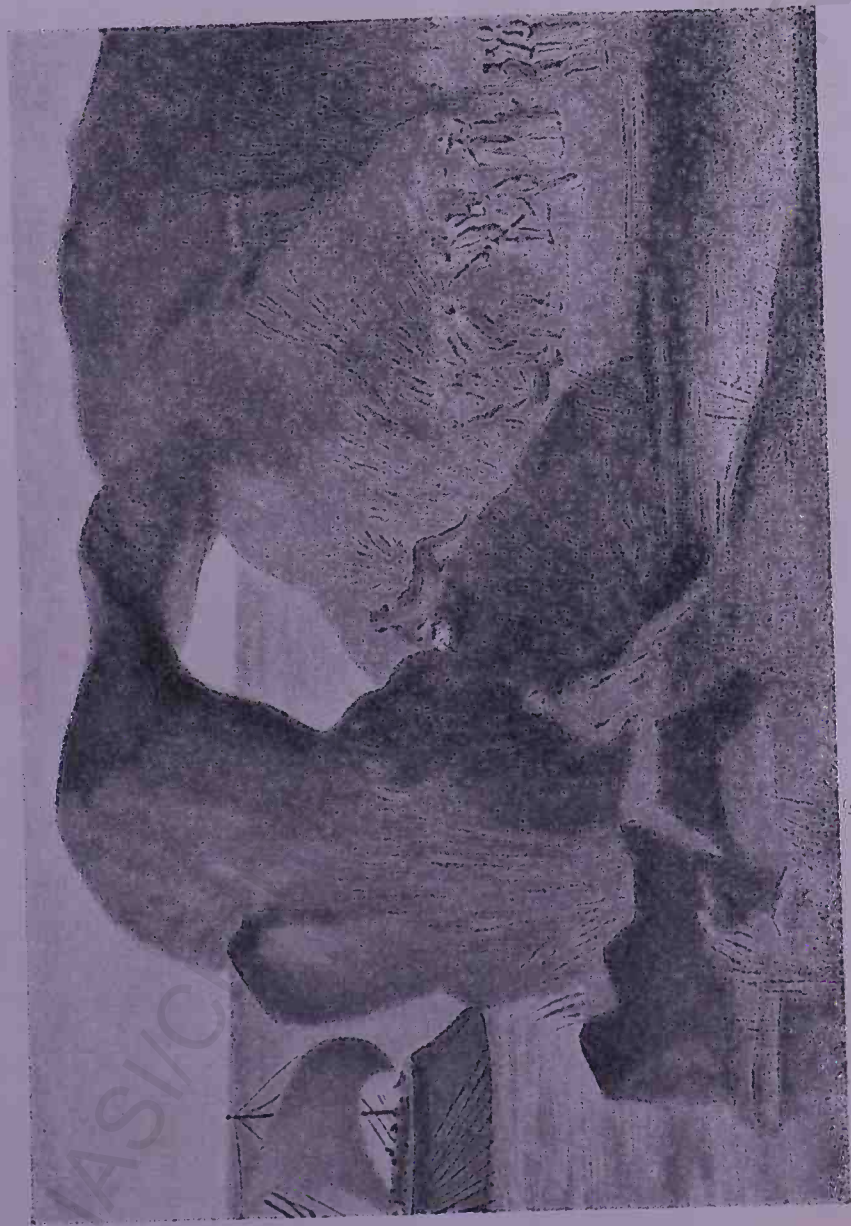
Aşa-mi grăi, iar eu vrui să îmbrăţişez sufletul mamei mele; de trei ori mă aruncai să o cuprinz în braţe şi de trei ori ea-mi sbură ca umbra şi ca visul. De ce nu stai, mamă, strigai eu cu durere, de ce nu stai să te cuprind în braţe, pentru ca şi în lumea morţii îmbrăţişaţi să ne potolim năcazul cu plâns amar?

Ori Proserpina mi-a trimis numai o umbră deșartă, pentru ca și mai mult să suspin și să jelesc pe scumpa mea mamă» ?— Atunci mama mea Anticlea îmi răspunde: «Vai, dragul meu copil, tu cel mai fericit dintre toți oamenii, Proserpina nu te înșală, căci îndată ce focul mistuie trupul, sufletul sboară ca un vis. Dar, caută să ieși cât mai iute în lumea de sus și ține minte tot ce vezi, pentru ca în urmă să le spui și soției tale».

Pe când steteam de vorbă cu mama, sosesc trimise de Proserpina, mai multe femei, odinioară soții, și fiice de eroi distinși, năzuindu-se să bea din sângele din groapă. Eu însă, cu sabia în mână, nu le las să se perindeze decât una câte una, pentru ca să le pot face întrebări și să-mi dea răspunsuri. Și veni și Tyro și Antiopa și Alcmena și Epicaste și Chloris și Leda și Iphimedia și Phedra și Procris și Ariadna și Chimera și Mero și Eryphila și alte multe femei celebre.

După ele sosește și sufletul Atridului Agamemnon care, îndată ce a gustat din sânge, m'a recunoscut și a început să plângă cu hohote. Își întinde mâinile către mine ca să mă îmbrățișeze, dar îi lipsește și vlaga și tăria ce avusese altă dată în trupul său puternic. Cum îl văzui mă podidiră și pe mine lacrimile și, cuprins de mila adâncă îi grăii: «Slăvitule Atride, rege al regilor, ce moarte te a ajuns? Te-a ucis oare Neptun, stârnind vr'o furtună pe mare sau te-au lovit vrășmașii când ai căutat să le robești cu arma femeile și cetatea? Așa-l întreb, iar el îmi răspunde:

Tu fiu de viță 'naltă al lui Laerte
Prea iscusite, meștere Ulysse,
Nici zeul mării nu mă stinse în vase,
Stârnind furtună grea și 'nfricoșată,
Nici pe uscat vrășmașii mă loviră,
Ci moartea mi-o urzi cu viclenie
Aegysth cu blestemata mea soție
Ș'n casa lui pottindu-mă la masă,
Ca pe un bou în staul mă ucise.

Infernul

Pictură murală, Biblioteca Vaticanului, Roma.

Aşa murii de moarte ticăloasă
Şi soji-mi fură înjunghiaşi în juru-mi
Ne incetat cum sunt tăiaşi grasunii
De refenea, de nuntă ori de praznic
La casa unui om cuprins şi mare...
Am auzit sfâşietorul ţipăt
Al fetei lui Priam, Cassandra, care.
Muriă măcelărită lângă mine
De mâna trădătoarei Clytemnestra,
Iar eu răsbit de sabie duşmană
Din braţe dam pe jos, trăgeam de moarte,
Dar ea din faţa mea fugi sfruntata
Şi nici nu se 'ndură în clipa morţii
Măcar să'nchidă ochii mei şi gura,
Că nu-i nici o fiinţă mai haină
Şi mai neobrăzată ca femeea
Ce-şi pune'n minte aşa releguire...
Şi eu bietul

Credeam că la întorsul meu acasă
Voiu fi prîmit cu drag de-ai mei, de fiii
Şi serbii mei. Dar dânsa, suflet negru
Mai mult ca alta, nu numai pe sine
S'acoperi de veşnică ruşine,
Ci terfeli de-acum cu ea 'mpreună
Pe orişice femeie cât de bună.

— «Vai, zisei eu, câtă jale n'a adus în casa Atrizilor uneltirile femeilor. Cât de mulţi Achei n'au pierit din pricina Elenei, iar Clytemnestra, pe când te găsiei departe îţi săpă mormântul!— «De aceea, reia din nou vorba Agamemnon, nici odată să nu fii prea moale cu femea, nici odată să nu-i descoperi toate gândurile, ci spune-i numai o parte şi-o parte ascunde-i. Dar moartea ta Ulysse n'are să-ţi vie dela femeie, căci Penelopa, fiica lui Icariu, este o soţie prea de treabă şi prea cuminte. Am cunoscut-o ca nevastă tânără, când am plecat la războiu. Ţinea în braţe pe fiul tău, care acum este în rândul bărbaţilor. Ferice de el, căci ca mâine are să-şi vază pe scumpul său tată. Nevas-tă-mea însă, nici măcar privirea nu mi-o lăsă să mi-o satur la întâlnirea cu fiul meu, căci m'a răpus înainte. Dar, îţi dau şi ţie un sfat. Când vei ajunge în ţara ta

iubită, să te apropii de casă pe ascuns, iar nu pe faţă, căci nu e bine să te încrezi în femei. Totuşi, spune-mi nu cumva ai auzit de fiul meu Oreste? Mai trăeşte el, ori va fi murit? La asta n'am putut să-i dau nici un răspuns.

Pe când stăteam de vorbă cu Agamemnon, soseşte şi sufletul lui Achille, fiul lui Peleu, însoţit de Patroclu, de Antiloch şi de Ajax, fiul lui Telamon. Atunci Achille cel iute de picior, falnicul nepot al lui Aeac, cum mă vede, mă şi recunoaşte şi plângând şi suspinând îmi zice: «Iscusitele Laertiene, cum ai avut curaj să vii în lăcaşul morţilor? — «Am venit, măritule Pelid, îi răspund eu, ca să întreb pe Tiresias, cum să pot ajunge acasă, căci de când am plecat din Troia, încă n'am ajuns în patrie, ci rătăcesc, ca un nenorocit, dintr'un loc într'altul. Dar, tu, Achille, tu eşti cel mai fericit dintre toţi oamenii; pe pământ te cinstiau ca pe un zeu, iar acum în Infern eşti în fruntea tuturor. Deci, Achille, nu te plânde că ai murit». Atunci îmi răspunde eroul:

De moarte

Tu nu-mi vorbi mângâietor, slavite.

Mai bine aş vrea să fiu argat la ţară

La un sărac cu prea puţină avere,

De cât aci în iad să fiu mai mare.

Dar, spune-mi despre fiul meu Neoptolem, luat-a parte la războiu şi fost-a luptător de frunte? iar tatăl meu, Peleu, mai este rege la Myrmidoni ori, a fost înlăturat din domnie din cauza bătrâneţii, de când fiul şi sprijinitorul său a căzut la Troia?

— «Despre Peleu nu pot să-i dau nici un răspuns», despre Neoptolem însă i-am istorisit cum la Troia a întrecut în înțelepciune şi în vitejie pe toţi eroii. S'a bucurat de aceasta umbra lui Achille şi a plecat cu paşii mari în câmpia de asfodele, mulţumit că fiul său a ieşit un luptător de frunte.

Am văzut apoi pe Ajax, fiul lui Telamon, care era încă tot supărat pe mine, de când cu cearta noastră pentru armele lui Achille; am văzut și pe Minos, falnicul fiu al lui Jupiter, am văzut și pe uriașul Orion și pe vlăjganul Tityos, fiul pământului, am văzut și pe Tantal în chinuri, am văzut și pe Sisyp, trudindu-se să-și ridice piatra în vârful muntelui, și am văzut și umbra puternicului Hercule. Și, aș fi văzut și pe mulți alți eroi vestiți, dacă nu s'ar fi înghesuit asupra mea roiuri întregi de morți, vuind asurzitor, că am îngâlbinit de frică și am fugit la corabia mea și am dat ordin tovarășilor să deslege vasul. Și plecarăm grăbiți pe largul Ocean spre ostrovul Circei.

11. SIRENELE, SCYLLA ȘI CHARYBDA.

După ce am ajuns în insula Circei, trimit pe câțiva prieteni la palatul zeiței ca să ia cadavrul tovarășului nostru Elpenor și să-l aducă la țârm. Cei rămași la corabie ne apucărăm să tăiem copaci și să ridicăm un rug. Sosind cadavrul, îl așezăm frumos pe rug și-i dăm foc, împreună cu arme cu tot. În urmă îngropăm cenușa și pe mormânt ridicăm un monument și, după dorința celui mort, îi împlântăm pe mormânt și vâsla lui.

Când Circe a prins de veste despre sosirea noastră, vine în grabă la noi, împreună cu slugile sale, și ne aduce pâine, carne și vin. «Astăzi, ne zice ea, mâncați și beți, toată ziua, iar mâine în revărsatul zorilor puteți să porniți la drum. Și, ca nu cumva să dați peste un neajuns, am să vă arăt chiar eu drumul pe care să apucați». După ce ne-am ospătat, ziua întreagă, și după

ce Circe mi-a arătat toate primejdiile drumului, pornim a doua zi dis de dimineată.

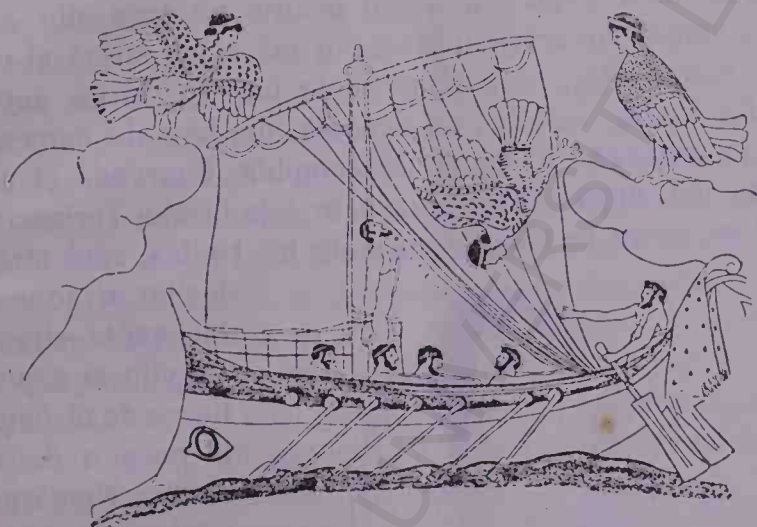
Zeița ne-a trimis în pânze un vânt prielnic și vasul nostru a plutit pe mare mânat numai de vânt și de cârmaci.

În curând aveam să ajungem pe la *Sirene*, niște nimfe cu glas ademenitor, cari prin cântecele lor vrăjite fermecau până într'atâta pe corăbierii cari treceau pe lângă ele, că aceștia își uitau și de patrie și de copii și de soție și se abăteau spre țărmlor. Acolo însă, îi așteptă o moarte sigură. Și se puteau vedea chiar mormane întregi de oase și trupuri de oameni omorîți. De acest cântec fermecat și ademenitor trebuia să ne ferim cu tot dinadinsul și numai mie singur îmi eră îngăduit să-l ascult. De aceea, când am ajuns în apropierea Sirenelor, am astupat cu ceară, după sfatul Circei, urechile tovarășilor mei, iar pe mine le poruncisem să mă lege strâns la catart, ca să nu sar în apă, fermecat de cântecul Sirenelor, și să înot spre țărmlor morții.

Și, iată, că deodată contenî suflarea vântului și o liniște adâncă se întinse pe întreaga mare. Prietiniile mele se scoală de la locurile lor și pun mâna pe lopeți. Când ajungem la o depărtare de un strigăt de om, Sirenele îmi zăresc corabia și-și încep cântecul lor dulce:

Ulysse laudate, vino 'ncoace,
Tu slava înalt 'a neamului ahaic,
Oprește-ți vasul să ne-auzi cântarea,
Căci nu trecu vr'un om pe-aici cu vasul
Vr'odată fără să ne-audă glasul
Că mierea de plăcut din gura noastră.
Și cum ne-aude, ori cine se deslăta
Și 'nvață mult, că noi cunoaștem toate
Isprăvile ce-au săvârșit, cu voia
Cereștilor, Acheii și Troenii
Pe șesul larg din Troia. Ba cunoaștem
Și toate câte se petrec pe lume.

Așa cântau Sirenele cu versul lor fermecător, iar eu aș fi voit să le ascult mereu și, legat cum eram, făceam neconținut semne din cap ca să fiu slobozit. Tovarășii însă, după porunca ce le dădusem, mă legară

Ulyse și Sirenele.

Figură pe un vas antic, Londra.

tot mai strâns de catart și vâsluiau cu putere. Astfel am trecut fericiți pe lângă Sirene, iar, când ne-am depărtat de cântecul lor, am fost deslegat de tovarăși și eu le-am destupat urechile de ceară ¹⁾

Dar, deabia trecem de ostrovul Sirenelor, când vedem în fața noastră un abur gros ca un fum și auzim un clocot de talazuri de apă. Tovarășii mei, de frică, lasă din mâini lopețile. Eu însă, îi sfătuiesc să stea pe băncile lor și să vâsluiască cu putere înainte. Ne apropiam de monstrul Scylla, de care îmi vorbise Circe și mă pregăteam să-mi iau armele în mâini. Dar, nu văz monstrul nicăiri. De partea cealaltă a noastră

¹⁾ Vezi vol. I pag. 126.

însă, clocotiă în adâncimi un al doilea monstru, de asemenea nevăzut, și tot așa de grozav. Eră teribila Charybda, care inghițiă apa sărată a mării. Aveam să trecem printre acești doi monștri, cruzi și nemiloși. Scylla ne-a răpit din vasul nostru pe șase din cei mai voinici tovarăși. Li zăresc în apă, ei mă strigă și-mi cer ajutor. Dar, ce puteam se le fac? În sfârșit, după multă trudă, scăpăm, cu această pierdere de oameni, și de grozavă Scylla și de cumplita Charybda și ne pomenim, după sforțări uriașe, în fața insulei Thrinacia. Aci mergeau la pășune turmele lui Helios, zeul stră-

Scylla.

Pictură pe un vas antic.

lucitor al soarelui, șapte cirezi de vite și șapte turme de oi, date în paza a două nimfe. Numărul vitelor eră acelaș, căci ele nici nu se sporiau nici nu se împușinau, și trăiau într'o vecinică tinerețe, fără să îmbătrânească. Le auzim chiar, pe când ne găsim în corabie, la o mare depărtare, mugind și behăind. Atunci

imi adusei aminte de povața profetului Tiresias și a zânei Circe, ca nu cumva să ne atingem de boii Soarelui, și dau tovarășilor mei sfatul, ca să înconjurăm

această insulă, căci ne așteaptă în ea grozave nenerociri.

Vorbelor mele nu li se dă nici o ascultare, iar prietinelul Euryloch îmi face chiar dojeni. — «Ești îngrozitor Ulysse, îmi zise. Tu nu mai cazi de oboseală, parcă ai fi de fier, câtă vreme noi ceilalți nu mai putem de somn și de trudă. Tu te împotrivești să coborîm o leacă pe pământ, să cinăm și noi în tihnă; și vrei să orbecăm pe mare departe de uscat. Nu-ți dai seama că noaptea vânturile sunt înfricoșate, ele sunturgia corăbiilor? Nu, lasă-ne să acostăm la țarm, să ne pregătim cina și dimineață vom trage din nou vasul în largul mării și vom porni înainte». Vorbele lui Euryloch găsesc aprobarea tuturor tovarășilor, iar eu, rămânând de unul singur, i-am pus să jure că cel puțin nu se vor atinge de turmele și cirezile lui Helios, dacă cumva le-ar întâlni în cale.

După ce-mi făcură jurământul ce l-am cerut, tragem corabia la uscat și după ce mâncăm și bem bine, ne-am culcat și am dormit.

O lună întreagă ne-a bătut aci Austrul și n'am putut să ne urnim din loc. În vremea aceasta, merindea ce aveam la noi s'a isprăvit și tovarășii mei, ca să-și astâmpere foamea, se puseră să prinză pești și păsări. Și se hrăneau cu ce le pică în mâini și în undițe, căci altfel ar fi murit de foame.

Intr'una din zile, pătrund mai adânc în ostrov, ca să mă închin zeilor și să-i rog să-mi arate drumul întoarcerii noastre acasă. Și cutreerând cam multcel ostrovul și depărtându-mă de prieteni, dau peste un loc retras și adăpostit de ori ce vânt. Întru acolo, aduc o jertfă pentru toți zeii Olympului, și, cum eram obosit, îmi pun capul jos și ațipesc.

În vremea aceasta Euryloch dedea tovarășilor

noștri sfatul nenorocit să prinză boii lui Helios și să-i taie ca să-și astâmpere foamea, îndemnându-i ca, după ce vor ajunge în Ilhaca, să înalțe zeului temple bogate, ca despăgubire pentru dauna de acum. Euryloch este ascultat și jurământul ce mi se dăduse înainte mie este călcat în picioare.

Când somnul blăjin îmi sbură de pe gene și când mă întorsei la tovarăși, simt de departe mirosul de friptură și, cuprins de groază, strig către zei: «Părinte Jupiter și voi toți ceilalți fericiți nemuritori, somnul ce mi-ați trimis a fost de bună seamă o mare nenorocire, iar fapta săvârșită de tovarășii mei o mare grozăvie».

Ajung la țarm, îmi cert tovarășii, dar îi cert de geaba; totul eră prea târziu.

Nimfele numai decât dau de știre lui Helios despre răpirea boilor, iar zeul soarelui amenință că nu va mai lumina nici pe zei nici pe oameni, dacă nu va primi satisfacție și că se va cobori în Infern. Jupiter îi făgădui atunci cu jurământ că-mi va sfărâma corabia cu totul, îndată ce mă va vedea pe mare.

Șapte zile se ospătară prietinii mei cu carnea boilor lui Helios, fără să-și dea seama că lăcomia lor aveau să o plătească scump; iar când, în ziua șaptea, se potoli furia furtunii, ne urcăm în corabie și pornim spre țarmul patriei noastre. Dar, n'am călătorit mult și s'a ridicat deodată un vânt puternic dinspre apus și o vijelie grozavă se deslănțui deasupra capetelor noastre. Intre tunete și fulgere, corabia noastră se sbate, când în dreapta când în stânga, și se umple de apă. Apoi, deodată, catartul se rupe și, în căderea lui, isbește pe cârmaciul care se prăbușește în mare. În acelaș timp, un fulger trăsnește și corabia care se umple de fum de pucioasă. Tovarășii se răstoarnă din

vas și sunt purtați pe câte o scândură, până ce dispar unul câte unul în clocotul valurilor.

Eu orbecăiam singur pe talpa năvii lipsite de păreți și eram purtat pe apă, când încoace când încolo. Dar, vântul se 'ntoarce de odată și sunt dus înapoi spre afurisita de Scylla. O noapte întreagă sunt astfel purtat pe vâurile pline de spume ale apelor.

În faptul zilei următoare, mă pomenesc din nou lângă groaznica Charybda, care în gâtleejul său enorm înghite talazurile pline de spumă sarată. Când să mă înghiță și pe mine cu talpa năvii, mă salt în sus și mă agăț de un smochin înalt, care atârna de stânca acoperită de muschi și de pământ și mă încleștez de el acolo, întocmai ca un liliac. Și stătui agățat până ce vârtoarea scuipă din nou afară mizerabila mea de navă și atunci, dându-mi drumul, într'un salt din mâini și din picioare, sar curajos pe ea, singura mea scăpare.

Furtuna în urmă se potolește, iar eu vâslesc acum numai cu mâinile, nouă zile și nouă nopți, și, în ziua a zecea, mort de foame ajung fericit la uscat. Eră insula Ogygia unde locuște Calypso cea cu plete de aur și care m'a ținut la sine nouă ani, după cum v'am povestit ieri. Nu vă mai repet povestea, căci este mijlocul nopții și stelele ce cad de pe ceriu ne îndeamnă să ne ducem la culcare».

12. ULYSSE IN ITHACA.

Toți ascultară într'o adâncă tăcere fermecătoare povestire a lui Ulysse și rămaseră încântați de minunatele întâmplări ale eroului. De aceea, Alcinou, plin de admirație pentru Ulysse, se ridică de pe scaunul

său și zice respicat: «Odată ce ai sosit la mine, s'a isprăvit cu rătăcirile tale și, de bună seamă, ai să te întorci acasă, la vatra ta părintească»; iar, adresându-se sietnicilor săi phaeaceni, le poruncește ca, pe lângă darurile aduse, să mai adauge fiecare câte un tripod și câte o cupă. În urmă, plecară cu toții pela locuințele lor ca să se culce.

A doua zi, când se ivi Aurora cu degetele ei trandafirii, sosesc și Phaeacenii cu darurile lor. Regele Alcinou îngrijește singur de corabie ca să aibă toate cele de lipsă. Apoi, după ce se strâng cu toții în adunare, se aduc noi jertfe pentru Jupiter și fac un nou ospăț, iar Demodoc își înstrunește încă odată lira, în cinstea eroului care eră gata de plecare. În urmă, luând cuvântul Ulysse, glăsuește:

Craiu Alcinou, mărite între oameni,
Vă rog după închinarea de pahare
Trimiteți-mă sănătos acasă,
Și voi cu bine rămâneți. Că iată
E gata tot ce-mi fuse mie voia,
Și darurile dragi și pregătirea
Calătoriei mele. Să dea zeli
Să-mi fie spre noroc și la întorsu-mi
La mine acasă să-mi găsesc tot bună
Nevasta și pe-ai mei, voinici și teferi!
Și voi, pe-aici rămași, s'aveți parte
De fii și de soții! Să vă dea zeli
Tot binele, să fie tot neorodul
Ferit de rău!

Închină, după aceea Alcinou, pentru Ulysse și acesta, în urmă, pentru regina Areta. Apoi, după ce corabia a fost încărcată cu darurile primite, eroul sare în ea și se trăneste pe un pat moale; în urmă, nava plutește ușor și lin pe spatele întins al mării. Iar, când se ivi luceafărul, solul obicinuit al dimineții, vasul plutitor al eroului se apropia de mica insulă Ithaca. Ulysse

dormiă încă adânc și nu s'a deșteptat nici atunci când tinerii phaeaceni isbiră corabia de prundișul țărmului. De aceea, luară pe Ulysse cu așternut cu tot și-l așezară pe prund, așa adormit, și alături de el puseră, sub rădăcina unui pom, toate averile cu cari îl dăruiseră Phaeacenii; în urmă, fără să-l trezească din somn, plecară înapoi. — La întoarcere, Neptun ca să-i pedepsească, fiindcă a adus pe Ulysse în patrie, împotriva dorinței sale, le preface corabia într'o stâncă în mijlocul mării.

Intr'acestea se deșteaptă și Ulysse și, uitându-se împrejurul său, nu putu recunoaște nimic, pentru că prea de mult lipsise din țară. În afară de aceasta, zeița Minerva, pentru ca să nu-l cunoască nimenea, înainte de a fi pedepsit pe peșitori, l'a ținut mereu învălit într'o ceață.

În nedumerirea sa, se lovește cu palmele peste coapse și zice: «Vai de mine, unde sunt, în ce țară, la ce popor sălbatic? Șireții de Phaeaci m'or fi amăgit! Vor fi oare pe aici oameni primitori și cu teamă de zei? Și, unde să-mi duc acum toată această avere? Dar, ia să-mi văz odoarele și să le număr, căci s'ar putea ca ei, plecând de aci, să-mi fi furat o parte din ele».

După ce și-a numărat mândrețea de odoare și, după ce a văzut că nu-i lipsește nimic, s'a pus pe plâns, tânguindu-se de dorul țării sale, de care se credea încă așa departe. Dar, iată, că se apropie de el Minerva, sub înfățișarea unui mândru ciobănaș, având în mâini o măciucă și în picioare sandale. Cum se opri în fața lui Ulysse, acesta îi zice: «Prietino, fiindcă tu ești întâiul om, pe care îl întâlnesc în această țară, te rog ca pe un zeu, spune-mi, ce fel de oameni locuiesc pe aici? Este acesta vr'un ostrov sau malul

ridicat al vre-unei țări mănoase? Iar zâna cu ochii albaștri îi răspunde:

Străine, ești copil sau vii tu oare
De prea departe, de mă întrebi pe mine
De-acest pământ? El nu e doar cu totul
Lipsit de faimă, că-l cunoaște o lume
Din răsărit și din apus de soare.
E aspru și de neumblat cu cai
Și nu-i de tot sărac, macar că nu e
Așa de 'ntins. El din belșug rodește
Și grâu și vin. E umed totdeauna
De ploi, de rouă spornică 'n rodire.
Și-i bun de pășunat de boi și capre
Și are 'n codri arbori de tot felul
Și nesecate adăpători. De aceea
Și numele-i Ithaca, o străine,
Ajunse pân' la Troia ce se zice
Că-i țară depărtată de Achaia.

Ithaca! Eră deci în adevăr în Ithaca, dulcea lui patrie dorită de atâta vreme! Ce bucurie! Dar șiretul și-o ascunde, căci nu vrea să se trădeze — «Da, zice el, am auzit adesea în patria mea Creta, vorbindu-se despre Ithaca. Eu viu acum de acolo, ca fugar. Niște corăbieri din Fenicia m'au adus aci cu averile mele, căci am omorât la mine acasă pe un fiu de rege, care voia să-mi ia prăzile ce adusesem din Troia, unde am pătimit așa de mult. De aceea, a trebuit să-mi părăsesc nevastă, copil și...

«Taci, îl întrerupse zimbând Minerva, prefăcută acum din nou într-o fecioară frumoasă și chipeșe:

Ar fi grozav în renghiuri și 'n tertipuri
Ori cine te-ar întrece în șiretenii;
Nu poate chiar un zeu de hac să-ți vie
Abrașule, snovosule, 'nsetate
De viclenii, nici chiar la tine 'n țară
Tu nu te lași de 'ngelăciuni, de snoave
Și scornituri așa de scumpe fie
De mic copil? Să nu vorbim de astea,
Că ne pricepem noi la măestrie,
Căci tu ești între oameni fără seamăn
De bun la stat și la croit de vorbe,

Eu între zei pe lume sunt vestită
De știutoare și de iscusită.
Tu însă n'ai știut că eu sunt Pallas
Minerva ce-am pe Jupiter de tată
Și care 'n toate treburile tale
Te sprijin totdeauna și te apăr
Și te făcui iubit de toți Phaeacii.

«Iar acum, am venit la tine să-ți dau sfatul, spune mai departe Minerva, cum să pedepsești pe obraznicii de pețitori cari, de trei ani, îți papă averile și umblă să-ți ia pe credincioasa ta soție, nascocind tot felul de tertipuri. Ea însă se împotrivește și te așteaptă pe tine».

— «E greu să te cunoască pe tine cineva, răspunde Ulysse, ori cât de priceput ar fi, căci tu te schimbi mereu la față și la făptură. De multe ori mi te-ai arătat și în luptele mele și în necazurile mele mai mari; în timpul din urmă însă, mi s'a părut că m'ai părăsit și că nu te voi mai vedeă niciodată. Dar, totuș, spune-mi, cum poate să fie aceasta Ithaca? Eu nu mai cunosc de loc minunata mea țară.»

— «Nu te-am părăsit de loc, zice zeița, dar n'am voit să lucrez împotriva puternicului meu unchiu Neptun, care te urmăria cu răsbunarea sa, fiindcă ai orbit pe fiul său Polyphem. Și apoi noi, zeii, știam că-ți este hărăzit de soartă, să nu te prăpădești cu totul. Vino dar, să-ți arăt Ithaca, ca să te încredințezi că ai ajuns în scumpa ta patrie. Uite, aici portul Phorchys, iată măslinul înverzit de pe țarm, în care te-ai agățat de atâtea ori, iată peștera umbroasă în care aduceai adeseori jertfe nimfelor. Uite și Neritul cel păduros». Astfel zicea zeița și, în acelaș timp, împrăștiă negura care învăliă pe Ulysse, înfățișându-i țara în toată frumusețea și bogăția ei.

— «Da, da, strigă Ulysse vesel, este chiar țara mea»

și se aruncă la pământ, sărutând țarina strămoșească

Athena Lemnia de Phidias.

Statuă, marmură din Delfi

și, cu mâinile spre ceriu, rugându-se de nimfe, protectoarele locului în care se află. Da, aci este grotă nimfelor. Zâne Naiade, n'am mai nădădui să vă văz vreodată. Bucurați-vă acum de rugăciunile mele cucernice, iar dacă slăvita fiică a lui Jupiter, Minerva, îmi îngăduie să mai trăesc, și mi-a păstrat pe scumpul meu fiu, vă voi aduce prinoase de recunoștință, ca și în vremea de demult.

În urmă, la poarta Minervei, Ulysse își ascunde bogățiile aduse cu sine, pentru ca nimeni să nu le găsească. Zeița se urcă apoi în fundul grotei, iar eroul îi le dă în mână, bucată cu bucată, și hăinetul și vasele și odoarele. Ea le așează cu îngrijire într'un colț din fundul peșterii și apoi prăvale o stană de piatră la intrarea ei.

După aceasta, se așează amândoi sub umbra măs-

linului, pentruca zeița să-i dea sfat, cum să purceadă ca să pedepsească pe pețitori. Dar, despre sosirea eroului nimenea nu trebuia să afle nimic, înainte de a fi cunoscut el toate împrejurările și de a-și fi câștigat, în taină, câțiva oameni pentru sine. De aceea, zeița îl travesti la înfățișare să nu-l cunoască nimeni și ca să nu o pățească ca bietul Agamemnon, omorât de Aegysth și de soția sa. Și atunci zeița, atin-gându-l cu varga ei divină,

Sbârci pe dânsul netezimea pielii
 Și capul îi goli de părul galben.
 Făcu ca trupul lui întreg să fie
 Sbârcit ca de bătrân moșneag și ochii,
 Frumoși odată, 'i înroși cu totul;
 L'acoperi c'o sdreanță și c'o haină
 Slinoasă, jerpelită și 'negrită
 De fum greșos. Pe urm' asupra-i pune
 O blană rară 'n păr, de cerb fugarnic,
 Și-i dete un toiag și-o prăpădită
 Ruptură de desagă ce-a fost prinsă
 cu baiere.

În urma acestora, zeița se duce la Sparta ca că-
 îndemne pe Telemach, fiul iui Ulysse, să se întoarcă
 și el acasă.

13. ULYSSE LA PORCARUL EUMAEU.

Prefăcut în cerșitor, Ulysse pleacă prin pădure,
 pe o potecă pietroasă, spre locuința unde zeița îi spu-
 sese că se găsește păstorul de porci, Eumaeu, un om
 credincios al familiei. El eră îngrijitorul turmelor de
 porci ai regelui și aveă, pe lângă sine și subț supra-
 vegherea sa, patru slugi cari aveau să păzească porcii
 prin pădurile de fag și de stejar ce se găsiu prin îm-

prejurimi și seara să-i mâne acasă. — Pe vremea aceea, păstoria de porci nu eră o slujbă desprețuită și Ulysse care aflase dela Minerva despre omenia și credința bătrânului păstor, se duce deadreptul la casa cinsti-tului porcar, fără însă a-i se descoperi dintru început.

După plecarea stăpânului său la rășboiu, Eumaeu, fără ajutorul lui moș Laerte și al stăpânei sale, Pene-lopa, făcù un staul împrejmuit cu bolovani și cu pari groși de stejar și lăuntru staulului douăsprezece co-tețe în cari se adăpostiau câte cinci zeci de scroafe cu purceii lor. Vierii steteau afară și numărul lor scă-dea mereu, fiindcă mereu erau mâncați, de trei ani încoace, de peșitorii Penelopei. Patru zăvozi, ca patru fiare cumplite, păziau vierii ca nimenea să nu se atingă de ei.

Când sosește Ulysse, Eumaeu stetea în pridvorul casii și-și croia dintr'o piele de bou o pereche de opinci. Ceilalți oameni ai lui erau plecați, trei cu porcii la păscut, iar al patrulea în oraș cu un vier pentru peșitori. Căinii cum zăriră pe cerșetor, se năpustiră lătrând asupra lui. El, priceput cum eră, se pune repede jos și-și lapadă bățul. Totuș, căinii l-ar fi înhățat, dacă n'ar fi alergat porcarul, aruncând din mână pielea de de bou, și nu s'ar fi răstit la câini, gonindu-i cu pietre pe care încotro. Apoi, adresându-se cerșetorului, îi zice: «Eră cât pe aci să te rupă javrele și să mă faci de rușine și de ocară. Am eu destul necaz și supărare pe capul meu, căci toată ziulica mă tânguesc după bunul meu stăpân și stau aci să-i ingraș porcii pe cari să-i mănânce alții, câtă vreme el, poate, o fi lipsit de o bucatică de pâine și o fi rătăcind ca un cerșetor prin străini, dacă o mai fi trăind și-o mai fi văzând lumina soarelui. Dar, vino în coliba mea, bătrâne, ca să-ți dau puțină pâine și vin și apoi să-mi

spui cine ești, de unde vii și ce fel de năcazuri ai pățimit».

Vorbind astfel, porcarul pornește înainte și, în sălașul său, așterne peste niște frunze o blană de capră neagră și poștește pe străin să șearză lângă el. Ulysse se bucură de primirea prietenească ce i se făcea și, mulțumindu-i pentru aceasta, Eumaeu îi zice:

De-ar fi să-mi vie musafir, străine,
Chiar altul mai nenorocit ca tine,
Tot nu mi-e dat să-l nesocot ca oaspe,
Căci dela Joe sunt trimiși străinii
Și cerșetorii toți, iar darul nostru,
Oricât de mic, plăcut li-i lor, c'atâta
Pot slugile ce tremură de-apururi,
Când poruncesc stăpânii noi. Că zeii
Impiedică 'nturnarea celui care
M'ar fi iubit din inimă pe mine...

Dar el se duse,
Pierî—mai bine ar fi pierit sămânța
Elenii de istov, că multă lume
Mai potopî. Căci el plecă la Troia
Să lupte cu Troienii întru cinstea
Lui Agamemnon....

Și spunând acestea, își suflecă haina subț brâu, se duce printre cocini, unde o droaie de porci erau închiși și, prinzând de acolo doi purcei, îi taie și-i pârlește și apoi îi pune în frigare. Iar, când friptura s'a rumenit, o întinde înaintea lui Ulysse și, aducându-i și vin desfătător, îl așază într'o cupă în fața lui, spunându-i: «Poștește și te ospătează străine, din carnea ce poate să-ți dea o slugă, căci porcii cei grași îi papă peștorii, cari n'au nici milă și nici teamă de zei,

Dar zeii nu iubesc ticăloșia,
Ci țin la tot ce-i drept și cum se cade.

Căci, chiar dușmanii, când tabără într'o țară străină, dacă le este dat de zeii de sus să-o prădeze, după ce-și umple corăbiile, se întorc repede acasă, căci li este teamă de răsbunarea cerească. Peștorii însă, pradă

mereu averea stăpânului meu și n'au nici o teamă de nimenea. Pe semne, or fi având vr'o știre despre moartea stăpânului meu de-i mânâncă avutul fără cum-păt și fără cruțare. În fiecare zi și în fiecare noapte, se țin numai de petreceri și nu-i taie numai o vită sau două, ci mai multe deodată și-i golesc vinul, butoi după butoiu, căci prin împrejurimi n'a fost rege mai bogat decât Ulysse. Avea douăsprezece turme de boi, și tot atâtea de capre și oi. Astăzi, fiecare păstor le duce câte una din vitele cele mai grase, și eu le trimt pe fiecare zi pe cel mai frumos vier. În curând, toate au să fiu pe isprăvite.

Pe când istorisîa astfel Eumaeu, Ulysse mîncă și bea pe tăcute. Un singur gând îl muncîa pe el, cum să piarză pe pețitori. După ce s'a săturat de mîncare și porcarul i-a mai oferit încă o cupă de vin, l-a întreat străinul: «Da bine, prietine, cine este bărbatul bogat și puternic de care îmi vorbești tu? Zici că s'a prăpădit din pricina lui Agamemnon? Spune-mi și mie că poate îl cunosc, căci mult am mai umblat și eu în toată lumea asta». — «Hei, moșule, zice Eumaeu, oricât ai fi colindat tu lumea și ori câte vești ai aduce tu acum, nu mai afli crezare la nevasta și feciorul lui Ulysse, căci mulți au mai venit la noi în țară și i-au îmbătat cu vorbe și palavre. Lui Ulysse i-au jupuit de mult pielea de pe oase cîinii și păsările, ori i-au mîncat leșul peștii din mare și acum oasele îi vor fi stînd acoperite de nisip pe vr'un țărm de mare. El a pierit, lăsînd în urma lui numai jale, la toți ai lui și mai ales mie. Căci așa stăpîn bun și blînd n'am să mai găsesc, pe ori unde aş merge și chiar dacă m'aș duce la părinții mei de acasă».

— Atunci Ulysse îi răspunde; «Prietine, fiindcă ești așa de neîncrezător și te îndoiești de întoarcerea stă-

pânului tău, să știi de la mine cu jurământ că Ulysse vine. Îți jur pe Jupiter, pe masa ta ospitalieră, pe căminul lui Ulysse, că chiar în acest an el se va întoarce, că chiar în luna asta sau în luna viitoare el va pedepsi pe cei ce și-au bătut joc de casa lui. Pentru această veste ai putea să-mi dai și răsplată»

— «O bătrâne, zice păstorul, nici eu n'am să-ți dau răsplată, nici Ulysse n'are să se mai întoarcă. Bea-ți paharul în pace și să vorbim de altele, că decâteori îmi aduc aminte de stăpânul meu, mi se umple sufletul de amărăciune și de întristare. Iar acum mă arde focul mai ales pentru fiul său Telemach pe care zeii l-au făcut drept ca bradul, frumos și mândru și care acum este plecat la Pylos, ca să întrebe despre tatăl său, iar pețitorii îi pândesc calea, ca să-l omoare la întorsul lui acasă. Dar, pe el să-l lăsăm în seama zeilor cari au grije de toți cei buni și spune-mi acum cine ești și cum ai ajuns în Ithaca?

Ulysse, priceput în născociri, îi istorisî păstorului o lungă poveste despre fel de fel de pățanii închipuite pe cari le-ar fi pățimit prin mai multe țări, plecând din patria sa Creta. A luat parte și în războiul dela Troia, împreună cu Idomeneu și acolo a făcut cunoștință cu Ulysse. În Thesprotia, unde l-a aruncat o furtună, în urma unui naufragiu, a auzit din nou vorbindu-se despre Ulysse. Acolo eroul a petrecut mai mult timp la regele Pheidon, care încercându-l cu daruri eră gata să-l trimeată în patrie. În timpul când el — cerșetorul — se găsea acolo, Ulysse plecase la Dodona, să întrebe oracolul cu privire la întoarcerea sa și că de aceea nu l-a văzut. În Thesprotia îi s'a arătat chiar averile pe cari Ulysse le adusese cu sine, fie luate ca pradă, fie dăruite de prietini și pe cari le lăsase în păstrare, până la întoarcerea sa dela Dodona.

Ba încă mai mult, a văzut chiar corabia cu care Thesprotienii voiau să-l trimeată acasă. «Pe mine, zice mai departe cerșetorul, m'a trimis regele mai degrabă, fiindcă eu doriaam să mă duc la Dulichium și tocmai se găseau atunci acolo niște negustori cu o corabie. Dar chiar aceasta a și fost nenorocirea mea. Ticăloșii de marinari s'au gândit să mă vândă pe drum undeva ca sclav. M'au desbrăcat de hainele mele cele bune și m'au îmbrăcat în bulendrele astea rupte, în cari mă vezi cu ochii. Iar, când spre seară am ajuns aci, în Ithaca, m'au legat cobză cu o frânghie răsucită și m'au lăsat pe corabie, iar ei au ieșit la țarm și s'au așezat la masă. Pe mine numai zeii pot zice că m'au deslegat și după ce-mi acoperii capul cu o sdreanță, mă cobor din corabie, în mare, și vâslesc cu amândouă brațele și despărțindu-mă de dâșii, ies la mal. O apuc la deal printr'un desiș de pădure și mă ascund. Ei, când văzură că lipsesc din corabie, m'au căutat în toate părțile, dar negăsindu-mă au plecat în drumul lor. Zeii, în urmă, îmi îndreptară pașii aci, la casa unui om de treabă.

La acestea Eumaeu zice: «Sărmanul de tine, tare m'ai înduioșat, străinule, povestindu-mi cât ai pribegit și cât ai pătimit. Dar, spune-mi de ce tot cauți să-mi spui minciuni despre Ulysse care știu că n'are să se mai întoarcă? Crede-mă, am auzit de multe ori această poveste, de care mi-e silă să-o mai ascult din nou. Dar, nu pentru asta te omenesc și te țin în gazdă, ci pentru Cel de sus care ocrotește pe oaspeți și pentru că mi-e milă de tine».

Schimbând astfel de vorbe, sosește și seara și porcii se întorc, împreună cu păstorii la cocinele lor. Eumaeu dă ordin slugilor să-i prinză vierul cel mai gras, pentru ca să-l taie în cinstea oaspei lor.

După ce jertfește partea cuvenită pentru nimfe și pentru zeul Mercur și după ce aduce prinos zeilor, rugându-se pentru întoarcerea stăpânului său, pregătește masa de seară și pune dinaintea cerșitorului, spre marea lui bucurie, bucata cea mai bună, spatele porcului.

Iar, după ce s'au săturat cu toții, cu mâncare și băutură, se gândesc la culcare. Afară plouă și batea un vânt rece. Eroul în hainele sale de cerșetor începe să tremure și, pentru ca să încerce pe Eumaeu să vadă, dacă îi dă sumanul, ori silește pe vreunul din servitorii săi să-i dea pe al lui, zice: «Ascultă-mă, Eumaeu și voi ceilalți tovarăși, am să vă povestesc ceva, căci vinul și pe cei mai înțelepți îi face să cânte și să râză și să îndruge la vorbe cari n'ar trebui spuse, mă face și pe mine să glumesc. Ah, cum aş vrea să mai fiu încă odată tânăr și în puterea de altă dată când, înaintea Troiei, ne-am dus la pândă. În fruntea noastră era Ulysse și Menelau și eu eram al treilea. Dar, când sosirăm la zidul cel înalt al cetății, ne-am ascuns sub scuturile noastre și ne culcăm în stuhuri, într'un loc mocirlos. Bătea crivățul cumplit și era noaptea geroasă și zăpada cea rece se îngroașase pe scuturile noastre. Ceilalți aveau sumane și haine și dormiau liniștiți sub pavăza lor; numai eu, negândindu-mă la frig, îmi lăsasem prostește sumanul la tovarăși și plecasem numai așa cu scutul. Dar, când fu cam pela a treia straje și stelele începeau să asfințească, eu, înghețat de tot, trezesc cu cotul pe Ulysse care dormia lângă mine și-i zic: «Tu, fiu de viță înaltă a lui Laerte, iscusitul Ulysse, m'am dus pe copcă, mă omoară frigul, căci am venit fără suman. M'a împins naiba să viu așa, îmbrăcat numai cu o haină subțirică și n'am să mai scap cu zile».

Așa-i zisei, iar Ulysse, iscusit la sfat și luptă, iscodi

numai decât ceva, și-mi șopti încet: «Taci să nu te auză cineva dintre ai noștri», apoi, proptindu-și capul pe cot grăi cu glas tare: «Prietini, mi-a venit în somn un vis dela zeii de sus, că prea ne-am îndepărtat de tabără. Să meargă deci cineva la Agamemnon să-i spună să ne trimeată aci mai mulți oameni». De abia spuse aceste vorbe, când se scoală Thoas și-și scoate în grabă sumanul de purpură și aleargă la corăbii; eu îl iau în spate, mă culc și adorm tihnit până la ziuă. Hei, cum nu-s tânăr și sdravăn ca atunci! Mi-ar da un țol vr'un porcar din cei din staul din dragoste și cinste pentru un astfel de voinic. În zdrențele astea ale mele de acum, nimănuia nu-i pasă de mine».

— «Moșule, îmi zice atunci răzând Eumaeu. Ai vorbit ca un om cu minte și n'ai spus nimic de prisos. Vei aveă deci, peste noapte, haina ce dorești și tot ce se cuvine unui străin în mizerie. Măine dimineața însă, negreșit vei rămâneă în zdrențele tale de pe tine; căci noi aci n'avem multe haine și mantale de primenit; tot insul are numai una. Dar, când va veni fiul lui Ulysse, are să-ți dăruiască și ție o manta și o haină și o să te ducă, unde îți poștește inima.

Cu aceste vorbe, se scoală și-i așază lângă foc un pat, peste care aruncă blăni de capră și de oaie. Ulysse se trânteste pe ele, iar Eumaeu asvârle de asupra-i o sarică pe care o purtă numai pe vreme rea. Ceilalți păstori se culcară lângă străin, iar Eumaeu, cu grija de porci, după ce-și atărnă o sabie pe umăr, se învâlește într-o manta, peste care aruncă un cojoc de capră și se duce astfel, cu o luncie ascuțită în mână, să se culce în locul unde porcii dormiau sub stânci, într'un culcuș ferit de crivăț. Ulysse se uită cu bucurie, cum sluga credincioasă păzia averea stăpânului, în lipsa lui de acasă.

14. TELEMACH LA CURTEA LUI EUMAEU

În timpul acesta zeița Minerva îi se arată lui Telemach și-l îndeamnă să se întoarcă acasă în Ilhaca și-l apără pe drum de capcana ce i-o întinseseră pețitorii. Astfel el ajunge fericit în insulă, a treia zi după sosirea lui Ulysse. La sfatul zeiței, el nu se duce dea dreptul în cetate, ci se abate mai întâiu pe la curtea lui Eumaeu.

Ulysse era încă aci. Cu o seară mai înainte, pe când el se găsea cu păstorul în coliba acestuia, l-a întrebat, dacă are să-i mai dea găzduire. «Măine dimineață, zice cerșitorul, am să mă duc în oraș la cerșit, ca să nu vă fiu povară pe capul vostru și ar fi bine, dacă mi-ai da pe cineva să-mi arate drumul; în oraș am să colind în dreapta și în stânga, ca să capăt o bucățică de pâine și o leacă de vin. Și m'aș duce bucuros și la palatul lui Ulysse, ca să-i spun Penelopei vești despre bărbatul ei și să mă vâr și printre pețitori, să văd, dacă nu-mi vor da și ei vr'o bucatură. Aș putea chiar să intru în slujba lor, căci mă pricep și eu la câte ceva». — «Ce gând ți-a dat prin minte, străinule? Pe semne, vrei să-ți lași pielea pe acolo. Vrei să te vâri în roiul de pețitori, a căror neobrăzare și semeție este fără margini? Aia au cu totul altfel de servitori: tineri, îmbrăcați în haine frumoase, cu părul dres și cu fața sclivisită. Rămâi mai bine aici, la mine. Tu nu ne ești povară pe cap și, dacă se întoarce fiul lui Ulysse din călătoria sa, are să-ți dăruiască veșminte și are să te ducă unde vrei».

Atunci cerșitorul îi mulțumește pentru bunăvoință și-l roagă să-i povestească ce știe despre părinții mult încercatului Ulysse, dacă mai trăesc, ori s'au scoborât în

împărăția umbrelor? — «Laerte, tatăl, zice Eumaeu, mai trăește încă și se roagă mereu de zei, ca să moară în casa sa. Nu face decât să se bocească după fiu-i dus și după buna sa nevastă a căreia sfârșit i-a pricinuit atâta supărare și o bătrânețe fără vreme. Căci ea, tânjind după slăvitul-i fiu, s'a topit de plâns și jale. Și grozav îmi pare de rău după moartea stăpânei mele, căci ținea la mine, ca la un copil al ei. Am trăit la curtea ei, până m'am făcut mare, mi-a dat haine și încălțăminte și, la urmă, m'a trimis aci la țară. De atunci încoace ea nu mi-a făcut decât bine. Acuma însă, sunt lipsit de toate bunătățile ei».

— «Ai plecat, deci și tu, zice Ulysse, de mic de acasă, dela părinții tăi? Spune-mi, prin ce întâmplare? A fost pustii de vr'o oaste orașul părinților tăi, ori te-au răpit niscaiva pirați, găsindu-te cu turmele la pășune și te-au vândut în urmă aci?» — «Fiindcă mă iscodești, străine, zice porcarul, șezi coala și bea și ascultă-mi povestea. Noaptea acuma-i lungă și ai destulă vreme și să ascuți și să dormi. Nu-i bine să se culce cineva prea din vreme; strică și prea mult somn.

«Dincolo de Ortygia, se găsește Syria, o insulă bogată, poate că auziși și tu de ea. Cu toate că nu e prea locuită, este însă roditoare și are pășuni mănoase. Sunt acolo două cetăți peste cari domnia tatăl meu, Ctesius, fiul lui Ormenus. Pe când eram copil, au venit pe acolo niște corabieri din Fenicia, niște hoți mehenghi, cu o navă plină de jucării și mărunțișuri de vânzare. În casa tatălui meu se găsea o femeie, de fel tot din Fenicia, harnică și frumoasă, pe care o răpiseră din țara ei niște pirați din Taphos și ni-o vânduseră nouă. Aceasta a prins dragoste de unul din corabieri care îi făgădui că o va duce acasă la părinții ei. Ca preț al drumului, ea le promise că le va da tot aurul care

îl va putea lua din casa noastră și pe mine, un copilăș, ce eram dat în seama ei. — Un an întreg au stat la noi, în țară, corăbierii cu negoțul lor și, când nava le a fost bine încărcată cu mărfuri și se pregăteau de plecare, au trimis la tatăl meu pe un mișel să dea de veste femeii. El a adus la noi, de vânzare, o salbă de aur cu boabe de chichlimbar și, pe când mama mea și femeile din casă se uitau la salbă, o admirau și o târguia, hațomanul face un semn femeii. Ea mă ia da mână și mă duce afară din casă. În sala cea mare, unde steteau meșenii, a găsit trei cupe de aur, pune mâna pe ele, le dosește, în pripă, în sân și în grabă pornim împreună la nava ce stetea gata de plecare.

Sosise amurgul. Soarele apuse și drumurile încep să se umbrească. Intrăm în navă și pornim. Un vânt prielnic ne mână într'una șase zile și șase nopți. În ziua a șaptea, femeia moare subit și corpul ei este aruncat în mare, ca hrană pentru foc și pești. Astfel, eu rămân singur printre străini. În sfârșit, ajungem în Ithaca, unde regele Laerte m'a cumpărat și astfel m'am pomenit în casa aceasta». — «M'a înduioșat mult, Eumaeu, povestea pățaniei tale, zice Ulyse. Dar Dumnezeu ți-a dat pe lângă atâtea nenorociri și un mare bine, că te-a adus în casa unui om de treabă care ți-a dat mâncare, băutură și un traiu de suferit. Eu, dinpotrivă, rătăcesc mereu printre străini».

Astfel tot povestind, până noaptea târziu, adormiră. Somnul le-a fost scurt, căci în curând se revărsară zorile.

Intr'asta tovarășii lui Telemach sosesc la țarm, trag vasul la uscat și-l leagă cu otgoane. Apoi, ieșind pe malul mării, gătesc masa și, după ce se satură bine, Telemach pleacă deadreptul la pastorul său de la țară.

Când se apropie de casa lui Eumaeu, dulăii nu-l latră, ci se gudură pe lângă el. Ulysse bagă de seamă aceasta și spune porcarului: «De bunăseamă e vr'un cunoscut sau vr'un tovarăș, că nu-l latră câinii, ci dau numai din coadă și acum îi aud și tropăitul». Încă nu sfârșise vorba, când pe prag se oprește un tânăr voinic.

Porcarul sare de grabă și e așa de uimit că, vasul în care amestecă vinul, îi pică din mâini; se repede la stăpânul său și-l sărută duios și pe cap și pe ochi și pe mâini, întocmai ca un părinte, căruia îi se întoarce acasă singurul copil ce are, după zece ani de sbucium.

Venit-ai Telemach, lumină dulce ?
Eu nu credeam să te mai văd vr'odată,
De când la Pylos ai plecat pe mare.
Copile, vino 'n casă cât mai iute,
Privindu-te de drag să-mi satur ochii,
C'abia întors ai și venit la mine.

Lui îi răspunde Telemach: «Venit-am aci, taică, numai pentru tine, ca să te văz și să aud, dacă mama este încă acasă sau s'a măritat cu careva dintre pețitori». «Da, zice Eumaeu, ea este acasă la tine și se mistuie în plânset, ziua și noaptea». Cu aceste vorbe îi ia din mână lancea și Telemach intră în colibă. — Când a voit să șază, Ulysse îi întinde scaunul, dar tânărul îl oprește și-i spune cu prietinie: «Șezi, străine, în tot sălașul acesta găsesc eu un loc ca să șez. Omul ăsta de aici are să-mi găsească un scaun». Ulysse rămâne pe locul său, iar porcarul îi face tânărului un scaun de șezut din frunze verzi, peste cari așterne blănuri. Apoi, aduce mâncare și băutură și tustrei se ospătează.

După ce au mâncat și au băut îndeajuns, Telemach întreabă pe păstor, cine este străinul și Eumaeu îi spune, în două vorbe, ce i-a povestit Ulysse mai înainte.

«Eu ți-l predau ție, zice porcarul, să faci ce vrei cu dânsul». — Dar, chibzuitul Telemach îi răspunde: «Eu-maeu, tu nu faci decât să-mi dai o grije mai mult. Cum să primesc eu pe străin, în casa mea, în care n'aș putea să-l feresc de obrăznicia pețitorilor? Tine-l tu la tine, în casa ta, și eu am să-ți trimit pentru el o haină și un suman și o sabie și apoi îl voi lăsa să plece, unde îl duce inima. Imbrăcămintea am să o trimit aci, la tine, împreună cu mâncarea, ca să nu-ți fie ție și tovarășilor tăi de povară. Acolo, între pețitori, n'aș voi să-l las, că au să-și bată joc de el și m'ar durea amar: că, unul singur, ori cât ai fi de tare, nu poți să birui pe mai mulți; și te bat cu numărul.

Atunci, își îngădui o vorbă și cerșitorul Ulysse: «Prietine, să mă ierți că iau și eu cuvântul, dar grozav mi se sfâșie inima din mine, când aud vorbindu-se că pețitorii blestemați uneltesc la curte în ciuda ta, deși tu ești în vârstă așa de mare. Spune-mi mie, rabzi tu de bună voie sau nu te vrea poporul, ori ești în ceartă cu frații tăi? Hei, de aș fi fost așa de voinic, ca tine, sau de aș fi fost fiul lui Ulysse, sau chiar Ulysse venit din pribegie — că mai este nădejde de-a veni — să mi fi tăiat ori și cine capul, de nu intram în casa lui Ulysse și de nu svântam pe toți acei mișei. Iar, dacă m'ar fi biruit cu mulțimea lor, mai bine aș fi voit să mor în casa mea răpus de dânsii, decât să le văz mereu ticăloșia».

— «Am să spun adevărul adevărat, răspunde Telemach. Poporul nu mă dușmănește și nici nu sunt în ceartă cu frații, căci Dumnezeu a dat în neamul nostru câte un singur fiu. Străbunul meu Arcesiu avu numai pe Laerte, iar acesta pe Ulysse și Ulysse pe mine. De aceea, îmi și mișună nenumărați vrășmași prin casă, toți tineri frunțași de prin ostroave. Ei îmi peșesc

pe mama și-mi mănâncă averea, iar ea nu știe ce să facă. În curând m'or pierde și pe mine, deși aceasta stă în puterea zeilor. Tu, Eumaeu, du-te, deocamdată, pela mama mea Penelopa și vestește-o că m'am întors sănătos din Pylos. Eu rămân aici. Dar spune-i aceasta numai ei, ca să nu afle pețitorii, căci ăia îmi pasc nenorocirea».

— «Am înțeles, zice Eumaeu. N'ar trebui oare ca să mă abat, cu un drum, și pe la bietul Laerte, care de când a aflat că ai plecat, nici nu mai mănâncă, nici nu mai bea și nici nu mai merge la câmp, ci se topește acasă între slugi cu plânsetul și cu suspinul ? — «E dureros, zice Telemach, dar pe el să-l lăsăm deocamdată cu toată jalea lui. Du-te, cât mai în grabă, la Penelopa și în urmă întoarce-te înapoi; iar maicii mele spune-i să trimeată în taină pe chelărița la bunicul Laerte ca să-i ducă știrea». — Astfel zice și păstorul luându-și opințile se încălță și apoi zorește la drum.

15. ULYSSE ȘI FIUL SĂU TELEMACH

După plecarea lui Eumaeu se ivi numaidecât zeița Minerva, subț înfățișarea unei tinere și frumoase femei. Se oprește în dreptul ușii și se arată numai lui Ulysse și câinilor; Telemach nu o vede de loc. Dulăii încep să mârâie și se trag la o parte; de lătrat nu o lătrară. Zeița face un semn lui Ulysse care iese numai decăt din casă și se așează subț zidul cel înalt al curții, apoi îi zice: «Acum, iscusitule Ulysse, vorbește fiului tău pe față și nu te mai ascunde de el, pentruca în urmă să mergeți împreună în cetate

și să pregătiți moartea peșitorilor. Eu voiu fi alături de voi,» — Grăind aceste cuvinte, atinge pe viteaz cu varga sa de aur. Ca prin minune, o haină frumoasă și o manta curată îi acopere trupul care se prefăce de o statură și de o înfățișare mai mare și mai mândră. Obrajii lui cei sbârciți se împliniră, iar părul din bărbie îi se înegri. — În urmă zeița dispăre. Ulysse intră în casă. Telemach, când îl vede, rămâne buimăcit și-și întoarce fața, căci credea că este un zeu.

Cu totul altu-mi pari acum, străine,
Ai altă haină și altă înfățișare.
De bună seamă ești un zeu din slavă;
Indură-te ca să-ți închin prinoase
Plăcute, daruri scumpe, odoare de aur;
Doar cruță-mă.

La ceea ce Ulysse răspunde:

Eu nu-s de loc un zeu. De ce m'asemeni
Cu zeii? Eu sunt bietul tău părinte,
Acela după care oftezi și suferi
Atâtea patimi, siluit de oameni
Necruțători;

Așa grăi Ulysse și-și îmbrățișă copilul, acoperindu-l cu sărutări. Telemach însă, stătea uimit și nu putea să creadă vorbelor tatălui său. — «Nu, tu nu ești tatăl meu Ulysse. Tu ești un zeu care mă înșeală, pentru ca să sufer și mai mult. Căci cum ar putea un om muritor să se schimbe după voie, dacă nu este un zeu care să-l facă ba moșneag, ba tânăr. Adinioară erai un moș bătrân, îmbrăcat în zdrențe, iar acum ești ca un zeu, locuitor al ceriului nemărginit». — «Nu te mai miră, fiul meu, grăi Ulysse. Eu sunt tatăl tău care, după atâția ani de pribegie și după atâtea patimi, mă întorc în al douăzecilea an în țara părinților mei. Iar schimbarea ce ai văzut-o, o datoresc Minervei, căci numai zeii pot să înalțe și să afunde pe muritori».

Vorbind astfel Ulysse, se așează jos. Telemach

însă, cu lacrimi în ochi de bucurie, îmbrățișează pe părintele său și amândoi încep să plângă cu hohot. Și plâneau mai duios și mai jalnic decât păsările cărora țaranii nemiloși le fură din cuiburi puii golași. Așa de trist plâneau; iar de subt gene le curgeau și-roațe de lacrimi! Și i-ar fi găsit plângând amurgul serii, dacă Telemach n'ar fi întrebat pe tatăl său, cum a sosit în patrie și dacă Ulysse nu i-ar fi istorisit pe scurt întoarcerea sa. — «Iar acum sunt aici, pentru că din porunca Minervei, să chibzuim împreună omorul peșitorilor. De aceea, înșiră-mi-i ca să știu ce fel de oameni sunt și câți la număr; să văd, dacă putem noi singuri, neajutați de nimeni, să-i biruim sau poate va trebui să cerem ajutor și de la alții».

Atunci Telemach îi răspunde: «Dragă tată, am tot auzit de gloria ta cea mare, că ești rășboinic și înțelept; dar tu mi-ai spus o vorbă mare: nu pot doi înși să lupte cu oameni așa de mulți și de puternici. Vezi, nu sunt zece, nu sunt douăzeci, ci cu mult mai mulți. Numai din Dulichion sunt cincizeci și doi de tineri cu șase servitori; din Same douăzeci și patru; din Zacynthos douăzeci; de aci, din Ithaca, doisprezece, pe lângă crainicul Medon, și divinul cântăreț Phemiu și doi servitori. De ar fi să-i lovim pe toți deodată, în casă, mă tem să nu plătim prea scump și să nu o pășim. De aceea, e bine să ne gândim la vr'un ajutor.

La acestea zice Ulysse: «Ascultă-mă și judecă tu însuși, dacă Jupiter și Minerva nu ne sunt ei ajutoare în deajuns și dacă mai trebuie să ne gândim și la alții. — De sigur, sunt puternice ajutoare, răspunde Telemach, amândoi tronând în nori și având puterea și peste oameni și peste zeii nemuritori. — Ei vor fi deci aproape de noi, în lupta noastră îngrozitoare. Dar, tu, mâine, cum o crăpă de ziuă, să te duci în oraș și să

te vâri în mijlocul mulțimii de pețitori. Pe mine mă va aduce mai târziu porcarul, subț infățișarea unui nenorocit de cerșitor, vrednic de plâns. Dacă, în urmă, mă vor lua în batjocură în casă, tu să rabzi molcom în tine, ori ce ar fi să sufăr, chiar dacă m'ar țipă afară de un picior și m'ar lua la ochi cu arcul. Cel mult, tu să-i înfrânezi și cu vorbe blajine, să-i rogi să se potolească. Și, nici un om să nu afle că Ulysse s'a întors acasă, nici chiar Laerte și nici porcarul și nici altcineva de la curte, și nici Penelopa. În vremea aceasta, noi amândoi vom cercetă cari dintre slugi și cari dintre servitoare ne cinstesc și au teamă de noi și cari nu vor să te știe și te înfruntă» — La acestea Telemach îi răspunse: «Tată, ai să mă vezi că nu sunt un copil; cercetarea slugilor deocamdată nu ne e de nici un folos, dimpotrivă, dă numai răgaz pețitorilor să ne mănânce averile. Să iscodim acum numai pe servitoare, iar pe slugile dela țară să le lăsăm pentru mai târziu». — Ulysse găsește bună chibzuiala fiului său și-o încuviințează.

16. ULYSSE ȘI TELEMACH ÎN ORAȘ.

A doua zi, când zorii trandafirii ai dimineții se resfirau pe ceriu, Telemach, încălțând în picioare frumoasele sale sandale și luând în mână-i lancea ascuțită, pornește spre oraș, spunând porcarului Eumaeu: «Mă duc, taică, în oraș la mama mea Penelopa, căci mă tem că nu o să-și contenească plânsetul și vaetul, până ce nu mă va vedea cu ochii. Pe acest necăjit de străin însă, ți-l las ție să-l aduci mai târziu în ce-

tate, ca să cerșească pe acolo; eu nu pot să duc în spate toată lumea, că am destule pe capul meu. Dacă s'o supăra cu atât mai rău pentru dânsul; mi-e mi place s'o spun verde».

Ulysse, căruia Minerva îi dăduse din nou înfățișarea de cerșitor, spune că el vrea să meargă în oraș, dar că mai întâi ar dori să se încălzească puțin la foc și să se mai ridice soarele că prea e răcoare așa de dimineață.

Când sosit Telemach la palat, peșitorii încă nu se strânseseră. El își razimă lancea pe o coloană de piatră și intră în sală. Aci, vede mai întâi pe Euryclea, așternând pentru peșitori blăni pe jețuri. Aceasta cum zărește pe stăpân, aleargă la el și, împreună cu ea, toate servitoarele: plâng de bucurie și-l sărută pe cap și pe umeri. În urmă sosește și Penelopa, mândră ca Diana și încântătoare ca Venus. Cu lacrămile în ochi, îl prinde în brațe și-l sărută și pe ochi și pe cap și apoi, cu glasul său duios, începe: «Bine ai venit, dragă Telemach, lumina dulce a vieții mele. Eu nu credeam să te mai văz, de când, pe ascuns și fără voia mea, ai plecat la Pylos să întrebi de iubitul tău tată. Și se bucură din tot sufletul de întoarcerea fiului ei.

După ce a trecut cam o jumătate de zi, a pornit la drum spre oraș și Eumaeu, împreună cu Ulysse. Acesta, îmbrăcat în zdrențe de cerșitor jerpelit, purtă pe umăr o desagă și în mână, de sprijinit, o măciucă pe care i-o dăduse porcarul. Pornind pe o cale gloduroasă, ajung în apropierea orașului și se opresc lângă izvorul, de unde locuitorii își luau apă de băut, izvor încercuit de o dumbravă de plop și a căruia apă țâșniă dintr'o stâncă. Aci se află și un altar al nimfelor. Dar, iată că deodată sosește și Melanthiu, păzitorul turmelor de capre, ducând, însoțit de doi

servitori, capre alese pentru masa peșitorilor. Căprarul, cum vede pe călători, se năpustește cu gura mare asupra lor și începe să-i certe, baljocorind cu vorbe de ocară pe Ulysse.

«Ce potriveală! Un netrebnic duce
Pe alt netrebnic. Cum îi tot adună
Un zeu pe cei de-o teapă împreună!
Porcare, prăpăditule, pe unde
Mai duci cu tine spurcăciunea asta
Și boala asta de calic, blestemul
Ospețelor, ce umărul și-l freacă
De multe uși cerșind o bucătură.

Ci mai bine, dă-mi-l mie ca paznic și măturător de grajd, să care frunze pentru iezi, să bea zăr și apoi să vezi cum se îngrașe. Dar, de bună seamă, cum el e nărvit la trândăvie, n'are să-i placă treaba. Lui îi place să cerșească printre oameni și să-și îndoape nesăturața-i burtă. Dar, ți-o spun, și așa are să fie: De merge la conacul lui Ulysse are să fie vai de el, că peșitorii cu scaunele ce-i vor arunca în cap, îi vor frânge coastele». — Așa grăicăprarul și în treacăt îi și trage una cu piciorul lui Ulysse în șale. Acesta, ținând cum eră, nu se clintește din loc, ci stetea la gânduri: să sară cu ciomagul la el și să-i curme zilele, sau să-l umfle de picioare și să-l dea cu capul de pământ? Dar, se răs gândi și se înfrână. Porcarul însă, trăgându-i o înjurătură, își ridică mâinile spre ceriu și zice:

Zâne de izvoare,
Voi fiicele lui Joe, dacă vouă
V'a ars pe altar Ulysse odată buturi
De iezi și miei învăluite 'n prapuri,
Urarea-mi ascultați: să vie dânsul,
Stăpânul nostru, să-l aducă zeii,
Că-ți scoate el din țeastă atunci tot fumul
Și fala asta care o porți și-obraznic
Te arăți mereu, când umbli prin cetate,
Pe când păstorii răi fac jaf în turme.

Iar Melanthiu căprarul răspunde: «Vai, cât mai latră

vicleanul de câine. Așteaptă numai, am să te duc într'oză într'o insulă departe de Ithaca și am să te vânz pe o bucată de aur. Iar pe Telemach al tău, trăsni-l-ar chiar astăzi cu arcul său Apollo, sau repue-l vr'un peșitor, cum a fost răpus și tatăl său!».

Cu aceste vorbe, o pornește înainte și ajung curând la conacul regelui, unde s'a așezat între peșitori, în fața lui Eurymach. Acesta ținea mult la câprar; îi se aduce friptură și chelărița îi pune înainte pâine.

În urmă, venind încet, se apropie și Eumaeu, împreună cu Ulysse, de palat, de unde se auzia răsunetul unei melodii a cântărețului Phemiu, care începuse să cânte din liră. Atunci Ulysse, luând de mână pe Eumaeu, îi zice: «De bună seamă, Eumaeu, mândrețea asta de casă va fi palatul lui Ulysse. Ea se deosebește de toate celelalte: are rânduri după rânduri și ograda e frumos împrejmuită cu ziduri și cu strașini; și are două porți cu canaturi, minunat de bine închise. O adevărată fortăreață, Fără îndoială, oamenii din lăuntru chefuesc, căci văz, înălțându-se fum de fripturi și aud și glas de liră, tovarășa nedespărțită a oșpețelor». — «Ai dreptate, îi răspunde Eumaeu. Dar să vedem ce facem noi acum? Ori intri tu întâi și te vâri printre peșitori, iar eu stau afară, ori dacă vrei, mai bine așteaptă tu aici și eu mă duc înainte. Dar nu întârziă prea mult să nu te vază cineva pe afară, să te bată sau să te gonească. — Mergi tu înainte, grăi Ulysse și eu rămân aici, căci sunt învățat la brânci și pot să rabd; am pățimit eu destule în războiu și pe mare. Asta are să fie pe deasupra».

Pe când vorbeau astfel, își ridică capul și urechile un câine, tolănit pe gunoiu, la poarta ogrăzii. Eră bietul Argos, ogarul pe care altă dată îl crescuse Ulysse, dar de care nu avuse parte, căci a plecat la Troia. Multă

vreme el a fost cel mai bun câine de vânătoare, dar acum, îmbătrânit, stetea oropsit deoparte, pe bălegarul aruncat înaintea porții. Acolo stetea el mâncat de jeg, de viermi și de gănganii. Cum simți câinele că este alături de Ulysse, clăți din coadă, își bleji urechile, dar nu putu să vie aproape de stăpânul său. Ulysse îl vede, îl recu-

noaște și-și șterge o lacrimă într'ascuns, apoi zice tovarășului său: «Uite Eumaeu, cum stă câinele pe gunoiu. E frumos la chip, dar nu știu dacă a fost și iute de picior. Ori a fost un câine ca oricare altul ce stă pe lângă masa stăpânului său?» — «A fost, răspunse Eumaeu, cel mai bun câine pe care l-a avut Ulysse. Acum l-a copleșit nevoia, căci stăpânul său a pierit prin străini, iar slujile n'au grije de el.

Căinele Argos recunoaște pe Ulysse

Reproducere după o piatră antică

Că șerbii, când stăpânii
Nu poruncesc, s'abat din calea bună,
Căci Dumnezeu pe oameni îi despoaie
De vrednicia lor pe jumătate,
Când ei ajung în stare de robie».

Cu aceste vorbe intră în curte și merg drept la pețitorii din sală, iar câinele Argos, după ce-și văzu stăpânul întors acasă, după două zeci de ani, își lasă capul în jos și-și dă cea din urmă suflare.

17. ULYSSE CA CERȘITOR PRINTRE PEȚITORI.

Îndată ce Eumaeu intră în sală, e zărit de Telemach care, cu un semn, îl pofteste să se așeze la masă lângă el. Un crainic îi aduce friptură și dintr'un coș îi se dă pâine. În curând, se strecoară în sală și Ulysse, ca un bătrân cerșitor, proptit pe un băț și îmbrăcat în niște zdrențe jerpelite. Și, se așază jos, pe prag, înlăuntrul ușei, rezimându-se cu spatele pe usciorul de chiparos șlefuit. Telemach, îndată ce-l observă, ia un codru de pâine și o bucată de carne și o dă porcarului, spunându-i să le ducă străinului și să-l povățuiască să cerșească de pela fiecare din pețitori; căci pentru omul sărântoc rușinea nu-i de nici un folos.

Ulysse primește pomana cu amândouă mâinile, o așază pe traista sa și începe să mănânce, în vreme ce cântărețul își cântă cântecul său. După ce a mâncat și cântărețul și-a sfârșit cântarea și după ce pețitorii din sală, în plină veselie, încep să facă gălăgie, zeița Minerva se apropie de Ulysse, fără să fie de cineva văzută, și-l îndeamnă să adune pomană dela pețitori, pentruca să vază cari sunt buni și drepti și cari sunt ticăloși și nemernici. Ulysse, ascultând-o, se duce pela fiecare pețitor și întinde mâna pela tot insul cu atâta îndemânare, că parcă ar fi fost milog de meserie. Pețitorii îl miluiau și-i dedeau fiecare câte ceva, dar îl întrebau mirați, cine e și de unde a venit. Iar Melanthiu se ridică și zice: «Pețitori ai prea cinstitei crăese Penelopa, porcarul ni l-a colăcit și pe acesta, dar din ce neam s'o fi trăgând, nu știu». — Blăstămatule de porcar, îl dojeni Antinou, de ce ne-ai mai adus și pe acest om în cetate? N'avem noi pe aici destui calici și scârbe de cerșitori? Atâția inși mănâncă averea stă-

pânului tău și acum ai mai poftit încoace și pe acesta!».

— Lui Antinou îi plăti astfel Eumaeu: «Antinou, oricât de mare domn ești, n'ai vorbit cu minte. Cine se duce de capul lui să cheme pe un străin, afară numai dacă nu e vr'un doctor sau vr'un ghicitor sau vr'un cântăreț? Nimenea nu chiamă un cerșitor să-i stea pe cap. Tu însă, ai fost totdeauna foarte aspru cu slugile lui Ulysse și mai ales cu mine. Cu toate astea, mie nu-mi pasă, câtă vreme sunt în viață Penelopa și Telemach»

Atunci Telemach silește pe Eumaeu să tacă din gură și, adresându-se lui Antinou, îi spune: «Vrei tu, Antinou, ca să gonesc cu vorbe aspre pe un străin, care a venit în casa mea? Asta nu se poate. Dă-i și tu din toate și pentru asta n'am să te mustru. Dar, tu la alta te gândești. Decât să dai și altora mai bine vrei să te îmbuibi tu singur». — «Uite numai, strigă Antinou ironic, ce ifose, ce obrăznicie! Dacă i-ar da fiecare atâta, cât îi dai tu, în trei luni, de aci înainte, nimenea nu ți-ar mai păși pragul casei». Și, în acelaș timp, și pune mâna pe scăunelul de sub picioare să-l arunce în capul cerșitorului.

Ulysse care primise pe rând pâine și carne dela toți ceilalți, sosește acum și la Antinou. «Dă-mi și mie, prietine, zice el, căci, după înfățișare, tu îmi pari cel mai de seamă dintre toți Acheii; de aceea, ți se cade să-mi dai o halcă mai mare decât ceilalți și am să te slăvesc pretutindenea. Și eu am fost odată bogat și aveam belșug în casă și mai de-deam și câte unui pribeag de se întâmplă să-l aducă nevoia pe la mine. Și aveam și slugi, și multe alte bunătăți, dar Jupiter mi le-a luat pe toate, că astfel i-a fost voia. Mă împinse zeul să mă duc în Egypt, unde am fost prins, de acolo am ajuns în Cypru și dela Cypru aci». — Atunci Antinou plin de mânie, zice:

«Ce demon mi-a trimes pe această scârbă de om? Stai departe de masa mea, că ai să te pomenești în Egypt și în Cypru, cerșitor nerușinat!» — Ulysse dându-se la o parte, îi răspunde: «Pe cât de frumos ești, pe atât de puțină minte ai. Din casa ta n'ai da unui sărac nici măcar un fir de sare, dacă din a altuia nu te înduri să-mi dai o bucățică de pâine, deși tu înnoți în belșug». — Așa-l picni Ulysse, iar Antinou se îndârji și mai mult. «După această obraznicie a ta, n'ai să ieși teafăr din sală», strigă încruntat și asvârle după el un scăunel, care îl atinge în spate, la umăr. Ulysse rămâne pe loc, neclintit, ca o stâncă, căci lovitura nu-l putu mișcă. Dar clăti din cap și se așază din nou pe prag; apoi, punându-și înaintea desaga plină, zice către peșitori: «Voi, peșitori ai prea măritei Doamne, ascultați-mi și mie cuvântul: Când cineva, în luptă dreaptă pentru libertate sau avere, este lovit sau primește o rană, aceasta nu-l doare atât de mult, cât mă doare pe mine care am fost lovit de Antinou, pentru o mizerabilă bucată de pâine. Dar, dacă mai există zei și zeițe, cari să răsbune pe cei săraci, atunci ajungă-l moartea pe Antinou, înainte de a-și vedea ziua nunții.» — «Nu taci din gură?» răcnește Antinou. Te sfătuiesc să taci și să mănânci, altfel te iau de o mână sau de un crac și te sfâșiu, țipându-te în curte». Ceilalți peșitori nu încuviințară ținuta sălbatică a lui Antinou față de milog și unul dintre ei zise: «Prietine Antinou, e rușine să dai așa într'un biet sărac! Dar, dacă o fi un zeu? De multe ori, subț înfățișarea unor oameni venetici, zeii nemuritori străbat orașele și satele, ca să cerceteze ticăloșia și netrebnicia muritorilor din lumea noastră».

Telemach vede cu amărăciune cum este lovit părintele său. Nu scoate însă nici o lacrimă din ochi, ci clătește numai din cap, în tăcere. — Penelopa care auzi

în camera ei că străinul a fost lovit, zise supărată: «Așa să te lovească, Antinou, și pe tine, Apollo». Apoi, cheamă pe porcar să spuie străinului să vină până la ea, ca să-l întrebe, dacă nu cumva în pribegia lui a aflat ceva despre bărbatul ei. Ulysse, temându-se de pețitori, a cerut să amâne convorbirea până pe seară; căci atunci îi va povesti el bucuros tot ceeace știe despre soțul ei.

Se făcuse seară, când sosește din oraș, la masa veselă de cântece și jocuri, un alt cerșitor, care avea obiceiul să ceară de pomană dela pețitori. Era un mîncău vestit, înalt de statură, dar fricos și slab. Se numia Arnaeus; dar, fiindcă pețitorii îl trimiteau de multe ori să le aducă știri, l-au poreclit Iros-trăpădușul, adecă oarecum domnul Iris, căci Iris, curcubeul, era mesagera zeilor. Și, cum sosise, vrea să și alunge din casă pe Ulysse, temându-se să nu-i ia locul. «Ia-ți tălpășiță, moșule, îi tocă el mereu, și te cară în tindă, că altfel te asvârliu de un picior afară. Nu vezi tu cum îmi fac ei semne să te înhaț. Haide, scoală-te înainte de ceartă și păruială».

— Ulysse, încruntându-se la el, îi zice: «Sărmane, tu pari un biet milog, ca și mine. Nu te pizmuesc pentru ce capeți, ori cât de mult ar fi. Acest prag însă ne încape pe amândoi. Nu mă înțeți la încercare și nu mă îndârji că, deși-s moșneag, precum mă vezi, dar te pot umplea de sânge, și pe buze și pe piept. Iar, după asta, voi avea liniște aci, la curtea lui Ulysse.

— Atunci Iros — trăpădușul răspunde: «Mult mai trîncane acest folte, parc'ar fi o cloanță. Imi vine să-l zdrobesc, să-i dau la pumni să-i sară colții din gură. Hai, sumete-ți haina ca să vază toată lumea, cum te pricepi la luptă cu un tânăr».

Așa se sfădiau cei doi cerșitori în pragul ușii.

Antinou îi aude și râde cu poftă și spune tovarășilor săi: «Așa ceva n'am mai pomenit. Acest străin și Iros se ceartă și sunt gata să se înhațe. Haideți repede să-i încăerăm.

După ce toți săriră în jurul lor, zice Antinou: «Iată aci pe foc sunt puse burți de capră umplute cu sânge și grăsime, păstrate pentru cină. Cel care din voi va birui și se va dovedi mai tare, să vie să-și aleagă din bucate partea ce va vrea și numai dânsul singur va rămâne în urmă cu noi la masă».

Toți primesc propunerea. Totuși Ulysse, prefăcându-se că, bătrân cum este și neputincios din cauza suferințelor, nu o să poată ține piept cu un tânăr, dar că numai haina foame îl împinge la luptă, pune pe pețitori să-i jure că nimenea nu se va amesteca în luptă și nu va părtini pe Iros.

După ce jurară cu toții, cum ceruse Ulysse, Telemach, adause, încurajându-l: «Străine, nu te teme. Cine te va atinge, va aveà de furcă cu mine. Și, alături de mine sunt fruntașii Antinou și Eurymach, doi oameni cum se cade». Atunci Ulysse își suflecă zdrențele și lăsă să-i se vază, spre uimirea tuturor, coapsele, pieptul, umerii cei lați și brațele-i vânjoase. Iar unul din cei din sală zise vecinului său: «Bietul Iros și-a făcut singur de cap. Nu vezi ce pulpi și-a scos de sub bulendre acest moșneag»? — Iros începù atunci să tremure și să se turbure cu totul, dar servitorii îl încurajară și cu sila îl împinseră la luptă. Antinou însă, când îl vede tremurând, îi zice: «Ești pierdut, Iros, dacă fugi și din fața acestui moșneag topit de atâtea suferințe. Dacă însă, te va bate și va fi mai tare decât tine, am să te asvârlui într'o navă și am să te trimit în Epir la regele Echetus, spaima oamenilor, care are să-ți taie nasul, urechile și goliciunea și să ți le

arunce câinilor». Astfel zice și o tremurătură și mai strașnică cuprinde pe cerșetor».

Pe acesta îl împing la mijloc și, acum, amândoi își ridică brațele. Ulysse se gândi atunci în sine, să-l culce la pământ dintr'o singură lovitură, sau să-l isbească mai ușor, pentru ca să nu deștepte bănuiala în Achei; se hotărăște deci, pentru o lovitură mai blândă. Când începe lupta, Iros lovì pe Ulysse în umărul drept; acesta însă îl isbi în ceafă sub ureche de-i sdrumică osul și-l năpădi pe gură sângele. Cade lungit pe jos, de-i clăntăniră dinții și lovì pământul cu picioarele. În răsul petitorilor, Ulysse îl apucă de un picior și-l târăște prin tindă în curte, unde îl razimă de zid și-i pune în mână un băț, spunându-i: «Aici să stai; să păzești ograda de câini și de porci și să nu mai fii altă dată semeț cu săracii și cu străinii, că o să pățești și mai rău». Apoi, puindu-și desaga pe umeri, se așează din nou pe prag.

Petitorii se duc în sală pe la locurile lor și râd cu poftă, iar lui Ulysse îi spun:

Să-ți dea, străine, Joe și toți zeii
Tot ce dorești mai mult și-ți place ție,
Că-l înfărcași de la cerșit în lume
Pe acest nesățios. Noi peste mare
Curând l-om mătreași pe la Echetos,
Cumplitul craiu schiloditor de oameni.

Iar Antinou îi aduce dela foc, ca preț al biruinței, burtă de capră împănată cu sânge și grăsime și i-o pune dinainte, iar Amphinom două pâini. Acesta, închinându-i un pahar de vin, îi zice: «Noroc, străine, taică! Să dea zeii ca în viitor să fii mai fericit decât astăzi, căci acum văz că te apasă multe nevoi». La astea Ulysse îi răspunde:

O Amphinom, tu prea îmi pari cuminte.
De acea îți spun, ia seama și ascultă:
Din tot ce 'n lume mișcă și răsuflă

Nimic mai şubred pe pământ ca omul.
Nu crede el c'are să dea vr'odată
De rău până ce zeii-i dau norocul
Să-i meargă toate 'n plin şi-i pot genunchii.
Iar când trimiţ răstrişti asupra-i zeii,
El vrând-nevrând le duce cu răbdare,
Căci mintea-i tot se schimbă după ziua
Ce-o lumineaza Cel de sus. Pe vremuri,
Şi eu aveam noroc de toate 'n lume,
Dar prea mult am năpăstuit pe alţii,
Căci ascultam orbeşte de putere
Şi'n taică-meu şi'n fraţi mă bizuisem.
Să nu fie dar omul niciodată
Nedrept şi rău ci'n sine să se 'npace
Cu darurile ce-i făcură zeii.

«Văd câte năpăstuiţi fac peşitorii în casa asta şi câtă necinste aduc soţiei unui om care nu e departe de ţara sa, ci dimpotrivă e pe aci pe aproape. Dare-ar zeii ca paşii tăi să-i ducă pe ascuns în altă parte, ca să nu fii când se va întoarce el acasă, căci sfada dintre peşitori şi dânsul nu se poate încheia fără sânge»

Cu aceste vorbe Ulysse goleşte cupa şi i-o dă înapoi tânărului care, clătinând din cap şi simţind că nu-i a bine, se duce trist la locul său din sală. Ulysse ar fi dorit ca pe Amphinom să-l cruţe dela moarte, dar se vede că soarta lui eră de mai înainte pecetluită, căci a fost răpus şi el de braţul lui Telemach.

Acum Minerva, zeiţa cu ochii albaştri, vâri în mintea Penelopei să se scoboare printre peşitori. Şi eră acum regina mai mândră şi mai frumoasă decât până atunci, căci îi dăduse zeiţa o înfăţişare divină şi o făptură mai mare, mai plină şi mai albă ca fildeşul. Astfel intră ea în sală, unde se găseau bărbatul şi fiul ei, însoţită de două servitoare şi se opreşte lângă coloanele cele mari. Peşitorii cuprinşi de farmecul iubirii, toţi ar fi dorit să o aibă de soţie. Ea însă, se întoarce spre Telemach şi rosti: «N'ai destulă minte şi pricepere, Telemach. Altă dată erai copil şi

erai mai chibzuit. Ce-i asta ce s'a petrecut în casa noastră? Să lași un străin să fie astfel batjocorit! E rușine ca un om sosit la noi în curte să pătească așa înfruntare».

— «Mamă, răspunde Telemach, nu mă supăr de mânia ta. Eu pricep și văd toate, dar mă isbesc în fiecare clipă de mișelia acestor pețitori. Ei mi-au pus gând rău și eu n'am pe nimeni într'ajutor. De altfel, lupta dintre Iros și străin n'a ieșit pe placul pețitorilor; străinul a fost mai tare. Dare-ar zeii ca și ei, băluți în casa noastră, să-și plece capul, așa precum îl are acum Iros: clătește din cap, ca omul în beție, de nu mai poate nici sta în picioare, nici să plece înapoi acasă.

Astfel vorbeau împreună, mama și fiul, fără să-i auză pețitorii. Eurymach însă, cel mai bogat dintre pețitorii din Ithaca, fermecat de frumusețea Penelopei grăiește: «Mândră fiică a lui Icariu, dacă te-ar vedea acum toți Acheii din Grecia, mâine s'ar mări droaia de pețitori, căci tu întreci pe toate femeile și în mândrețe și în frumusețe și în cuminenie». — «Mândrețea și frumusețea mea, răspunde Penelopa, mi-au topit-o zeii, de când Acheii și Ulysse, bărbatul meu, au plecat la războiu, la Troia. Dacă s'ar întoarce înapoi, aș fi mai slăvită și mai frumoasă; dar, astăzi, sufer greu, fiindcă ursita mi-a trimis asupra mea atâtea nevoi. Când scumpul meu soț a plecat de acasă m'a luat de mână și mi-a zis: «Draga mea, eu nu cred că se vor întoarce acasă toți Acheii și nu știu dacă zeii vor voi să mă mai întorc sau să pier la Troia. În lipsa mea, îngrijește tu de toate, și gândește-te la tata și la mama, ca și până acum, ba încă mai mult. Când însă copilul nostru se va fi făcut mare, mărită-te cu cine vei vrea și părăsește casa».

«Așa mi-a vorbit și spusa lui s'a împlinit în toate

Ziua îngrozitoare a căsătoriei mele, văz cu durere că se apropie. De una însă mă doare: voi nu mergeți la pețit, cum eră obiceiul mai de mult. Pețitorii, când pețiau o fată sau o femeie mai de neam, se întreceau altă dată să aducă rudelor miresei daruri: oi și boi și alte odoare; voi însă mâncați cu de-a sila avutul altora».

Lui Ulysse îi plăcù vorba cuminte a Penelopei, iar pețitorii, la îndemnul lui Antinou, trimit pe la casele lor pe crainici ca să aducă miresei: rochii, salbe, cercei și alte daruri scumpe.

Când sosi seara și urmă să se aprinză faclele, Ulysse sfătuește pe fete să se ducă sus la stăpâna lor Penelopa, să țoarcă și să scarmene lâna și să lase în seama lui grija luminilor din sală. Ele, luând pe cerșitor peste picior, bufniră de râs, iar Melantho frumoasă ca un bujor, pe care o crescuse Penelopa de mică și care își dedea coatele cu pețitorii, neascultând de loc de stăpâna ei, zice: «Sărmane cerșitor, ești smintit, dacă nu te duci să te culci la vr'un han sau la vr'un faur, ci-mi dondăi mereu pe aici. Pe semne, ți s'a suít vinul la cap, ori ți-ai ieșit din pepeni, de când ai biruit pe cerșitorul Iros. Vezi să nu se scoale unul mai sdravăn și să-ți dea la cap, umplându-te tot de sânge». — Ulysse, încruntându-se la ea, o face nerușinată și o amenință că o va spune lui Telemach care o să o tae în bucăți. Speriată de această amenințare, fug sus cu toatele, lăsând pe Ulysse cu grija făcliilor.

Găsindu-se acum în sală numai Ulysse cu pețitorii, aceștia încep din nou să facă haz pe socoteala lui: «Ascultați, pețitori, zice Eurymach, eu crez că un zeu ni-a trimis aci pe acest cerșitor. Uitați-vă, pare că lumina vine din capul lui, că n'are nici un fir de păr în cap». Apoi, după ce râseră cu toții de glumă,

adresându-se lui Ulysse, îi spune: «Moșnege, nu vrei să te faci argat la mine, să-mi faci garduri la moșie și să sădești copaci? Ca simbrie, ți-aș da de mâncare haine și opinci. Dar cred că tu, cum ești năvălit în rele, n'ai să te pui pe lucru, că-ți place să hoinărești în lume ca cerșitor și să-ți ghiftui burta». — «Eurymach, îi întoarce cuvântul Ulysse, aș vrea, dacă ar fi vară, să te iai la întrecere cu mine la coasă, pe nemâncate, de dimineața și până în noapte; aș vrea să fi mers cu mine la întrecere la plug; aș vrea să fi mers chiar acum, dacă ar fi război, și dacă aș avea un scut, două sulii și un coif de aramă, să mă vezi, dacă aș fi printre cei din urmă. Dacă m'ai vedea nu m'ai mai înfruntă pentru lăcomie. Acuma însă, ești mândru și semeț și te ții mare și grozav, fiindcă te asemeni cu puținii de aci și nu cu cei mai buni. Hei, dacă ar fi să vie Ulysse, oricât de largă este această ușă, ai socoti-o prea strâmtă, ca să o sbughești și să o iai la sănătoasă.»

De această vorbă, s'a supărat grozav Eurymach și, cu privirea încruntată, îi zice: «Nemernice, am să-ți taiu îndată nasul pentru obraznicia ta. Ți s'a suit pe semne vinul la cap, ori ești un smintit». — Cu aceste vorbe, pune mâna pe un scăunaș și-l repede în Ulysse. Acesta însă, se ferește, aplecându-se jos la picioarele lui Anphinom, așa că scăunașul lovì pe păharnic în mână, de-i scăpă ulciorul jos, iar el căzu pe spate.

Și, o zarvă mare se iscă atunci printre pețitori. Iar unul dintre ei spune vecinului său: «Mai bine nu veniă pe aci acest vântură-țară, căci n'am fi avut atâta năcaz și turburare. Acum ne certăm pentru un cerșitor și tot cheful nostru se duce naibii». Zarva nu contenì, până ce nu se ridică Telemach și zise pețitorilor să se ducă fiecare pe acasă, la culcare. După ce mai

băură încă un pahar și după ce închinară și pentru zeii nemuritori, plecară cu toții. Ulysse rămase la Telemach, în a căruia casă venise.

18. CONVORBIREA LUI ULYSSE CU PENELOPA.

Rămânând acum în sală numai Telemach cu Ulysse, acesta cere fiului său să ducă în altă parte toate armele ce se găseau în sală și să spună peșitorilor, dacă l-ar întreba, că s'au ruginit de prea mult fum și că, de altfel, a trebuit să le pună la o parte să nu se primejduiască între ei peșitorii, dacă, din pricina vinului, s'ar mai produce vr'o ceartă. Sub protecția zeiței Minerva care le lumină în timpul nopții sălile, Telemach și Ulysse strâng toate armele: săbii, lănci, săgeți, scuturi, coifuri și le vâra într'o cameră ascunsă. În urmă, în sală nu rămâne decât Ulysse, ca să pună la încercare purtarea servitoarelor și să vorbească cu Penelopa.

Aceasta sosește din camera ei, sveltă ca Diana și încântătoare ca Venus, și însoțită de întreaga ceată a servitoarelor sale. Melantho începe din nou să împungă cu vorba pe Ulysse. «Și acum, în timpul nopții, ai să forfotești prin casă, iscodind mereu pe femei? Afară, pârlițule, că te pocnesc îndată cu un tăciune și atunci știu că o să te cari de aci». — Ulysse, încruntându-se, îi zice: «Indrăcito, ce mă bruftui cu atâta nerușinare? Ori fiindcă port aceste bulendre, că sunt soios și cerșesc pe la oameni? Așa sunt toți pribegii și cerșetorii. Am fost și eu odată fericit în lume, și cu belsug în casa mea, și mai dedeam și de pomană. Aveam slugi, aveam turme de vite și alte bunătăți.

Dar, Jupiter mă pierdă, căci așa i-a fost voia. De aceea, și tu, îngâmfato, teme-te să nu-ți piarză și ție într-o zi Jupiter mărirea, fie că stăpâna ta va fi cuprinsă de mânie, ori că sosește soțul ei, căci mai este nădejde să sosească. Și chiar dacă el va fi pierit și nu se va mai întoarce, Telemach, fiul său, slavă domnului, s'a făcut mare și vede purtarea voastră, că nu mai e copil».

Înțeleapta Penelopa auzi, cum cerșitorul a certat pe obraznica servitoare și o dojeni și ea, răstindu-i-se: «Nerușinato și sfruntato, cunosc eu purtările tale cele urâte și ai să o pățești într-o zi cu capul. Știi bine, ai auzit-o chiar din gura mea, că vream să întreb pe acest străin de bărbatul meu și totuș tu cauți să-l gonești!».

În urmă, Penelopa poruncește chelăriței Eurynoma să aducă un scaun și, după ce străinul s'a așezat pe el, îl întreabă: «Străine, întâi de toate îți fac o întrebare, cine ești și de unde vii? Unde-ți e orașul și cari îți sunt părinții? — Ulysse îi răspunde: «Mândra și bogata Creta este patria mea, o insulă în mijlocul mării, cu nouă zeci de orașe și fel de fel de nații. Acolo, în Cnosos, puternica cetate a lui Minos, m'a născut, pe mine și pe Idomeneu, regele Deucalion, nepotul lui Minos. Fratele meu Idomeneu a plecat la războiu, la Troia, iar eu, mai tânăr și mai slab, — Aethon mă cheamă — am rămas acasă. Acolo am văzut odată pe Ulysse și l-am avut în gazdă, căci o furtună îl apucase în drumul său spre Troia, și-l aruncase pe coasta Cretei. A venit la Cnosos și a întrebat de Idomeneu, care îi eră prietin. Acesta plecase la Troia cu vr'o zece-unsprezece zile mai înainte. În lipsa fratelui meu, l-am ținut la mine și l-am ospătat cu tot ce-am avut mai bun în casa mea, douăsprezece zile. Il împedica să plece cumplitul vânt de miază-noapte».

Ascultând această poveste născocită, Penelopa

plângea cu lacrămile în ochi și, cum se topește zăpada în munți când bate zefirul, așa se topiau obrajii ei de dorul lui Ulysse care, deși înduioșat de milă, își ascundeă lacrămile sub pleoape, ca și când ar fi fost acestea de corn sau de fier. — După ce s'a săturat de plâns, regina începe din nou; «Acum, străine, vreau să te încerc, dacă într'adevăr ai primit în casa ta pe soțul meu și pe voinicii ce-l însoțiau. Să-mi spui cum eră îmbrăcat Ulysse și cum eră el și tovarășii săi? — La aceasta Ulysse zise: «E greu, regină, să-ți răspund la această întrebare, căci sunt douăzeci de ani de atunci. Totuș, pe cât mi-aduc aminte, Ulysse aveă o manta de purpură cusută în două cu fir des. Aveă pe ea copcii de aur și în față o broderie: un ied bălțat de ciută ce se sbătia în ghiarele unui câine. Pe dedesupt purta o cămașe moale, lucie, subțire, ca foaia de ceapă uscată, de luciă ca soarele; femeile se uimbau la el cu admirație. Nu știu dacă le aveă de acasă sau poate le va fi primit ca dar de la vr'un prietin, căci Ulysse aveă mulți prieteni. Și eu i-am dat o sabie și o manta făcută în două din purpură și o haină lungă până la pământ. Și aveă și un crainic mai în vârstă ca el, se chemă Eurybates, rotund la umeri, cu părul creț și cu fața smeadă. Ulysse ținea mult la el».

Când a auzit aceste dovezi, Penelopa plânge și mai amarnic și după ce se mai ușurează de tânguit, zice străinului: «Până acum mi-a fost milă de tine; deacum înainte vei fi cinstit ca oaspe în casa mea. Veșmintele de cari mi-ai pomenit, eu i le-am dat și de mine au fost făcute. Totuș, eu n'am să-l mai văz întors acasă. A plecat într'un ceas rău, când a pornit spre urgisita de Troia». — Ulysse caută să o mângăie și-i povestește ceea ce spusese lui Eumaeu, cum a ajuns în Thesprotia și ce a aflat despre petrecerea acolo a bărba-

tului ei și că în curând se va întoarce acasă. «Îți jur, sfârșește el, pe Jupiter, și pe căminul sfânt al lui Ulysse, unde mă adăpostesc astăzi, că vine chiar în acest an, în luna aceasta sau la începutul lunii viitoare» — «Dare-ar Dumnezeu, zice Penelopa, să fie așa precum spui. Ai vedeà atunci ce daruri ai să primești din parte-mi. Dar, mă tem că altminteri o să se întâmple și că nici el n'o să mai vie acasă, nici tu n'o să primești darurile mele».

După aceea regina voi să dea ordin servitoarelor să-i spele străinului picioarele și să-i pregătească un pat moale și cald. El însă nu primește nici patul moale, fiind desobicinuit de mult cu patul moale și nici să fie spălat pe picioare de slujnicele rău crescute, afară numai dacă nu va fi având vr'o femeie bătrână și de treabă». — «Din câți oaspeți au venit pe aci, străine, zice Penelopa, nici unul nu mi-a vorbit așa de cuminte și de frumos ca tine. Da, am o servitoare bătrână, pricepută și deșteaptă, e doica ce a crescut pe vremuri pe Ulysse, pe când erà copil. Hai, Euryclea, scoală și spală pe acest om de o vârstă cu stăpânul tău de odinioară. Că așa va fi fiind și el la mâini și la picioare, căci nevoia îmbătrânește pe om».

— Bătrâna își ascunde fața în palme și începe să se bocească, după scumpul ei copil care va fi rătăcind prin străini. «Poate tot așa îl vor fi batjocorind și pe el, pe la curțile străine, cum te batjoresc și te înfruntă și pe tine, acum, sărmame. Te spal pe picioare de dragul tău și al Penelopei. Căci la noi, aici, au venit mulți străini bătuți de soarte, dar n'am văzut ca tine pe nici unul care să semene așa de mult cu Ulysse și la vorbă și la statură». — «Da, răspunde Ulysse, câți cu ochii ne văzură, măicuță, pe-amândoi, toți au spus că semănăm și suntem aidoma».

În urmă, Euryclea ia un lighean în care amestecă apă caldă și rece. Ulysse însă, cum ședeă lângă vatră se întoarce spre întunec, ca să nu-i vază bătrâna cicatricea răni ce i-o făcuse în tinerețe la o vânătoare, la bunicul său Autolycus, un mistreț care, pe muntele Parnas, îi rupsese carnea dela pulpa piciorului. Dar, când bătrâna îi șterse picioarele și a dat cu mâna peste cicatrice, îngrozită, își recunoaște stăpânul. Ii lasă deodată piciorul în lighean, că-l răstoarnă și varsă apa pe jos. E cuprinsă deodată de o bucurie și de o durere nespusă. Lacrămile o podidesc și vocea-i amuțește. Ii prinde în brațe genunchii și, cu glasul tremurător, îi spune: «Tu, fățul meu, tu ești Ulysse. N'am putut să te cunosc, înainte de a-mi pipăi cu mâna stăpânul».

Voind să se îndrepte spre Penelopa și să-i spună că soțul ei este în sală, Ulysse o prinde cu dreapta de grumaz, și-i zice, trăgând-o cu cealaltă mână spre sine: «Vrei, doică, să mă pierzi? Da, m'ai recunoscut, dar să taci, ca nimenea să nu afle că sunt aci, în casă. Căci, dacă mă trădezi, când eu, cu ajutorul zeilor, voi uide pe pețitori, cu toate că-mi ești doică, nici pe tine nu te voi cruța, ci te voi pierde ca și pe celelalte femei cari slujesc la mine în casă». — «Eu, zice Euryclea, știu să tac, ca piatra și ca ferul. Ba, am să-ți arăt, când vei răpune pe pețitori, pe toate femeile, câte ți-au făcut rușine și câte n'au fost de treabă». — «Nu-i nevoie de asta, grăi Ulysse, iau eu de seamă de fiecare, cum se poartă. Păzește-ți numai gura și ai încredere în zei». După aceasta doica o sbughi din sală afară să aducă apă de spălat, căci apa dintâi se vârsase toată. Iar după ce l-a spălat pe Ulysse pe picioare și l-a uns cu untdelemn îmbălsămat, acesta se apropie de vatră să se încălzească și-și acopere sganca cu cu zdrențele sale.

Penelopa începe în urmă convorbirea din nou: «Străine, zice ea, aş vrea să te mai întreb ceva, fiindcă este vremea de culcare. Sunt nehotărîtă şi nu ştiu ce să fac, să rămân acasă la fiul meu şi să îngrijesc de toate, de avere, de servitorime şi casă, sau să-mi aleg pe unul dintre peţitori? Căci, câtă vreme Telemach a fost încă copil, nu puteam să părăsesc casa, dar acum că s'a făcut mare, chiar el vrea ca eu să plec din casă, căci altfel peţitorii îi mănâncă toată averea. Şi apoi tâlcueşte-mi, dacă poţi, visul pe care am să ţi-l povestesc. Am aci, acasă, douăzeci de găşte şi văz cu bucurie cum ele se îngrăse cu grăunţele din albia lor. Un vultur însă, cu ciocul coroiat, venind din munte, visai că le-a sugrumat în curtea mea, omorându-le pe toate. Apoi vulturul se ridică în slavă, iar eu stau şi plâng. Dar, deodată, vulturul venind din nou, se aşează pe acoperişul casei şi grăieşte, mângâindu-mă cu glas de om: «Fii pe pace, fiică a lui Icariu; aceasta este o vedenie, nu un vis. Gâscanii tăi din curte sunt peţitorii, iar eu, mai înainte un vultur, sunt bărbatul tău, care pregătesc un sfârşit îngrozitor peţitorilor. Astfel grăi, iar eu mă deşteptai. Mă uit după găştele mele şi le văz că-şi mănâncă grăunţele ca şi mai înainte».

La aceasta străinul răspunde Penelopei: «Nu trebuie altfel tâlcuit visul, decum a făcut-o Ulysse. Peţitorii vor pieri, cu toţii, şi nici unul din ei nu va mai scăpa». — «Străine, zice regina, nu toate visurile se împlinesc. Visurile deşarte trec prin două porţi, una este de fildeş, cealaltă de corn. Cele care trec prin poarta de fildeş ne înşală, căci nu se împlinesc, cele ce însă ne vin pe poarta de corn, acestea se întâmplă aievea aceluia care în somn le visează. Dar visul meu înspăimântător nu cred să fi trecut pe aci! Şi totuşi, cum aş dori-o şi pentru mine şi pentru fiul meu! Ah!

măine sosește ziua îngrozitoare, în care va trebui să plec din casa lui Ulysse. Dar, iată, cum am să purced și cum am să-i pun la întrecere:

Bărbatul meu are obiceiul, câte odată, să așeze în rând una după alta, în sală, douăsprezece securi și, stând departe de ele, aruncă săgeata dela distanță ca

Ulysse și Penelopa.

După o pictură antică, Muzeul din Neapole

să treacă prin toate găurile dela securi. Am să pun pe peșitori la lupta asta de întrecere. Cine va întinde mai ușor arcul și va răsbate cu săgeata toate securile, să fie bărbatul meu. Ah, despărțirea de această frumoasă casă, plină de amintirile tinereții mele, are să-mi cază cumplit de greu și nici odată n'am să o uit, nici chiar în vis.

Ulysse încuviințează planul reginei: «Măine la lupta de întrecere, zice el, dar, mai curând îți va sosi bărbatul decât ca ei să întindă arcul și să treacă săgeata prin securi». Fiind timpul de culcare, Penelopa se duce în iatacul ei, iar lui Ulysse îi întinde Euryclea ca așternut, în tindă, o blană de bou neargăsită, peste care aruncă un cojoc de lână și în urmă îl învelește cu un țol.

19. LUPTA DE INTRECERE INTRE PEȚITORI.

Ulysse se culcă pe patul său din tindă, însă grilele nu-l lăsă să-și închiză ochii. Se gândia necotenit cum să scape de blestemații de pețitori, el fiind unul singur și ei atâția și cum să piardă pe desfrânatele de servitoare cari, trecând pe dinaintea lui, în râsete și glume, se duceau la întâlnirile lor cu pețitorii. Se revoltă inima în el de necaz și le-ar fi pedepsit pe loc cu moartea, pe aceste nerușinate, dar se înfrânează și se perpelește toată noaptea în așternutul său. În cele din urmă, sosește la creștetul său zeița Minerva și-i zice: «De ce te chinuești atâta? Eu sunt zeița care în veci te apăr. Chiar de s'ar strânge încă zeci de cete de oameni, doritori să te omoare, totuș tu ai să-i birui și ai să-ți capeți înapoi turmele de oi și de boi». Și, picurându-i pe gene un somn dulce, se întoarce în Olymp.

— În timpul acesta, se trezește din așternutul ei cel moale și Penelopa și se pune pe plâns, dorindu-și moartea. «Mai bine m'ar trăzni Diana, decât să ajung nevasta unui om ce nu-i de seama lui Ulysse». De vaetele ei, cari pătrund până în tindă, se deșteaptă și

Ulysse care e cuprins de teamă că a fost recunoscut înainte de vreme. Își strânge îndată țolul și blănile, pe cari le duce în sală, iar pielea de bou o scoate afară în curte. Aci se roagă de atot puternicul Jupiter, cu mâinile ridicate spre ceriu, ca să-i dea un semn că-l va ajuta în necazurile sale. Jupiter îi trimite atunci din Olympul senin un tunet, care liniștește inima îngrijorată a eroului.

Sosește dimineța. Servitoarele vin să aprindă focul pe vatră. Se scoală, în acelaș timp, și Telemach și, încingând sabia și având lancia în mână, se oprește pe pragul sălii și zice bătrânei doici Euryclea: «Măicuță, cinstit-ați pe străin cu un pat și hrană bună, ori n'ați îngrijit de el?» — Euryclea îi răspunde: «A stat și a băut cât a vrut; zicea însă că nu-i flămând, când îl întreba Penelopa. Când însă, a fost să se culce, omul năcăjit n'a voit să se culce în pat, pe haine moi, ci a dormit în tindă pe o blană de bou și s'a acoperit cu un țol.

Acum, Telemach, însoțit de ogarii săi, se duce în pieață. În acelaș timp, Euryclea, mai mare peste femei, dă ordin să se pregătească în grabă ospățul, căci astăzi zicea ea, fiind sărbătoarea Lunei pline, trebuie să fie gata totul mai din vreme, decât de obicei. Servitoarele, unele se trudiau să stropească și să măture sala, altele așterneau pe scaune covoare, iar altele ștergeau mesele și curățau paharele. Vreo douăzeci se duc la izvor să aducă apă.— Sosesc în urmă și rânđașii peșitorilor cari despică lemnele, iar Eumaeu aduce trei porci grași, cei mai frumoși din toată turma. Lăsând porcii în curte să pască, se duce să dea bună ziua bătrânului cerșitor. Sosește apoi și Melanthiu căprarul, aducând capre frumoase. El era urmat de doi păstori și, cum vede pe Ulysse, îi spune: «Tot aici, vântură-

țară, și n'ai de gând să te mai cari odată? Se vede că n'ai să pleci înainte de a face saftea din pumnii mei?» — Ulysse nu răspunde nici o vorbă, ci dă numai din cap, tăinuindu-și gândul.

În urmă sosește și al treilea, Philoetiu, vataful păstorilor de vite. El aducea o vacă și mai multe capre. După ce le priponește subțirid, întreabă pe porcar, trăgându-l la o parte: «Cine e străinul care a venit în casa noastră? După făptură, pare că ar fi un rege. Zeii n'au milă de oamenii pribegi; îi fac să sufere mult». Și, întinzând mâna lui Ulysse, îi zice: «Noroc străine! Dare-ar zeii ca cel puțin în viitor să-ți meargă mai bine, căci, deocamdată, te văz în mizerie! Părinte Jupiter, nici unul din zei nu-i mai crud ca tine. Tu nu te înduri de oameni și totuș doar ești al lor, al tuturor și-i lași deapururi pradă nevoilor și durerilor chinuitoare! Cum te-am văzut, străine, m'am gândit la bietul Ulysse, care îmi închipui că tot astfel va fi umblând zdrențos și lipsit, dacă o mai fi trăind și o mai fi văzând lumina soarelui. Eram un copil andru, când m'aput mai mare peste vâcarii lui din Cephellenia. Boii lui au sporit mult de tot și nu este om care să aibă așa de frumoasă prăsilă. Dar, alții dau porunci acum în casa lui și-mi cer să li aduc boii pentru ospețele lor. De fiul lui din casă, ei nu țin seamă și n'au teamă de mânia zeilor. Sunt gata chiar să împartă averea stăpânului lor de odinioară! M'as fi dus de mult cu boii în altă țară, dar m'am gândit la fiul său și am tot nădăjduit că bietul om doar se va mai întoarce odată acasă să spulbere pe acești nemernici».

Ulysse iscusitul îi răspunde: «Văcarule, tu pari un om de treabă și ești și chibzuit; de aceea, te vestesc cu jurământ și iau de martor pe Jupiter și masa ospitalieră a lui Ulysse, unde mă adăpostesc astăzi,

că stăpânul tău se va întoarce, chiar în timpul cât vei fi aci în casă și ai să vezi cu ochii tăi, cum are să omoare pe pețitori». — «Dare-ar Domnul, străine, să ți se împlinească cuvântul!»! — Așisderea și Eumaeu care eră alături se roagă de zei pentru întoarcerea stăpânului lor.

20. ZIUA RĂSBUNĂRII.

În timpul acesta, pețitorii se strâng în taină în adunare și se sfătuiesc să omoare pe Telemach. Uneltirea lor însă, a fost zădărnicită de o prevestire rea. Căci, deodată, din partea stângă a lor, un vultur zboară, având în ghiață un porumbel sfios. «Prietine, zice Amphinom, gândul de a ucide pe Telemach azi, după arătarea de acum, nu izbutește. Haideți dar, cu toții la palat la masă». Și pleacă cu toții la casa lui Ulysse. Aci, după ce-și lasă hainele pe jețuri, încep să taie porcii și caprele și vaca și să frigă cărnurile în frigări ascuțite. Apoi, amestecă vinul în ulcioare și porcarul le împarte cupele. Philoetiu le aduce pâine, iar Melanthiu le toarnă vinul.

În timpul acesta, Telemach poartă într'adins pe Ulysse să se așeze la pragul ușii pe un scaun prost și-i întinde înainte o măsuță. Apoi, după ce-i toarnă vin într'un pahar de aur, îi zice: «Așa, să șezi aici, străine, la masă și să bei între bărbați și lasă pe mine că te păzesc eu de ocările lor; doar această este casa lui Ulysse, tatăl meu. Aci la mine nu e han, ci casă părintească moștenită. Iar voi, pețitorilor, păziți-vă gura să nu se iște între noi sfadă și încăerare. Pețitorii își mușcau buzele de mânie, auzind pe Tele-

mach vorbind așa de cutezător, iar Antinou zice: «Deși, Achei, ne amenință Telemach, să-i îngăduim totuș cuvântul. Căci dacă nu s'ar fi împotrivit Jupiter, i-am fi astupat de mult gura acestui limbut de cerșitor».

După ce s'au fript cărnurile, a început praznicul, la care, din porunca lui Telemach, a luat parte și Ulysse. Dar Ctesippus din Same, îndemnat de Minerva ca să-și bată joc de cerșitor, zice: «Străinul, pețitori, și-a primit porția de mult, la fel ca și noi. Se cade acum să-i dau și eu un dar de ospetie musafirului lui Telemach, pentru ca să-l dea și el, la rândul său, vr'unei slugi sau vr'unui băiat din casa lui Ulysse». Și spunând aceste vorbe, ia un ciolan de bou și-l asvârle asupra lui Ulysse; acesta, aplecându-și capul, zâmbi amar, iar ciolanul se isbi de zid. — Atunci se ridică Telemach, și strigă amenințând: «Ai avut noroc că n'ai lovit pe oaspe, căci altfel te străpungeam cu lancea și tatăl tău, în loc de nuntă, ți-ar fi gătit aci mormântul. Să ia seama fieștecine, să nu-și mai îngădue o necuviință, căci n'am să o mai sufăr. De vreți, răpuneți-mi capul, căci mai bine să mor decât să văz atâtea mârșevii.» — Toți rămaseră uimiți de îndrăzneala lui Telemach, iar Agelau luând cuvântul grăi: «Prietenii, el are dreptate, nu mai bruftuiți pe acest străin și pe nimenea din casa lui Ulysse. Totuș, dacă îmi dați voe, aş spune o vorbă lui Telemach și maicii sale Penelopa. Câtă vreme mai eră nădejde că Ulysse se va întoarce acasă, nimeni n'avea de ce cârti, dacă ea ne mai amână cu vorba; dar astăzi, când este limpede că acela nu se va mai întoarce niciodată, Telemach să se ducă la mama-sa și să-i ceară să-și aleagă un alt bărbat, pentru ca el în urmă să se poată bucura de moștenirea părintească.»

Acestuia Telemach îi răspunde: «Îți jur, Agelau

pe Jupiter și pe suferințele tatălui meu, că eu nu opresc pe mama mea dela alegere. Ba zic să se mărite cu cine o vrea; dar, peste voia dâșii, mi-i rușine să o dau afară din casă. — Atunci peșitorii, zăpăciți în mintea lor de Minerva, izbucnesc într'un hohot de râs și nu se mai puteau potoli. Râdeau și mâncau și ochii le erau plini de lacrimi, iar inima lor li se înmoaie deodată ca de o jale adâncă. Eră presimțământul morții. Dar, neținând seamă de acest presimțământ, își bat joc și mai departe de Telemach. Acesta tăcea și se uită mereu la tatăl său, așteptând numai un semn.

Penelopa stetea în odaia ei cu ușile deschise și auzia fiecăre cuvânt al peșitorilor. La îndemnul Minervei însă, se scoboară, însoțită de două servitoare, între peșitori și le aduce arcul pe care îl avea odată Eurytus, cel mai vestit arcaș din vechime; fiul acestuia Iphitus, îl dăduse odinioară ca dar lui Ulysse. În acelaș timp, servitoarele aduc tolba cu săgeți otrăvite și securile, prin găurile cărora aveau să treacă săgețile în lupta lor de întrecere. Oprindu-se pe pragul sălii, Penelopa zice peșitorilor:

Voi, mândri peșitori, ați dat năvală
La casa mea, ca necurmat și pururi
Să beți și să mâncați, că mi-e bărbatul
Plecat de mult. Și pentru ast'avurări
Și aveți doar un cuvânt: dorința
De a vă însură și a mă lua pe mine.
Dar iatăcum vă dau prilej de luptă
Și'ntrecere: vă pun nălate arcul
Cel mare al lui Ulysse. Și oricine
Va 'ntinde mai cu îndemănare arcul
Și va răsbate cu săgeata toate
Securile, bărbat al meu să fie.
Il volu urmă și părăsi-voiu casa
Cea plină de amintiri din tinerețe
De bogăție și de frumusețe,
De care cred că chiar în vis odată
Imi voi aduce aminte.

Spunând acestea, poruncește porcarului Eumaeu să puie înaintea peșitorilor topoarele și arcul. Acesta primește, cu lacrămile în ochi, odoarele stăpânului său și le pune în fața peșitorilor. Și plângea și el și plângea și văcarul Philoetiu, când văzură arcul lui Ulysse. Atunci Antinou începe să-i ocărască:

«Tărani zănateci cari vă gândiți numai la ziua de astăzi, ființe ticăloase, de ce vă miorcăiți și faceți să-i se frângă inima femeii? Destul este ea de rănită că și-a pierdut soțul. Ci stați mai bine tăcuți la masa voastră, ori ieșiți afară de plângeți. Lăsați mai iute arcul din mâini, ca să începă jocul, că-mi pare că nu e prea lesne de întins. Din cei de

Penelopa cu arcul și săgeata.

Pictură murală din Stabiae

față, nimenea nu este ca Ulysse; eu l-am văzut, când eram copil». Astfel grăi Antinou și avea nădejde că va putea întinde el arcul și va străbate săgeata prin găurile securilor.

Acum se scoală Telemach și zice: «Haideți la luptă peșitori; răsplata este o femeie, cum nu este alta în Grecia. O știți prea bine voi înșivă și nu mai e nevoie să laud pe mama. Deci, haideți odată, nu mai pregetați, ca să vedem pe cel care va învinge.»

După aceste vorbe, își aruncă de pe umeri mantaua sa de purpură, își descinge sabia și așează pe rând securile. Apoi se duce la prag și încearcă tăria arcului. De trei ori trage cu putere, dar de trei ori trage în zadar. Când eră să se opintească cu mai multă putere, pentru a patra oară, Ulysse îl oprește cu un semn din ochi. El razimă atunci arcul de ușe, zicând: «Sunt prea tânăr și nu mă bizui în brațul meu, dar haideți voi toți, câți sunteți mai tari de cât mine».

După ce s'a așezat pe scaunul său, se scoală Antinou și le face propunerea să înceapă rândul dela dreapta, de unde începe și paharnicul să toarne vin în cupe. Astfel se scoală cel dintâiu Leiodes, preotul ospățului, care stetea în fundul sălii lângă ulciorul cu vin și care singur dintre toți ură ticăloșia peșitorilor. Ia în mână arcul și săgeata, se așează pe prag și încearcă să tragă; dar nu izbutește. După sforțări zadarnice, își lasă brațele în jos și spune tovarășilor: «Nu-l pot întinde, prieteni, să-l ia altul; dar prevăd că nimenea din rândul nostru nu-l va putea întinde». Apoi razimă arcul și săgeata de ușe și pleacă la scaunul său. — Atunci Antinou supărat începe să-l certe: «Ce spui Leiodes? Mi scârbă să te aud. Tu nu ești născut, pentru ca să tragi din arc și să arunci săgeata; sunt însă alții aici, cari vor putea-o face». În acelaș timp, poruncește căprarului Melanthiu să aprinză focul de pe vatră și să ia din cămară o roată de seu, pentru ca să ungă deasupra focului arcul și astfel să-l înmoae. Asta însă n'a ajutat nimic, căci unul câte unul și-a încercat puterea, fără ca să fi putut careva să întindă arcul. Mai rămaseră numai Antinou și Eury-mach, cei mai tari dintre toți.

În vremea aceasta, ies afară din sală porcarul Eumaeu și văcarul Philoetiu. În urma lor, se furișează

și Ulysse care, dând peste ei în curte, le zice: «Prietini, aş vrea să vă spun o vorbă. Dacă ar veni Ulysse din străini, așa deodată, l'ați ajuta împotriva peșitorilor? Spuneți-mi-o deschis, cum vă învață gândul și inima?» — «O, că nu dă bunul Jupiter să se întoarcă Ulysse! Ai vedeà atunci ce poate mâna mea» zice văcarul. De așisderea se roagă și Eumaeu de toți zeli să vie acasă stăpânul său.—Văzându-i pe amândoi statornici în credință, le grăi Ulysse: «Eu sunt Ulysse, eu, care după atâtea necazuri, am venit la mine acasă, după douăzeci de ani. Voi singuri dintre toți servitorii mei mi-ați dorit întoarcerea. De aceea, dacă îmi ajută Dumnezeu să răpun pe îngâmfații de peșitori, vă voi da la fiecare câte o femeie, vă voi zidi case aci lângă mine și aveți să-mi fiți tovarăși și frați ai lui Telemach. Și, ca să vă încredințați că eu sunt Ulysse, vedeți cicatricea răni pe care mi-a făcut-o odinioară mistrețul din Parnas».

Cu aceste vorbe, le arată cicatricea de subt zdrențe. Amândoi servitorii încep să plângă și se aruncă cu brațele deschise asupra stăpânului lor, sărutându-l și pe cap și pe umeri. Așisderea îi sărută și Ulysse pe cap și pe mâini, apoi le zice: «Destul acum cu bocetul și cu plânsetul, să nu ne vază cineva din casă și să ne spună celor din lăuntru. Să intrăm în sală pe rând; mai întâiu voi merge eu și apoi voi după mine. Acolo peșitorii nu vor voi să-mi dea și mie arcul, ca să-l întind, tu însă, Eumaeu, adu-mi-l și pune-mi-l în mână. Apoi, spune femeilor să închiză bine ușile și, dacă vr'una va auzi în sală gemete și vaete, să nu iasă pe uliță, ci să stea tăcută la lucrul ei. Iar tu, Philoetiu, închide poarta curții cu cheia și leagă-o strâns cu funia. Intrând în sală unul câte unul, găsesc pe Eurymach cu arcul în mână, întorcându-l, când pe o parte când

pe alta, și încălzindu-l la focul de pe vatră; dar tot nu putea să-l întindă. Și oftă din greu și spunea cu ciudă: «Mă doare mult și de mine și de ceilalți tovarăși. Și, nu mă doare atât de mult pentru mâna Penelopei, deși îmi pare rău și după ea, că doar mai sunt destule femei, și pe aici și în altă parte, ci mă doare că în putere suntem așa departe de Ulysse, al cărui arc nu putem să-l întindem. Aceasta are să fie o rușine chiar și la urmașii noștri».

— Și, totuș, n'are să fie așa, zice Antinou. Astăzi este ziua, când poporul sărbătorește pe marele arcaș Apollo. Cine îndrăsni-va să întindă arcul? Lăsați-l pe loc și să închinăm acum în cinstea zeului. Securile nu le va lua nimenea până mâine din casa lui Ulysse. Iar mâine, căprarul Melanthiu va aduce tot ce are mai bun în turmele de capre, apoi vom arde buturi de carne pentru slăvitul arcaș Apollo și, în urmă, vom încheia lupta de întrecere.

Toți încuviințară propunerea lui Antinou. Crainicii toarnă numai decât vin din ulcioare și, după ce înclinară, stropind pentru zei, golesc cupele. Atunci iscusitul Ulysse ia cuvântul și zice: «Peșitori ai prea măritei Doamne, bine faceți că amânați pentru mâine lupta voastră de întrecere. Dar, dați-mi și mie arcul să încerc înaintea voastră, dacă mi-a mai rămas ceva din puterea mea de odinioară, ori nevoile și drumul mi-o topiră cu totul». Peșitorii auzind această vorbă se sburlesc cu toții, căci se temeau, ca nu cumva în adevăr bătrânul cerșitor să întindă arcul și să-i dea de rușine. Și Antinou sare la el cu gura:

«Nemernic venetic, n'ai pic de minte,
Tu nu te mulțumești c'aici te lafai
Cu noi la masă și te'ndopi din toate
Și ne ascuți vorbirile și statul,
Ca nici un alt străin milog ca tine.

Te strică băutura care scoate
Din minți pe ori-cine, dacă soarbe lacom
Și nu bea cu măsură.
De aceea stăi și bea-ți paharu 'n pace
Și nu te pune cu bărbați mai tineri.

Atunci se ridică Penelopa și zice: «Nu-i frumos, Antinou, să superi pe oaspeții lui Telemach. Te temi tu că are să mă ia de soție, dacă ar isbuti să întindă arcul lui Ulysse? Nici el însuș nu se gândește la una ca asta și nici nu s'ar cădea». — «Nu ne temem de aceasta, regină, răspunde Eurymach, dar ne temem de gura lumii, să nu se zică într'o zi că a venit o liftă de cerșitor pribeag și ne-a biruit pe noi toți». — La aceasta Penelopa grăi: «Doar n'au să fie lăudați, Eurymach, oamenii cari fac necinste și jaf în casa altuia! De ce dar găsiți că e o rușine să vie între voi și un altul? Acest străin e voinic și puternic și se fălește că-i născut din părinți de neam mare. De aceea, dați-i arma, ca să-l vedem și pe el. Căci îmi dau cuvântul că, dacă va trage în țintă și-l va ajuta Apollo să învingă, am să-i dăruiesc îmbrăcăminte, sandale, o sulită și o sabie, și-l voi trimite, unde va voi să se ducă».

După aceasta se scoală Telemach și cuvântează: «Dragă mamă, nimeni, afară de mine, nu are dreptul asupra acestui arc. Eu îl dau cui vreau și pot chiar să-l dăruiesc pentru totdeauna. Dar tu, du-te în odaia ta și vezi-ți de treburi cu servitoarele tale. De arc vor îngriji bărbații și mai ales stăpânul casei».

Penelopa rămase uimită de vorbele cutezătoare ale fiului ei și, fără să-și dea seama de rostul lor, se duce în camera ei, din catul de sus, unde Minerva îi picură pe pleoape un somn lin. În vremea aceasta, luând porcarul arcul, pornește să-l ducă cerșitorului. Peșitorii însă, amenințându-l, sbierară la el: «Nemer-nice unde duci arcul? Smintitule, o să te trimitem

îndată la turma ta de porci, departe de oameni, unde să te mănânce câinii, dacă ne ajută Apollo și ceilalți zei».

Porcarul, îngrozit de răcnetele celor din sală, pune arcul la loc, dar Telemach îi strigă: «Bătrânule, du arcul. Tu n'ai să asculți decât de mine singur. Altfel, deși sunt mai tânăr, cu pietrile am să te gonesc. Dacă aş putea să am putere asupra peșitorilor, ca asupra ta, le-aş face vânt din casă, căci numai rău îmi pricinuiră». Aşa țipă Telemach, iar peșitori isbucnesc în hohote de râs și fac haz de el, mai potolindu-li-se supărarea.

În timpul acesta, porcarul ia arcul și-l dă în mâna lui Ulysse, apoi aleargă la Euryclea să-i dea poruncă să încuie ușile sălii, iar Philoetiu pune pe ascuns lacăt la poarta ogrăzii și apoi se așază la locul său, în ochii lui Ulysse. Acesta, luând arcul în mâini, îl întoarce, când pe o parte când pe o alta, și-l cercetează să vadă, nu cumva în lipsa lui îndelungată îi vor fi ros viermii coarneau. Peșitorii se uitau la el, și unul dintre ei zise vecinului său: «Omul pare că se pricepe la arcuri. Va fi având poate și el de acestea pe acasă, ori va fi vrând să-și facă unul la fel? Uite cum îl întoarce în mâini milogul».

Dupăce Ulysse își examinează arcul, îl întinde fără greutate, cum întinde un cântăreț coardele lirii, și cu dreapta încearcă coarda. Aceasta răsună frumos, ca ciripitul de rândunică. Peșitorii sunt cuprinși de frică și toți schimbă la fețe. Atunci deodată Jupiter tună din înălțimi, ca o piază bună pentru Ulysse. Apoi, acesta pune o săgeată ce o aveă înaintea sa pe masă și trage. Săgeata trecu prin cele douăsprezece securi și răsbi dincolo. — «Vezi Telemach, zise atunci arcașul, nu te-a făcut de rușine mosafirul. Ținta a fost atinsă și nu m'am trudit prea mult să întind arcul. Nu mi-a slăbit

de tot puterea, deși mă batjocoriră peșitorii. Acum a sosit ceasul, ca să pregătim Acheilor, până ce este încă lumină, ospățul de seară». Cu aceste vorbe, face un semn din ochi fiului său. Acesta încinge sabia, apucă în mână o luncie și înarmat se așează lângă tatăl său.

Atunci Ulysse își aruncă zdrențele, sare pe pragul sălii cu arcul și cu tolba și strigă peșitorilor cu voce-i tunătoare:

Acest necrâncen joc al nostru-i gata.
Acum căta-voiu eu o altă țintă,
La care nimeni n'a bătut, că poate
Voiu isbuti, dacă mi-ajut' Apollon.

Așa grăi și săgeata ținti pe Antinou care tocmai, fără să-și bănuiască apropiata-i moarte, ducea paharul la gură. Săgeata îl lovește în grumaz și-i trece prin ceafă. Un șiroiu de sânge îl podidește pe nări și pe gură și, căzând la pământ, împinge cu picioarele masa și răstoarnă bucatele pe jos. Peșitorii sar îngroziți depe scaune și caută arme pe pereți, dar nicăiri nici un scut, nici o luncie. Făcând zarvă mare, amenință cu moartea pe străin, că a omorât pe cel mai de seamă tânăr din Ithaca. Iși închipuiau că străinul a făptuit omorul pe nevrute și nu se domiriau că le-au sosit acum ceasul tuturor. Dar Ulysse îi trezește repede din nedumerirea lor, când le strigă:

Voi, câinilor! Credeați că niciodată
Eu n'aveam să mai viu de pe pământul
Troienilor, de-mi spulberați avutul
Și vă culcați cu șerbe-le-mi deasila
Și-umblați după nevastă-mea, în vreme
Ce eu trăiam, și n'aveați nici o teamă
De zei și de ocara lumii. Iată,
Sosit vi-i ceasul, lângă voi e moartea.

La vorba asta, îngălbenesc cu toții și fiecare caută cu ochii încotr'o să fugă de pacoste, de groaznica nă-

pastă. Numai Eurymach se încumetă să spună: «Dacă tu în adevăr ești Ulysse, atunci ai dreptul să ne cerți, căci multe necuvințe ți-am făcut și în palat și la țară. Dar Antinou, care e pricina tuturor acestor lucruri, e mort acum. El ne împinsese până aci, nu de dragul Penelopei, ci pentrucă clociă gândul să se facă domn peste Ithaca și să omoare hoștește și pe fiul tău. Indură-te de noi și iartă-ți supușii. Te vom răsplăti pentru

Omorul peșitorilor

Figură pe un vas antic, Berlin.

ce ți-am mâncat și băut în casa ta; fie care îți vom da prețul de douăzeci de boi, în aur și în aramă, ca să te mulțumim». — «Nu, Euryloch, răspunde crunt Ulysse, să-mi dați și toată averea voastră și tot nu mă voi opri, până ce nu veți plăti cu vârf și îndesat nelegiuirea voastră. Și nimenea cred că nu o să scape de grozava moarte». Astfel zice și toți tremurau din inimă și din genunchi. Dar Eurymach strigă încă odată:

«Acest om, odată ce are cumplita armă în mână, n'are să ne lase până nu ne culcă pe toți la pământ. De aceea, trageți cuțitele și apărați-vă sub mese, ca sub scuturi, dați navală cu toții asupra lui, ca să-l împingem dela prag și, strigând, să alergăm în cetate și atunci va fi pentru cea din urmă dată că mai trage cu săgeata». — Cu aceste cuvinte, scoțând din teacă un junghier cu două tășuri, se repede răcnind asupra lui Ulysse. Acesta îi străpunge cu o săgeată pieptul, căi cade din mâini cuțitul și se răstoarnă la pământ, unde se sbate până ce noaptea morții îi păianjenii vederea.

Sare acum asupra lui Ulysse și Amphinom, dar sulița lui Telemach îl ajunge pe la spate și-i străpunge pieptul între umeri. Dându-și sufletul, bufni la pământ cu fața în jos. Lăsându-și lancea în trupul celui căzut, Telemach se întoarce repede la tatăl său, de teamă ca nu cumva, în timp ce el și-ar trage lancea, să nu lovească cineva pe la spate pe Ulysse. Apoi, Telemach se duce să aducă pentru tatăl său și pentru cei doi păstori scuturi și lănci și cu toții înarmați se plantară lângă Ulysse, la ușa sălii. După ce Ulysse isprăvește săgețile, omorînd mai mulți pețitori, se înarmează cu coiful, scutul și cu două lănci.

Lângă pragul sălii era o porțiță ce ducea la o scară cu mai multe trepte. Eumaeu primi porunca să stea de pază lângă această porțiță, care rămăsese singura ieșire. Pe când însă, își încingea armele, a rămas porțița un moment nepăzită. Agelau bagă aceasta de seamă și strigă la tovarăși să se urce careva sus și să dea veste poporului. Melanthiu căprarul însă, îi răspunde că ieșirea este grea, dar că aduce el arme din armărie, unde de sigur le-a dosit Telemach. Și, numai decât, aduce vre-o douăsprezece lănci, coifuri și scuturi. Ulysse când vede pe pețitori înarmându-se, o

bagă pe mânecă, căci lupta i se pare acum cu mult mai anevoioasă. De sigur, fiul meu, strigă el suntem trădați de vr'o servitoare ori de Melanthiu. — Ah, tată, răspunde Telemach, eu sunt vinovat, fiindcă am lăsat camera cu armele neîncuiată. Du-te de grabă, Eumaeu, și încuie ușa și vezi cine a făcut aceasta, vr'o femeie nemernică sau Melanthiu pe care îl bănuiesc».

Când caprarul s'a furișat din nou în cameră, Eumaeu și Philoetiu, la porunca lui Ulysse, se duc după el și-l prind, pe când se întorcea încărcat cu armele. Il trântesc la pământ, îl leagă de mâini și de picioare, îl prind de o frânghie și-l trag pe un stâlp înalt până la tavan: «De acum, Melanthiu, veghiază aci toată noaptea, culcat pe patul tău cel moale, iar mâine dimineață, poți să aduci pețitorilor capre și să le gătești ospățul». Apoi, după ce încuiară bine ușa, se așează lângă stăpânii lor de la pragul sălii, de unde înfruntă toți patru pe pețitorii din launtru.

Atunci, se apropie deodată de ei Minerva, cu graiul și subțilitatea lui Mentor. Ulysse cum o vede se învioră și bănuind că este zeița, îi glăsuește: «Ajută-mă, Mentor, tovarăș din tinerețele mele, și nu uita pe un prietin cari ți-a făcut numai bine». — Pețitorii însă, în frunte cu Agelau, strigă amenințându-l: «Ia seama, Mentor, să nu te înșele Ulysse, ca să te lupși împotriva noastră. Căci prostia ai să o plătești cu capul, îndată ce-l vom fi răpus pe el și pe fiul său, iar casa și averea avem să ți-o prădăm». — La auzul acestor vorbe Minerva se îndârjește și mai mult și spune lui Ulysse: «Fiu al lui Laerte, ți-ai pierdut tu curajul și puterea cu care te-ai răboit altă dată nouă ani de zile la Troia și prin sfatul tău ai cucerit fortăreața lui Priam? Acum doar te găsești la tine acasă! Vino aci, dragul meu,

alături de mine, să vezi cum îți răsplătește Mentor facerile tale de bine». Astfel glăsuiă Minerva, sub înfățișarea lui Mentor, și insuflă curaj lui Ulysse și lui Telemach; apoi sboară deodată și se așează, sub chipul unei rândunici, pe grinda tavanului.

Peșitorii dau cu toții năvală asupra lui Ulysse, dar cade unul câte unul de armele nebiruite ale acestuia și ale celor trei tovarăși ai săi. Loviturile peșitorilor isbiau alături, în ușe ori în părete, și numai Telemach a fost atins puțin la mână de Amphimedon și Eumaeu la umăr de-asupra scutului, de lancea lui Ctesipp. Răsbunarea însă a urmat curând, căci și unul și celălalt cad repede de armele lui Telemach și ale lui Eumaeu. Iar, după ce căzură cei mai de frunte dintre luptători, ceilalți, cuprinși de spaimă, fug în toate părțile, întocmai ca o cireadă de boi, când dă strechia în ei, în zilele lungi de vară. Nici o mântuire de nicăirea, iar sala e plină de morți și pardoseala scăldată de sânge.

Leiodes, preotul care făcea jertfa, repezindu-se acum din ceata de peșitori, se aruncă la picioarele lui Ulysse și se roagă: «Ingenunchez înaintea ta, viteazule, și te rog ai milă și îndurare. Mă jur că n'am atins niciodată, nici cu vorba nici cu fapta, pe vreuna din slugile tale, ba, dimpotrivă, am căutat în totdeauna să opresc și pe ceilalți; dar n'am putut să-i abat de la rele. De aceea, și periră ei din vina lor. Eu însă, preot al lor, să mor nevinovat?» — Ulysse, uitându-se scurt la el, îi zice: «Dacă ai fost preotul jertfelor lor, te-ai rugat și tu, de bună seamă, ca eu să nu mă mai întorc și soția mea să te ia pe tine de bărbat. De aceea, nu scapi nici tu de moarte» și, luând sabia pe care Agelau, în căderea sa o aruncase la pământ, îl isbește cu ea în ceafă și-i retează capul care-i cade în țărână borborosind.

Iar cântărețul Phemiu stetea îngrozit cu lira în mână și nu știa ce să facă, să caute adăpost lângă altarul lui Jupiter din ogradă, ori să-i cază lui Ulysse în genunchi și să-l roage de iertare? Și găsi mai ni-merit să-i ceară mila. Iși pune lira jos lângă un scaun și, repezindu-se la genunchii viteazului, îi zice: «Te rog, Ulysse, ai milă și cruțare. Tu însuți te-ai căi, dacă ai ucide un cântăreț care cântă pentru zei și pentru oameni. Un zeu mi-a pus în suflet puterea de a cânta, ca să vă înveselesc. De aceea, nu mă omori. Să-ți spună și fiul tău Telemach, dacă, cu drag sau de bunăvoie, am venit să cânt la masa pețitorilor.» Telemach îl aude și alergând la tatăl său, îi spune: «Oprește-te, tată, și nu-l omori că el este nevinovat. Să cruțăm așisderea și pe bunul crainic Medon, dacă cumva n'a fost ucis în învâlmășeală, căci, în copilăria mea, a îngrijit de mine la curtea noastră». Medon stetea ascuns subț un jeț, acoperit cu o blană de bou, fugind astfel de neagra zână a morții. Când însă aude vorbele lui Telemach, sare repede și îmbrățișându-i genunchii, zice: «Prietine, sunt aci, cruță-mă, și spune tatălui tău să nu mă ucidă.» Ulysse zâmbind i-a răspuns:

Să fii pe pace,

Că te-a scăpat și te-a luat în pază
Feciorul meu ca să cunoști un lucru
Și altora să spui că-i mult mai bine
Să nu fii rău, ci bun față de oameni.
Dar voi ieșiți în curte, tu și Phemi,
Vestitul cântăreț, să stați deoparte
De acest măcel până ce aici în sală
Eu pun la cale tot ce se cuvine.

Amândoi ies din sală și se așează tremurând de groază lângă altarul lui Jupiter din ogradă.

Ulysse, într'acestea, cercetează în toate părțile prin sală să vadă de nu e încă cineva subț mese, sau subț jețuri. Erau însă toți căzuți grămadă, în sânge, întocmai

ca pești ce-i scot pescarii din năvod și-i lasă trântiți pe prundul mării.

Apoi spune lui Telemach să cheme pe Euryclea. Când sosește aceasta și vede pe Ulysse între cadavre, pătat de tot de sânge, întocmai ca leul ce sfâșie un bou la pășune, începe să strige de bucurie. Ulysse însă oprind-o, îi grăește: «Taci, doică, și bucură-te în tine, în tăcere. Căci, nu e bine să te bucuri pe față de moartea unor oameni. Pe aceștia i-a ucis ursita și nelegiuirea. Ei n'au murit decât din pricina mișeliei lor.

«Arată-mi acum femeile din casă, cari mi-au făcut rușine și cari au fost de treabă». — «Sunt în casă, maică, cincizeci de femei. Din toate acestea numai douăsprezece au fost fără rușine și n'au voit să știe nici de mine, nici chiar de Penelopa. Dar, lasă-mă acum să duc în grabă vestea Penelopei, pe care, fără îndoială, vr'un zeu a cufundat-o într'un somn adânc, în patul ei». — «Nu o trezi încă, se împotrivi Ulysse, ci cheamă întâi aici pe femeile nerușinate».

După ce doica pleacă să strige pe servitoare, spune Ulysse lui Telemach, porcarului și văcarului: «Acum, începeți să cărați afară pe acești morți și dați zor femeilor să curețe și să frece cu bureți mesele și scândurile. Și, după ce veți fi făcut rânduială, duceți pe femeile ticăloase între chioșc și zidul curții și uci-deți-le cu săbiile, pentru ca să-și uite de dragostea lor cu pețitorii».

Sosesc servitoarele, văicărindu-se și vărsând și-roaie de lacrimi. După ce au fost scoși morții și după ce ele au curățat mesele și scaunele și după ce au răzuit gunoiul și sângele de pe podele, au fost închise între chioșc și zidul ogrăzii, într'un loc strâmt, de n'aveau cum să scape. Apoi Telemach, pentru ca să nu

le facă moartea ușoară acestor făpturi mizerabile, le-a legat cu o funie de gât și le a spânzurat de o grindă pe toate, una lângă alta. A scos apoi și pe Melanthiu în curte și l-a tăiat în bucăți.

După ce se spală pe mâini și pe picioare, se întorc la Ulysse. Acesta poruncește Eurycleei să aducă foc și pucioasă, pentru ca să curețe sala, și apoi să cheme pe Penelopa și pe celelalte femei.

Sosesc apoi servitoarele cu facle în mâini și înconjoară pe Ulysse din toate părțile. Binecuvântându-l, îl sărută pe umeri, pe față și pe mâini. Ulysse le recunoaște pe toate și e cuprins de un dulce dor, de plâns și de suspinuri.

21. ULYSSE ȘI PENELOPA.

Numai după ce a fost curățită casa cu fum și cu pucioasă și numai după ce și-a văzut din nou slugile credincioase, a lăsat Ulysse pe Euryclea să deștepte din somn pe dulcea lui soție Penelopa și să-i ducă vestea cea mare de bucurie. Cu genunchii întineriți, bătrâna doică aleargă sprintenă la palatul reginei și, aplecată spre capul ei, îi zice: «Scoală, Penelopo, scumpa mea copilă, să vezi aieveja ce ai dorit de atâta vreme. Ulysse a venit acasă și a omorît pe pețitori».

Penelopa se deșteaptă și o dojenește: «Ai înebunit, măicuță? De ce râzi de durerea mea, cu știri neadevărate și-mi alungi odihna ce-mi închise așa de dulce pleoapele? Nici odată n'am dormit un somn atât de plăcut, de când a plecat Ulysse la blestemata aia de cetate. Du-te jos. De mi-ar fi adus alta o așa

veste, făceam să plece urît de aici, tu însă ai noroc cu bătrâneța.» — Euryclea îi răspunde: «Eu nu glumesc, fata mea; Ulysse este în adevăr aci. Este chiar străinul pe care l-au batjocorit cu toții în sală. Telemach știà aceasta de mult, dar a tăinuit într'adins secretul tatălui său, până ce să se răsbune pe tirani.» Am știut-o chiar eu, de ieri, căci i-am văzut cicatricea dela rana dela picior, dar n'am putut să ți-o spun, pentru că m'a oprit el cu amenințări.

Regina sare atunci din pat și, cu un șiroi de lacrimi ce-i curgeau din ochi, îmbrățișează pe bătrâna, zicându-i: «Măicuță, spune-mi adevărul. Dacă s'a întors Ulysse, a putut el să răpue pe atâția pețitori? — «N'am văzut, răspunde Euryclea, dar am auzit vaețele lor, când îi omorâ. Căci noi femeile, înainte de a ne chema Telemach, steteam îngrozite și cu ușile închise într'un colț al camerei noastre. Apoi am văzut pe Ulysse în mijlocul cadavrelor. Acum el curăță casa cu fum de pucioasă și m'a trimis aci după tine».

— «Măicuță, repetă din nou Penelopa, nu te bucura, prea mult, căci pe pețitori îi va fi omorît poate vr'un zeu pentru nelegiuirile lor. Ei nu cinsteau pe nimeni în lume, nici bun nici rău, ori cine ar fi venit la dânșii; de aceea, o și pățiră. Iar Ulysse bietul și-a fi pierdut nădejdea întoarcerii în țară și se va fi prăpădit și el pe undeva.» — «Neîncrezătoareo, vino cu mine și să mă omori, dacă umblu să te păcălesc.» — «Măicuță, zice atunci Penelopa, ori cât de pricepută ai fi tu, gândul celor de sus tot nu poți să l pătrunzi. Dar, hai totuș, să mergem la fiul meu, să văz pe pețitorii morți și pe bărbatul care i a răpus.

Penelopa se coboară astfel în sală, însoțită de bătrâna Euryclea, și, cuprinsă și de teamă și de nădejde, se așează aproape de cămin, lângă părete, în

fața lui Ulysse, fără să i spună nici un cuvând. El, într'astea, stetea lângă o coloană înaltă, cu ochii în pământ și aștepta să vadă ce are să-i spună soția sa. Penelopa rămâne ca înmărmurită și aci se uită la el, privindu-l în față, aci se îndoiă de el, văzându-l îmbrăcat în zdrențe. Telemach însă începe să o dojenească, zicându-i:

Tu, maică rea și maică fără suflet,
De ce te depărtezi așa de tata
Și nu te-appropii să-i grăești o vorbă?
Nici o femeie alt'ășa ca tine
Ținându-și firea, n'ar fi stat departe
De soțu-l, care suferind afătea
Nevoi și patimi îi sosește'n țară
La douăzeci de ani. La tine pururi
E sufletul mai tare decât piatra.

La acestea, Penelopa îi răspunde: «Copilul meu, sunt cu totul zăpăcită, nu pot nici să întreb nici să spun nimica. De o fi chiar Ulysse, sosit aci în casă, ne vom cunoaște negreșit în urmă, căci avem semne pe cari numai noi le cunoaștem și nimenea altul.

Ulysse începe să zâmbească și zice lui Telemach: «Lasă pe mama ta să mă pună la încercare, căci în curând am să-i dau dovada și să mă recunoască. Acum însă, fiindcă sunt îmbrăcat în zdrențe, mă disprețuește și nu crede că sunt eu. Dar, deocamdată, să vedem ce e de făcut. Căci, când cineva face un omor, el fuge de răsbunarea rudelor; noi însă am omorît pe cei mai de seamă tineri din Ithaca. De aceea, să facem mai întâi câte o baie, să ne gătim cu haine frumoase, să se gătească și femeile și să cânte cântărețul un cântec de joc. Oamenii cari trec pe afară și vecinii, vor socoti că aci este nuntă și nu vor afla vestea despre omorul peșitorilor, până ce noi vom fi ajuns la țară. Acolo vom vedea ce povață ne dă ceriul».

În curând casa răsună de cântece și jocuri. Iar

unii, de pe afară, spuneau: «De bună seamă astăzi se mărită regina după vr'unul din pețitori. N'a putut să aștepte, ticăloasa, și să-și păzească casa până la întoarcerea bărbatului fetei ei».

Lui Ulysse, după ce s'a îmbăiat și s'a parfumat, i-a adus chelărița un rând de veșminte noi și o manta frumoasă, iar Minerva a revărsat asupra lui mândrețe și tărie și i-a pus niște bucle blonde ce-i curgeau pe umeri, stufoase ca floarea de zambilă. Apoi, se așează din nou pe acelaș scaun, de unde se sculase, în fața Penelopei. Aceasta ca să-l pună la încercare, zice Eurycleei: «Hai, doică, pregătește-i patul, scoțându-l afară, și așterne pe el velințe, cergi și blănuri». — Ulysse atunci, înciudat răspunde Penelopei. «Mă doare în suflet ceea ce-mi spui, femeie. Cine poate să-mi miște patul? Căci patul meu mi-l făcusem eu însumi dintr'un măslin gros, în jurul căruia mi-am zidit iatacul. Din trunchiul de măslin mi-am cioplit un pat cu încrustări de flori de argint, de aur și de fildeș. Acum nu mai știu, dacă patul stă la locul lui, sau dacă cineva, tăind măslinul, l-a mutat în altă parte,

În fața acestor dovezi ale lui Ulysse, Penelopa isbucnește deodată în plânsete și cade de gâtul bărbatului ei, îmbrățișându-l și încercându-l de sărutări. «Nu te supără pe mine, Ulysse, tu ai fost întotdeauna așa de bun și așa de cuminte. Zeii ne-au dat atâtea nenorociri, și mie și ție, fiindcă ne-au pizmuit pentru fericirea noastră și nu ne-au lăsat să ne bucurăm de tinerețe și să ajungem împreună pe pragul bătrânețelor. Nu te înciudă și nu mă muștră că nu te-am primit cu drag, îndată ce te-am văzut. M'am temut să nu mă înșele cineva cu vorba, căci mulți mai umblă în lume cu viclenii. Acum însă, mi-ai dat dovezi sigure despre taina patului nostru, despre care în afară de noi doi,

nu ştia decât o singură servitoare. De aceea, acum te cred.

Ulysse se înduioşează din ce în ce mai mult şi începe să plângă, şi plânge mereu, ținând în brațe pe scumpa sa soție. Iar Penelopa cată cu drag şi veselă la soțul ei iubit şi-l țineă de gât cu brațele ei cele albe ca zăpada.

Şi-şi povestiră, până noaptea târziu, amândoi soții cele ce au pățimit în lungul timp al despărțirii lor. În urmă, obosiți de sbuciumul zilei se duc la culcare.

22. ULYSSE ŞI LAERTE.

A doua zi, Ulysse se scoală de cu noapte şi spune soției sale: «Scumpa mea, am suferit până astăzi multe necazuri, tu aicea acasă, eu în străini. Dar acum, când amândoi ne găsim în palatul nostru jinduit, ai grije de avutul nostru. Turmele ce ni le-au mâncat peștorii le vom înlocui cu altele, ce le voi lua ca pradă. Şi, apoi, supușii mei îmi vor mai da şi ei dintr'ale lor, până ce îmi voi umplea şi stânele şi staulele.

Acum, eu plec la țară, la moșia mea şi la pădure, ca să văz şi pe bunul meu tată, care, bietul, va fi plângând şi va fi suspinând după mine. Tie însă, îți dau un sfat: odată cu răsăritul soarelui, se va răspândi vestea în oraș despre peștorii pe cari i-am ucis la mine acasă. Tu stai aci, împreună cu servitoarele tale şi nu căta şi nu întrebă nimica pe nimeni». — Apoi, își încinge armele, scoală pe Telemach şi pe păstori, le dă ordin să se înarmeze şi ei şi părăsesc cu toții casa, plecând la țară. Minerva îi învelește, în timpul

acesta într'o ceață deasă, pentru ca nimenea să nu-i cunoască, în trecerea lor prin cetate.

Ajung în curând la moșia lui Laerte. În jurul conacului, erau bordeele robilor, cari îi lucrau pământul. Mai locuia pe acolo și o bătrână din Sicilia, care avea grija moșneagului. — Înainte de a intra în curte, Ulysse spune fiului său și celor doi păstori: «Duceți-vă în-lăuntru și pregătiți o masă. Eu mă duc, în timpul acesta, să caut pe tatăl meu pe câmp și să-l încerc, dacă mă mai cunoaște, după atât amar de vreme, de când nu m'a mai văzut». Lăsându-le armele, se duce în grădină, unde însă, nu găsește nici pe grădinarul Doliu nici pe fii acestuia, sau pe vr'o slugă. Găsește însă pe tatăl său singur, scormonind pământul cu sapa împrejurul unui pomișor. Purtă pe el o haină soioasă și peticită, în picioare avea carâmbi de piele de bou cârpiți și în mâini niște mănuși ca să nu-l înghimpe spinii. Pe cap purtă o căciulă de capră.

Când Ulysse văzù pe bătrân îngheboșat de greu bătrâneții și cufundat în jale, se oprește pe loc, subț un păr înalt, și începe să plângă. Și stătù pe gânduri, să se ducă la el și să-i cadă de gât, spunându-i cu deamănuntul cum a venit și cum s'a întors în țară, ori să-l pună mai întâiu la încercare. Și găsește mai cu cale să-l încerce întâi, să vadă dacă îl recunoaște.

Pe când bătrânul scurmă țărâna, Ulysse se apropie de el și-i zice: «Bunicule, pare că te pricepi la grădinărit, căci nici un pom pe aci, smochin sau viță, măslin sau păr, n'a rămas neîngrijit de tine și, deașiș-derea, și zarzavaturile. Dar nu te supără, de ți spun o vorbă: Tu nu-mi pari a fi destul de bine îngrijit; la vârsta ta, umbli murdar și în haine rupte și, de bună seamă, nu pentru că ai fi leneș și stăpânul nu ți-ar purtă de grije; căci după făptura ta nici nu arăți a fi un

rob, ci un stăpân. Un om ca tine și la vârsta ta, s'ar cuveni să facă baie, să mănânce bine și să se odihnească. Dar spune-mi la cine slujești și a cui este această grădină? Sunt aici în adevăr în Ithaca, după cum mi-a spus un om pe care l-am întâlnit? Eră un om nu prea politicos, căci n'a voit să-mi dea lămuriri și nici să-mi răspundă de mai trăește ori de a murit un vechiu prietin al meu de aici. Câțiva ani mai înainte, am primit în casa mea, pe un bărbat mai drag decât toți străinii, cari s'au perândat pe la mine ca oaspeți, — zicea că se trage din Ithaca și că tatăl său este Laerte, fiul lui Arcesiu. L-am ținut la mine în gazdă, l-am omenit cu toată dragostea și, când a plecat, i-am dat, ca unui oaspe, daruri frumoase: șapte talanți de aur, un ulcior de argint înflorat, douăsprezece mantale și tot atâtea cămăși, covoare și pe lângă aceasta patru femei deprinse să lucreze artistic, pe care el însuș și le-a ales.

— Cu lacrimi în ochi, Laerte răspunde: «Da, străine, aici este țara de care întrebi; dar e locuită de oameni ticăloși și fără de lege. Iar darurile mărețe, pe cari le-ai dat oaspetelui tău, au fost degeaba. Dacă l-ai fi găsit în Ithaca, te-ar fi răsplătit frumos la plecarea ta de aici. Dar spune-mi, te rog, sunt mulți ani de când l-ai găzduit ca oaspe pe acel nenorocit; căci el este fiul meu. Departe de ai lui și de țara-i dragă, l-or fi înghițit în mare peștii ori l-or fi mâncat fiarele și vulturii. Dar, cine ești tu și de unde ești? Unde îți este corabia și unde îți sunt tovarășii, ori ai venit singur pe vr'o corabie străină și ai rămas aici?»

— Ulysse îi răspunde: «Eu sunt din Alybas, fiul lui Apheidas și mă chiamă Eperitus. O furtună m'a aruncat, fără să vreau, din Sicilia aici. Corabia mi-e trasă pe fărîm, departe de cetate. Sunt cinci ani de când neno-

rociul tău fiu a plecat din țara mea. Și a plecat cu pre semne bune, cu păsări cari sburau din dreapta, și eram veseli, având nădejde că ne vom întâlni iarăși și ne-om face din nou daruri.

Așa-i vorbi. Și-un negru nor de jale
L-acoperă și-i cotropi ființa
Moșneagului, de ridică cenușa
Și-o imprăștie cu mâinile-amândouă
Pe capu-i și tot oftă din suflet.
Privind la el se înduioșă viteazul
Și-un fum parcă-i trecu prin nări. Deodată
Se repezi la el și îmbrățișându-l
Cu drag îl sărută și zise: Eu sunt
Acela, tată, eu pe care-l cauți
Intors la douăzeci de ani în țară.
Dar nu mai plânge, nu boci cu lacrimi,
Ți-aduc o știre și e grabă mare
Că am ucis acasă pe mișei
De pețitori plătindu-le tot răul
Și-ocara sângeroasă ce-mi făcură.

La asta, cuvântă Laerte: «Dacă în adevăr ești fiul meu, arată-mi un semn vădit, ca să te pot crede. — «Întâi, cercetează-mi cu ochii, zice Ulysse, rana ce mi-a făcut-o odinioară mistrețul, când mă dusei, pe muntele Parnas, la bunicul meu Autolic. Pe lângă asta, pot să-ți număr pomii din livada pe cari, în copilăria mea, ți i-am cerut și tu mi ai dat. Am umblat împreună prin pomet și tu mi-ai numărat vr'o patru zeci de smochini și mi-ai dăruit și cinci zeci de rânduri de butuci de vie cu tot felul de struguri».

Bătrânul, când vede că dovezile aduse sunt bune, simte cum îi se înmoaie genunchii și cade în brațele fiului său. Acesta îl sprijinește, căci bătrânul leșinase, atât de mișcat a fost. După ce se trezește și prinde să răsufle, bătrânul începe din nou: «O, Doamne, mai sunt încă zei în ceriuri, dacă pețitorii și-au primit plata pentru obrăznicia și ticăloșia lor. Dar mă tem ca nu cumva Ithacenii să vie peste noi și să răsbune pe cei

cari au căzut». — «N'aveà nici o grije, tată, zice Ulysse; dar, hai să mergem în casă, unde Telemach, Eumaeu și Philoetiu ne-au pregătit masa».

Sosind la locuința lor, întâlnesc pe Telemach și pe cei doi tovarăși, tăind carnea pentru ospăț și amestecând vinul. Bătrâna Siciliancă aleargă să îngrijească de Laerte, îl îmbăiază, îl unge cu miresme și-l îmbracă cu vesminte frumoase. Toți se mirau acum de înfățișarea mândră a bătrânului, căci Minerva îi dăduse o statură mai înaltă și-l făcuse mai arătător. — Iar Ulysse îi spune: «De bună seamă, tată, un zeu te face să arăți ca nimeni altul, la stat și la făptură» — Laerte însă îi răspunde: «O zei, de ar fi să fiu precum am fost odată, când am domnit peste Cephallenii și am cucerit cetatea Nericos și de aș fi putut să mă înarmează ca în acea vreme, în casa noastră, alături de tine, pe mulți peșitori aș fi culcat la pământ.»

Se așează apoi la masă. În timpul acesta, sosește și grădinarul Doliu cu feciorii săi, obosiți de munca câmpului. Când dau față cu Ulysse, pe care îl recunosc, rămaseră ca buimăciți. Ulysse însă, le grăește prietinește: «Șezi la masă, moș Doliu, și nu vă uimiți, că vă așteptăm de multă vreme și suntem flămânzi și însetați». — Moș Doliu sare la el, îl apucă cu amândouă mâinile și-l sărută, spunându-i: «Dragul meu, ce dor mi-a fost de tine. Credeam că nu ne mai vedem. Noroc, fii sănătos, Ulysse, și în plin să-ți meargă toate. Dar, spune-mi Penelopa știe de întoarcerea ta sau să pornim pe cineva să-i ducă vestea.» Ulysse îi răspunde că ea știe și să stea liniștit. Ii urară, de așisderea, și fii lui Doliu bun venit și în urmă se așezară la masă lângă tatăl lor, ospătându-se cu toții cu mâncare și băutură.

23. IMPĂCAREA ȘI SERBĂRILE PENTRU INTOARCEREA LUI ULYSSE.

Chiar în dimineața acelei zile, s'a răspândit, ca vântul, în tot orașul, vestea despre omorul peșitorilor. Rudele celor uciși aleargă din toate părțile, cu plânsete și vaete, și umple palatul lui Ulysse. Ei își iau morții să-i îngroape și trimit pe corăbii pe cei din insule, ca să fie înmormântați în țara lor. Apoi, se strâng cu toții în piața publică, unde Eupeithes, tatăl lui Antinou, plin de durere și de mânie, grăește poporului, cu ochii scăldați în lacrimi: «Prietini, multe am pătimit noi, Acheii, din partea lui Ulysse. Ne-a luat mai întâi, în corăbiile sale, pe cei mai viteji fii ai noștri și a prăpădit și oastea și corăbiile. Iar acum, la întoarcerea sa acasă, ne-a ucis pe cei mai buni fii. Să mergem împotriva lui mai înainte ca el să se strecoare în Peloponez sau în Elida. Altfel vom fi pe veci de ocară, căci e o rușine să afle urmașii, că noi n'am fost în stare să răsbunăm moartea fiilor noștri. Nu, mai bine să mor, decât să mă duc în Infern pe urma celor căzuți. Să pornim deci, ca nu cumva să apuce înainte pe mare și să scape de răsbunarea noastră.»

Intreaga adunare e cuprinsă de indignare, când iată că sosește dela palatul lui Ulysse cântărețul Phemius și crainicul Medon, cari se treziseră tocmai acum din somn și cari erau socotiți de mulțime între cei uciși. Ei sosesc în mijlocul poporului și Medon ia cuvântul și zice: «Ascultați-mă și pe mine, Ithaceni. Tot ce a săvârșit Ulysse, n'a săvârșit peste voința zeilor. Eu însumi am văzut pe zeu, sub figura lui Mentor, stând alături de Ulysse și îmbărbătându-l sau vârîndu-se printre peșitori cari cădeau grămadă unul după altul.

—Spunând acestea crainicul Medon, Ithacenii sunt cuprinși de groază și Halitherses, un moșneag înțelept, îi sfătuiește astfel: «Ascultați-mi și mie cuvântul, Ithaceni. Nenorocirea noastră se trage din slăbiciunea noastră, căci nu m'ați ascultat nici pe mine nici pe Mentor, când v'am sfătuit să opriți pe fiii voștri dela ticăloșiile lor. În oarba lor trufie, ei au mâncat, în lipsă, averea unui om, și i-au neomenit femeea, închipuindu-și că el nu se va mai întoarce nici odată acasă. De aceea, eu vă sfătuiesc să stați pe loc, ca să nu dea peste noi altă pacoste mai mare».

Mulțimea se împarte atunci în două. Unii urmează îndemnul lui Halitherses și rămân liniștiți pe loc, iar ceilalți, și aceștia erau cei mai mulți, ridică armele și se iau după Eupeites, pornind împotriva lui Ulysse.

— Zeița Minerva vede din înălțimea Olympului ceata învrăjbită și se duce în grabă la tatăl ei Jupiter, și-i spune: «Părinte al nostru, al tuturor, prea puternice fiu al lui Saturn, răspunde-mi ce gând ascuns ai în mintea ta? Vrei tu să prăpădești prin războiu și dușmănie pe poporul din Ithaca, ori vrei pace și frăție?»

— La acestea viforosul Jupiter îi răspunde: «Tu, fiica mea iubită, de ce mă întrebi și cauți să mă descoși. N'ai pus tu la cale singură, întoarcerea și răsbunarea lui Ulysse? Fă deci cum îți place. Eu însă cred că acum e bine ca Ulysse, după ce a pedepsit pe cei vinovați să dea cu toții mâna și el să domnească și mai departe peste ei. Iar noi să facem ca ceilalți să uite peirea fiilor și nepoților lor, și să trăiască de acum încolo în pace și în belșug». — Când zeița a aflat, care este dorința părintelui ei, se repezi din piscul Olympului și se duce dea dreptul în Ithaca.

Ulysse se ospătă în vremea aceasta, cu ceilalți tovarăși, la curtea lui Laerte. După ce s'au săturat cu

toții, eroul spune să iasă cineva afară, să vadă nu cumva se apropie dușmanii. Un fiu al lui Doliu se ridică în grabă și, de abia a eșit pe poartă, când și zărește ceata vrăjmașe apropiindu-se. «Sunt aci, strigă tânărul, să încingem armele iute» și toți se reped să pună mâna pe arme: Ulysse, Telemach, cei doi pastori, moș Doliu cu cei șase fii ai săi și însuș bătrânul Laerte. Conduși de Ulysse se grăbesc la luptă. Atunci Minerva, subț înfățișarea lui Mentor se apropie de ei, iar, când o vede Ulysse, se bucură și zice fiului său Telemach: «Acum băete, ia seama unde sunt cei mai viteji și nu ne face de rușine neamul, care s'a distins pe întreg pământul prin vitejie și curaj». — «Ai să mă vezi, tată, că n'am să-ți fac de rușine neamul». — Iar Laerte, care aude vorba nepotului său strigă: «Doamne, ce zi de fericire trăesc eu: fiul și nepotul mi-se întrec în vitejie». — Apoi Minerva se apropie de Laerte și-i spune: «Tu, fiu al lui Arcesiu, tu cel mai scump prieten al meu, roagă-te de Jupiter și de Minerva și, apoi, dă drumul lăncii tale.» Bătrânul întărit în puteri, face rugăciuni lui Jupiter și Minervei, își rotește în mână lăncea și, ca un voinic, o repede asupra dușmanilor. El nimeri cu ajutorul Minervei, pe Eueites, conducătorul cetei dușmane, care se rostogolește jos la pământ, zăngănindu-i armele de pe dânsul.

Atunci se năpusti asupra vrășmașilor și Ulysse, împreună cu Telemach, și i-ar fi secerat pe toți până la unul, dacă Minerva n'ar fi strigat Ithacenilor să părăsească războiul și să împiedice vărsarea de sânge omenesc. Aceștia, când auziră glasul zeiței, îngălbeniră cu toții și fugiră înapoi în cetate. Ulysse însă, cu un strigăt îngrozitor, dă năvală asupra lor, dar, deodată, un fulger din văzduh lovește pământul la picioarele zeiței. Minerva recunoaște voința lui Jupiter și spune eroului:

Tu fiu de viță înaltă a lui Laerte
Și vrednice Ulysse, stai, oprește
Năvala și 'ndoelnică bătaie,
Ca nu cumva să mănii tu cu asta
Pe-Acela care bubue 'n văzduhuri.

Ulysse se supune la acest îndemn al zeiței și o pace se încheie între el și poporul din Ithaca. Apoi, se întoarseră cu toții în cetate, unde s'au făcut sacrificii zeilor, timp de mai multe zile. Și, a domnit în urmă Ulysse până la adânci bătrânețe, pe tronul strămoșilor săi, bucurându-se de dragostea și credința neclintită a supușilor săi.

TABLA DE MATERIE

	Pagina
<i>Prefață</i>	V.
I. HERACLES-HERCULE	1
1. Nașterea și tinerețea eroului	1
2. Hercule la răspântia vieții	5
3. Hercule și Eurystheu	9
CELE DOUĂSPREZECE LUCRĂRI ALE LUI HERCULE	10
1. Leul din Nemea	10
2. Hydra de la Lerna	11
3. Cerboaița cu coarnele de aur	13
4. Mistrețul din Erymanth	13
5. Păsările din Stympthal	15
6. Grajdurile lui Augias	16
7. Taurul din Creta	17
8. Caii lui Diomede	17
9. Cingătoarea Hippolytei	18
10. Vacile lui Geryon	20
11. Merele de aur din grădina Hesperidelor	21
12. Prinderea lui Cerberus	22
CELELALTE LUCRĂRI ALE LUI HERCULE	24
1. Lupta cu Pygmeii	24
2. Lupta cu Antaeu	25
3. Lupta cu monstrul Cacus	25
4. Soțiile lui Hercule	30
II. THESEU	39
1. Nașterea și faptele eroului	39
2. Theseu și Minotaurul	43
3. Hippolyt și Phaedra	46
4. Nunta lui Pirithou	47
III. PERSEU	53

IV. EXPEDIȚIUNEA ARGONAUȚILOR	61
1. Phrixus și Helle	61
2. Iason și Pelias	64
3. Pregătirea expediției Argonauților	66
4. Argonauții la Lemnos	67
5. Hylas	72
6. Dioscurii: Castor și Pollux	78
7. Lupta lui Pollux cu Amycus	84
8. Phineus	89
9. Iason și Medea	100
10. Lucrările lui Iason	105
11. Moartea lui Pelias	110
12. Răsbunarea Medeei	111
V. IAMUS	116
VI. OEDIP	120
1. Tinerețea lui Oedip	120
2. Descoperirea nelegiuirii lui Oedip	126
3. Moartea lui Oedip	13
4. Războiul celor șapte împotriva Thebei	139
5. Antigona	145
VII. LEGENDELE CICLULUI TROIAN	152
1. Războiul Troiei	152
2. Dialogul zeilor	155
3. Fundarea Troiei	165
4. Declarația războiului troian	169
5. Achille	171
6. Iphigenia	175
7. Rugăciunea Iphigeniei	184
8. Luptele homerice de la Troia	187
9. Palamede	193
10. Cearta dintre Achille și Agamemnon	198
11. Duelul dintre Paris și Menelau	201
12. Lupta zeilor	201
13. Andromacha	213
14. Duelul dintre Hector și Ajax	218
15. Patroclu	219
16. Caii lui Achille	223
17. Achille din nou la luptă	225
18. Moartea lui Hector	228
19. Desperarea Andromachei	231
20. Răscumpărarea cadavrului lui Hector	233
21. Moartea lui Achille	236
22. Templul lui Achille din Insula Șerpilor	239
23. Sinuciderea lui Ajax	246

VIII. CUCERIREA TROIEI	248
1. Calul de lemn	248
2. Dărâmarea Troiei	257
IX. FAMILIA ATRIZILOR	268
1. Pelops, Atreu și Thyeste	268
2. Moartea lui Agamemnon	272
3. Cassandra	276
4. Oreste și moartea Clytemnestrei	280
5. Iphigenia în Taurida	286
X. PĂȚANIILE LUI ULYSSE	295
1. Penelopa și Telemach	295
2. Telemach la Pylos și la Sparta	305
3. Plecarea lui Ulysse din Ogygia	315
3. bis Nausicaa	321
4. Ulysse la Phaeaci	327
5. Ulysse în adunarea Phaeacilor	331
6. Ulysse la Lotophagi	338
7. Ulysse și ciclopul Polyphem	341
8. Ulysse la Aeol și Laestrygoni	350
9. Ulysse la vrăjitoarea Circe	353
10. Ulysse în Infern	360
11. Sirenele, Scylla și Charybda	367
12. Ulysse în Ithaca	373
13. Ulysse la porcarul Eumaeu	369
14. Telemach la curtea lui Eumaeu	387
15. Ulysse și fiul său Telemach	392
16. Ulysse și Telemach în oraș	395
17. Ulysse ca cerșitor printre pețitori	400
18. Convorbirea lui Ulysse cu Penelopa	410
19. Lupta de întrecere între pețitori	417
20. Ziua răsbunării	420
21. Ulysse și Penelopa	436
22. Ulysse și Laerte	440
23. Impăcarea și serbările pentru întoarcerea lui Ulysse	445

LISTA ILUSTRĂȚIUNILOR

Fig.	Pag.	Fig.	Pag.
1. Centaur	11	38. Intreita Hecate	105
2. Hercule copil	4	39. Medea apărând pe Iason	107
3. Hercule Farnes	9	40. Iason la lăna de aur	107
4. Hercule și leul din Nemea	11	41. Medea	114
5. Hercule și Hydra	12	42. Oedip și Sphinxul	125
6. Hercule și Mistrețul din Erymanth	14	43. Polynice și Eriphyla	141
7. Păsările din Stymphal	15	44. Minerva văzută de Tiresias	144
8. Hercule și caii lui Diomede	18	45. Moartea lui Eteocle și Polynice	145
9. Hercule și Amazoanele	19	46. Eris	154
10. Atlas	23	45. Mercur și cele trei zeițe	159
11. Lupta Pygmeilor cu cocorii	23	46. Judecata lui Paris	164
12. Hercule și Antaeu	26	47. Hercule și Laomedon	167
13. Cacus	28	48. Paris învingător la jocurile din Troia	169
14. Hercule și Cercopii	31	49. Răpirea Elenei	169
15. Hercule și Cercopii	32	50. Ulysse și fiul său pe brazdă	171
16. Hercule și Achelous	33	51. Centaurul Chiron lăudând pe Achille	172
17. Nessus și Deianira	34	52. Sacrificarea Iphigeniei	187
18. Hercule pe rug	37	53. Moartea lui Troilos	192
19. Theseu	41	54. Briseis e luată ca sclavă	198
20. Theseu omorînd pe Sinis	41	55. Briseis luată de Agamemnon	200
21. Theseu și taurul dela Marathon	43	56. Paris	201
22. Theseu și centuarul	50	57. Menelau	205
23. Danae	53	58. Iris	206
24. Perseu	55	59. Paris și Menelau	208
25. Cap de Medusă	55	60. Hector și Andromacha	217
26. Pegas născându-se din sângele Medusei	57	61. Thetis și fiul ei Achille	226
27. Gorgona	57	62. Thetis arată lui Achille armele	229
28. Perseu și Andromeda	59	63. Apollo acoperind cu egida trupul lui Hector	233
29. Perseu și Andromeda	61	64. Agamemnon cerând lui Achille corpul lui Hector	235
30. Phrixus și Helle	62	65. Amazoană rănită	236
31. Construirea corăbii Argo	66	66. Amazoană	244
32. Răpirea lui Hylas	65	67. Ulysse luând palladiul	249
33. Discurii	80	68. Calul troian	252
34. Hilaire și Phoebe	81	69. Moartea lui Laocoön	255
35. Discurii	83	70. Ajax, Cassandra și o preoteasă	261
36. Harpyile	90	71. Ajax și Cassandra	262
37. Porezii scapă pe Phineus de Harpyi	91		

Fig.	Pag.
72. Aenea părăsind Troia	267
73. Oreste și Electra	283
74. Oreste omorînd pe Aegysth.	284
75. Oreste urmărit de Furii	286
76. Iphigenia, Oreste, Pylade și Thoas	292
77. Ulysse	297
78. Ulysse și Polyphem	345
79. Ulysse fugind de Polyphem.	347
80. Aeol potolind vânturile	350
81. Laestrygonii	353

Fig.	Pag.
82. Ulysse amenințând pe Circe	356
83. Ulysse la Circe	358
84. Infernul	355
85. Ulysse și Sirenele	369
86. Scylla	370
87. Athena Lemnia de Phidias	378
88. Câinele Argos recunoaște pe Ulysse	399
89. Ulysse și Penelopa.	410
90. Penelopa cu arcul și săgeata	428
91. Omorul peșitorilor	403

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TABLA DE MATERIE

	Pagina
<i>Prefață</i>	V.
I. HERACLES-HERCULES	1
1. Nașterea și tinerețea eroului	1
2. Hercule la răspântia vieții	5
3. Hercule și Eurystheu	9
CELE DOUĂSPREZECE LUCRĂRI ALE LUI HERCULE	10
1. Leul din Nemea	10
2. Hydra de la Lerna	11
3. Cerboanca cu coarnele de aur	13
4. Mistrețul din Erymanth	13
5. Păsările din Stympthal	15
6. Grajdurile lui Augias	16
7. Taurul din Creta	17
8. Căii lui Diomede	17
9. Cingătoarea Hippolytei	18
10. Vacile lui Geryon	20
11. Merele de aur din grădina Hesperidelor	21
12. Prinderea lui Cerberus	22
CELELALTE LUCRĂRI ALE LUI HERCULE	24
1. Lupta cu Pygmeii	24
2. Lupta cu Antaeu	25
3. Lupta cu monstrul Cacus	25
4. Soțiile lui Hercule	30
II. THESEU	39
1. Nașterea și faptele eroului	39
2. Theseu și Minotaurul	43
3. Hippolyt și Phaedra	46
4. Nunta lui Pirithou	47
III. PERSEU	53

IV. EXPEDIȚIUNEA ARGONAUȚILOR	61
1. Phrixus și Helle	61
2. Iason și Pelias	64
3. Pregătirea expediției Argonauților	66
4. Argonauții la Lemnos	67
5. Hylas	72
6. Dioscurii: Castor și Pollux	78
7. Lupta lui Pollux cu Amycus	84
8. Phineus	89
9. Iason și Medea	100
10. Lucrările lui Iason	105
11. Moartea lui Pelias	110
12. Răsbunarea Medeei	111
V. IAMUS	116
VI. OEDIP	120
1. Tinerețea lui Oedip	120
2. Descoperirea nelegiurii lui Oedip	126
3. Moartea lui Oedip	13
4. Războiul celor șapte împotriva Thebei	139
5. Antigona	145
VII. LEGENDELE CICLULUI TROIAN	152
1. Războiul Troiei	152
2. Dialogul zeilor	155
3. Fundarea Troiei	105
4. Declaraarea războiului troian	169
5. Achille	171
6. Iphigenia	175
7. Rugăciunea Iphigeniei	184
8. Luptele homerice de la Troia	187
9. Palamede	193
10. Cearta dintre Achille și Agamemnon	195
11. Duelul dintre Paris și Menelau	201
12. Lupta zeilor	201
13. Andromacha	213
14. Duelul dintre Hector și Ajax	218
15. Patroclu	219
16. Caii lui Achille	220
17. Achille din nou la luptă	225
18. Moartea lui Hector	228
19. Desperarea Andromachei	231
20. Răscumpărarea cadavrului lui Hector	233
21. Moartea lui Achille	236
22. Templul lui Achille din Insula Șerpilor	239
23. Sinuciderea lui Ajax	246

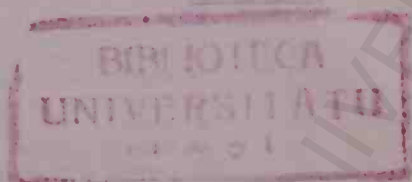
VIII. CUCERIREA TROIEI	248
1. Calul de lemn	248
2. Dărâmarea Troiei	257
IX. FAMILIA ATRIZILOR	268
1. Pelops, Atreu și Thyeste	268
2. Moartea lui Agamemnon	272
3. Cassandra	276
4. Oreste și moartea Clytemnestrei	280
5. Iphigenia în Taurida	286
X. PĂȚANIILE LUI ULYSSE	295
1. Penelopa și Telemach	295
2. Telemach la Pylos și la Sparta	305
3. Plecarea lui Ulysse din Ogygia	315
3. bis Nausicaa	321
4. Ulysse la Phaeaci	327
5. Ulysse în adunarea Phaeacilor	331
6. Ulysse la Lotophagi	338
7. Ulysse și ciclopul Polyphem	341
8. Ulysse la Aeol și Laestrygoni	350
9. Ulysse la vrăjitoarea Circe	353
10. Ulysse în Infern	360
11. Sirenele, Scylla și Charybda	367
12. Ulysse în Ithaca	373
13. Ulysse la porcarul Eumaeu	369
14. Telemach la curtea lui Eumaeu	387
15. Ulysse și fiul său Telemach	392
16. Ulysse și Telemach în oraș	395
17. Ulysse ca cerșitor printre pețitori	400
18. Convorbirea lui Ulysse cu Penelopa	410
19. Lupta de întrecere între pețitori	417
20. Ziua răsbunării	420
21. Ulysse și Penelopa	436
22. Ulysse și Laerte	440
23. Impăcarea și serbările pentru întoarcerea lui Ulysse . . .	445

LISTA ILUSTRAȚIUNILOR

Fig.	Pag.	Fig.	Pag.
1. Centaur	11,	38. Intreita Hecate	105
2. Hercule copil	4	39. Medea apărând pe Iason	107
3. Hercule Farnes	9	40. Iason ia lâna de aur	107
4. Hercule și leul din Nemea	11	41. Medea	114
5. Hercule și Hydra	12	42. Oedip și Sphinxul	125
6. Hercule și Mistrețul din Erymanth	14	43. Polynice și Eriphyla	141
7. Păsările din Stympthal	15	44. Minerva văzută de Tiresias	144
8. Hercule și caii lui Diomedea	18	45. Moartea lui Eteocle și Polynice	145
9. Hercule și Amazoanele	19	46. Eris	154
10. Atlas	23	47. Mercur și cele trei zeițe	159
11. Lupta Pygmeilor cu cocorii	23	48. Judecata lui Paris	164
12. Hercule și Antaeu	26	49. Hercule și Laomedon	167
13. Cacus	28	48. Paris învingător la jocurile din Troia	169
14. Hercule și Cercopii	31	49. Răpirea Elenei	169
15. Hercule și Cercopii	32	50. Ulysse și fiul său pe brazdă	171
16. Hercule și Achelous	33	51. Centaurul Chiron lăudând pe Achille	172
17. Nessus și Deianira	34	52. Sacrificarea Iphigeniei	187
18. Hercule pe rug	37	53. Moartea lui Troilos	192
19. Theseu	41	54. Briseis e luată ca sclavă	193
20. Theseu omorînd pe Sinis	41	55. Briseis luată de Agamemnon	200
21. Theseu și taurul dela Marathon	43	56. Paris	201
22. Theseu și centuarul	50	57. Menelau	205
23. Danae	53	58. Iris	206
24. Perseu	55	59. Paris și Menelau	208
25. Cap de Medusă	55	60. Hector și Andromacha	217
26. Pegas născându-se din sângele Medusei	57	61. Thetis și fiul ei Achille	226
27. Gorgona	57	62. Thetis arată lui Achille armele	229
28. Perseu și Andromeda	59	63. Apollo acoperind cu egida trupul lui Hector	233
29. Perseu și Andromeda	61	64. Agamemnon cerând lui Achille corpul lui Hector	235
30. Phrixus și Helle	62	65. Amazoană rănită	236
31. Construirea corăbii Argo	66	66. Amazoană	244
32. Răpirea lui Hylas	65	67. Ulysse luând palladiul	249
33. Discurii	80	68. Calul troian	252
34. Hilaire și Phoebe	81	69. Moartea lui Laocoon	255
35. Discurii	83	70. Ajax, Cassandra și o preoteasă	261
36. Harpyile	90	71. Ajax și Cassandra	262
37. Boreazii scapă pe Phineus de Harpyi	91		

Fig.	Pag.
72. Aenea părăsind Troia	267
73. Oreste și Electra	283
74. Oreste omorînd pe Aegysth.	284
75. Oreste urmărit de Furii	286
76. Iphigenia, Oreste, Pylade și Thoas	292
77. Ulysse	297
78. Ulysse și Polyphem	345
79. Ulysse fugind de Polyphem.	347
80. Aeol potolind vânturile	350
81. Laestrygonii	353

Fig.	Pag.
82. Ulysse amenințând pe Circe	356
83. Ulysse la Circe	358
84. Infernul	365
85. Ulysse și Sirenele	369
86. Scylla	370
87. Athena Lemnia de Phidias	378
88. Câinele Argos recunoaște pe Ulysse	399
89. Ulysse și Penelopa	416
90. Penelopa cu arcul și săgeata	423
91. Omerul peșitorilor	403

1960

1985

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

